

En ny produktansvarslag

Betänkande av Produktansvarsutredningen

Stockholm 2025

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2025:103

SOU och Ds finns på [regeringen.se](https://www.regeringen.se) under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på [regeringen.se/remisser](https://www.regeringen.se/remisser).

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2025

ISBN 978-91-525-1375-0 (tryck)

ISBN 978-91-525-1376-7 (pdf)

ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Justitiedepartementet

Den 19 december 2024 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att analysera det nya EU-direktivet om produktansvar och föreslå de författningsändringar som behövs för att genomföra direktivet i svensk rätt. I uppdraget har även ingått att analysera, jämföra och ta ställning till de valmöjligheter som direktivet erbjuder.

Till särskild utredare förordnades den 1 januari 2025 rådmannen Erik Tiberger.

Som sakkunniga att biträda utredningen förordnades den 22 januari 2025 rättssakkunniga, numera kanslirådet, Mohamed Ali (Justitiedepartementet), rättssakkunniga Rebecca Riesenfeld (Justitiedepartementet) samt kanslirådet Yvonne Stein (Finansdepartementet). Som experter förordnades samma dag jur.dr universitetslektorn Stina Bratt (Stockholms universitet), konsumentjuridiska experten Christine Fransson (Sveriges konsumenter), seniora biträdande juristen Anton Freszals (Mannheimer Swartling Advokatbyrå), juristen Rickard Sobocki (Svensk försäkring) och seniora handelsexperten Stina Wallström (Svenskt näringsliv).

Sekreterare i utredningen har varit hovrättsassessorn Sara Eronn.

Utredningen har antagit namnet Produktansvarsutredningen (Ju 2024:16).

Utredningen överlämnar härmed betänkandet *En ny produktansvarslag* (SOU 2025:103). Experterna och de sakkunniga har ställt sig bakom utredningens överväganden och förslag. Utredningens uppdrag är med detta slutfört.

Stockholm i oktober 2025

Erik Tiber

Sara Eronn

Innehåll

Sammanfattning	9
Summary	17
1 Författningsförslag.....	25
1.1 Förslag till ny produktansvarslag.....	25
1.2 Förslag till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410).....	34
1.3 Förslag till lag om ändring i patientskadelagen (1996:799).....	36
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter	37
1.5 Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732).....	38
1.6 Förslag till förordning om ändring i rättsinformationsförordningen (1999:175)	43
2 Utredningens uppdrag och arbete.....	45
2.1 Utredningens uppdrag.....	45
2.2 Utredningens arbete	46
3 Det nya direktivet	47
3.1 Inledning.....	47
3.2 Det nya direktivet – en översikt.....	48

4	Utgångspunkter för genomförandet	53
5	En ny produktansvarslag	55
5.1	En ny lag.....	55
5.2	Lagens tillämpningsområde och definitioner	57
5.2.1	Tillämpningsområde	57
5.2.2	Produkt	58
5.2.3	Komponent.....	61
5.2.4	Andra uttryck.....	62
5.2.5	Undantag från lagens tillämpningsområde.....	69
5.3	Lagens tvingande karaktär.....	71
5.4	Produktansvarets omfattning	73
5.5	Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist.....	77
5.6	Produktansvariga	82
5.6.1	Primärt skadeståndsansvariga.....	82
5.6.2	Sekundärt skadeståndsansvariga.....	86
5.6.3	Övrigt	90
5.7	Produktansvaret för komponenter	90
5.8	Produktansvaret för väsentligen ändrade produkter	93
5.9	Ansvarsbefrielse	94
5.10	Bevisfrågor	102
5.10.1	Bevisbörda och beviskrav.....	102
5.10.2	Presumtioner i vissa fall	103
5.11	Utlämnande av bevisning	108
5.12	Solidariskt skadeståndsansvar och regressrätt	113
5.13	Preskription	117
5.14	Publicering av vissa avgöranden.....	119

6	Ändringar i elsäkerhetslagen	123
6.1	Inledning.....	123
6.1.1	Elnätet och elmarknaden.....	123
6.1.2	Produktansvar för el.....	123
6.2	Tillämpningsområde	125
6.3	Produktansvarets omfattning.....	127
6.4	Presumtioner i vissa fall.....	128
6.5	Regressrätt	129
6.6	Preskription.....	129
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	131
7.1	Den nya produktansvarslagen	131
7.2	Lagen om ändringar i elsäkerhetslagen	132
7.3	Övriga ändringsförfattningar	132
8	Konsekvenser	135
8.1	Inledning.....	135
8.2	Syftet med utredningen och utredningens förslag.....	135
8.3	Alternativa regleringar	136
8.4	Effekter om förslagen inte genomförs	136
8.5	Analys av förslagens konsekvenser	137
8.5.1	Utgångspunkter.....	137
8.5.2	Konsekvenser för enskilda	137
8.5.3	Konsekvenser för företag.....	139
8.5.4	Konsekvenser för det allmänna.....	141
8.5.5	Övriga konsekvenser.....	143
8.6	Utvärdering av förslagens konsekvenser	143

9	Författningskommentar	145
9.1	Förslaget till ny produktansvarslag	145
9.2	Förslaget till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410)	194
9.3	Förslaget till lag om ändring i patientskadelagen (1996:799)	195
9.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter	196
9.5	Förslaget till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)	196
 Bilagor		
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2024:127	211
Bilaga 2	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853	217
Bilaga 3	Jämförelsetabell	239

Sammanfattning

Uppdraget

De nuvarande EU-reglerna om produktansvar¹, som låg till grund för den nu gällande produktansvarslagen (1992:18), har ersatts med ett nytt direktiv om produktansvar². Det nya direktivet, som är ett fullharmoniseringsdirektiv, har ansetts motiverat främst av de stora förändringar som skett under senare år vad det gäller hur produkter tillverkas och distribueras, men också hur de används.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera det nya direktivet och föreslå de författningsändringar som behövs för att genomföra direktivet i svensk rätt. I uppdraget har även ingått att analysera, jämföra och ta ställning till de valmöjligheter som direktivet erbjuder.

Det nya direktivet om produktansvar

Det nya direktivet syftar till att bidra till en välfungerande inre marknad och en hög skyddsnivå för konsumenter och andra enskilda. Detta genom gemensam reglering av produktansvar. Direktivet innehåller bestämmelser om rätten till skadestånd för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en produkt, vem eller vilka som är skadeståndsansvariga och under vilka förutsättningar som ansvarsbefrielse gäller. Direktivet innehåller också regler om när en produkt ska anses ha en säkerhetsbrist och vilka bedömningskriterier som ska ligga till grund för säkerhetsbedömningen. Direktivet reglerar även vissa frågor om bevisning. Bland annat finns regler om bevisbördans placering och

¹ Rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853 av den 23 oktober 2024 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG).

om presumtioner i vissa fall. Slutligen innehåller direktivet bestämmelser om solidariskt skadeståndsansvar, regressrätt och preskription.

En ny produktansvarslag

Utredningen föreslår att det nya direktivet genomförs i en ny lag (den nya lagen). Den nya lagen, som ersätter 1992 års lag, ligger nära direktivet till sin utformning och sitt innehåll. Lagen innehåller, liksom 1992 års lag, civilrättsliga bestämmelser.

Den nya lagen vilar på samma grundläggande principer som 1992 års lag. Strikt skadeståndsansvar gäller därför även fortsättningsvis för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en produkt. Bestämmelserna i 1992 års lag som fullt ut svarar mot det nya direktivet (bl.a. reglerna om jämkning) överförs till den nya lagen endast med mindre språkliga ändringar. Det nya direktivet innehåller även bestämmelser som p.g.a. att de redan uppfylls i annan svensk rätt inte behöver lyftas in i den nya lagen. Det gäller bl.a. direktivets regler om utlämnande av bevisning (s.k. edition) och bevisbördans placering.

För att säkerställa ett mer heltäckande skydd för konsumenter och andra enskilda utvidgas det strikta skadeståndsansvaret för fysiska produkter till att även omfatta fristående mjukvara (t.ex. en applikation till en dator eller en smarttelefon och ett program som tillhandahåller artificiell intelligens). Eftersom det i dag förekommer att konsumenter tillverkar produkter på egen hand (t.ex. med hjälp av en 3D-skrivare) införs ett produktansvar även för sådana tillverkningsfiler som möjliggör tillverkning med automatiserade maskiner och verktyg.

För att återspegla den ökade förekomsten av immateriella tillgångar, och det ökade värdet av sådana tillgångar, gäller produktansvaret enligt den nya lagen även skada i data som användes uteslutande för den skadelidandes personliga bruk. Eftersom det i dag är vanligt att enskilda använder en produkt både för privata och yrkesmässiga ändamål föreslås även att skador på sådan egendom ska omfattas av rätten till skadestånd. Till skillnad mot det som gäller enligt 1992 års lag, ska det enligt den nya lagen inte gälla någon självrisk för sakskadorna, vilket motsvarar det nya direktivet.

Jämfört med 1992 års lag innehåller den nya lagen mer detaljerade regler om vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist. Utvecklingen av bedömningskriterierna innebär bl.a. att sambandet mellan reglerna om produkt-säkerhet och reglerna om produktansvar blir tydligare. Vidare tydliggörs ansvaret i sådana fall då en produkts säkerhet påverkas av andra produkter, vilket blir relevant för produkter som är avsedda att användas tillsammans, t.ex. i ett smart hemsystem. Förslagen innebär även att reglerna i högre grad uppfyller berättigade förväntningar hos enskilda produktanvändare på att ett AI-system är utformat på ett sådant sätt att farliga produktbeteenden förebyggs.

För att anpassa reglerna om produktansvar till dagens globala leveranskedjor utökas kretsen skadeståndsansvariga till att omfatta även tillverkarens representant och leverantörer av distributions-tjänster. Förslagen innebär att det i fler fall än tidigare blir möjligt för den som har lidit en skada som har orsakats av en produkt som är tillverkad i ett tredjeland att rikta sitt skadeståndskrav mot en näringsidkare som är etablerad i EES. I fråga om anonyma produkter utsträcks kretsen skadeståndsansvariga till att under vissa förutsättningar även omfatta leverantörer av onlineplattformar som gör det möjligt att ingå distansavtal. Detta innebär en minskad risk för att en skadelidande går miste om rätten till skadestånd till följd av att det saknas möjlighet att utreda vem som är produktansvarig för en viss produkt.

Dagens produkter innehåller ofta digitala komponenter, t.ex. programvara och digitala tjänster, som är nödvändiga för att produkten ska fungera. För att återspegla detta förhållande föreslås tydligare regler om produktansvar för sådana komponenter. Förslagen innebär bl.a. att produktansvaret enligt den nya lagen – i motsats till 1992 års lag – ska gälla programvara som har släppts ut på marknaden som en fristående produkt.

I övergången till en cirkulär ekonomi krävs det att produkter är mer hållbara över tid. I den nya lagen föreslås det därför tydligare regler om skadeståndsansvar för produkter vars egenskaper väsentligen har ändrats genom reparationer, uppgraderingar eller andra ändringar. Förslagen innefattar bl.a. regler om vem som är ansvarig för en sådan produkt, samt fördelningen av ansvaret mellan tillverkaren av den ursprungliga produkten och den ändrade produkten.

Den nya lagen innehåller mer detaljerade regler om ansvarsbefrielse jämfört med 1992 års lag. Bland annat innehåller den nya lagen regler om ansvarsbefrielse i vissa fall för en komponenttillverkare. Detta eftersom teknikutvecklingen har medfört att fördelningen av skadeståndsansvaret mellan en tillverkare av en komponent med säkerhetsbrister och tillverkaren av produkten som komponenten har integrerats i eller sammankopplats med har blivit mer komplex. Som nämnts föreslås även regler om ansvarsbefrielse avseende väsentligen ändrade produkter. Till skillnad mot 1992 års lag gäller skadeståndsansvaret enligt den nya lagen vissa säkerhetsbrister som har uppkommit efter att en produkt har släppts ut på marknaden. Detta eftersom det i dag är möjligt för en tillverkare att ändra produktens utformning och egenskaper i tiden därefter (t.ex. genom programvaruuppdateringar eller väsentliga ändringar).

Liksom enligt 1992 års lag föreskriver det nya direktivet att ansvarsbefrielse ska gälla för skador som med hänsyn till det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget inte har kunnat upptäckas (s.k. utvecklingsskador). Direktivet ger dock medlemsstaterna möjlighet att utesluta reglerna om ansvarsbefrielse för sådana skador ur sin genomförandelagstiftning. För att den nya lagen inte ska hämma innovation och fortsatt teknisk utveckling föreslås det att utvecklingsskador även fortsättningsvis undantas från det strikta skadeståndsansvaret. Förslaget motsvarar i denna del inte bara vad som i dag gäller i Sverige utan också i det stora flertalet andra medlemsstater i EU.

Enligt förslagen har den skadelidande fortfarande bevisbördan för att de omständigheter som krävs för skadeståndsansvar är uppfyllda. Det innebär att han eller hon måste bevisa att en produkt har en säkerhetsbrist och att den säkerhetsbristen har orsakat en skada. Enligt EU-kommissionens utvärdering av de nuvarande unionsrättsliga reglerna om produktansvar är den främsta orsaken till att en skadelidande inte får skadestånd att han eller hon inte förmår uppfylla denna bevisbörda. För att undanröja detta hinder innehåller den nya lagen regler om att det vid en tvist om produktansvar i vissa fall ska presumeras att en produkt har en säkerhetsbrist eller att det finns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada.

I den nya lagen införs nya regler om regressrätt. Reglerna utgör en kodifiering för produktansvarsfallen av de allmänna principer om regress som gäller enligt praxis, och skiljer sig således inte från vad som gäller enligt skadeståndsrätten i övrigt. De särskilda bestämmel-

serna i 1992 års lag om regressrätt för den som har betalat skadestånd för en produktskada enligt konsumenttjänstlagen (1985:716) eller konsumentköplagen (2022:260) överförs till den nya lagen.

En förlängd yttersta preskriptionstid gäller enligt den nya lagen för latent personsador, vilket är en nyhet i förhållande till 1992 års lag. Förslaget innebär att en skadelidande inte går miste om skadestånd för en personskada, om han eller hon p.g.a. skadans natur är förhindrad att väcka talan i tid.

Förslaget om en ny produktansvarslag föranleder följdändringar i trafikskadelagen (1975:1410), patientskadelagen (1996:799) och lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter.

Ändringar i elsäkerhetslagen

Skador som orsakas p.g.a. en säkerhetsbrist i el kommer fortfarande att regleras i elsäkerhetslagen (2016:732). För att reglerna om produktansvar för el ska svara mot det nya direktivet föreslås vissa ändringar i elsäkerhetslagens bestämmelser.

Reglerna om produktansvar för el föreslås till sin utformning och sitt innehåll ligga nära den nya lagen. Nödvändiga anpassningar av reglerna till förhållandena på den svenska elmarknaden har dock gjorts, på motsvarande sätt som när produktansvaret för el infördes i svensk rätt. Som en följd av detta föreslås att produktansvaret även fortsättningsvis ska ligga på innehavare av elektriska anläggningar med egen generator eller transformator.

På motsvarande sätt som enligt den nya lagen utvecklas elsäkerhetslagens bestämmelser om ersättningsgilla skador. Bestämmelsen om självrisk för sakskador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i el upphävs. Även regler som motsvarar reglerna om presumption, regressrätt och preskription i den nya lagen förs in i elsäkerhetslagen.

De större ändringarna av produktansvaret som det nya direktivet innebär saknar relevans för el. Det gäller bl.a. direktivets bestämmelser om programvara, komponenter, tillhörande tjänster och väsentligen ändrade produkter. I dessa delar föranleder det nya direktivet inte någon ändring i elsäkerhetslagens bestämmelser. Elsäkerhetslagens regler om ansvarsbefrielse behöver som en följd av detta inte heller utvecklas på motsvarande sätt som i den nya lagen. Någon utveckling av reglerna om när el ska anses ha en säkerhetsbrist är inte heller

motiverad. Eftersom det saknas möjlighet att identifiera viss el i nätet, går det inte att särskilja importerad el från el som är producerad i Sverige. Med hänsyn till hur den svenska elmarknaden är reglerad, kan el inte heller vara en anonym produkt. En utvidgning av kretsen skadeståndsansvariga, likt den som har gjorts i den nya lagen, skulle därför sakna betydelse i fråga om el. Inte heller i denna del föranleder det nya direktivet någon ändring av produktansvaret enligt elsäkerhetslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya lagen, ändringarna i elsäkerhetslagen och följdändringarna i övrig lagstiftning föreslås träda i kraft den 9 december 2026. 1992 års lag ska då upphöra att gälla. Det föreslås särskilda övergångsbestämmelser till den nya lagen och några av lagändringarna.

Konsekvenser

Förslagen innebär att regleringen om produktansvar blir enhetlig inom EES, vilket gör det enklare för företag att bedriva verksamhet över statsgränserna. På sikt bör förslagen kunna leda till bättre konkurrens och lägre priser för konsumenter.

Förslagen innebär även en tydlig och tvingande reglering av ansvaret för produktskador samt att reglerna anpassas till den tekniska utvecklingen och digitala ekonomin. Detta medför ett stärkt skydd för konsumenter och andra enskilda. Den tydliga regleringen medför också att det blir mera förutsebart för företag vad som gäller och vad som krävs för att de ska uppfylla sina skyldigheter.

Det är rimligt att anta att utvidgningen av produktansvaret som förslagen innebär kommer att medföra ökade kostnader för ansvarsförsäkring, i vart fall för de näringsidkare som tillverkar, importerar eller distribuerar tekniskt avancerade eller innovativa produkter. Utredningens förslag att utvecklingsskador även fortsättningsvis ska undantas från produktansvaret bör dock leda till att en sådan kostnadsökning begränsas. Därtill innebär det gällande regelverket om

produktsäkerhet att det redan ställs höga krav på företag i fråga om produkters säkerhet. Förslagen bör därför inte medföra några ingripande ekonomiska följder eller andra negativa konsekvenser för företagen.

Förslagen bedöms inte ha någon inverkan på statens inkomster eller utgifter.

Summary

Remit

The existing EU rules on product liability¹, which formed the basis of the currently applicable Product Liability Act (1992:18), have been replaced by a new Directive on product liability². This new Directive, which is a fully harmonising directive, has been considered primarily justified by the major changes that have taken place in recent years both in terms of how products are manufactured and distributed, and how they are used.

The Inquiry was tasked with analysing the new Directive and proposing the legislative amendments necessary to implement it in Swedish law. The Inquiry's remit also included analysing, comparing and taking a position on the options that the Directive offers.

The new Directive on product liability

The new Directive aims to contribute to a well-functioning single market and a high level of protection for consumers and other individuals through common regulation of product liability. It contains provisions on rights to damages for an injury caused by a product with a safety defect, which traders are responsible for damages and under which conditions exemption from liability applies. The Directive also includes rules on when a product can be deemed to have a safety defect and which assessment criteria should form the basis of safety assessments. In addition, it regulates certain issues concerning evidence. There are rules on the burden of proof and presumptions

¹ Council Directive 85/374/EEG of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for products with safety defects.

² Directive (EU) 2024/2853 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on liability for products with safety defects and repealing Council Directive 85/374/EEC.

in certain cases. Finally, the Directive contains provisions on solidary liability for damages, the right of recourse and statutory limitation.

A new Product Liability Act

The Inquiry proposes that the new Directive is implemented in a new act ('the new Act'). The new Act, which replaces the Act from 1992, is close in form and content to the Directive. Like the 1992 Act, the Act will contain civil law provisions.

The new Act is based on the same fundamental principles as the 1992 Act. Strict liability for damages will therefore continue to apply to damage caused by a safety defect in a product. The provisions in the 1992 Act that fully correspond to the new Directive (including the rules on adjustment) are incorporated in the new Act with only minor linguistic changes. The new Directive also contains provisions that do not need to be incorporated into the new Act because they have already been fulfilled in other Swedish law. These include the Directive's rules on disclosure of evidence (including discovery) and the burden of proof.

To ensure more comprehensive protection of consumers and other individuals, strict liability for physical products will be expanded to also include stand-alone software (e.g. an application for a computer or smartphone, or a programme providing artificial intelligence). As consumers in the present day are making products on their own (e.g. by using 3D printers), product liability will also be introduced for manufacturing files that enable production with automated machines and tools.

To reflect the increased prevalence of intellectual property and increased value of such assets, product liability under the new Act will also apply to damage to data used exclusively for the personal use of the injured party. As it is common in the present day for individuals to use a product for both private and professional purposes, it is also proposed that damage to such property be covered by the right to damages under the new Act. Unlike what applies under the 1992 Act, no deductible for personal injuries will apply under the new Act, corresponding to the new Directive.

Compared to the 1992 Act, the new Act contains more detailed rules regarding what circumstances should be considered when as-

sessing whether a product has a safety defect. The development of assessment criteria means, *inter alia*, that the link between rules on product safety and rules on product liability will become clearer. It also clarifies liability in cases where the safety of a product is affected by other products, which becomes relevant for products intended to be used together, such as in a smart home system. Furthermore, the proposals mean that the rules will better meet individual product users' legitimate expectations for an AI system to be designed in a way that prevents dangerous product behaviour.

To adapt product liability rules to today's global supply chains, the scope of liability will be expanded to also include manufacturers' authorised representatives and fulfilment service providers. The proposals will make it possible, in more cases than before, for a person who has suffered damage caused by a product manufactured in a third country to bring a claim for damages against a trader established in the European Economic Area (EEA). In the case of anonymous products, the scope of liability will be extended to include, under certain conditions, providers of online platforms that allow the conclusion of distance contracts. This will reduce the risk of an injured party losing the right to damages as a result of inability to determine who is liable for a given product.

In the present day, products often contain digital components, such as software and digital services, that are necessary for the product to function. To reflect this situation, clearer rules on product liability for such components are proposed. The proposals include for product liability under the new Act to apply to software placed on the market as a stand-alone product, in contrast to the 1992 Act.

The transition to a circular economy requires products to be more durable over time. The new Act therefore proposes clearer rules on liability for products whose characteristics have been substantially altered by repairs, upgrades or other modifications. The proposals include rules on who is responsible for such a product and the division of responsibility between the manufacturer of the original product and that of the modified product.

Compared to the 1992 Act, the new Act contains more detailed rules on exemption from liability. It also contains rules on exemption from liability in certain cases for component manufacturers. This is because technological development has made allocation of liability between a manufacturer of a component with safety defects and the

manufacturer of the product into which the component has been integrated, or with which the component has been interconnected, more complex. As has been mentioned, rules on exemption from liability concerning substantially modified products are also proposed. Unlike the 1992 Act, liability under the new Act applies to certain safety defects that have occurred after a product has been placed on the market. This is because it is now possible for a manufacturer to subsequently change the design and characteristics of a product (e.g. through software updates or significant modifications).

As under the 1992 Act, the new Directive stipulates that exemption from liability apply to damage which, given the state of scientific and technical knowledge, could not have been detected ('development damage'). However, the Directive allows Member States to exclude the rules on exemption from liability for such damage from their implementing legislation. In order to ensure that the new Act does not hamper innovation and continued technological development, it is proposed that development damage continue to be exempt from strict liability. In this respect, the proposal corresponds to what currently applies not only in Sweden but also in the vast majority of other EU Member States.

According to the proposals, the injured party will still have the burden of proving that the conditions for liability are met. This means that they must prove that a product has a safety defect and that this defect has caused an injury. According to the European Commission's evaluation of the current EU product liability rules, the main reason why an injured party does not receive damages is that they are unable to meet this burden of proof. To remove this obstacle, the new Act contains rules stating that, in certain cases, it should be presumed that a product has a safety defect or that there is a causal link between a safety defect and damage in a product liability dispute.

New rules on the right of recourse are introduced in the new Act. These rules constitute a codification of the general principles of recourse that apply in product liability cases according to established practice and thus do not differ from what applies under tort law in general. The special provisions in the 1992 Act on the right of recourse for those who have paid damages for a product defect under the Consumer Services Act (1985:716) or the Consumer Sales Act (2022:260) are transferred to the new Act.

Under the new Act, an extended ultimate statutory limitation period will apply to latent personal injury, which is a new feature compared to the 1992 Act. The proposal means that an injured party will not lose out on damages for personal injury if they are prevented from bringing a claim on time due to the nature of the injury.

The proposal for a new Product Liability Act entails consequential amendments to the Road Traffic Injuries Act (1975:1410), the Patient Injury Act (1996:799) and the Intelligent Transport Systems in Road Transport Act (2013:315).

Amendments to the Electrical Safety Act

Damage caused by an electrical safety defect will still be regulated in the Electrical Safety Act (2016:732). In order for the rules on product liability for electricity to correspond to the new Directive, certain amendments to the provisions of the Electrical Safety Act are proposed.

The form and content of the rules on product liability for electricity are proposed to be close to that of the new Act. However, necessary adaptations of the rules to the conditions in the Swedish electricity market have been made, in the same way as when product liability for electricity was introduced into Swedish law. As a result of this, it is proposed that product liability continue to rest with the owners of electrical installations with their own generator or transformer.

In the same way as under the new Act, the Electrical Safety Act's provisions on compensable damage are being developed. The provision on the deductible for personal injuries caused by an electrical safety defect will be repealed. Rules corresponding to the rules on presumption, right of recourse and statute of limitations in the new Act will also be included in the Electricity Safety Act.

The major changes to product liability brought on by the new Directive are not relevant to electricity. These include the Directive's provisions on software, components, associated services and substantially modified products. In these respects, the new Directive does not require any amendments to the provisions of the Electrical Safety Act. As a result, the rules on exemption from liability in the Electrical Safety Act likewise do not need to be developed in

the same way as in the new Act. Nor is there any justification for developing the rules on when electricity should be considered to have a safety defect. Since it is not possible to identify certain types of electricity in the grid, it is not possible to distinguish imported electricity from electricity produced in Sweden. Given the way the Swedish electricity market is regulated, electricity cannot be an anonymous product, either. An expansion of the circle of those who are liable – as has been done in the new Act – would therefore lack significance in the case of electricity. Nor does the new Directive give rise to any change in product liability under the Electrical Safety Act in this respect.

Entry into force and transitional provisions

It is proposed that the new Act, amendments to the Electrical Safety Act and consequential amendments enter into force on 9 December 2026. The 1992 Act will then cease to apply. Transitional provisions are proposed with respect to the new Act as well as some of the amendments to other legislation.

Impact

The proposals will make regulation of product liability uniform within the EEA, making it easier for businesses to operate across national borders. In the long term, the proposals should lead to better competition and lower prices for consumers.

The proposals also include a clear and binding regulation of liability for product defects and adaptation of the rules to technological development and the digital economy. This will entail enhanced protection of consumers and other individuals. This clear regulation also means more predictability for businesses to know what applies and what is required for them to fulfil their obligations.

It is reasonable to assume that the expansion of product liability that the proposals entail would lead to increased costs of professional indemnity insurance, at least for traders that manufacture, import or distribute technologically advanced or innovative products. However, the Inquiry's proposal for development risks to continue to be excluded from product liability should limit such cost increases. In

addition, the current regulatory framework on product safety already places high demands on businesses as regards product safety. The proposals should thus not result in any far-reaching economic or other negative consequences for businesses.

The proposals are not expected to have any effect on central government revenue or expenditure.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till ny produktansvarslag

Härigenom föreskrivs¹ följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Lagen innehåller bestämmelser om skadestånd för skador som fysiska personer har orsakats på grund av säkerhetsbrister i produkter.

Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG.

2 § Innehållet i lagen är uppdelat enligt följande:

- I 2 kap. finns bestämmelser om förutsättningar för skadestånd.
- I 3 kap. finns bestämmelser om presumtioner.
- I 4 kap. finns bestämmelser om vem eller vilka som är ansvariga för en skada.
- I 5 kap. finns bestämmelser om jämkning och regressrätt.
- I 6 kap. finns bestämmelser om preskription.

Lagens tillämpningsområde

3 § Lagen gäller produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk.

¹ Jämför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853 av den 23 oktober 2024 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG, i den ursprungliga lydelsen.

4 § Lagen gäller inte skador som har orsakats på grund av säkerhetsbrister i sådan programvara med fri och öppen källkod som har utvecklats eller tillhandahållits utanför näringsverksamhet.

5 § Lagen gäller inte skador som omfattas av elsäkerhetslagen (2016:732).

6 § Lagen gäller inte skador som omfattas av lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Uttryck i lagen

7 § I denna lag betyder

1. *produkt*:

a) en lös sak eller en programvara, även om den är integrerad i eller sammankopplad med lös eller fast egendom, eller

b) en digital tillverkningsfil,

2. *digital tillverkningsfil*: en digital fil som innehåller information som är nödvändig för att en produkt ska kunna tillverkas genom automatiserad kontroll av maskiner eller verktyg,

3. *komponent*:

a) en produkt som är integrerad i eller sammankopplad med en annan produkt, eller

b) en tillhörande tjänst,

4. *tillhörande tjänst*: en digital tjänst som är integrerad i eller sammankopplad med en produkt på ett sådant sätt att produkten inte kan användas på det sätt som är avsett utan tjänsten,

5. *tillhandahållande på marknaden*: en leverans av en produkt, som ett led i en näringsverksamhet, för distribution, förbrukning eller användning i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),

6. *utsläppande på marknaden*: det första tillhandahållandet på marknaden enligt 5,

7. *ibruktagande*: den första användningen, som ett led i en näringsverksamhet, av en produkt i EES, om produkten dessförinnan inte har släppts ut på marknaden enligt 6,

8. *tillverkare*: den som

a) utvecklar, tillverkar eller framställer en produkt,

b) låter utforma eller tillverka en produkt, eller

c) genom att sätta sitt namn, varumärke eller annat kännetecken på en produkt uppger sig vara tillverkare,

9. *importör*: den som släpper ut en produkt från ett tredjeland på marknaden enligt 6,

10. *tillverkarens representant*: den som är etablerad i EES och som enligt en skriftlig fullmakt från tillverkaren har rätt att i dennes ställe utföra särskilda uppgifter,

11. *leverantör av distributionstjänster*: den som utan att ha äganderätt till en produkt och som ett led i en näringsverksamhet erbjuder minst två av tjänsterna magasinering, paketering, adressering och expediering av produkten, med undantag för post- och paketleveranstjänster,

12. *distributör*: någon annan i leveranskedjan än tillverkaren eller importören som tillhandahåller en produkt på marknaden enligt 5.

Avtalsvillkor som avviker från lagen

8 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för den skadelidande är utan verkan.

2 kap. Förutsättningar för skadestånd

Skador som ersätts

1 § Skadestånd enligt denna lag betalas för en skada som en fysisk person har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en produkt.

Rätten till skadestånd avser

1. personskada,
2. sakskada, om den skadade saken inte användes uteslutande för yrkesmässiga ändamål, och
3. skada i data som användes uteslutande för personliga ändamål. Skada på den skadegörande produkten ersätts inte.

Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist

2 § En produkt har en säkerhetsbrist om den inte är så säker som rimligen kan förväntas.

Säkerheten ska bedömas med hänsyn till

1. produktens egenskaper och dess överensstämmande med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet,
2. hur produkten rimligen kunnat förutses bli använd,
3. hur produkten har marknadsförts,
4. de bruksanvisningar som hör till produkten,
5. hur produktens förmåga att lära sig och förvärva nya egenskaper efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk påverkar produkten,
6. den rimligen förutsebara påverkan på produkten av en annan produkt som kunnat förutses bli sammankopplad med produkten eller på annat sätt bli använd tillsammans med produkten,
7. de särskilda behoven hos de användare som produkten är avsedd för,
8. produktens förmåga att uppfylla sitt avsedda syfte, om syftet är att förhindra skada, och
9. övriga omständigheter.

Endast den omständigheten att en bättre produkt har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk innebär inte att en annan produkt har en säkerhetsbrist.

3 § Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska göras med hänsyn till de förhållanden som rådde när produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk.

Om tillverkaren genom att ändra produkten eller ha kvar möjligheten att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara, behåller kontrollen över en produkt efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, ska säkerheten i stället för det som anges i första stycket bedömas med hänsyn till de förhållanden som rådde när tillverkarens kontroll upphörde.

3 kap. Presumtioner

Presumtion i vissa fall för att en produkt har en säkerhetsbrist

1 § Vid tvist om skadestånd enligt denna lag ska produkten anses ha en säkerhetsbrist, om

1. den som påstås vara skadeståndsansvarig inte följer ett föreläggande enligt rättegångsbalken att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning,

2. den som påstår sig vara skadelidande visar att produkten inte uppfyller de krav i lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet som avser att förhindra den skada som produkten har orsakat,

3. den som påstår sig vara skadelidande visar att skadan har orsakats på grund av ett uppenbart funktionsfel i produkten under rimligen förutsebar användning eller under normala omständigheter, eller

4. den som påstår sig vara skadelidande gör sannolikt att produkten har en säkerhetsbrist, och full bevisning om säkerhetsbristen inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Produkten ska dock inte anses ha en säkerhetsbrist, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat.

Presumtion i vissa fall för att en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist

2 § Vid tvist om skadestånd enligt denna lag ska en skada anses ha orsakats på grund av en säkerhetsbrist i produkten, om

1. skadan är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristen, eller

2. den som påstår sig vara skadelidande gör sannolikt att skadan har orsakats på grund av säkerhetsbristen, och full bevisning om orsaks sambandet inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Skadan ska dock inte anses ha orsakats på grund av säkerhetsbristen, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat.

4 kap. Ansvariga för en skada

Primärt skadeståndsansvariga

1 § Skadeståndsansvarig är

1. tillverkaren,
2. importören, om tillverkaren är etablerad utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),
3. tillverkarens representant, om tillverkaren är etablerad utanför EES, eller
4. en leverantör av distributionstjänster, om tillverkaren är etablerad utanför EES, och det inte finns någon ansvarig enligt 2 som är etablerad i EES och 3.

2 § Om en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en komponent, är både tillverkaren av komponenten och tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med skadeståndsansvariga, under förutsättning att

1. komponenten integrerades i eller sammankopplades med produkten av produktens tillverkare, eller
2. komponenten tillhandahölls av tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med.

I annat fall än det som avses i första stycket är endast tillverkaren av komponenten skadeståndsansvarig.

3 § Om en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en produkt som väsentligen har ändrats av någon annan än tillverkaren efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, är den som har gjort ändringen skadeståndsansvarig enligt 1 § 1.

En ändring är väsentlig, om

1. det följer av lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet, eller
2. den förändrar produktens prestanda, ändamål eller typ på ett sätt som inte kunnat förutses vid den riskbedömning som gjordes vid tillverkningen av den ursprungliga produkten, under förutsättning att riskens art förändras, en ny risk uppstår eller risknivån höjs.

Sekundärt skadeståndsansvariga

4 § Om det av produkten inte framgår vem som är skadeståndsansvarig enligt 1 §, eller om den som är skadeståndsansvarig är etablerad utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), är en distributör av produkten skadeståndsansvarig.

Skadeståndsansvaret enligt första stycket gäller dock inte om distributören hänvisar den skadelidande till någon som är skadeståndsansvarig enligt 1 § eller till en egen distributör, som är etablerad i EES.

En hänvisning enligt andra stycket ska ske inom en månad från att distributören mottog ett krav på skadestånd eller en begäran om hänvisning till en skadeståndsansvarig i ett tidigare distributionsled.

5 § Det som föreskrivs i 4 § gäller också för en leverantör av en onlineplattform, om onlineplattformen har gjort det möjligt för den skadelidande att med någon som är skadeståndsansvarig enligt 1 eller 4 § ingå ett distansavtal som avser den skadegörande produkten. Skadeståndsansvaret gäller dock inte om det av onlineplattformen tydligt framgår att leverantören av plattformen endast förmedlar avtalet.

Befrielse från ansvar

6 § Skadeståndsansvarig är inte

1. den tillverkare eller importör som visar att han eller hon inte har släppt ut produkten på marknaden eller tagit den i bruk,

2. den distributör som visar att han eller hon inte har tillhandahållit produkten på marknaden,

3. den tillverkare eller importör som gör sannolikt att säkerhetsbristen har uppkommit efter att produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk,

4. den distributör som gör sannolikt att säkerhetsbristen har uppkommit efter att produkten tillhandahölls på marknaden,

5. den som visar att säkerhetsbristen beror på att produkten måste stämma överens med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet,

6. den som visar att det inte var möjligt att upptäcka säkerhetsbristen med hänsyn till det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk, eller under den tid som produkten stod under tillverkarens kontroll enligt 2 kap. 3 § andra stycket,

7. den tillverkare av en sådan komponent som avses i 2 § första stycket som visar att säkerhetsbristen i komponenten beror på utformningen av produkten som komponenten har integrerats i eller sammankopplats med, eller de anvisningar som tillverkaren av produkten har lämnat till komponentens tillverkare, eller

8. den tillverkare av en väsentligen ändrad produkt som avses i 3 § första stycket som visar att säkerhetsbristen som har orsakat skadan avser en del av produkten som inte påverkas av ändringen.

Första stycket 3 och 4 gäller inte om skadan har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en produkt som beror på

1. produktens programvara eller en tillhörande tjänst, om produktens tillverkare ansvarar för dessa enligt 2 § första stycket,

2. avsaknaden av uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara, om säkerhetsbristen har uppstått under den tid som produkten stod under tillverkarens kontroll enligt 2 kap. 3 § andra stycket, eller

3. en väsentlig ändring av produkten som har gjorts av tillverkaren av den ursprungliga produkten.

5 kap. Jämkning och regressrätt

Jämkning

1 § Skadeståndet kan jämkas efter vad som är skäligt, om vållande på den skadelidandes sida har medverkat till skadan.

Regressrätt

2 § Om två eller flera enligt denna lag är ansvariga för samma skada, ska skadeståndsansvaret slutligen fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

3 § Den som har betalat skadestånd enligt 31 § fjärde stycket konsumenttjänstlagen (1985:716) eller 6 kap. 3 § andra stycket konsumentköplagen (2022:260) har rätt att av den som är skadeståndsansvarig enligt denna lag få tillbaka det som han eller hon har betalat.

Avtalsvillkor som inskränker den ersättningsberättigades rätt enligt första stycket är utan verkan.

6 kap. Preskription

1 § Talan om skadestånd måste väckas inom tre år från det att den skadelidande fick eller rimligen borde ha fått kännedom om

1. skadan,
2. säkerhetsbristen, och
3. vem som är ansvarig för skadan.

2 § Talan om skadestånd måste väckas inom tio år från det att den skadegörande produkten

1. släpptes ut på marknaden eller togs i bruk, eller
2. om det gäller en väsentligen ändrad produkt, tillhandahölls på marknaden eller togs i bruk efter den väsentliga ändringen.

En talan får väckas efter den tid som anges i första stycket om den avser skadestånd för en latent personskada och den skadelidande på grund av skadans beskaffenhet varit förhindrad att väcka talan i tid. En sådan talan måste dock väckas inom 25 år från det att preskriptionstiden börjar löpa enligt första stycket.

3 § Den som inte väcker talan inom den tid som anges i 1 och 2 §§ har inte rätt till skadestånd.

-
1. Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.
 2. Genom lagen upphävs produktansvarslagen (1992:18).
 3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för produkter som före ikraftträdandet har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk.

1.2 Förslag till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410)

Härigenom föreskrivs att 20 § trafikskadelagen (1975:1410) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Har en skada för vilken trafikskadeersättning utgått vållats uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet, inträder försäkringsanstalten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd av skadevållaren. Detsamma gäller om skadan har vållats genom vårdslöshet av en förare som har gjort sig skyldig till brott som avses i 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Om trafikskadeersättning har betalats för en skada som omfattas av produktansvarslagen (1992:18), inträder försäkringsanstalten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd enligt den lagen.

Om en infrastrukturförvaltare är ansvarig enligt järnvägstrafiklagen (2018:181) eller annan författning för skada till följd av spårdriften och trafikskadeersättning har utgått för skadan, får försäkringsanstalten kräva ersättningen åter från infrastrukturförvaltaren i den omfattning som är skälig med hänsyn till den medverkan som har förekommit på ömse sidor och omständigheterna i övrigt.

Om trafikskadeersättning har betalats för en skada som vållats uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet, inträder försäkringsanstalten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd av skadevållaren. Detsamma gäller om skadan har vållats genom vårdslöshet av en förare som har gjort sig skyldig till brott som avses i 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Om trafikskadeersättning har betalats för en skada som omfattas av produktansvarslagen (0000:000), inträder försäkringsanstalten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd enligt den lagen.

¹ Senaste lydelse 2018:184.

-
1. Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande, om någon har betalat trafikskadeersättning för en skada som omfattas av produktansvarslagen (1992:18).

1.3 Förslag till lag om ändring i patientskadelagen (1996:799)

Härigenom föreskrivs att 20 § patientskadelagen (1996:799) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §

Har patientskadeersättning lämnats för en skada som vållats uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet, inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd.

Om patientskadeersättning har betalats för en skada som omfattas av produktansvarslagen (1992:18), inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd enligt den lagen.

Omfattas en skada av trafikförsäkring enligt trafikskadelagen (1975:1410) och har patientskadeersättning lämnats för skadan, inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till trafikskadeersättning.

Om patientskadeersättning *har* lämnats för en skada som vållats uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet, inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd.

Om patientskadeersättning har betalats för en skada som omfattas produktansvarslagen (0000:00), inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd enligt den lagen.

Om en skada *omfattas* av trafikförsäkring enligt trafikskadelagen (1975:1410) och har patientskadeersättning lämnats för skadan, inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till trafikskadeersättning.

-
1. Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande, om någon har betalat patientskadeersättning för en skada som omfattas av produktansvarslagen (1992:18).

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och vägtrafikdatalagen (2019:369).

I lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om behandling av personuppgifter och integritetsskydd.

I lagen (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data finns bestämmelser om myndigheters och offentliga företags tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

I produktansvarslagen (1992:18) finns bestämmelser om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

I produktansvarslagen (0000:00) finns bestämmelser om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.

¹ Senaste lydelse 2022:819.

1.5 Förslag till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)

Härigenom föreskrivs i fråga om elsäkerhetslagen (2016:732)

dels att 33 § ska upphöra att gälla,

dels att 29, 30 och 35 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 29 a §, 30 a–c §§ och 35 a och b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Om en personskada *eller* sakskada *orsakas av* säkerhetsbrist i el som *satts i omlopp* från en elektrisk anläggning med egen generator eller transformator, ska anläggningens innehavare ersätta skadan.

I fråga om sakskada gäller första stycket endast skada på egendom som *till sin typ vanligen är avsedd för enskilt ändamål och som den skadelidande vid tiden för skadan använde huvudsakligen för enskilt ändamål.*

Avtalsvillkor som inskränker skadeståndsskyldigheten är utan verkan.

Om *en fysisk person har orsakats* en personskada, sakskada *eller skada i data på grund av en* säkerhetsbrist i el som *har släppts ut på marknaden* från en elektrisk anläggning med egen generator eller transformator, ska anläggningens innehavare ersätta skadan.

I fråga om sakskada gäller första stycket endast skada på egendom som *inte användes utslutande för yrkesmässiga ändamål.*

Första stycket gäller endast skada i data som användes utslutande för personliga ändamål.

29 a §

Avtalsvillkor som inskränker skadeståndsskyldigheten enligt 29 § är utan verkan.

30 §

Skadeståndsansvaret enligt 29 § gäller inte den som

1. visar att *elen sattes i omlopp utanför en näringsverksamhet*,

2. gör sannolikt att säkerhetsbristen har uppkommit efter att *elen sattes i omlopp*,

3. visar att säkerhetsbristen beror på att elen måste stämma överens med *tvingande föreskrifter som har meddelats av en myndighet*, eller

4. visar att det *med hänsyn till det vetenskapliga och tekniska vetandet vid den tidpunkt då elen sattes i omlopp inte var möjligt att upptäcka säkerhetsbristen*.

1. visar att *denne inte har släppts ut elen på marknaden*,

2. gör sannolikt att säkerhetsbristen har uppkommit efter att *elen släpptes ut på marknaden*,

3. visar att säkerhetsbristen beror på att elen måste stämma överens med *lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet*, eller

4. visar att det *inte var möjligt att upptäcka säkerhetsbristen med hänsyn till det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget då elen släpptes ut på marknaden*.

30 a §

Vid tvist om skadestånd enligt 29 § ska elen anses ha en säkerhetsbrist, om

1. den som påstås vara skadeståndsansvarig inte följer ett föreläggande enligt rättegångsbalken att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning,

2. den som påstår sig vara skadelidande visar att elen inte uppfyller de krav i lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet som avser att förhindra den skada som elen har orsakat,

3. den som påstår sig vara skadelidande visar att skadan har orsakats på grund av ett uppenbart funktionsfel i elen under rimligen

förutsebar användning eller under normala omständigheter, eller

4. den som påstår sig vara skadelidande gör sannolikt att elen har en säkerhetsbrist, och full bevisning om säkerhetsbristen inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Elen ska dock inte anses ha en säkerhetsbrist, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat.

30 b §

Vid tvist om skadestånd enligt 29 § ska en skada anses ha orsakats på grund av en säkerhetsbrist i elen, om

1. skadan är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristen, eller

2. den som påstår sig vara skadelidande gör sannolikt att säkerhetsbristen har orsakat skadan, och full bevisning om orsakssambandet inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Skadan ska dock inte anses ha orsakats av säkerhetsbristen, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat.

30 c §

Om två eller flera enligt 29 § är ansvariga för samma skada, ska skadeståndsansvaret slutligen fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

35 §

Talan om ersättning ska väckas

1. i fråga om ersättning enligt 28 § första stycket eller 31 § inom två år från det att skadan inträffade, och

2. i fråga om ersättning enligt 29 § inom tre år från det att den som vill ha ersättning fick eller borde ha fått kännedom om att fordringen kunde göras gällande, dock senast tio år från det att den som påstås vara skadeståndsskyldig tillhandahöll elen.

Den som inte väcker talan i tid har inte rätt till ersättning enligt de angivna bestämmelserna.

Talan om skadestånd enligt 28 § första stycket eller 31 § måste väckas inom två år från det att skadan inträffade.

35 a §

Talan om skadestånd enligt 29 § måste väckas inom tre år från det att den skadelidande fick eller rimligen borde ha fått kännedom om

1. skadan,
2. säkerhetsbristen, och
3. vem som är ansvarig för skadan.

Talan om skadestånd enligt 29 § måste väckas inom tio år från det att den skadegörande elen släpptes ut på marknaden.

En talan får väckas efter den tid som anges i andra stycket om den avser skadestånd för en latent personskada och den skadelidande på grund av skadans beskaffenhet varit förhindrad att väcka talan i tid. En sådan talan måste dock väckas inom 25 år från det att pre-

skriptionstiden börjar löpa enligt andra stycket.

35 b §

Den som inte väcker talan inom den tid som anges i 35 § eller 35 a § har inte rätt till skadestånd.

-
1. Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för el som före ikraftträdandet har släppts ut på marknaden.

1.6 Förslag till förordning om ändring i rättsinformationsförordningen (1999:175)

Härigenom föreskrivs i fråga om rättsinformationsförordningen (1999:175)

dels att 12 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 6 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 b §

Rättsinformationssystemet ska innehålla uppgifter om en dom som meddelats av en hovrätt angående skadestånd enligt produktansvarslagen (0000:00), under förutsättning att domen har fått laga kraft.

Av uppgifterna ska domen i fulltext framgå.

12 §¹

Domstolsverket är informationsansvarig myndighet för sådan information som avses i 6 och 6 a §§. De domstolar som anges i 6 och 6 a §§ ska lämna information till verket. Domstolsverket får meddela närmare föreskrifter om vilken information som ska lämnas.

Domstolsverket är informationsansvarig myndighet för sådan information som avses i 6–6 b §§. De domstolar som anges i 6–6 b §§ ska lämna information till verket. Domstolsverket får meddela närmare föreskrifter om vilken information som ska lämnas.

När det gäller sådan information som avses i 7 § är den myndighet som fattat avgörandet informationsansvarig.

Denna förordning träder i kraft den 9 december 2026.

¹ Senaste lydelse 2009:1059.

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.1 Utredningens uppdrag

De nuvarande EU-reglerna om produktansvar finns i rådets direktiv 85/374/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (1985 års direktiv). Produktansvarslagen (1992:18) bygger på samma principer som 1985 års direktiv.

Den 23 oktober 2024 antogs ett nytt EU-direktiv om produktansvar, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG (det nya direktivet).

Utredningen har haft i uppdrag att ta ställning till hur det nya direktivet ska genomföras i Sverige. I uppdraget har ingått att analysera hur svensk rätt förhåller sig till det nya direktivet och lämna nödvändiga författningsförslag för genomförandet. I uppdraget har också ingått att analysera, jämföra och ta ställning till de valmöjligheter som det nya direktivet erbjuder.

I kommittédirektiven anges att utredningens författningsförslag bör ansluta till den systematik och terminologi som används i svensk rätt och så långt som möjligt utformas på ett sätt som går att förena med grundläggande svenska civilrättsliga och processrättsliga principer. Vidare ska bestämmelserna och begreppen i direktivet förklaras och tydliggöras, samtidigt som den EU-gemensamma uppfattningen om direktivets innebörd ska beaktas.

Kommittédirektiven återges i sin helhet i *bilaga 1*.

2.2 Utredningens arbete

Utredningens arbete har bedrivits på sedvanligt sätt med sammanträden med förordnade sakkunniga och experter. Sammanlagt har utredningen haft tre sammanträden, inklusive ett slutjusteringssammanträde. Utredningens arbete har också förts framåt med hjälp av de underhandskontakter som sekreteraren har haft med utredningens sakkunniga och experter. Sekreteraren har även haft kontakt med Domstolsverket i fråga om förslaget till förordning om ändring i rättsinformationsförordningen (1999:175). Utredningen har, i enlighet med vad som anges i kommittédirektiven, följt genomförandet i andra berörda nordiska länder. Sekreteraren har även deltagit vid ett genomförandemöte i EU-kommissionens regi.

3 Det nya direktivet

3.1 Inledning

Före 1992 års lags ikraftträdande saknades det i svensk rätt särskilda lagregler om produktansvar. Ansvar för produktskador reglerades i princip av skadeståndslagen (1972:207) och i vissa fall av skadeståndsrättslig speciallagstiftning.

Under 1970-talet lade Produktansvarskommittén fram två förslag till lagstiftning rörande produktansvar, Produktansvar I (SOU 1976:23) och Produktansvar II (SOU 1979:79). Inget av förslagen ledde till någon lagstiftning. I det första fallet berodde det på att läkemedelsbranschen och försäkringsbranschen skapade Läkemedelsförsäringen, som infördes den 1 juli 1978. I det senare fallet berodde det bl.a. på att man ville invänta resultatet av det pågående lagstiftningsarbetet i det dåvarande EG-samarbetet.

Efter antagandet av 1985 års direktiv togs frågan om en svensk lagstiftning om produktansvar upp på nytt. Detta ledde till 1992 års lag, som trädde i kraft den 1 januari 1993. Eftersom Sverige vid tiden för utarbetandet av lagen deltog i EES-förhandlingarna, och hade för avsikt att söka medlemskap i EG, bygger 1992 års lag på 1985 års direktiv.

De nuvarande EU-reglerna om produktansvar har funnits i närmare 40 år. Under senare år har det skett stora förändringar i såväl hur produkter tillverkas och distribueras som hur de används. I syfte att anpassa reglerna till teknikutvecklingen, dagens globala leveranskedjor, den digitala och cirkulära ekonomin samt att skapa en bättre balans mellan näringsidkare och konsumenter, och andra skadelidande, antogs det nya direktivet.

3.2 Det nya direktivet – en översikt

Det nya direktivet innehåller 24 artiklar och en bilaga med en jämförelsetabell mellan artiklarna i det nya direktivet och i 1985 års direktiv. Det nya direktivet är ett fullharmoniseringsdirektiv (se artikel 3). Det innebär att medlemsstaterna inte får behålla eller införa bestämmelser som avviker från direktivet.

Målet med det nya direktivet är att fastställa gemensamma regler om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, och på detta sätt bidra till en välfungerande inre marknad och en hög skyddsnivå för konsumenters och andra fysiska personers hälsa och egendom (se artikel 1).

Det nya direktivet vilar på samma grundläggande principer som 1985 års direktiv – tillverkaren har alltjämt ett strikt skadeståndsansvar för skada som orsakas p.g.a. en säkerhetsbrist i en produkt. Medlemsstaterna ska säkerställa att varje fysisk person som lider en sådan skada har rätt till ersättning i enlighet med direktivet (se artikel 5). Bestämmelserna i direktivet är tvingande till den skadelidandes förmån (se artikel 15).

Det nya direktivet tillämpas på produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk efter den 9 december 2026. För att säkerställa ett mer heltäckande skydd för dem som har drabbats av produktskador har innebörden av uttrycket produkt utvidgats jämfört med 1985 års direktiv. Som produkter räknas enligt det nya direktivet – utöver en lös sak och el – även programvara och s.k. digitala tillverkningsfiler (se artikel 4.1). Det innebär bl.a. att skadeståndsansvaret enligt direktivet omfattar även fristående programvara, vilket är en nyhet i förhållande till 1985 års direktiv. En digital tillverkningsfil kan t.ex. vara en CAD-fil som används för att skapa en fysisk produkt med hjälp av en 3D-skrivare. Även sådana tillverkningsfiler omfattas av skadeståndsansvaret enligt det nya direktivet.

I direktivet anges särskilt att programvara med fri och öppen källkod som har utvecklats och tillhandahållits utanför ramen för en näringsverksamhet undantas från tillämpningsområdet (se artikel 2.2). Även skador som uppstått till följd av kärnkraftsolyckor undantas – på motsvarande sätt som enligt 1985 års direktiv – från tillämpningsområdet, om skadan omfattas av en internationell konvention om ansvar för sådan skada som medlemsstaterna har tillträtt. Vidare påverkar direktivet inte tillämpligheten av unionsrätten om

skydd av personuppgifter eller medlemsstaternas nationella lagstiftning om inom- eller utomobligatoriskt skadeståndsansvar på annan grund än att en produkt har en säkerhetsbrist. Inte heller andra rättigheter som en skadelidande har enligt något särskilt ansvarssystem som fanns i en medlemsstats lagstiftning före den 30 juli 1985 påverkas av det nya direktivet (se artikel 2.3).

Det nya direktivet innehåller – utöver definitionen av uttrycket produkt – definitioner av 17 andra uttryck som används i direktivet (se artikel 4). Bland annat har uttrycket tillverkarens kontroll införts för att anpassa reglerna till produkter som tillverkaren kan påverka utformningen av sedan de har släppts ut på marknaden, t.ex. genom att tillhandahålla programvaruuppdateringar (se artikel 4.5). För att tydliggöra ansvaret för den som väsentligen ändrar en produkt som redan finns på marknaden, för att sedan tillhandahålla den ändrade produkten på marknaden, har uttrycket väsentlig ändring införts i det nya direktivet (se artikel 4.18). Andra nyheter är att uttrycken komponent och tillhörande tjänst har införts i det nya direktivet (se artikel 4.3 och 4.4). Som en komponent räknas bl.a. en programvara som har integrerats i en produkt. En komponent kan också vara en tillhörande tjänst, dvs. en digital tjänst som behövs för att en produkt ska fungera på det sätt som är avsett. En tillhörande tjänst kan t.ex. vara tillhandahållande av trafikdata i ett navigationssystem.

På samma sätt som enligt 1985 års direktiv omfattas personskador och sakskador av produktansvaret enligt det nya direktivet. Ansvaret har i det nya direktivet utsträckts till att också omfatta skada på egendom som har använts delvis för yrkesmässiga ändamål. Enligt det nya direktivet har en skadelidande också rätt till ersättning för skada i data som har använts uteslutande för privata ändamål. Även fortsättningsvis undantas skada på den skadegörande produkten från skadeståndsansvaret (se artikel 6). I motsats till 1985 års direktiv innehåller det nya direktivet inte någon regel om självrisk för sakskador.

Enligt det nya direktivet har en produkt en säkerhetsbrist om den inte ger den säkerhet som en person har rätt att förvänta sig eller som krävs enligt tillämplig lagstiftning (se artikel 7.1). Detsamma gäller enligt 1985 års direktiv. Det nya direktivet innehåller – även här likasom 1985 års direktiv – en uppräkningslista av omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av en produkts säkerhet (se artikel 7.2). I det nya direktivet har dock vissa omständigheter lagts till för att anpassa bedömningsregeln till teknikutvecklingen. Till exempel ska

en produkts förmåga att lära sig eller förvärva nya egenskaper efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk beaktas vid bedömningen av om produkten har en säkerhetsbrist. Även förutsebar påverkan från andra produkter som produkten är avsedd att användas tillsammans med ska beaktas vid säkerhetsbedömningen. Det är relevant bl.a. för produkter i ett smart hemssystem.

Bestämmelserna i det nya direktivet om vem som är produktansvarig svarar delvis mot bestämmelserna i 1985 års direktiv. Den som tillverkar, importerar eller distribuerar en produkt är även fortsättningsvis ansvarig för produktskador. För att underlätta för en skadelidande att få ett verkställbart skadeståndsanspråk i de fall då tillverkaren är etablerad utanför EU, och för att anpassa reglerna till de aktörer som förekommer i dagens globala leveranskedjor, har kretsen skadeståndsansvariga utvidgats i det nya direktivet till att under vissa förutsättningar även omfatta tillverkarens representant, leverantörer av distributionstjänster samt leverantörer av vissa online-plattformar (se artikel 8).

Det nya direktivet innehåller bestämmelser om utlämnande av bevisning (se artikel 9). Det är en nyhet i förhållande till 1985 års direktiv. Syftet med bestämmelserna är att motverka det betydande informationsunderläge som en skadelidande många gånger har i förhållande till en tillverkare.

En skadelidande har alltså ett bevisbördan för de omständigheter som han eller hon grundar sitt skadeståndskrav på. Det innebär att han eller hon som utgångspunkt har att visa att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist, att det har uppstått en skada, och att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan. Genom det nya direktivet har det emellertid införts regler om presumtion i vissa fall för att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist, eller att det finns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada (se artikel 10). En produkt ska anses ha en säkerhetsbrist bl.a. om den som utpekats som skadeståndsansvarig inte följer ett föreläggande att lämna över bevisning enligt direktivets regler, eller om skadan har orsakats av ett uppenbart funktionsfel i produkten vid normal användning. Ett orsakssamband ska presumeras bl.a. om skadan är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristen. En säkerhetsbrist eller ett orsakssamband ska vidare presumeras om den skadelidande har

gjort säkerhetsbristen eller orsakssambandet sannolikt, och full bevisning inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Det nya direktivet innehåller bestämmelser om ansvarsbefrielse (se artikel 11). Bestämmelserna motsvarar delvis bestämmelserna om ansvarsbefrielse i 1985 års direktiv. Ansvarsbefrielsegrunderna har i det nya direktivet anpassats till de övriga ändringar som det nya direktivet innebär. Bland annat har det tillkommit bestämmelser om ansvarsbefrielse avseende komponenter och väsentligen ändrade produkter (se artikel 11.1 f och 11.1 g). Bestämmelserna har även utvecklats på det sättet att skadeståndsansvar under vissa förutsättningar ska gälla även om en säkerhetsbrist har uppkommit efter att en produkt har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk. Det gäller bl.a. för säkerhetsbrister som har uppstått till följd av en programvaruuppdatering som har tillhandahållits av produktens tillverkare (se artikel 11.2).

Säkerhetsbrister som på grund av det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget inte kunde upptäckas när en produkt släpptes ut på marknaden eller togs i bruk (s.k. utvecklingsskador) undantas – på samma sätt som enligt 1985 års direktiv – från produktansvaret enligt det nya direktivet. Bestämmelsen om ansvarsbefrielse för utvecklingsskador har utvecklats i det nya direktivet på det sättet att den relevanta tidpunkten för bedömningen har anpassats till att en tillverkare i vissa fall kan kontrollera en produkts utformning även efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk (t.ex. genom en programvaruuppdatering), vilket motsvarar direktivets bestämmelser i övrigt (se artikel 11.1 e). Medlemsstaterna har även fortsättningsvis möjlighet att undanta reglerna om ansvarsbefrielse avseende utvecklingsskador från sin genomförandelagstiftning (se artikel 18).

Om flera näringsidkare är skadeståndsansvariga för samma skada enligt det nya direktivet, är de solidariskt skadeståndsansvariga för skadan (se artikel 12). Det gäller även enligt 1985 års direktiv. Det nya direktivet innehåller dock – till skillnad från 1985 års direktiv – även bestämmelser om regressrätt (se artikel 14). Direktivets bestämmelser om regressrätt är dispositiva.

Det nya direktivet innehåller bestämmelser om jämkning på grund av medvållande från den skadelidandes sida (se artikel 13). Bestämmelserna svarar fullt ut mot 1985 års direktiv.

De grundläggande reglerna om preskription i det nya direktivet är desamma som i 1985 års direktiv. Den skadelidande måste väcka talan inom tre år från det att han eller hon fick eller borde ha fått kännedom om skadan, säkerhetsbristen och vem som är skadeståndsansvarig. Talan måste dessutom väckas inom tio år från det att produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Reglerna om preskription har i det nya direktivet utvecklats på det sättet att det framgår från vilken tidpunkt som den tioåriga preskriptionstiden ska räknas i fråga om en väsentligen ändrad produkt. Det har även införts en förlängd yttersta preskriptionstid på 25 år för latent personskador som visar sig först efter en längre tid (se artiklarna 16 och 17).

Medlemsstaterna är enligt det nya direktivet skyldiga att i ett lättillgängligt elektroniskt format publicera domar som fått laga kraft om produktansvar som har meddelats av en andrainstansdomstol eller en domstol i högsta instans (se artikel 19).

1985 års direktiv upphävs samma dag som medlemsstaterna ska börja tillämpa de bestämmelser som genomför det nya direktivet, dvs. den 9 december 2026 (se artiklarna 21 och 22).

Slutligen innehåller det nya direktivet bestämmelser om kommissionens utvärdering av tillämpningen av direktivet (se artikel 20) och andra administrativa bestämmelser (se artiklarna 23 och 24).

4 Utgångspunkter för genomförandet

Det nya direktivet är bindande för medlemsstaterna med avseende på det resultat som ska uppnås med direktivet, men överlåter åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet (artikel 288 i fördraget om Europeiska unionens funktionsätt). En medlemsstat behöver alltså inte använda sig av samma terminologi eller systematik som i direktivet. Det avgörande är att medlemsstaterna uppnår det avsedda resultatet. Ett av målen med det nya direktivet är att bidra till en välfungerande inre marknad och varje medlemsstat ska vid genomförandet verka för en enhetlig tolkning och tillämpning av bestämmelserna i EU:s medlemsstater. Den EU-rättsliga principen om direktivkonform tolkning innebär att en nationell domstol som tolkar nationell rätt är skyldig att i den utsträckning som det är möjligt tolka den nationella rätten mot bakgrund av direktivets ordalydelse och syfte så att det resultat som avses i direktivet uppnås.

Jämfört med 1985 års direktiv – som legat till grund för 1992 års lag – är regleringen i det nya direktivet mer detaljerad. Bestämmelserna i det nya direktivet ska genomföras i svensk rätt genom att meddelas i lag och ges en utformning som ligger nära direktivet. I vissa avseende har dock det nya direktivet en onödigt komplicerad utformning och struktur. Vid genomförandet bör därför enkelhet, överskådlighet och konsekvens eftersträvas. Förenklingar och anpassningar till svensk rätt i övrigt bör därför ske så långt som direktivet tillåter.

Eftersom det får antas att det nya direktivet kommer att införas i avtalet om det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) bör den svenska genomförandelagstiftningen anpassas till detta.

5 En ny produktansvarslag

5.1 En ny lag

Förslag: Det nya direktivet ska genomföras i en ny lag som ersätter 1992 års lag. Den nya lagen ska ges samma namn som 1992 års lag. Bestämmelser i 1992 års lag som inte påverkas av det nya direktivet ska i sak oförändrade lyftas över till den nya lagen.

Skadeståndsansvaret enligt den nya lagen ska – liksom enligt 1992 års lag – vara strikt.

Skälen för förslaget

Det nya direktivet vilar på samma grundläggande principer som 1985 års direktiv. Strikt skadeståndsansvar ska fortfarande gälla för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en produkt. Det nya direktivet innebär att fler fall kan leda till skadestånd. Detta sker främst genom att definitionen av uttrycket produkt har utvidgats till att inte bara omfatta lösa saker utan även fristående programvara och digitala tillverkningsfiler. Produktansvaret enligt det nya direktivet har också utvecklats på det sättet att ansvaret omfattar skada i data samt sakskador i fler fall än 1985 års direktiv. Dessutom har kretsen skadeståndsansvariga utvidgats. Det nya direktivet innehåller också nya bestämmelser som syftar till att anpassa produktansvaret till att det blivit allt vanligare att produkter har avancerad teknik samt dagens globala leveranskedjor.

Eftersom utformningen av 1992 års lag bygger på 1985 års direktiv, avviker lagen både till sin lagtekniska konstruktion och i sak från det nya direktivet i ett flertal avseenden. De ändringar av bestämmelserna i 1992 års lag som krävs för genomförandet av det nya direktivet är så omfattande att lagen bör ersättas med en ny lag. För att

tydliggöra den nya lagens innehåll bör det i en inledande bestämmelse anges att lagen innehåller bestämmelser om skadestånd för skador som har orsakats fysiska personer p.g.a. säkerhetsbrister i produkter.

Det ankommer på medlemsstaterna att verka för en enhetlig tolkning och tillämpning av unionsrätten. Särskilt viktigt är detta när det gäller direktiv som – i likhet med det nya direktivet – syftar till att säkerställa en väl fungerande inre marknad (se artikel 1 i det nya direktivet). Den unionsrättsliga principen om direktivkonform tolkning innebär att en nationell domstol är skyldig att – i den utsträckning som det är möjligt – tolka den nationella rätten mot bakgrund av direktivets ordalydelse och syfte, så att det resultat som avses med direktivet uppnås. Det bör därför i den inledande bestämmelsen även anges att lagen genomför det nya direktivet. I detta ligger att lagens bestämmelser ska tolkas på ett sätt som är förenligt med det nya direktivet.

För att åstadkomma en tydligare struktur och disposition av den nya lagen bör den delas upp i kapitel och dess paragrafer förses med rubriker. Lagens kapitelindelning bör anges i en inledande bestämmelse.

1992 års lag är väl känd och lagens namn avspeglar dess innehåll. Uttrycket produktansvar är väletablerat och används genomgående i nordisk juridisk litteratur för att beskriva skadeståndsansvaret för produkter med säkerhetsbrister. Uttrycket anknyter även till engelskans ”product liability” med samma innebörd. Den nya lagen bör därför ges samma namn som 1992 års lag.

1992 års lag innehåller vissa bestämmelser som fullt ut svarar mot det nya direktivet. Så är fallet i fråga om undantaget för radiologiska skador (jfr 4 § i 1992 års lag och artikel 2.3 i det nya direktivet). Även reglerna om jämkning av skadeståndet till följd av vållande på den skadelidandes sida i 1992 års lag svarar mot det nya direktivet (jfr 10 § i 1992 års lag och artikel 13.2 i det nya direktivet). Det nya direktivet – liksom 1985 års direktiv – innehåller ytterligare bestämmelser om minskning av skadeståndsansvaret. Av artikel 13.1 i det nya direktivet framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att skadeståndsansvaret inte minskas eller avvisas om skadan har orsakats både p.g.a. en produkts säkerhetsbrister och av tredje mans handling eller underlåtenhet. En motsvarande regel finns i artikel 8.1 i 1985 års direktiv. Den bestämmelsen omnämns inte i förarbetena till 1992 års lag.

Detta beror sannolikt på att motsvarande gäller enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer i svensk rätt. Bestämmelserna i 4 och 10 §§ i 1992 års lag bör därför överföras till den nya lagen med endast mindre språkliga ändringar.

5.2 Lagens tillämpningsområde och definitioner

5.2.1 Tillämpningsområde

Förslag: Den nya lagen ska gälla produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk.

Skälen för förslaget

Det nya direktivet är enligt artikel 2.1 endast tillämpligt på produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk efter den 9 december 2026. Med uttrycket släppa ut på marknaden avses enligt definitionen i artikel 4.8 i det nya direktivet det första tillhandahållandet på unionsmarknaden. Som tillhandahållande på marknaden räknas enligt artikel 4.7 i det nya direktivet varje leverans av en produkt för distribution, förbrukning eller användning på unionsmarknaden som ett led i kommersiell verksamhet. Med ibruktagande avses enligt artikel 4.9 i det nya direktivet den första användningen av en produkt i EU som ett led i kommersiell verksamhet, under förutsättning att produkten inte dessförinnan har släppts ut på marknaden, vilket kan vara relevant för t.ex. hissar, maskiner och medicintekniska produkter. De nu redovisade uttrycken är väletablerade på unionsmarknaden och förekommer bl.a. i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

1992 års lag innehåller inte någon motsvarande bestämmelse om tillämpningsområde, även om lagens bestämmelser om ansvarsbefrielse innebär en motsvarande begränsning av det strikta skadeståndsansvaret. Av dessa framgår att den skadegörande produkten måste ha satts i omlopp i en näringsverksamhet för att skadeståndsansvar

ska inträda (frågorna om ansvarsbefrielse behandlas närmare i avsnitt 5.9).

En regel om tillämpningsområde som motsvarar bestämmelsen i artikel 2.1 i det nya direktivet bör föras in i den nya lagen. Genom att använda uttrycken släppa ut på marknaden och ta i bruk – i stället för det i 1992 års lag förekommande uttrycket sätta i omlopp – säkerställs att den nya lagens tillämpningsområde svarar mot tillämpningsområdet för det nya direktivet.

För att åstadkomma att den nya lagen tillämpas på ett sätt som är förenligt med det nya direktivet bör även direktivets definitioner av släppa ut på marknaden, tillhandahålla på marknaden och ta i bruk lyftas in i den nya lagen.

Bestämmelsen om tillämpningsområde i den nya lagen bör – i motsats till artikel 2.1 i det nya direktivet – endast ange vilka produkter som omfattas av lagens tillämpningsområde. Den i direktivet angivna dag som utgör brytpunkten för tillämpningsområdet bör på samma sätt som i annan svensk lagstiftning anges i lagens övergångsbestämmelser.

5.2.2 Produkt

Förslag: Uttrycket produkt ska i den nya lagen omfatta en lös sak eller en programvara, även om den är integrerad i eller sammankopplad med annan lös eller fast egendom, eller en digital tillverkningsfil.

Skälen för förslaget

Med produkt avses enligt 1985 års direktiv dels varje lös sak, dels el (se artikel 2). I 2 § första stycket i 1992 års lag finns en definition som motsvarar bestämmelsen i 1985 års direktiv, dock med det undantaget att el inte omfattas av legaldefinitionen. Av samma stycke framgår att en produkt som har infogats eller på annat sätt blivit en beståndsdel i någon annan lös eller i fast egendom ändå är att anse som en produkt för sig.

Med produkt avses i det nya direktivet lösa saker, även om de är integrerade i eller sammankopplade med annan lös eller fast egendom.

Vidare anges att i produkter ingår el, digitala tillverkningsfiler, råvaror och programvara (se artikel 4.1). Vad som kan utgöra en produkt är alltså mer detaljerat reglerat i det nya direktivet än i 1992 års lag. Direktivet innebär dock inte någon förändring i fråga om att en produkt som används som en beståndsdel i en annan produkt ändå är att betrakta som en produkt för sig.

Med hänsyn till att produktansvarets innebörd och räckvidd enligt det nya direktivet vilar tungt på definitionen av produkt bör en definition som motsvarar definitionen i direktivet tas in i den nya lagen. Jämfört med 1992 års lag innebär detta att den nya lagen inte endast kommer att omfatta lösa saker utan också digitala tillverkningsfiler och fristående programvara, vilka behandlas mer utförligt nedan.

Skador som orsakas p.g.a. säkerhetsbrister i el bör även fortsättningsvis regleras i elsäkerhetslagen (se avsnitt 5.2.5 om undantag från den nya lagens tillämpningsområde). Det innebär att el – liksom enligt 1992 års lag – bör undantas från produktbegreppet enligt den nya lagen.

Eftersom råvaror ingår i uttrycket lös sak, finns det inte skäl att i den nya lagen särskilt föreskriva att sådana är att anse som en produkt. Att råvaror omfattas av produktansvaret motsvarar även vad som i dag gäller enligt rättsfallet NJA 2018 s. 475, i vilket Högsta domstolen slog fast att ett kommunalt bolags leverans av vatten enligt lagen om allmänna vattentjänster omfattas av produktansvaret.

Fristående programvara

Programvara får allt större betydelse för produktsäkerheten och kan i dag tillhandahållas som en fristående produkt. Det är inte heller ovanligt att programvara tillhandahålls av någon annan än tillverkaren av den fysiska produkten som programvaran är avsedd att användas i. Programvara kan föranleda produktansvar enligt 1992 års lag, om den är permanent integrerad i en produkt och utgör en nödvändig förutsättning för att produkten ska fungera. Det kan t.ex. gälla operativsystemet i en dator (se prop. 1990/91:197 s. 93 och 94).

Som angetts ovan är även fristående programvara att anses som en produkt enligt det nya direktivet. Sådan programvara är en immateriell produkt och omfattas därför inte av begreppet lösa saker.

Fristående programvara faller i och med detta utanför tillämpningsområdet för 1992 års lag.

För att den nya lagen ska svara mot det nya direktivet bör definitionen av produkt, utöver en lös sak, också omfatta en programvara. På detta sätt kommer produktbegreppet att avse en programvara, oavsett om den är fast integrerad i en produkt eller fristående. Härigenom kommer en skadelidande bl.a. ha rätt till skadestånd för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en programvaruuppdatering. En annan fördel är att tydligare regler om produktansvar för programvara kan antas leda till ett högre förtroende för ny avancerad teknik. Det är rimligt att anta att detta i förlängningen kommer främja utvecklingen och spridningen av artificiell intelligens (AI) som grundar sig på europeiska värderingar, vilket är positivt för samhällsutvecklingen i stort (se EU-kommissionens vitbok om artificiell intelligens – en EU-strategi för spetskompetens och förtroende, COM(2020) 65 final).

Digitala tillverkningsfiler

Till följd av den tekniska utvecklingen kan konsumenterna i dag konstruera produkter på egen hand genom automatiserade tillverkningsprocesser, t.ex. med hjälp av 3D-skrivare eller andra automatiska maskiner och verktyg. Till detta behövs en s.k. digital tillverkningsfil. En sådan fil innehåller nödvändig information för att en maskin ska kunna konstruera en viss produkt. I direktivet beskrivs en digital tillverkningsfil som en digital mall eller en digital version av en lös sak (se artikel 4.2). Det kan t.ex. röra sig om en CAD-fil till en 3D-skrivare.

För att användare av produkter som har producerats på detta sätt ska ha rätt till skadestånd för skador som ytterst beror på en säkerhetsbrist i den digitala tillverkningsfilen, har sådana filer inkluderats i uttrycket produkt enligt det nya direktivet. På motsvarande sätt bör definitionen av produkt i den nya lagen omfatta digitala tillverkningsfiler. Härigenom kommer tillverkaren av en sådan fil, som alltså kan användas av konsumenterna för att skapa fysiska produkter, lyda under samma stränga ansvar som andra tillverkare.

Vad som avses med uttrycket digital tillverkningsfil kan inte anses vara allmänt känt. Definitionen av uttrycket i det nya direktivet bör därför lyftas in i den nya lagen.

5.2.3 Komponent

Förslag: I den nya lagen ska uttrycket komponent införas. Uttrycket ska avse dels en produkt som är integrerad i eller sammankopplad med en annan produkt, dels en tillhörande tjänst.

I lagen ska uttrycket tillhörande tjänst avse en digital tjänst som är integrerad i eller sammankopplad med en produkt på ett sådant sätt att produkten inte kan användas på det sätt som är avsett utan den.

Skälen för förslaget

I det nya direktivet används uttrycket komponent. I det nya direktivet avses med komponent dels en produkt som används som en beståndsdel i en annan produkt, dels s.k. tillhörande tjänster (se artikel 4.4). En tillhörande tjänst är en digital tjänst som är integrerad i eller sammankopplad med en produkt på ett sådant sätt att produkten inte skulle kunna utföra en eller flera av sina funktioner utan den (se artikel 4.3). Det kan t.ex. handla om kontinuerligt tillhållande av trafikdata i ett navigationssystem, en hälsoövervakningstjänst som förlitar sig på en fysisk produkts sensorer för att spåra användarens fysiska aktivitet, en temperaturkontrolltjänst som övervakar och reglerar temperaturen i ett smart kylskåp, eller en röstassistenttjänst som gör det möjligt att styra en eller flera produkter med hjälp av röstkommandon (se skäl 17 i det nya direktivet).

En komponent som enligt det nya direktivet är att bedöma som en produkt i sig omfattas av reglerna om produktansvar på samma sätt som andra produkter. Även tillverkaren av den produkt som komponenten är integrerad i eller sammankopplad med har ett ansvar för att komponenten är säker. Det förutsätter dock att den tillverkaren kan anses ha kontroll över komponenten (se avsnitt 5.7).

Tjänster faller som utgångspunkt utanför tillämpningsområdet för det nya direktivet. Digitala tjänster är inte att bedöma som programvara, utan som data. Sådana tjänster faller därför utanför definitionen av produkt i det nya direktivet. Det innebär att det inte föreskrivs något självständigt produktansvar för digitala tjänster. Det blir allt vanligare att digitala tjänster integreras i eller sammankopplas med en produkt på ett sådant sätt att frånvaron av tjänsten skulle hindra

produkten från att utföra en eller flera av sina funktioner. Eftersom digitala tjänster är lika avgörande för produktens säkerhet som andra komponenter har det ansetts motiverat att införa ett ansvar för en tillverkare som integrerar en sådan tjänst i, eller tillhandahåller en sådan tjänst för, sin produkt. Enligt det nya direktivet räknas inte internetanslutningstjänster som tillhörande tjänster. Detta eftersom sådana inte kan anses vara en del av en produkt som en tillverkare kan kontrollera. En produkt som är beroende av internetanslutningstjänster, och som inte upprätthåller säkerheten i händelse av förlust av uppkoppling, kan däremot anses ha en säkerhetsbrist enligt direktivet (se skäl 17 i det nya direktivet). Produktansvaret för tillhörande tjänster behandlas närmare i ovan nämnda avsnitt 5.7.

En definition som motsvarar definitionen av uttrycket komponent i det nya direktivet bör lyftas in i den nya lagen. Även direktivets definition av tillhörande tjänst bör lyftas in i den nya lagen.

5.2.4 Andra uttryck

Förslag: I den nya lagen ska vissa andra uttryck definieras.

Skälen för förslaget

Artikel 4 i det nya direktivet innehåller definitioner av 18 olika uttryck. Vissa av definitionerna bör lyftas in i den nya lagen, medan andra lämpligen kan arbetas in i lagens materiella bestämmelser. Ytterligare andra uttryck kan lämpligen definieras i författningskommentaren. Uttrycken tillhandahållande på marknaden, utsläppande på marknaden, ibruktagande, produkt, digital tillverkningsfil, komponent och tillhörande tjänst har redan behandlats i föregående avsnitt.

Näringsverksamhet

I det nya direktivets definitioner används uttrycket kommersiell verksamhet. Uttrycket definieras inte i direktivet, men någon egentlig betydelseskillnad mellan det uttrycket och det i svensk rätt förekommande uttrycket näringsverksamhet finns knappast.

I svensk rätt är det vanligare att använda uttrycket näringsverksamhet än uttrycket kommersiell verksamhet (uttrycket näringsverksamhet förekommer t.ex. i skadeståndslagen), även om det senare förekommer t.ex. i lagstiftning som genomför EU-direktiv på produktsäkerhetsområdet. För att den nya lagen i så hög grad som möjligt ska ansluta till annan svensk rätt, bör uttrycket näringsverksamhet användas i ett antal bestämmelser i den nya lagen.

Tillverkare

Tillverkare definieras i artikel 4.10 i det nya direktivet. Som tillverkare räknas den som utvecklar, tillverkar eller framställer en produkt, den som låter utforma eller tillverka en produkt, eller den som genom att sätta sitt namn, sitt varumärke eller något annat kännetecken på en produkt uppträder som produktens tillverkare. Även den som utvecklar, tillverkar eller framställer en produkt för eget bruk räknas som tillverkare enligt det nya direktivet.

1992 års lag innehåller inte någon definition av uttrycket tillverkare. Av 6 § första stycket 1 i den lagen (som reglerar vem som är skadeståndsansvarig) framgår dock indirekt att den som har tillverkat, frambringat eller insamlat produkten räknas som tillverkare. Enligt fjärde punkten i den angivna paragrafen är även den som har marknadsfört produkten som sin genom att förse den med sitt namn eller varumärke eller något annat särskiljande kännetecken skadeståndsansvarig enligt 1992 års lag. Det nya direktivet kan mot den bakgrunden inte anses innebära någon ändring i sak jämfört med 1992 års lag i fråga om vem som är skadeståndsansvarig i egenskap av tillverkare.

En definition som motsvarar definitionen av tillverkare i det nya direktivet bör tas in i den nya lagen. Den del av definitionen som avser den som framställer sig som tillverkare är dock otymplig. I denna del bör det i den nya lagen i stället anges att som tillverkare räknas också den som genom att sätta sitt namn, varumärke eller annat kännetecken på en produkt uppger sig vara tillverkare. En sådan lösning innebär även att definitionen av tillverkare i den nya lagen i högre grad ansluter till definitionen av tillverkare i 1 kap. 2 § konsumentköplagen (med den skillnaden att importörer inte omfattas av uttrycket tillverkare i den nya lagen).

Som angetts ovan innefattar det nya direktivets definition av tillverkare även den som utvecklar, tillverkar eller framställer en produkt för eget bruk. Att en sådan person räknas som tillverkare framgår redan av den generella definitionen av uttrycket. Detta behöver därför inte anges särskilt i den nya lagen.

Importör

Importör definieras i artikel 4.12 i det nya direktivet. Som importör räknas den som släpper ut en produkt från ett tredjeland på unionsmarknaden.

1992 års lag innehåller inte någon motsvarande definition. Vad som avses med uttrycket importör framgår dock indirekt genom att den som importerar en produkt till EES för att sätta den i omlopp där är skadeståndsansvarig enligt 6 § första stycket 2 i lagen.

En definition som motsvarar definitionen av importör i det nya direktivet bör tas in i den nya lagen.

Distributör

Med distributör avses enligt artikel 4.14 i det nya direktivet den som i leveranskedjan tillhandahåller en produkt på marknaden, utöver tillverkaren eller importören av den produkten. 1992 års lag innehåller inte någon motsvarande definition. I 7 § i 1992 års lag används dock uttrycket leverantör med samma innebörd.

En definition av distributör som motsvarar direktivets definition bör tas in i den nya lagen. En lösning som innebär att uttrycket distributör används i den nya lagen i stället för uttrycket leverantör är att föredra. En sådan lösning innebär att den terminologi som används i nya lagen i högre grad ansluter bl.a. till de unionsrättsliga regelverken om marknadskontroll och allmän produktsäkerhet. Uttrycket distributör särskiljer sig även på ett tydligare sätt från uttrycken leverantörer av distributionstjänster och leverantörer av onlineplattformar, som också förekommer i den föreslagna nya lagen (se nedan). Någon ändrad innebörd jämfört med vad som avses med en leverantör i 1992 års lag är inte avsedd.

Tillverkarens bemyndigade representant

Den som räknas som bemyndigad representant för tillverkaren av en skadegörande produkt är under vissa förutsättningar skadeståndsansvarig enligt det nya direktivet. Vem som räknas som en bemyndigad representant anges i artikel 4.11 i det nya direktivet. Uttrycket är väletablerat inom EU och syftar på den som har utsetts av en tillverkare som är etablerad utanför EU för specifika uppgifter på unionsmarknaden, t.ex. i fråga om marknadskontroll och allmän produktsäkerhet. Ett exempel på en sådan representant är den som för tillverkarens räkning får göra en s.k. CE-märkning av produkten, dvs. intyga att produkten uppfyller EU:s hälso-, miljö- och säkerhetskrav.

1992 års lag innehåller inte någon motsvarande definition. En definition som motsvarar definitionen av bemyndigad representant i det nya direktivet bör tas in i den nya lagen. I lagen bör dock – på samma sätt som i annan svensk lagstiftning om produktsäkerhet (t.ex. lagen, 2011:579, om leksakers säkerhet) – uttrycket tillverkarens representant användas i stället för uttrycket bemyndigad representant.

En leverantör av distributionstjänster

Produktansvaret har enligt det nya direktivet utvidgats till att i vissa fall omfatta leverantörer av distributionstjänster. Detta för att de globala leveranskedjorna i dag innefattar aktörer som inte alltid passar in i vad som på unionsmarknaden avses med importörer och distributörer.

Leverantörer av distributionstjänster definieras i artikel 4.13 i det nya direktivet. Den som i samband med en näringsverksamhet erbjuder minst två av tjänsterna magasinering, paketering, adressering och expediering av en produkt, utan att ha äganderätt till produkten, är enligt definitionen att anse som en leverantör av distributionstjänster. Av definitionen framgår dock att post- och paketleveranstjänster inte tillhör de tjänster som kan medföra att en näringsidkare är en leverantör av distributionstjänster. I denna del hänvisar direktivet till definitionerna av post- och paketleveranstjänster i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EG av den 15 december 1997 om gemensamma regler för utvecklingen av EU:s inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna

respektive i artikel 2.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/644 av den 18 april 2018 om gränsöverskridande paketleveranstjänster. Även andra post- och godsleveranstjänster än de som anges i de nämnda unionsrättsakterna är dock enligt det nya direktivet sådana att en näringsidkare som utför dem inte anses utföra en distributionstjänst i direktivets mening.

1992 års lag innehåller inte någon motsvarande definition. En definition som motsvarar direktivets definition av uttrycket leverantörer av distributionstjänster bör införas i den nya lagen.

Onlineplattform

Uttrycket onlineplattform definieras i artikel 4.16 i det nya direktivet genom en hänvisning till definitionen av samma uttryck i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster). Definitionen är vidsträckt och omfattar bl.a. internetbaserade marknadsplatser, sociala medier, prisjämförelsewebbplatser samt sökmotorer.

Definitionen av en onlineplattform i det nya direktivet är svårtillgänglig. Vidare är det endast en typ av onlineplattformar som är relevanta för reglerna om produktansvar, vilket utvecklas närmare i avsnitt 5.6.2. Definitionen av onlineplattform i det nya direktivet bör därför inte lyftas in i den nya lagen. I stället bör det framgå av lagens materiella bestämmelser vilka onlineplattformar som träffas av lagen samt under vilka förutsättningar dessa omfattas av produktansvaret. Det får anses tillräckligt att hänvisningen till EU:s förordning om digitala tjänster framgår i författningskommentaren.

Tillverkarens kontroll

Uttrycket tillverkarens kontroll definieras i artikel 4.5 i det nya direktivet. Med tillverkarens kontroll avses att tillverkaren av en produkt utför eller, när det gäller en tredje mans åtgärder, ger tillstånd till eller samtycker till integrering, sammankoppling eller tillhandahållande av en komponent (inbegripet uppdateringar eller uppgraderingar av programvara), eller ändring av produkten (inbegripet väsentliga ändringar). Vidare avses att tillverkaren av en produkt har

möjlighet att, själv eller via en tredje man, tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av programvara.

Uttrycket får betydelse bl.a. för frågorna om vilken tidpunkt som bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska ansluta till (se avsnitt 5.5), fördelningen av skadeståndsansvaret mellan tillverkaren av en komponent och tillverkaren av produkten som komponenten har integrerats i eller sammankopplats med (se avsnitt 5.7) och för ansvarsbefrielse beträffande skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist som har uppstått efter att den skadegörande produkten släpptes ut på marknaden (se avsnitt 5.9).

Definitionen av tillverkarens kontroll i det nya direktivet är onödigt svårtillgänglig och har karaktären av en materiell bestämmelse. Definitionen bör därför inte lyftas in i den nya lagen. Det är i stället lämpligt att innebörden av tillverkarens kontroll inarbetas i den nya lagens materiella bestämmelser. För att försäkra sig om att lagens bestämmelser tillämpas på ett sätt som är förenligt med det nya direktivet bör en hänvisning till direktivets definition av tillverkarens kontroll göras i författningskommentaren.

Väsentlig ändring

Väsentlig ändring definieras i artikel 4.18 i det nya direktivet. Som en väsentlig ändring räknas en ändring av en produkt som görs efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk och som anses vara väsentlig enligt relevanta unionsregler eller nationella regler om produktsäkerhet. En ändring ska i de fall då det inte fastställts något sådant tröskelvärde anses vara väsentlig om ändringen förändrar produktens ursprungliga prestanda, ändamål eller typ, utan att den förändringen har förutsetts i tillverkarens ursprungliga riskbedömning, och förändrar riskens art, skapar en ny risk eller ökar risknivån.

En produkt som har ändrats väsentligen efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk är att anse som en ny produkt. Om den väsentliga ändringen inte har gjorts av någon annan än tillverkaren av den ursprungliga produkten är den som har gjort ändringen att anse som den nya produktens tillverkare. Detta behandlas närmare i avsnitt 5.8.

Definitionen av väsentlig ändring i det nya direktivet är otymplig. Den har – liksom direktivets definition av tillverkarens kontroll –

karaktären av en materiell bestämmelse. Det är därför lämpligt att innebörden av uttrycket väsentlig ändring arbetas in i relevanta materiella bestämmelser i den nya lagen, i stället för att en särskild definition tas in.

Övriga definitioner i det nya direktivet

Det nya direktivet innehåller ytterligare definitioner än de som framgår ovan. En sådan är definitionen av ekonomiska aktörer i artikel 4.15. Med ekonomiska aktörer avses de olika näringsidkare som omfattas av produktansvaret enligt direktivet. Någon motsvarande definition behövs inte i den nya lagen.

Data definieras i artikel 4.6 i det nya direktivet genom en hänvisning till definitionen av samma uttryck i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/868 av den 30 maj 2022 om europeisk dataförvaltning. Någon särskild definition av uttrycket data behövs inte i den nya lagen. Det får anses tillräckligt att betydelsen framgår av författningskommentaren.

Artikel 4.17 i det nya direktivet innehåller en definition av uttrycket företagshemlighet. Enligt definitionen är innebörden av uttrycket i direktivet densamma som i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/943 av den 8 juni 2016 om skydd mot att icke röjd know-how och företagsinformation (företagshemligheter) olagligen anskaffas, utnyttjas och röjs.

I det nya direktivet förekommer uttrycket företagshemlighet endast i bestämmelserna om utlämnande av bevisning. Eftersom utredningen bedömer att de bestämmelserna inte behöver lyftas in i den nya lagen (se avsnitt 5.11), saknas också anledning att lyfta in direktivets definition av företagshemlighet.

5.2.5 Undantag från lagens tillämpningsområde

Förslag: Den nya lagen ska inte gälla skador som omfattas av elsäkerhetslagen eller lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Lagen ska inte heller gälla skador som har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i programvara med fri och öppen källkod, om programvaran har utvecklats eller tillhandahållits utanför näringsverksamhet.

Skälen för förslaget

Det nya direktivet gäller inte skador som uppstår till följd av kärnkraftsolyckor, om ansvaret för sådana skador omfattas av internationella konventioner som har ratificerats av medlemsstaterna. Det är för Sveriges del fråga om sådana konventioner som anges i 8 § lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, och som har genomförts i svensk rätt genom den lagen. Det nya direktivet innebär i den delen ingen ändring jämfört med 1985 års direktiv. Den nya lagen ska därför – liksom 1992 års lag – inte gälla skador som omfattas av den nyssnämnda lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Den nya lagen bör inte heller gälla skador som omfattas av elsäkerhetslagen (2016:732) eller skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i programvara med fri och öppen källkod, under förutsättning att programvaran har utvecklats eller tillhandahållits utanför en näringsverksamhet. Skälen för dessa två undantag redovisas i det följande.

Skador som har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i el

Som nämnts i avsnitt 5.2.2 omfattar uttrycket produkt enligt det nya direktivet – liksom 1985 års direktiv – el. I förarbetena till 1992 års lag föreslogs att bestämmelser om produktansvar för el skulle införas i den då gällande lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar. Detta eftersom den lagen redan innehöll andra regler om skadestånd på elområdet (se prop. 1990/91:197 s. 14). Elsäkerhetsutredningen lämnade samma förslag i sitt betänkande ELSU 91 (SOU 1991:94). Som skäl angavs att en samlad reglering

av skadeståndsfrågorna avseende elektrisk ström skulle bli mer effektiv och innebära att handläggningen av de skadeståndsärenden som väntades följa den nya regleringen om produktansvar för el blev enklare (se SOU 1991:94 s. 43). I det efterföljande remissförfarandet föreslog ett par remissinstanser att bestämmelserna om produktansvar för el skulle arbetas in i 1992 års lag. Regeringen ansåg dock att det inte fanns tillräckliga skäl att göra en annan bedömning än den som gjordes vid utarbetandet av produktansvarslagen, dvs. att samtliga skadeståndsregler på elområdet skulle samlas i en lag (se prop. 1991/92:135 s. 8 och 25). 1992 års lags regler lades dock, så långt det var möjligt, till grund för bestämmelsernas utformning (se prop. 1991/92:135 s. 86 och 87).

Bestämmelserna om produktansvar för el finns numera i elsäkerhetslagen, som trädde i kraft den 1 juli 2017. I propositionen *Elsäkerhet* (prop. 2015/16:163) angavs att bestämmelserna om skadestånd vid elskador har ett så nära samband med elsäkerhetsregleringen i övrigt att de borde överföras till den nya elsäkerhetslagen (se prop. 2015/16:163 s. 40).

Reglerna om skadeståndsansvar för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i el har sedan deras tillkomst funnits i samma lag som övriga närliggande regler på området. Frågan om reglernas placering har övervägts vid flera tillfällen. Som nämnts skedde det senast år 2016 i samband med tillkomsten av elsäkerhetslagen. Det har inte framkommit några tungt vägande skäl mot att frågorna om produktansvar för el även fortsättningsvis ska regleras i elsäkerhetslagen.

Att frågor om produktansvar för olika produkter regleras i olika lagstiftning innebär visserligen att regleringen blir mindre enhetlig. Genom att i den nya lagen upplysa om att den inte gäller skador som omfattas av elsäkerhetslagen begränsas dock de negativa konsekvenser som en uppdelning av regelverket i olika lagar kan få för produktansvarslagstiftningens överskådlighet.

Utredningen föreslår vissa ändringar av elsäkerhetslagens bestämmelser om produktansvar. De förslagen redovisas i avsnitt 6.

Programvara med fri och öppen källkod

Enligt artikel 2.2 i det nya direktivet gäller direktivet inte programvara med fri och öppen källkod som utvecklas eller tillhandahålls utanför ramen för kommersiell verksamhet. Programvara med fri och öppen källkod ger vem som helst friheten att använda, kopiera, distribuera, studera, ändra och förbättra programvaran. Sådan programvara kan tillhandahållas t.ex. av ideella organisationer i syfte att bidra till forskning och innovation. Genom att programvara med fri och öppen källkod som har utvecklats eller tillhandahållits utanför ramen för en näringsverksamhet undantas från det nya direktivets tillämpningsområde minskar risken för att direktivet ska hämma användandet av programvara i sådana syften. En motsvarande bestämmelse bör tas in i den nya lagen.

5.3 Lagens tvingande karaktär

Förslag: Den nya lagen ska vara tvingande till den skadelidandes förmån. Avtalsvillkor som i jämförelse med lagen är till den skadelidandes nackdel ska därför vara utan verkan.

Skälen för förslaget

Enligt artikel 15 i det nya direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att de produktansvarigas ansvar inte begränsas eller utesluts i förhållande till den skadelidande genom en avtalsbestämmelse eller nationell rätt. Anledningen till bestämmelsen är att direktivets syfte att skydda fysiska personer skulle motverkas om det vore möjligt att begränsa eller utesluta en näringsidkares ansvar genom avtal (se skäl 56 i det nya direktivet). Enligt den angivna artikeln är det endast avtalsvillkor som är till den skadelidandes nackdel som är utan verkan. Det innebär att den inte är tillämplig på direktivets bestämmelser om solidariskt skadeståndsansvar och regressrätt (se artiklarna 12 och 14). Om flera näringsidkare är produktansvariga för en och samma produkt (t.ex. tillverkaren av en produkt och tillverkaren av en av produktens komponenter), kan de fritt avtala om den slutliga fördelningen av skadeståndet mellan dem inbördes. Ett sådant avtal får dock aldrig

begränsa den skadelidandes rätt till ersättning. Frågorna om solidariskt skadeståndsansvar och regressrätt behandlas närmare i avsnitt 5.12.

Enligt 5 § i 1992 års lag är avtalsvillkor som inskränker ansvaret enligt den lagen utan verkan. Paragrafen innebär visserligen att lagen är tvingande till den skadelidandes förmån, vilket svarar mot det nya direktivet. Paragrafen innebär dock även att avtalsvillkor som inskränker en näringsidkares regressrätt – i den mån den rätten regleras i lagen – är utan verkan. Det gäller bestämmelsen i 11 § i 1992 års lag om regressrätt för den som har betalat skadestånd till en skadelidande enligt vissa angivna paragrafer i konsumenttjänstlagen eller konsumentköplagen, om skadan också omfattas av 1992 års lag. I övrigt innehåller 1992 års lag inte några regler om regressrätt, varför avtalsfrihet gäller avseende regressrätt i andra fall än det nyssnämnda.

Den nya lagen bör innehålla regler om att lagen delvis är tvingande i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 15 i det nya direktivet. Eftersom utredningen föreslår att den nya lagen ska innehålla allmänna regler om regressrätt som – i enlighet med vad som följer av det nya direktivet – ska vara dispositiva, bör endast avtalsvillkor som är till den skadelidandes nackdel vara utan verkan enligt lagen. En bestämmelse i den nya lagen som fullt ut motsvarar 5 § i 1992 års lag skulle innebära att möjligheten för de produktansvariga att träffa avtalat om regressrätten inskränks på ett sätt som inte är avsedd i det nya direktivet.

De nämnda reglerna i 1992 års lag om regressrätt för den som har betalat skadestånd för en produktskada enligt konsumenttjänstlagen eller konsumentköplagen föreslås föras över till den nya lagen. Dessa bestämmelser ska – i motsats till de generella reglerna om regressrätt i den nya lagen – även fortsättningsvis vara tvingande till den ersättningsberättigade näringsidkarens förmån. Detta behandlas närmare i ovan nämnda avsnitt om solidariskt skadeståndsansvar och regressrätt.

5.4 Produktansvarets omfattning

Förslag: Skadeståndsansvaret enligt den nya lagen ska omfatta ersättning för personskada. Skadeståndsansvaret ska även omfatta ersättning för sakskada, om den skadade saken inte användes uteslutande för yrkesmässiga ändamål. Skadeståndsansvaret ska vidare omfatta skada i data som användes uteslutande för personliga ändamål.

Skada på den skadegörande produkten ska inte ersättas enligt den nya lagen.

Skälen för förslaget

Ersättningsgilla skador

Enligt 1 § i 1992 års lag omfattar produktansvaret personskador och sakskador. Innebörden av uttrycken personskada och sakskada i 1992 års lag är densamma som i skadeståndslagen (jfr rättsfallen NJA 1996 s. 68 och NJA 2023 s. 916). I fråga om sakskada är rätten till skadestånd enligt 1992 års lag begränsad till skador på egendom som till sin typ vanligen är avsedd för enskilt ändamål och som den skadelidande vid tiden för skadan använde huvudsakligen för sådant ändamål. Skador på den skadegörande produkten ersätts inte enligt 1992 års lag.

Produktansvarets omfattning enligt det nya direktivet regleras i artikel 6.1. Gällande personskada betalas skadestånd enligt artikel 6.1 a för dödsfall eller personskada, inbegripet medicinskt erkänd skada på psykisk hälsa. Skadestånd betalas enligt artikel 6.1 b även för sakskada, med undantag för skador på egendom som användes uteslutande för yrkesmässiga ändamål. Liksom enligt 1992 års lag ersätts inte skador på den skadegörande produkten. Slutligen omfattas enligt artikel 6.1 c skada i data som inte användes för yrkesmässiga ändamål av produktansvaret enligt det nya direktivet.

I fråga om ersättning för personskador svarar 1992 års lag fullt ut mot det nya direktivet.

Avseende sakskada betalas skadestånd enligt det nya direktivet i fler fall än enligt 1992 års lag. Anledningen till att rätten till ersättning för sakskador har utvidgats i det nya direktivet jämfört med 1985 års

direktiv är att egendom i allt större utsträckning används både för privata och yrkesmässiga ändamål (se skäl 25).

Även rätt till skadestånd för skada i data är en nyhet jämfört med 1985 års direktiv och 1992 års lag. Rätt till skadestånd för skada i data har införts med hänsyn till den ökade betydelsen och det växande värdet av immateriella tillgångar (se skäl 20 i det nya direktivet). Begränsningen av rätten till skadestånd för skada i data till att endast gälla sådan data som uteslutande användes för privat bruk syftar till att minska risken för ett alldeles för stort antal rättstvister (se skäl 22 i det nya direktivet). Kostnader för att återställa skadade eller förstörda data, som inte följer av en sakskada, räknas enligt svensk rätt som en ren förmögenhetsskada, och faller därför utanför tillämpningsområdet för 1992 års lag. Även i detta avseende avviker 1992 års lag från det nya direktivet.

I den nya lagen bör tas in bestämmelser som motsvarar bestämmelserna om produktansvarets omfattning i det nya direktivet. Eftersom uttrycket personskada enligt svensk rätt innefattar såväl kroppsliga och psykiska defekttillstånd som dödsfall, är det i den nya lagen tillräckligt att det föreskrivs att skadestånd betalas för personskada. Liksom enligt 1992 års lag, som i detta avseende fullt ut svarar mot det nya direktivet, ska skadestånd för skador på den skadegörande produkten inte betalas enligt den nya lagen. I avsnitt 5.7 behandlas frågan om när endast en komponent i en produkt ska anses vara den skadegörande produkten, vilket ger den skadelidande rätt till skadestånd för skada på produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med.

Skadeståndets bestämmande

1992 års lag innehåller inte några regler om skadeståndets bestämmande, med den skillnaden att det av 9 § i 1992 års lag framgår att en självrisk på 3 500 kronor ska avräknas från ersättningen för sakskada. Skadeståndet för person- och sakskador enligt 1992 års lag bestäms i övrigt med tillämpning av 5 kap. skadeståndslagen.

Av artikel 6.2 i det nya direktivet framgår att rätten till ersättning för en produktskada ska omfatta alla ekonomiska förluster till följd av en ersättningsgill produktskada, inklusive ideella förluster i den mån de kan ersättas enligt nationell rätt. Det har överlämnats till

medlemsstaterna att bestämma hur reglerna för beräkning av skadeståndet bör utformas (se skäl 23 i det nya direktivet).

Det framstår som lämpligt att bestämmelserna i 5 kap. skadeståndslagen även fortsättningsvis ska tillämpas vid bestämmandet av skadeståndet för produktskador som utgörs av en person- eller sakskada. Någon särskild bestämmelse om detta behövs inte i den nya lagen. Som en följd av att det nya direktivet inte innehåller någon bestämmelse om självrisk för sakskador bör bestämmelsen om självrisk i 9 § i 1992 års lag inte föras över till den nya lagen.

Skada i data ersätts enbart om skadan har lett till en ekonomisk förlust, vilket svarar mot vad som gäller för andra rena förmögenhetsskador i svensk rätt. Det krävs dock inte – i motsats till vad som gäller enligt skadeståndslagen eller praxis – att skadan är vållad genom brott, annat kvalificerat otillbörligt handlande eller att det har varit fråga om en kvalificerad tillitssituation för att skadestånd ska utgå (jfr bl.a. NJA 2019 s. 94). En skada i data som är ersättningsgill enligt den nya lagen kan t.ex. bestå i kostnader för återskapande av data. Som nämnts bör ersättning inte utgå enligt den nya lagen om det inte har uppstått någon ekonomisk skada. Så kan vara fallet t.ex. om det har funnits en säkerhetskopia av förlorad data eller om det har funnits möjlighet att från en molntjänst ladda ner skadad data på nytt. Inte heller detta behöver regleras särskilt i den nya lagen, eftersom det enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer inte har uppstått någon ersättningsgill skada i ett sådant fall.

Det nya direktivets förhållande till andra ansvarssystem

Det nya direktivet innehåller vissa bestämmelser om förhållandet mellan direktivets regler och andra rättigheter som en skadelidande har enligt annan lagstiftning. Av artikel 2.4 b framgår att direktivet inte påverkar rättigheter som en skadelidande har enligt en medlemsstats nationella regler om avtalsrättsligt eller utomkontraktuellt skadeståndsansvar som vilar på annan grund än en produkts säkerhetsbrister. Enligt artikel 6.3 i det nya direktivet påverkas inte heller en skadelidandes rätt till ersättning enligt någon annan ansvarsordning i en medlemsstats nationella rätt av direktivets bestämmelser. Artikel 13 i 1985 års direktiv innehåller en motsvarande regel som den i artikel 2.4 b i det nya direktivet. Högsta domstolen har i rätts-

fallet NJA 2001 s. 309 anför att det innebär att även om produkt-skador på egendom i näringsverksamhet faller utanför det strikta ansvaret enligt 1992 års lag, hindrar den lagen inte att ett ansvar för sådana skador ändå kan komma i fråga, åtminstone inte när frånvaron av skadebringande egenskaper har "särskilt utfästs" (jfr 40 § tredje stycket köplagen). Inte heller den nya lagen bör utgöra ett sådant hinder.

Produktansvaret för skada i data enligt det nya direktivet ska inte förväxlas med skador som har orsakats p.g.a. t.ex. dataläckor eller felaktig hantering av personuppgifter. Ansvar och ersättning för sådana skador finns i det unionsrättsliga regelverket om skydd för personuppgifter, som enligt artikel 2.4 a i det nya direktivet inte påverkas av direktivets bestämmelser.

Enligt artikel 2.4 c i det nya direktivet påverkar direktivet inte heller en skadelidandes rätt att göra anspråk på skadestånd enligt ett särskilt ansvarssystem, om ansvarssystemet har införts i en medlemsstats nationella rätt senast den 30 juli 1985 (dvs. före ikraftträdandet av 1985 års direktiv). Detta innebär att direktivet inte påverkar rätten till ersättning bl.a. för en läkemedelsskada som täcks av den i Sverige gällande Läkemedelsförsäkringen (som infördes den 1 juli 1978).

Talerätt

Enligt artikel 5.2 i det nya direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att ett krav på skadestånd enligt direktivet kan framställas av en person som enligt lag eller genom avtal har efterträtt eller övertagit den skadelidandes rätt, eller som agerar för en eller flera skadelidandes räkning.

Den angivna artikeln uppfylls redan i svensk rätt. Bland annat finns lagregler om att en försäkringsgivare som har betalat ersättning för en skada som omfattas av produktansvaret inträder i den skadelidandes rätt till skadestånd (se bl.a. 7 kap. 9 § försäkringsavtalslagen, 2005:104, 20 § patientskadelagen, 1996:799, och 20 § trafikskadelagen, 1975:1410). Enligt svensk rätt får penningfodringar (inkl. skadestånd, med undantag för kränkning ersättning) som huvudregel också överlåtas genom avtal (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1993 s. 222 och NJA 2017 s. 343). Den som enligt lag eller genom avtal har över-

tagit en skadelidandes rätt till skadestånd enligt den nya lagen kan alltså enligt i dag gällande rätt framställa ett krav på skadestånd mot den produktansvariga. Av 11 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken framgår motsatsvis att han eller hon också kan väcka talan om produktansvar i domstol. Om den skadelidande inte är behörig att själv framställa ett krav på skadestånd (t.ex. om han eller hon är underårig eller har en förvaltare), får kravet i stället framställas av hans eller hennes ställföreträdare (se t.ex. 11 kap. 9 § föräldrabalken). Den skadelidandes ställföreträdare kan också enligt 11 kap. 1 § andra stycket rättegångsbalken väcka talan i domstol för den skadelidandes räkning. Vid tvist om produktansvar kan den som påstår sig vara skadelidande föra sin talan genom rättegångsombud. Detta framgår av 12 kap. 1 § rättegångsbalken. Även utom rätta kan den skadelidande framställa sitt krav genom ombud.

Eftersom kraven i artikel 5.2 redan uppfylls i svensk rätt saknas behov av ytterligare åtgärder.

5.5 Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist

Förslag: Enligt den nya lagen har en produkt en säkerhetsbrist om den inte är så säker som rimligen kan förväntas.

Säkerheten ska bedömas med hänsyn till ett flertal i lagen angivna omständigheter. Endast den omständigheten att en bättre produkt har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk innebär inte att en annan produkt har en säkerhetsbrist.

Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska som huvudregel göras med hänsyn till de förhållanden som rådde när produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Om tillverkaren genom att ändra produkten eller ha kvar möjligheten att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara, behåller kontrollen över en produkt efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, ska säkerheten i stället bedömas med hänsyn till de förhållanden som rådde när tillverkarens kontroll upphörde.

Skälen för förslaget

Av första meningen i 3 § i 1992 års lag framgår att en produkt har en säkerhetsbrist om den inte är så säker som skäligen kan förväntas. Det innebär att produktansvaret begränsas till skador som en normal användare inte kunnat förutse. I förarbetena till 1992 års lag angavs som exempel att den som skär sig på en kniv rimligtvis inte alltid har rätt till ersättning för en skärskada enbart p.g.a. att kniven är vass (se prop. 1990/91:197 s. 25). Den andra meningen i den nämnda paragrafen innehåller en bedömningsregel av vilken det framgår att säkerheten ska bedömas med hänsyn till hur produkten kunnat förutses bli använd och hur den har marknadsförts samt med hänsyn till bruksanvisningar, tidpunkten då produkten satts i omlopp och övriga omständigheter.

Artikel 7 i det nya direktivet innehåller bestämmelser om när en produkt ska anses ha en säkerhetsbrist. Direktivets bestämmelser om säkerhetsbedömningen vilar på samma grundläggande principer som bestämmelserna i 1992 års lag, men är mer detaljerat utformade. Dessa redovisas närmare i det följande.

Utgångspunkter för säkerhetsbedömningen

Enligt artikel 7.1 i det nya direktivet ska en produkt anses ha en säkerhetsbrist om den inte ger den säkerhet som en person har rätt att förvänta sig eller som krävs enligt unionsrätten eller nationell rätt. Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska grunda sig på en objektiv analys av den säkerhet som allmänheten har rätt att förvänta sig, och inte hänvisa till den säkerhet som en viss person har rätt att förvänta sig (se skäl 30 i det nya direktivet).

En bestämmelse med motsvarande innebörd som den i artikel 7.1 i det nya direktivet bör lyftas in i den nya lagen. Det kan knappast anses finnas någon betydelseskillnad mellan de ordalydelser som har använts i artikel 7.1 i det nya direktivet respektive första meningen i 3 § i 1992 års lag. Eftersom det inte framgår av bestämmelsen i direktivet vem ”en person” syftar på öppnar den ordalydelsen upp för tolkningen att säkerheten ska bedömas med hänsyn till en specifik användares förväntningar. Det är mer tydligt att formuleringen ”den säkerhet som skäligen kan förväntas” (som har använts i 1992 års lag) syftar till en mer övergripande bedömning av den förväntade

säkerheten hos en produkt. Den formulering som har använts i 1992 års lag är därför att föredra och bör användas även i den nya lagen. Ordet skäligen kan dock upplevas som gammalmodigt och byts därför ut mot rimligen.

Det behöver inte anges särskilt att en produkt ska anses ha säkerhetsbrister om den inte ger den säkerhet som krävs enligt lag. Att bedömningen av om en produkt har en säkerhet ska anknyta till regelverket om produktsäkerhet framgår tillräckligt tydligt av de bedömningskriterier som den nya lagen föreslås innehålla (se följande avsnitt). Sambandet mellan produktansvar och produktsäkerhet bör dock tydliggöras i författningskommentaren.

Bedömningskriterier

I artikel 7.2 i det nya direktivet anges att alla omständigheter ska beaktas vid bedömningen av en produkts säkerhet. Artikel 7.2 innehåller även en uppräkningslista av nio bedömningskriterier som särskilt ska beaktas (se artikel 7.2 a-i). Den lagtekniska lösningen som har valts i det nya direktivet, att bedömningskriterierna anges i en punktlista, framstår som lämplig att använda även i den nya lagen.

Artikel 7.2 e, som reglerar vilken tidpunkt som är relevant för säkerhetsbedömningen, behandlas i ett separat avsnitt nedan.

Gällande artikel 7.2 b–d, h och i görs följande överväganden. Artikel 7.2 b anger att rimligen förutsebar användning av produkten ska beaktas vid säkerhetsbedömningen. Detta är ingen nyhet i förhållande till 1992 års lag. Reglerna i artikel 7.2 c, d, h och i saknar motsvarighet i den lagen. De nu aktuella bestämmelserna bör föras över i princip ordagrant till den nya lagen. Jämfört med 1992 års lag innebär detta att reglerna om säkerhetsbedömningen i sak utvecklas på så sätt att det anges att en produkts säkerhet ska bedömas med hänsyn dels till hur produktens förmåga att fortsätta att lära sig eller förvärva nya egenskaper efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk påverkar produkten, dels till förutsebar påverkan från andra produkter som kan tänkas sammankopplas eller på annat sätt användas tillsammans med produkten (jfr artikel 7.2 c och d i det nya direktivet). En sådan ordning innebär att den nya lagen återspeglar produktanvändarnas berättigade förväntningar på att en produkts programvara och underliggande algoritmer är utformade på

ett sådant sätt att farliga produktbeteenden förebyggs samt den ökade förekomsten av sammankopplade produkter (jfr skäl 32 i det nya direktivet). Vidare innebär förslaget att det i den nya lagen – till skillnad mot 1992 års lag – uttryckligen ska anges att särskilda behov hos de användare som produkten är avsedd för och att produktens uppfyllande av sitt syfte, om det är att förhindra skada, ska beaktas vid säkerhetsbedömningen. Detta motsvarar det nya direktivet (jfr artikel 7.2 h och i). I övrigt svarar de angivna punkterna i det nya direktivet i sak mot bedömningsregeln i 1992 års lag.

Vad gäller artikel 7.2 a, f och g i det nya direktivet föreslås följande. Enligt artikel 7.2 a ska produktens presentation och egenskaper, inbegripet dess märkning, utformning, tekniska egenskaper, sammansättning och förpackning samt anvisningar för dess montering, installation, användning och underhåll beaktas vid säkerhetsbedömningen. Av artikel 7.2 f framgår vidare att relevanta produktsäkerhetskrav, inbegripet cybersäkerhetskrav av betydelse för säkerheten, är av betydelse för bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist. Bestämmelserna i de två punkterna är mycket detaljerade och får till stor del anses överlappa varandra (hur en produkt har utformats är ju avgörande för om den överensstämmer med gällande produktsäkerhetskrav). Det får därför anses tillräckligt att det i den nya lagen framgår att produktens egenskaper och dess överensstämmande med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet ska beaktas vid säkerhetsbedömningen. Vad som närmare avses med produktens egenskaper kan lämpligen förtydligas i författningskommentaren. Det samma gäller i fråga om att relevanta cybersäkerhetskrav har betydelse vid bedömningen av om en produkt är säker. De delar av artikel 7.2 a som avser produktens presentation och anvisningar bör genomföras genom att det i den nya lagen – på samma sätt som i 1992 års lag – anges att produktens marknadsföring och dess bruksanvisningar är av betydelse för säkerhetsbedömningen.

Enligt artikel 7.2 g i det nya direktivet ska varje återkallelse av produkten eller varje annat relevant ingripande med avseende på produktsäkerheten beaktas vid bedömningen av en produkts säkerhet. Sådana ingripanden har ett nära samband med frågan om en produkt överensstämmer med relevanta produktsäkerhetskrav. Det får därför anses tillräckligt att artikel 7.2 g genomförs i svensk rätt på det sättet att dess innebörd framgår av författningskommentaren till den nyss föreslagna regeln om att produktens egenskaper och

dess överensstämmande med lag eller annan föreskrift om produkt-säkerhet ska beaktas vid bedömningen av produktens säkerhet.

Den föreslagna uppräkningskriterier i den nya lagen är – liksom i det nya direktivet – inte uttömmande. I det nya direktivet framgår detta av första ledet i artikel 7.2. I stället för den lagtekniska lösning som har valts i direktivet bör det i en sista punkt i bestämmelsen i den nya lagen anges att även övriga omständigheter ska beaktas. Detta för att den nya lagen till sin systematik ska ansluta till annan svensk lagstiftning.

I artikel 7.3 i det nya direktivet anges att en produkt inte ska anses ha säkerhetsbrister enbart av det skälet att en bättre produkt, inbegripet uppdateringar eller uppgraderingar av en produkt, redan har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, eller att detta senare sker. En bestämmelse med motsvarande innebörd bör föras in i den nya lagen.

Relevant tidpunkt för bedömningen

Artikel 7.2 e reglerar vilken tidpunkt som är relevant för säkerhetsbedömningen. Enligt den bestämmelsen ska bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist göras med hänsyn till den tidpunkt då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Detta svarar fullt ut mot det som föreskrivs avseende vilken tidpunkt som säkerhetsbedömningen ska anknyta till i 3 § i 1992 års lag.

Av den nämnda bestämmelsen i det nya direktivet framgår även att om tillverkaren behåller kontrollen över produkten efter att den har släpptes ut på marknaden eller tagits i bruk, ska bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist göras med hänsyn till den tidpunkten då produkten lämnade tillverkarens kontroll. Detta är en nyhet i förhållande till 1992 års lag.

Tillverkarens kontroll över en produkt ska anses kvarstå även efter att produkten har släpptes ut på marknaden eller tagits i bruk om tillverkaren efter den tidpunkten ändrar produkten eller har kvar möjligheten att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara. Det är tillräckligt att tillverkaren tillåter eller samtycker till att en ändring görs av någon annan eller att någon annan har möjlighet att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara för att han eller hon ska anses

behålla kontrollen över produkten (definitionen av tillverkarens kontroll i det nya direktivet redovisas i sin helhet i avsnitt 0). I de nu angivna fallen ska alltså säkerhetsbedömningen göras med hänsyn till de förhållanden som rådde när tillverkarens kontroll upphörde, i stället för när produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk.

Utvecklingen av reglerna om relevant tidpunkt för säkerhetsbedömningen innebär att en tillverkare ansvarar för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist som beror på en ändring av produkten, även om ändringen har gjorts efter att produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Reglerna avser både fysiska ändringar och ändringar genom uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara. I fråga om programvara krävs dock inte att några faktiska uppdateringar eller uppgraderingar görs för att produkten ska anses stå under tillverkarens kontroll, utan det är tillräckligt att möjligheten att tillhandahålla sådana består. Detta innebär att avsaknaden av uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara som varit nödvändiga för att upprätthålla säkerheten kan föranleda skadeståndsansvar enligt det nya direktivet.

Bestämmelser som fullt ut motsvarar artikel 7.2 e i det nya direktivet bör lyftas in i den nya lagen. Eftersom det nya direktivets definition av tillverkarens kontroll inte föreslås lyftas in i den nya lagen bör det av lagens bestämmelser om relevant tidpunkt för säkerhetsbedömningen framgå när en produkt står under tillverkarens kontroll. Med hänsyn till reglernas omfattning är det inte lämpligt att de införs som en punkt i den ovan föreslagna bestämmelsen om bedömningskriterier. De bör i stället införas i en egen paragraf i den nya lagen.

5.6 Produktansvariga

5.6.1 Primärt skadeståndsansvariga

Förslag: Primärt skadeståndsansvarig är enligt den nya lagen

- tillverkaren,
- importören, om tillverkaren är etablerad utanför EES
- tillverkarens representant, om tillverkaren är etablerad utanför EES, eller

- en leverantör av distributionstjänster, om tillverkaren är etablerad utanför EES, och det inte finns någon ansvarig importör som är etablerad i EES eller representant för tillverkaren.

Skälen för förslaget

Tillverkare

Skadeståndsansvarig enligt 6 § första stycket 1 i 1992 års lag är den som har tillverkat, frambringat eller insamlat den skadegörande produkten. Enligt fjärde punkten i samma lagrum är också den som har marknadsfört produkten som sin genom att förse den med sitt namn eller varumärke eller något annat särskiljande kännetecken, skadeståndsansvarig enligt lagen. Att produktansvaret i första hand åligger tillverkaren innebär att ansvaret placeras på den som har störst möjlighet att kontrollera att en produkt är säker och kan täcka ansvaret genom försäkring.

Enligt det nya direktivet är tillverkaren ansvarig för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i hans eller hennes produkt (se artikel 8.1 första stycket a). Som angetts i avsnitt 0 svarar 1992 års lag fullt ut mot det nya direktivet i fråga om vem som är att betrakta som tillverkare. Direktivet innebär därför inte någon ändring i sak avseende vem som är skadeståndsansvarig i egenskap av tillverkare. Bestämmelserna om tillverkarens skadeståndsansvar i 1992 års lag bör därför överföras till den nya lagen. Eftersom en särskild definition av uttrycket tillverkare föreslås tas in i den nya lagen, behöver det av bestämmelsen om ansvarssubjekt endast framgå att tillverkaren är skadeståndsansvarig. Bestämmelsen i 6 § första stycket 4 i 1992 års lag (om att även den som har marknadsfört en produkt som sin är produktansvarig) behöver inte lyftas in i den nya lagen, eftersom en sådan näringsidkare omfattas av den föreslagna definitionen av tillverkare i den nya lagen.

Importörer

Skadeståndsansvarig enligt 6 § första stycket 2 i 1992 års lag är den som har importerat produkten till EES för att sätta den i omlopp där. Genom att inkludera den som importerar en produkt till EES

från ett tredjeland i kretsen skadeståndsansvariga säkerställs att en skadelidande har ett verkställbart ersättningsanspråk även i de fall tillverkaren är etablerad utanför EES. 1985 års direktiv införlivades sedan i EES-avtalet. För att uppfylla Sveriges åtaganden enligt avtalet infördes särskilda bestämmelser om ansvaret för produkter som importerats mellan en EFTA-stat och EU samt mellan EFTA-stater. De bestämmelserna finns i tredje punkten i det angivna lagrummet.

Enligt det nya direktivet är den som har importerat produkten till EU produktansvarig vid sidan av tillverkaren, om tillverkaren är etablerad utanför EU (se artikel 8.1 första stycket c i). Bestämmelsen om importörens ansvar i 6 § första stycket 2 i 1992 års lag svarar fullt ut mot den angivna artikeln i det nya direktivet. Även denna bestämmelse bör överföras till den nya lagen.

De särskilda bestämmelserna i 6 § i 1992 års lag om import mellan en EFTA-stat och EU samt mellan EFTA-stater bygger på en överenskommelse i bilaga III till EES-avtalet. Bestämmelserna innebär något förenklat att en EFTA-stat inte ska särbehandlas jämfört med en stat som är medlem i EU under förutsättning att staten har ratificerat den vid tillkomsten av 1992 års lag gällande 1988 års Luganokonvention (som numera har ersatts av 2007 års Luganokonvention). Syftet med hänvisningen till 1988 års Luganokonvention var att säkerställa att en skadelidande som hade fått rätt till skadestånd i en dom kunde få domen erkänd eller verkställd i den stat där tillverkaren var etablerad. EFTA har i dag fyra medlemmar: Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Eftersom Schweiz inte tillträtt EES-avtalet, har nu aktuella bestämmelser i 1992 års lag inte trätt i kraft gentemot Schweiz. Eftersom Island och Norge är part i 1988 års (och 2007 års) Luganokonvention, är Liechtenstein den enda stat som fortfarande berörs av bestämmelserna. På grund av bestämmelsernas numera begränsade betydelse samt att det i dagsläget är oklart om överenskommelsen i bilaga III till EES-avtalet kommer att gälla även i förhållande till det nya direktivet, bör de bestämmelserna i dagsläget inte föras över till den nya lagen. Beroende på under vilka villkor det nya direktivet införlivas i EES-avtalet kan det finnas behov av att införa bestämmelser i den nya lagen om produkter som importeras mellan Liechtenstein och övriga EES-stater.

Tillverkarens representant

En tillverkare som är etablerad utanför EES har möjlighet, och i vissa fall en skyldighet, att ge fullmakt åt en representant som är etablerad inom samarbetsområdet att företräda tillverkaren i frågor kopplade till det unionsrättsliga regelverket om marknadskontroll och produktsäkerhet. Det kan t.ex. handla om anbringande av en s.k. CE-märkning i tillverkarens namn enligt artikel 30.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

Enligt det nya direktivet är tillverkarens representant ansvarig för produktskador vid sidan av tillverkaren, om tillverkaren är etablerad i ett tredjeland (se artikel 8.1 första stycket c ii). Syftet med bestämmelsen är detsamma som med bestämmelsen om importörens produktansvar, dvs. att säkerställa att det finns en skadeståndsansvarig i EES som en skadelidande kan rikta sitt skadeståndsanspråk mot. 1992 års lag innehåller inte någon motsvarande bestämmelse. Reglerna i det nya direktivet om skadeståndansvaret för tillverkarens representant bör lyftas in i den nya lagen.

Leverantörer av distributionstjänster

EU:s marknadskontroll har visat att de nya globala leveranskedjorna ibland omfattar ekonomiska aktörer som inte passar in i definitionen av de traditionella aktörerna på den inre marknaden. Detta gäller särskilt leverantörer av distributionstjänster. Sådana leverantörer utför till stor del samma uppgifter som en importör, men motsvarar inte alltid den traditionella definitionen av uttrycket. Eftersom leverantörer av distributionstjänster underlättar och möjliggör tillträdet till unionsmarknaden för produkter från tredjeländer spelar dessa aktörer en allt större roll för produktansvaret (se skäl 37 i det nya direktivet).

Enligt det nya direktivet är varje leverantör av distributionstjänster ansvarig för en produktskada, om produktens tillverkare är etablerad utanför EU och det inte finns någon importör eller representant för tillverkaren etablerad inom EU (se artikel 8.1 första stycket c iii). 1992 års lag innehåller inte någon motsvarande bestämmelse. Reglerna

i det nya direktivet om skadeståndsansvaret för leverantörer av distributionstjänster bör lyftas in i den nya lagen.

5.6.2 Sekundärt skadeståndsansvariga

Förslag: Om det av den skadegörande produkten inte framgår vem som är primärt skadeståndsansvarig (en s.k. anonym produkt), eller om den primärt skadeståndsansvariga är etablerad utanför EES, är varje distributör av produkten skadeståndsansvarig enligt den nya lagen. En distributör ska dock kunna undgå skadeståndsansvar genom att hänvisa den skadelidande till en primärt skadeståndsansvarig i ett tidigare distributionsled, eller en egen distributör, som är etablerad i EES. För att undgå skadeståndsansvar krävs att en sådan hänvisning sker inom en viss i lagen angiven tid.

Den nya lagens regler om skadeståndsansvar för en distributör gäller också en leverantör av en onlineplattform, om onlineplattformen har gjort det möjligt för den skadelidande att med någon som är primärt skadeståndsansvarig, eller en skadeståndsansvarig distributör, ingå ett distansavtal som avser den skadegörande produkten. Skadeståndsansvaret gäller dock inte om det av onlineplattformen tydligt framgår att leverantören av plattformen endast förmedlar avtalet.

Skälen för förslaget

Distributörer

I 7 § i 1992 års lag regleras skadeståndsansvaret för s.k. anonyma produkter. I paragrafens första stycke anges att om en produkt som är tillverkad i Sverige orsakar en skada, och det inte av produkten framgår vem som är tillverkare, kan den skadelidande rikta sitt skadeståndskrav mot var och en som har tillhandahållit produkten. Om en leverantör anvisar produktens inhemska tillverkare eller sin egen leverantör, är han eller hon inte längre skadeståndsansvarig. Den skadelidande får då i stället vända sig till den som leverantören har pekut. Om den skadegörande produkten inte är framställd i Sverige, blir bestämmelsen i paragrafens andra stycke tillämplig. Enligt den bestämmelsen är var och en som har tillhandahållit en importerad

produkt i en näringsverksamhet skyldig att ersätta skador som produkten orsakar, om det inte framgår av produkten vem som har importerat den. Den som har tillhandahållit den importerade produkten går fri från skadeståndsansvaret om han eller hon underrättar den skadelidande om vem som har importerat produkten eller vem som har tillhandahållit produkten för leverantören. I paragrafens tredje stycke anges att en anvisning av en annan skadeståndsansvarig enligt första eller andra stycket måste ges inom en månad efter det att den skadelidande framställt krav på ersättning eller på annat sätt påkallat anvisningen.

Bestämmelserna i 1992 års lag om ansvar och ersättning för skador orsakade av anonyma produkter syftar till att säkerställa att en skadelidande kan göra gällande ersättningsanspråk, även om han eller hon saknar möjlighet att ta reda på vem som har tillverkat eller importerat produkten i fråga. Eftersom en leverantör saknar faktisk kontroll över en produkts säkerhet, har en ordning som innebär att leverantören kan befria sig från ansvaret genom att utpeka någon skadeståndsansvarig i ett tidigare distributionsled ansetts innebära en rimlig fördelning av produktansvaret (se prop. 1990/91:197 s. 52 och 53).

Även det nya direktivet innehåller regler om skadeståndsansvar för anonyma produkter. Av artikel 8.3 framgår att om en skadeståndsansvarig näringsidkare i ett tidigare distributionsled inte kan identifieras, ska medlemsstaterna säkerställa att varje distributör av den skadegörande produkten är skadeståndsansvarig. Detsamma gäller om det i och för sig går att utreda vem som är skadeståndsansvarig, om denne är etablerad utanför EU. Liksom enligt 1992 års lag föreskriver det nya direktivet att en distributör kan befria sig från ansvaret genom att hänvisa den skadelidande till en primärt skadeståndsansvarig eller en egen distributör. För att undgå skadeståndsansvar krävs att den som distributören hänvisar till är etablerad i EU, samt att hänvisningen sker inom en månad från det att distributören mottog en begäran om detta från den skadelidande.

Bestämmelserna om produktansvar för anonyma produkter i 1992 års lag svarar delvis mot det nya direktivet. I motsats till 1992 års lag görs det i det nya direktivet emellertid inte någon skillnad mellan inhemska och importerade produkter. En distributör kan enligt det nya direktivet således befria sig från skadeståndsansvaret genom att identifiera en utländsk tillverkare till en importerad produkt, under förutsättning att tillverkaren är etablerad i EU. Som nämnts gäller

direktivets regler även situationen då en primärt skadeståndsansvarig som är etablerad utanför EU kan identifieras, medan 7 § i 1992 års lag endast reglerar situationen då det inte går att utreda vem som har tillverkat en inhemsk produkt, eller vem som har importerat en produkt till Sverige. Kretsen skadeståndsansvariga som leverantören kan utpeka för att undgå skadeståndsansvar har även utvidgats i det nya direktivet.

Bestämmelserna i 7 § i 1992 års lag bör överföras till den nya lagen och utvecklas så att de svarar mot reglerna i artikel 8.3 i det nya direktivet.

Leverantörer av onlineplattformar

Onlineplattformar spelar en viktig roll i den digitala ekonomin och omfattar ett brett spektrum av verksamheter. Som onlineplattform räknas bl.a. internetbaserade marknadsplatser, sociala medier, prisjämförelsewebbplatser, och sökmotorer. Uttrycket onlineplattform har samma betydelse som i lagen (2024:954) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om digitala tjänster, som hänvisar till definitionen av uttrycket i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (EU:s förordning om digitala tjänster) (jfr artikel 4.16 i det nya direktivet). Gemensamt för alla onlineplattformar är att de utgör värdtjänster där en värdtjänstleverantör på uppdrag av en tjänstemottagare lagrar och förmedlar information som tillhandahålls av tjänstemottagaren.

Leverantörer av onlineplattformar kan agera så som tillverkare, importör, leverantör av distributionstjänster eller distributör. I dessa fall är leverantören av plattformen skadeståndsansvarig enligt det nya direktivet på samma sätt som andra sådana aktörer. Även i andra fall kan dock en leverantör av en viss typ onlineplattform träffas av det strikta skadeståndsansvaret enligt direktivet. Enligt artikel 8.4 gäller nämligen direktivets regler om distributörers skadeståndsansvar (se föregående avsnitt) även för en leverantör av en onlineplattform som gör det möjligt för konsumenter att ingå distansavtal med näringsidkare. Detta förutsätter dock att vissa rekvisit är uppfyllda. Kriterierna som onlineplattformen måste uppfylla för att plattformens leverantör ska omfattas av produktansvaret framgår av bestämmel-

serna om ansvar för innehållet i förmedlad information i EU:s förordning om digitala tjänster. Enligt förordningen är värdtjänstleverantörer under vissa förutsättningar inte ansvariga för den information som han eller hon har lagrat på tjänstemottagarens begäran (se artikel 6.1 i EU:s förordning om digitala tjänster). Undantagen gäller dock inte om onlineplattformen visar information eller möjliggör en transaktion på ett sätt så att en genomsnittlig konsument felaktigt tror att produkten tillhandahålls av onlineplattformen själv eller att näringsidkaren som tillhandahåller produkten agerar under onlineplattformens överinseende eller kontroll (se artikel 6.3 i EU:s förordning om digitala tjänster). Så kan vara fallet t.ex. om onlineplattformen marknadsför produkten i eget namn i stället för att använda namnet på den näringsidkare som kommer att tillhandahålla produkten, eller om det felaktigt framstår som om onlineplattformen bestämmer priset på de varor som näringsidkaren erbjuder (se skäl 24 i EU:s förordning om digitala tjänster). Om förutsättningarna enligt artikel 6.3 i EU:s förordning om digitala tjänster är uppfyllda, omfattas leverantören av onlineplattformen av samma strikta skadeståndsansvar som enligt det nya direktivet åvilar en distributör. Leverantören av onlineplattformen kan på samma sätt som en distributör befria sig från skadeståndsansvaret.

1992 års lag innehåller inte några regler som motsvarar reglerna om produktansvar för en leverantör av en onlineplattform i det nya direktivet. Bestämmelser med motsvarande innebörd som de i det nya direktivet bör lyftas in i den nya lagen. Detta innebär en minskad risk för att en skadelidande går miste om rätten till skadestånd p.g.a. att en primärt skadeståndsansvarig inte kan identifieras.

Den lagtekniska lösning som har valts i det nya direktivet är något otymplig. I stället för en hänvisning till bestämmelserna i EU:s förordning om digitala tjänster bör det i den nya lagen i stället anges vilka leverantörer av onlineplattformar som omfattas av skadeståndsansvaret. En hänvisning till EU:s förordning om digitala tjänster bör göras i författningskommentaren.

5.6.3 Övrigt

Artikel 8.5 i det nya direktivet innehåller ett förtydligande av direktivets tillämpningsområde (inom vilket direktivet är fullharmoniserande). Av artikeln framgår att direktivet inte påverkar nationella sektorsspecifika ersättningssystem. Enligt artikeln får medlemsstaterna behålla sådana ersättningssystem, eller inrätta nya, för att på lämpligt sätt ersätta en skadelidande som saknar möjlighet att få skadestånd enligt det nya direktivet. Det gäller om den skadelidande inte kan få skadestånd p.g.a. att ingen av de skadeståndsansvariga enligt direktivet kan hållas ansvarig för skadan eller att dessa är insolventa eller har upphört att existera. Bestämmelsen innehåller inte några materiella skadeståndsregler och föranleder därför ingen åtgärd.

5.7 Produktansvaret för komponenter

Förslag: Om en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en komponent, är enligt den nya lagen både tillverkaren av komponenten och tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med skadeståndsansvariga, under förutsättning att

- komponenten integrerades i eller sammankopplades med produkten av produktens tillverkare, eller
- komponenten tillhandahölls av tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med.

I annat fall är endast tillverkaren av komponenten skadeståndsansvarig.

Skälen för förslaget

Av 2 § andra stycket i 1992 års lag framgår att om en skada har uppstått till följd av en säkerhetsbrist hos en produkt som utgör en beståndsdel i en annan produkt, ska båda produkterna anses ha orsakat skadan. Regleringen bygger på tanken att fler än en tillverkare ofta är inblandad vid framställningen av en produkt, och att dessa bör

vara solidariskt skadeståndsansvariga för skador som produkten orsakar (jfr 6 kap. 4 § skadeståndslagen). Den aktuella bestämmelsen innebär att en skadelidande inte går miste om rätten till skadestånd endast p.g.a. att produktionsförhållandena i det moderna samhället ibland gör det svårt att ta reda på vilken specifik tillverkare som är ytterst ansvarig för en skada (jfr prop. 1990/91:197 s. 45 och 57).

Även enligt det nya direktivet gäller solidariskt skadeståndsansvar för tillverkaren av en komponent med säkerhetsbrister (komponenttillverkaren) och tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med (produkttillverkaren). I tekniskt avancerade produkter är det möjligt för komponenttillverkaren att göra ändringar i komponenter även efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk (t.ex. genom en programvaruuppdatering). Sådana ändringar kan ske utan produkttillverkarens godkännande eller vetskap. Det förekommer även att programvarukomponenter släpps ut på marknaden som fristående produkter av någon annan än produkttillverkaren. På grund av det nu sagda har det strikta skadeståndsansvaret för produkttillverkaren begränsats till situationer där han eller hon haft kontroll över den skadegörande komponenten (se artikel 8.1 första stycket b och andra stycket i det nya direktivet).

Uttrycket tillverkarens kontroll definieras i artikel 4.5 i det nya direktivet. Av den artikeln framgår – tillsammans med de nyssnämnda bestämmelserna i artikel 8.1 – att om den skadegörande komponenten (inklusive tillhörande tjänster) står under produkttillverkarens kontroll, är denne skadeståndsansvarig tillsammans med komponenttillverkaren för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i komponenten. En komponent står under produkttillverkarens kontroll om den har integrerats i eller sammankopplats med produkten av produkttillverkaren eller om produkttillverkaren har tillhandahållit komponenten. Det är tillräckligt att produkttillverkaren tillåter eller samtycker till att en tredje man integrerar, sammankopplar eller tillhandahåller komponenten för att den ska anses stå under hans eller hennes kontroll. Ett exempel på en sådan situation är om tillverkaren av en smart hushållsapparat samtycker till att en tredje man tillhandahåller programvaruuppdateringar för apparaten. Ett annat exempel är om en tillverkare presenterar en tillhörande tjänst som en del av

sin produkt trots att den tillhandahålls av en tredje man (se skäl 17 och 18 i det nya direktivet).

Om komponenten har integrerats i produkten, eller sammankopplats med densamma, utanför produkttillverkarens kontroll, och produkttillverkaren inte heller har tillhandahållit komponenten, ansvarar endast komponenttillverkaren för skadan enligt det nya direktivet.

Ansvar för komponenttillverkaren följer av direktivets grundläggande regler om tillverkarens ansvar för säkerhetsbrister i hans eller hennes produkt. För att komponenttillverkaren ska bli skadeståndsansvarig i en sådan situation krävs dock att komponenten är att bedöma som en produkt (uttrycket komponent innefattar dels produkter som är integrerade i eller sammankopplade med en annan produkt, dels tillhörande tjänster, se avsnitt 5.2.3). Skadestånd för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en tillhörande tjänst (som inte är att anse som en produkt i sig) ska alltså enligt lagen utgå endast om tjänsten stod under produkttillverkarens kontroll.

Reglerna om skadeståndsansvarets fördelning mellan olika tillverkare i de fall som en skada har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en komponent är mer detaljerade i det nya direktivet än i 1992 års lag. 1992 års lag innehåller inte heller någon motsvarande begränsning av produkttillverkarens ansvar som den i direktivet. Bestämmelser med motsvarande innebörd som de i det nya direktivet bör tas in i den nya lagen. Eftersom direktivets definition av tillverkarens kontroll inte föreslås lyftas in i den nya lagen, bör det av lagens materiella bestämmelser om skadeståndsansvaret för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en komponent framgå vad som avses med uttrycket. Uttrycket tillverkarens kontroll bör ha samma betydelse i den nya lagen som i det nya direktivet.

Som angetts i avsnitt 5.4 bör skada på den skadegörande produkten inte omfattas av skadeståndsansvaret enligt den nya lagen. Om produkttillverkaren enligt de nu föreslagna bestämmelserna inte är ansvarig för en skada som beror på en säkerhetsbrist i en av produktens komponenter, bör endast komponenten anses vara den skadegörande produkten i lagens mening. Detta eftersom produkttillverkarens produkt, så som den var utformad före det att den defekta komponenten integrerades i eller sammankopplades med produkten, inte kan anses ha haft en säkerhetsbrist. Detta innebär att den skadelidande i ett sådant fall har rätt till ersättning också för skada

på produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med. En sådan ordning överensstämmer med bestämmelserna om ersättningsgilla skador i det nya direktivet (se artikel 6.1 b ii). Någon särskild bestämmelse om detta behövs inte i den nya lagen, eftersom den skadelidandes rätt till ersättning för en sådan skada redan framgår av de föreslagna reglerna om ersättningsgilla skador.

5.8 Produktansvaret för väsentligen ändrade produkter

Förslag: Om en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en produkt som väsentligen har ändrats av någon annan än tillverkaren efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, är enligt den nya lagen den som har gjort ändringen skadeståndsansvarig i egenskap av tillverkare av den ändrade produkten.

En ändring ska enligt den nya lagen anses vara väsentlig om det följer av lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet, eller om den förändrar produktens prestanda, ändamål eller typ på ett sätt som inte kunnat förutses vid den riskbedömning som gjordes vid tillverkningen av den ursprungliga produkten, under förutsättning att riskens art förändras, en ny risk uppstår eller risknivån höjs.

Skälen för förslaget

I en cirkulär ekonomi behöver produkter utformas så att de bli mer hållbara över tid. Detta innebär att det i högre grad behöver vara möjligt att reparera och uppgradera produkter. För att tydliggöra fördelningen av ansvaret för produkter som ändras efter att de har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk har uttrycket väsentlig ändring införts i det nya direktivet. Definitionen av uttrycket väsentlig ändring har behandlats i avsnitt 0.

En ändring räknas enligt artikel 4.18 i det nya direktivet som väsentlig bl.a. om den anses vara väsentlig enligt relevant produktsäkerhetslagstiftning. Om det inte finns något fastslaget tröskelvärde för när en specifik produkt ska anses vara väsentligen ändrad, ska ändringen enligt samma artikel räknas som väsentlig om den förändrar produktens prestanda, ändamål eller typ på ett sätt som inte kunde

förutses vid den riskbedömning som gjordes vid tillverkningen av den ursprungliga produkten, under förutsättning att riskens art förändras, en ny risk uppstår eller risknivån höjs. Den riskbedömning som avses är den som en tillverkare eller importör måste göra för att uppfylla kravet enligt 7 § produktsäkerhetslagen (2004:451) på att endast tillhandahålla säkra varor.

En produkt som ändras väsentligen är enligt det nya direktivet att anse som en ny produkt (se skäl 39). Av artikel 8.2 framgår att om den väsentliga ändringen har vidtagits av någon annan än tillverkaren av den ursprungliga produkten, och utan den tillverkarens tillåtelse eller samtycke (jfr definitionen av uttrycket tillverkarens kontroll i artikel 4.5 i det nya direktivet), är den som har genomfört ändringen skadeståndsansvarig i egenskap av tillverkare av den nya produkten. På detta sätt placeras produktansvaret på den som bär ansvaret för att en produkt är förenlig med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet. Eftersom produkter i dag kan utformas på ett sätt som gör det möjligt att göra väsentliga ändringar genom uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara, görs i det nya direktivet inte någon skillnad på sådana ändringar och fysiska ändringar av en produkt.

Reglerna om väsentligen ändrade produkter i det nya direktivet saknar motsvarighet i 1992 års lag. Bestämmelser med motsvarande innebörd som de i det nya direktivet bör tas in i den nya lagen. Eftersom direktivets definition av väsentlig ändring inte föreslås lyftas in i den nya lagen, bör det av lagens materiella bestämmelser om skadeståndsansvar för väsentligen ändrade produkter framgå vad som avses med uttrycket. Uttrycket väsentlig ändring bör ha samma betydelse i den nya lagen som i det nya direktivet.

5.9 Ansvarsbefrielse

Förslag: Enligt den nya lagen ska den som annars hade varit skadeståndsansvarig undgå skadeståndsansvar om han eller hon visar att vissa i lagen angivna omständigheter föreligger. Det ska i fråga om vissa av dessa omständigheter endast krävas att omständigheterna görs sannolika. I vissa fall ska det inte finnas någon möjlighet till ansvarsbefrielse.

Skälen för förslaget

Enligt 8 § i 1992 års lag gäller ansvarsbefrielse för den som annars hade varit skadeståndsansvarig om han eller hon visar att produkten inte har satts i omlopp i en näringsverksamhet (första punkten), gör sannolikt att säkerhetsbristen inte fanns när produkten sattes i omlopp (andra punkten), visar att säkerhetsbristen beror på att produkten måste stämma överens med tvingande föreskrifter som har meddelats av en myndighet (tredje punkten), eller att det p.g.a. det vetenskapliga och tekniska vetandet vid tiden då produkten sattes i omlopp inte var möjligt att upptäcka säkerhetsbristen, s.k. utvecklingsskador (fjärde punkten).

Bestämmelser om ansvarsbefrielse finns i artikel 11 i det nya direktivet. I artikel 11.1 uppräknas sju ansvarsbefrielsegrunder (se artikel 11.1 a–g). Artikel 11.1 punkterna a–d svarar i sak mot 8 § 1–3 i 1992 års lag. Artikel 11.1 e reglerar frågan om ansvarsbefrielse för utvecklingsskador och svarar i huvudsak mot punkten 4 i den angivna paragrafen i 1992 års lag. Artikel 11.1 f och g föreskriver ansvarsbefrielse under vissa förutsättningar för tillverkare av komponenter med säkerhetsbrister och den som väsentligen ändrar en produkt. Dessa två bestämmelser saknar motsvarighet i 1992 års lag. Även artikel 11.2 i det nya direktivet, som innehåller vissa undantag från reglerna om ansvarsbefrielse i artikel 11.1, innebär en nyhet i förhållande till 1992 års lag.

Direktivets bestämmelser om ansvarsbefrielse bör lyftas in i den nya lagen. Bestämmelserna i artikel 11.1 e–g och artikel 11.2 (som inte fullt ut svarar mot 1992 års lag) behandlas närmare i det följande.

Utvecklingsskador

Som angetts ovan finns en regel om ansvarsbefrielse för utvecklingsskador i 1992 års lag (den s.k. bestämmelsen om utvecklingsrisker), vilket svarar mot 1985 års direktiv. 1985 års direktiv gav medlemsstaterna möjlighet att undanta direktivets bestämmelse om utvecklingsrisker från sin genomförandelagstiftning. I propositionen till 1992 års lag föreslog regeringen att bestämmelsen om utvecklingsrisker inte skulle föras in i lagen (se prop. 1990/91:197 s. 31–34). Bestämmelsen infördes dock under riksdagsbehandlingen av lagförslaget med motiveringen att den svenska industrin inte borde

åläggas strängare ansvarsregler än vad som gällde i merparten av de dåvarande EES-staterna (se bet. 1991/92:LU14). Sverige var inte ensamt om att undanta utvecklingsskador från produktansvaret. Endast Finland och Luxemburg valde att helt utesluta bestämmelsen om utvecklingsrisker i sin respektive nationella lagstiftning. Frankrike, Spanien och Ungern har låtit utvecklingsskador omfattas av produktansvaret i fråga om vissa specifika produkter (t.ex. läkemedel).

I fråga om utvecklingsskador vilar det nya direktivet på samma principer som 1985 års direktiv. Att tillverkare inte ansvarar för utvecklingsskador framgår av artikel 11.1 e i det nya direktivet. I denna del svarar alltså det nya direktivet i allt väsentligt mot 1985 års direktiv och 1992 års lag. Bestämmelsen om utvecklingsrisker har dock utvecklats i det nya direktivet på det sättet att den relevanta tidpunkten för bedömningen har anpassats till att en tillverkare i vissa fall kan kontrollera en produkts utformning även efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, vilket motsvarar direktivets bestämmelser i övrigt. Detta en nyhet i förhållande till 1985 års direktiv och 1992 års lag.

Artikel 18 i det nya direktivet ger medlemsstaterna möjlighet att – på motsvarande sätt som enligt 1985 års direktiv – utesluta bestämmelsen om utvecklingsrisker från sin genomförandelagstiftning.

I utredningens uppdrag ingår att analysera, jämföra och ta ställning till de valmöjligheter som det nya direktivet erbjuder. Frågan blir då om direktivets regler om ansvarsbefrielse för utvecklingsskador bör genomföras i den nya lagen eller inte.

Syftet med att undanta utvecklingsskador från produktansvaret är att få till stånd en tillfredställande kompromiss mellan behovet av att dels främja innovation, dels ta hänsyn till konsumenternas legitima förväntningar på säkrare produkter. Bestämmelsen om utvecklingsrisker får anses utgöra en viktig faktor för stabila kostnader för ansvarsförsäkringar i den europeiska industrin. En stabil och rimlig kostnad för ansvarsförsäkringar gör att näringsidkare kan lägga resurser på forskning i stället för på försäkringar. I förlängningen innebär detta att konsumenter kan få tillgång till tekniskt avancerade produkter utan att alltför höga försäkringskostnader leder till stora prisökningar. De nu nämnda ekonomiska effekterna av bestämmelsen om utvecklingsrisker lyfts även fram i rapporten *Analysis of the Economic Impact of the Development risk Clause as provided by Directive 85/374/EEC on Liability for Defective products*, som den

fristående organisationen Fondazione Rosselli tog fram år 2004 på uppdrag av EU-kommissionen.

En fördel med att undanta utvecklingsskador från skadeståndsansvaret i den nya lagen är alltså att de innovationsrelaterade riskerna minskar, vilket kan antas främja forskning och innovation. Det är rimligt att anta att de negativa konsekvenserna för forskning och innovation som ökade kostnader för ansvarsförsäkring förväntas innebära skulle göra sig särskilt gällande i fråga om tekniskt avancerade och innovativa produkter, t.ex. AI. Vikten av att främja den fortsatta utvecklingen och spridningen av AI som grundar sig på europeiska värderingar lyfts fram i EU-kommissionens vitbok om artificiell intelligens (COM(2020) 65 final av den 19 februari 2020). I vitboken anges bl.a. att EU:s nuvarande och framtida hållbara ekonomiska tillväxt och sociala välfärd i allt högre grad bygger på värde som skapas av data, och att AI utgör en av de viktigaste delarna i dataekonomin. Att låta utvecklingsskador omfattas av det strikta ansvaret enligt den nya lagen skulle i värsta fall kunna leda till att högteknologiska högriskföretag får svårt att över huvud taget försäkra sig mot utvecklingsrisker. En sådan ordning skulle kunna innebära ett direkt hinder mot innovation och utveckling. Utöver minskade innovationsrelaterade risker är det rimligt att anta att bestämmelsen om utvecklingsrisker medför en begränsning av antalet rättstvister, vilket lyftes fram som en fördel med bestämmelsen i den konsekvensanalys som EU-kommissionen tog fram i samband med utarbetandet av det nya direktivet (SWD(2022) 316 final av den 28 september 2022).

Det som nu sagts om främjandet av innovation och begränsningen av antalet rättsprocesser måste ställas mot en skadelidandes berättigade intresse av ersättning för produktskador. Bestämmelsen om utvecklingsrisker innebär ett hinder för en skadelidande att få skadestånd, även om han eller hon kan visa att han eller hon har lidit en skada som beror på en säkerhetsbrist i tillverkarens produkt. Detta hinder ska dock inte överdrivas. Den restriktiva utformningen av bestämmelsen om utvecklingsskador innebär att tillämpningsområdet för densamma är begränsat. EU-domstolen har förtydligat att tillverkaren, för att kunna befria sig från sitt skadeståndsansvar i enlighet med bestämmelsen om utvecklingsrisker, måste visa att det tekniska och vetenskapliga vetandet (inbegripet de allra senaste rönen) vid den tidpunkt då produkten sattes i omlopp gjorde det omöjligt

att upptäcka säkerhetsbristen. För att kunna åberopa relevant vetenskapligt och tekniskt vetande gentemot tillverkaren krävs dessutom att ett sådant vetande var tillgängligt vid samma tidpunkt (jfr EU-domstolens dom Kommissionen mot Förenade kungariket, C-300/95, ECLI:EU:C:1997:255). Det är således endast ett begränsat antal skador som kan komma att omfattas av bestämmelsen om utvecklingsrisker. Av den utvärdering av 1985 års direktiv som EU-kommissionens genomförde år 2018 (SWD(2018) 157 final av den 7 maj 2018) framgår vidare att bestämmelsen om utvecklingsrisker endast haft begränsad betydelse för skadelidandes möjligheter att få ersättning för produktskador. Av de uppgifter som kommissionen inhämtat framgår nämligen att bestämmelsen om utvecklingsrisker endast i fyra procent av fallen utgjorde grunden för att en skadelidande har nekats ersättning. Den främsta orsaken till att en skadelidandes talan om ersättning inte har vunnit bifall är i stället att han eller hon inte förmått bevisa att den utpekade skadegörande produkten har haft en säkerhetsbrist eller att det har förelegat ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan. För att undanröja detta hinder innehåller det nya direktivet vissa presumtionsregler och bestämmelser om utlämnande av bevisning (se avsnitt 5.10.2 och 5.11).

Ett exempel på en produkt där utvecklingsskador gör sig särskilt gällande är läkemedel. Detta har visat sig genom att vissa medlemsstater har valt att undanta bestämmelsen om utvecklingsrisker enligt 1985 års direktiv för just läkemedel. För Sveriges del omfattas utvecklingsskador som har orsakats av läkemedel i stort sett alltid av Läkemedelsförsäkringen (över 99 procent av den svenska läkemedelsförsäljningen omfattas av försäkringen). Utvecklingsskador som beror på en säkerhetsbrist i läkemedel kan därför inte anses utgöra ett tungt vägande skäl för att låta utvecklingsskador omfattas av det strikta ansvaret enligt den nya lagen.

Det ovan anförda leder till slutsatsen att bestämmelsen om ansvarsbefrielse för utvecklingsskador inte kan anses utgöra en orimlig begränsning av möjligheterna för en skadelidande att få ersättning för produktskador. Detta även om presumtionsreglerna i det nya direktivet i vissa fall kan antas medföra att bestämmelserna om ansvarsbefrielse blir mer aktuella. En ordning som innebär att de nämnda presumtionsreglerna förs in i den nya lagen (vilket innebär en bevislättning för den som påstår sig vara skadelidande) medan bestämmelsen om utvecklingsrisker utesluts vid genomförandet skulle däremot

innebära ett oskäligt tungt ansvar för näringsidkare och deras försäkringsbolag. Som nämnts riskerar en sådan ordning också att hämma innovation och utveckling på ett sätt som är negativt för konsumenter och samhället i stort. Dessutom kan det inte uteslutas att en övervältring av de ökade försäkringskostnaderna skulle komma att ske på konsumenterna. En ordning som innebär bevislättnader för den skadelidande i enlighet med det nya direktivet tillsammans med att utvecklingskostnader undantas från det strikta skadeståndsansvaret framstår som en väl avvägd kompromiss mellan ovan nämnda intressen. Bestämmelsen om utvecklingsrisker i det nya direktivet bör därför lyftas in i den nya lagen.

Komponenter

En komponenttillverkare är som utgångspunkt skadeståndsansvarig för skador som orsakas p.g.a. en säkerhetsbrist i hans eller hennes komponent. Om en skada har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en komponent, och tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med kan anses haft kontroll över komponenten, är både komponenttillverkaren och produkttillverkaren som huvudregel solidariskt skadeståndsansvariga för skadan (se avsnitt 5.7). Av artikel 11.1 f i det nya direktivet framgår dock att en komponenttillverkare inte är skadeståndsansvarig om säkerhetsbristen i hans eller hennes komponent kan tillskrivas utformningen av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med. Detsamma gäller om säkerhetsbristen beror på de anvisningar som produkttillverkaren har lämnat till komponenttillverkaren.

1992 års lag innehåller inte någon motsvarande bestämmelse, trots att en sådan finns i 1985 års direktiv. Bestämmelsen ansågs kunna undvaras i 1992 års lag bl.a. eftersom en komponent i sådana fall inte ansågs ha en säkerhetsbrist när den sattes i omlopp av komponenttillverkaren (se prop. 1990/91:197 s. 45 och 46).

På grund av den teknikutveckling som har skett har frågorna om fördelningen av skadeståndsansvaret mellan en produkttillverkare och en komponenttillverkare blivit mer komplicerade. Till exempel kan en säkerhetsbrist i en komponent uppstå efter att produkten som komponenten är integrerad i eller sammankopplad med har släppts

ut på marknaden. Det finns därför i dag anledning att lyfta in en bestämmelse i den nya lagen som motsvarar bestämmelsen om ansvarsbefrielse för en komponenttillverkare i det nya direktivet.

Väsentligen ändrade produkter

Som angetts i avsnitt 5.8 gäller enligt det nya direktivet att om en produkt väsentligen ändras efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk så är den ändrade produkten att anse som en ny produkt. Om den väsentliga ändringen har gjorts av någon annan än tillverkaren av den ursprungliga produkten, blir den som har gjort ändringen produktansvarig i egenskap av tillverkare av den nya produkten. Enligt artikel 11.1 g i det nya direktivet befrias dock den som har gjort den väsentliga ändringen från ansvar, om säkerhetsbristen som orsakade skadan har att göra med en del av produkten som inte påverkas av ändringen. Bestämmelsen har tagits in i direktivet för att åstadkomma en rättvis fördelning av riskerna i den cirkulära ekonomin (se skäl 39). Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Den nya lagen bör innehålla en bestämmelse med motsvarande innebörd.

Säkerhetsbrister som har uppkommit efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk

Liksom enligt 1992 års lag är huvudregeln enligt det nya direktivet att tillverkaren undgår skadeståndsansvar om han eller hon gör sannolikt att säkerhetsbristen inte fanns när han eller hon släppte ut den skadegörande produkten på marknaden eller tog den i bruk. Det samma gäller en distributör om han eller hon gör sannolikt att säkerhetsbristen inte fanns vid tiden för tillhandahållandet av den skadegörande produkten på marknaden (se artikel 11.1 c i det nya direktivet). Av artikel 11.2 i direktivet framgår dock att skadeståndsskyldigheten under vissa förutsättningar omfattar även säkerhetsbrister som har uppstått efter att en produkt har släppts ut på marknaden, tagits i bruk eller tillhandahållits på marknaden. Av bestämmelsen framgår vidare att ansvarsbefrielse enligt artikel 11.1 c inte gäller om skadan har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist som beror på

- produktens programvara eller en tillhörande tjänst, om produktens tillverkare ansvarar för dessa (se avsnitt 5.7 om en tillverkares ansvar för säkerhetsbrister i en komponent som han eller hon integrerar i, sammankopplar med, eller tillhandahåller för sin produkt),
- avsaknaden av uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara, om säkerhetsbristen har uppstått under den tid som produkten stod under tillverkarens kontroll (se avsnitt 5.5 om vilken tidpunkt som bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska ansluta till), eller
- en väsentlig ändring av produkten som har gjorts av tillverkaren av den ursprungliga produkten eller med dennes tillåtelse eller samtycke.

Denna utveckling av produktansvaret är en nyhet i förhållande till 1985 års direktiv och har ansetts motiverad p.g.a. att digital teknik gör det möjligt för tillverkarna att behålla kontrollen över hur en produkt är utformad även efter att den har släppts ut på marknaden, tagits i bruk eller tillhandahållits på marknaden. Det har därför ansetts nödvändigt att skadeståndsansvaret under vissa förutsättningar gäller för säkerhetsbrister som uppstår efter den tidpunkten. Så är fallet enligt det nya direktivet om säkerhetsbristen beror på den skadegörande produktens programvara eller en tillhörande tjänst som tillverkaren har kontroll över. Detta oavsett om säkerhetsbristen beror på uppdateringar eller uppgraderingar av programvara eller algoritmer för maskininlärning (se skäl 50 i det nya direktivet). Det har även ansetts nödvändigt att begränsa möjligheterna för näringsidkare att undvika skadeståndsansvar genom att bevisa att säkerhetsbristerna uppstod efter att de släppt ut den skadegörande produkten på marknaden eller tagit den i bruk i de fall då en produkts säkerhetsbrister består i att det saknas uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara som varit nödvändiga för att produkten ska förbli säker (se skäl 51 i det nya direktivet). Inte heller i de fall då en säkerhetsbrist beror på en väsentlig ändring av produkten som har gjorts av den ursprungliga tillverkaren, ska denne kunna undgå ansvar genom att hävda att säkerhetsbristen uppstod efter att produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk (se skäl 39 i det nya direktivet).

1992 års lag innehåller inte några bestämmelser som motsvarar bestämmelserna i artikel 11.2 i det nya direktivet. Sådana bestämmelser bör tas in i den nya lagen.

5.10 Bevisfrågor

5.10.1 Bevisbörda och beviskrav

Bedömning: Det saknas anledning att i den nya lagen lyfta in bestämmelser om bevisbördans placering. Den nya lagen bör inte heller innehålla några regler om hur stark bevisning som krävs för att den skadelidande ska anses ha uppfyllt sin bevisbörda.

Skälen för bedömningen

Enligt artikel 10.1 i det nya direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att den skadelidande är skyldig att bevisa att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist, vilken skada som han eller hon har lidit och orsakssambandet mellan säkerhetsbristen och skadan. Frågan om vilken grad av sannolikhet som krävs för att den skadelidande ska ha uppfyllt sin bevisbörda har överlämnats till medlemsstaterna.

1992 års lag innehåller inte någon bestämmelse om bevisbördans placering som motsvarar artikel 10.1 i det nya direktivet. Enligt svensk rätt gäller dock i princip att den som begär skadestånd ska styrka de omständigheter som han eller hon grundar sitt krav på. Det innebär att det ankommer på den skadelidande att bevisa dels att det har inträffat en skadegörande händelse och en skada, dels att händelsen har orsakat skadan.

Det som gäller enligt svensk rätt svarar mot bestämmelsen om bevisbördans placering i det nya direktivet. Någon särskild regel om detta behöver därför inte tas in i den nya lagen.

Som angetts är utgångspunkten i svensk rätt att den skadelidande måste styrka de omständigheter som ligger till grund för hans eller hennes skadeståndsyrtande. Detta bör i princip gälla även i fråga om produktansvar. Högsta domstolen har dock i flera avgöranden om utomobligatoriskt skadestånd ansett det vara motiverat att en bevis-

lättnad ges den som ska bevisa ett svåröverskådligt och komplicerat händelseförlopp. I ett sådant fall har det ansetts tillräckligt att den av den skadelidande angivna skadeorsaken framstår som klart mera sannolik än den som har åberopats av motparten (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1977 s. 176, NJA 1981 s. 622, NJA 1991 s. 481, NJA 1999 s. 197, NJA 2001 s. 368 och NJA 2015 s. 233). I ett mål om ersättning för en produktskada (från tiden före 1992 års lag) tillämpade Högsta domstolen detta lägre beviskrav med motiveringen att det var angeläget att beviskravet inte sattes så högt att den skadelidandes möjlighet till gottgörelse blev illusorisk (se rättsfallet NJA 1982 s. 421).

Hur svårt det är för en skadelidande att bevisa ett krav på skadestånd enligt den nya lagen kan variera beroende på vilken typ av produkt som har utpekats som skadegörande. Vad som kan krävas för att en skadelidande ska anses ha lagt fram tillräcklig bevisning kan därför variera beroende på omständigheterna. Det är därför inte lämpligt att i den nya lagen reglera hur stark bevisning som ska krävas för att en skadelidande ska anses ha uppfyllt sin bevisbörda. Vilket beviskrav som ska uppställas i fråga om produktansvar bör i stället bedömas utifrån samtliga omständigheter i varje enskilt fall. Frågan utvecklas i författningskommentaren till 3 kap. i den nya lagen.

Frågorna om bevisbördans placering och beviskrav avseende ansvarsbefrielse behandlas i avsnitt 5.9.

5.10.2 Presumtioner i vissa fall

Förslag: Enligt den nya lagen ska det vid tvist om skadestånd under vissa omständigheter presumeras att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist eller att en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist.

Produkten ska dock inte anses ha en säkerhetsbrist, eller skadan inte anses ha orsakats av säkerhetsbristen, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat.

Skälen för förslaget

Presumption för en säkerhetsbrist eller för ett orsakssamband

Det nya direktivet innehåller utöver bestämmelsen om bevisbördans placering även regler om att det vid en tvist om produktansvar under vissa förutsättningar ska presumeras att en produkt har en säkerhetsbrist, att det finns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada, eller bådadera. Reglerna finns i artikel 10.2–10.4. 1992 års lag innehåller inte några motsvarande bestämmelser.

I artikel 10.2 i det nya direktivet regleras när en produkt ska presumeras ha en säkerhetsbrist. En sådan presumption ska föreligga om den som påstås vara skadeståndsansvarig inte lämnar ut bevisning enligt artikel 9.1 i direktivet (se artikel 10.2 a). Bestämmelsen syftar till att ge den som påstås vara skadeståndsansvarig ett incitament att fullgöra en eventuell skyldighet att lämna ut bevisning enligt direktivet. Frågan om utlämnande av bevisning behandlas närmare i avsnitt 5.11 nedan. För att tydliggöra det nära sambandet mellan de unionsrättsliga reglerna om produktsäkerhet och reglerna om produktansvar ska en produkt också presumeras ha en säkerhetsbrist om den som påstår sig vara skadelidande visar att produkten inte uppfyller obligatoriska produktsäkerhetskrav som syftar till att förhindra en sådan skada som produkten har orsakat (se artikel 10.2 b). Slutligen ska en säkerhetsbrist presumeras om skadan har orsakats p.g.a. ett uppenbart funktionsfel i produkten under rimligen förutsebar användning eller under normala omständigheter (se artikel 10.2 c).

I det nya direktivet förtydligas att bestämmelsen i artikel 10.2 c avser säkerhetsbrister som ingen bestrider att de finns (se skäl 46). Tillämpningsområdet för den artikeln får dock antas vara vidare än att enbart omfatta erkända säkerhetsbrister. Bestämmelsen måste, enligt utredningen, rimligen förstås på det sättet att en produkt ska presumeras ha en säkerhetsbrist om den som påstår sig vara skadelidande visar att skadan har orsakats p.g.a. ett uppenbart funktionsfel i produkten under rimligen förutsebar användning eller under normala omständigheter, även om den som har utpekats som skadeståndsansvarig bestrider säkerhetsbristen.

I artikel 10.3 anges när det ska föreligga en presumption för ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada. Det gäller om den aktuella skadan är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristen i fråga. För att presumptionsregeln ska bli

tillämplig krävs att den som påstår sig vara skadelidande har förmått bevisa att en produkt har en säkerhetsbrist, och att han eller hon har lidit en skada. Enligt direktivet ska bedömningen av om en skada är typisk för en viss säkerhetsbrist främst ske på grundval av liknande fall (se skäl 47). Det torde även krävas att den som påstår sig vara skadelidande kan bevisa att skadan har uppkommit som en följd av användningen av den utpekade skadegörande produkten.

I artikel 10.4 regleras situationer då det p.g.a. en produkts tekniska eller vetenskapliga komplexitet är orimligt svårt för den som påstår sig vara skadelidande att föra full bevisning om att en produkt har en säkerhetsbrist eller att det finns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada. En presumtion för att det finns en säkerhetsbrist, att en säkerhetsbrist har orsakat en skada, eller bådadera, ska i sådana fall föreligga om den som påstår sig vara skadelidande – trots att den som påstås vara skadeståndsansvarig har lämnat ut bevisning i enlighet med direktivets regler och med beaktande av alla relevanta omständigheter i målet – har alltför stora svårigheter att bevisa säkerhetsbristen eller orsakssambandet. För att en tillämpning av artikel 10.4 ska bli aktuell krävs att den som påstår sig vara skadelidande har gjort säkerhetsbristen eller orsakssambandet sannolikt. Vid ett genomförandemöte i EU-kommissionens regi framkom att det, enligt kommissionens uppfattning, inte krävs att den som påstår sig vara skadelidande har begärt att motparten ska lämna ut bevisning enligt direktivets regler för att presumtionsregeln ska bli tillämplig. Att den som påstås vara skadeståndsansvarig har lämnat ut bevisning, och det ändå föreligger särskilda bevissvårigheter, bör dock kunna läggas till grund för att det föreligger sådana bevissvårigheter som föranleder en presumtion enligt artikel 10.4.

1992 års lag innehåller inte några bestämmelser som motsvarar bestämmelserna i artikel 10.2–10.4 i det nya direktivet.

Det bör tas in bestämmelser i den nya lagen som motsvarar presumtionsreglerna i det nya direktivet.

Vid genomförandet av bestämmelsen i artikel 10.4 finns det behov av att förtydliga reglernas innebörd för att säkerställa en enhetlig tillämpning. Utformningen av bestämmelsen i direktivet ger utrymme för tolkningen att det är tillräckligt att den som påstår sig vara skadelidande antingen gör säkerhetsbristen sannolik, eller gör sannolikt att det finns ett orsakssamband, för att en presumtion för båda dessa omständigheter ska föreligga. Den avsedda innebörden av bestäm-

melsen bör dock rimligen vara att den som påstår sig vara skadelidande, för att det ska föreligga en presumtion för både säkerhetsbristen och orsakssambandet, måste göra båda dessa omständigheter sannolika. Genom den föreslagna ordningen, som innebär att direktivets regler om presumtion vid bevisvärigheter delas upp i två delar – en avseende presumtion för säkerhetsbrister och en avseende presumtion för orsakssamband, framgår den avsedda innebörden av artikel 10.4 av den nya lagen. Det bör förtydligas i författningskommentaren att tillämpningen av bestämmelserna om presumtion för en säkerhetsbrist inte utesluter en samtida tillämpning av motsvarande bestämmelser för orsakssamband, och vice versa.

Motbevisande av presumptionerna

Enligt artikel 10.5 i det nya direktivet ska den som påstås vara skadeståndsansvarig ha rätt att motbevisa presumptionerna enligt artikel 10.2–10.4. Att presumptionerna är motbevisbara bör framgå av den nya lagen. Bestämmelsen bör formuleras på det sättet att presumptionen ska anses motbevisad om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat (jfr bl.a. 4 kap. 17 § och 9 kap. 8 § konsumentköplagen).

Presumtioner av det slag som det nu är fråga om innebär en omkastad bevisbörda. Frågan blir då hur stark bevisning som ska krävas för att den som påstås vara skadeståndsansvarig ska anses ha motbevisat presumptionen.

Utgångspunkten i dispositiva tvistemål är att den som har bevisbördan måste styrka att en viss omständighet föreligger. Det ordinära beviskravet tillämpas som huvudregel även i fråga om motbevisbara presumptioner (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1999 s. 197 och NJA 2013 s. 524). I vissa fall har lagstiftaren uttryckligen angett ett lägre beviskrav för att bryta en presumtion. Ett exempel på detta är presumptionsregeln gällande garantier och liknande utfästelser i 4 kap. 21 § konsumentköplagen. När den bestämmelsen är tillämplig ska fel anses föreligga om säljaren inte gör *sannolikt* att en försämring beror på en olyckshändelse eller ett förhållande på konsumentens sida. En motsvarande bestämmelse finns gällande småhusentreprenader i 59 § konsumenttjänstlagen. Att det kan vara motiverat att den som har att motbevisa en presumtion ges en viss bevislättning framgår

även av Högsta domstolens praxis. I det omnämnda rättsfallet NJA 1999 s. 197, som avsåg presumtionsansvar för skador på en häst som uppkommit under tiden som den funnits i en travtränares vård, tillämpade Högsta domstolen det lägre beviskravet *klart mera sannolikt* i fråga om travtränaren hade förmått motbevisa den presumerade vårdslösheten. I NJA 2013 s. 524 behandlade Högsta domstolen bl.a. frågan om beviskravet vid motbevisandet av en presumtion enligt ovan nämnda 4 kap. 17 § konsumentköplagen. Enligt den paragrafen ska det presumeras att ett fel i en vara fanns vid avlämnandet, om inte annat visas eller detta är oförenligt med varans eller felets art. Domstolen gjorde bedömningen att det p.g.a. svårigheterna för säljaren att säkra bevisning var motiverat att denne gavs en viss bevislättnad för att bryta den aktuella presumptionen. Högsta domstolen angav även att frågan om vilket beviskrav som ska tillämpas får avgöras från fall till fall beroende på omständigheterna.

Produktansvaret gäller allt från råvaror till innovativ avancerad teknik. På grund av ansvarets breda tillämpningsområde kommer komplexiteten avseende frågorna om det finns en säkerhetsbrist eller ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan att skilja sig från fall till fall. Som utgångspunkt bör det ordinära beviskravet i tvistemål tillämpas i fråga om bevispresumptionerna i den nya lagen ska anses brutna. Det kan dock i enlighet med den redovisade praxisen från Högsta domstolens förekomma fall där det är motiverat att den som ska motbevisa en presumerad säkerhetsbrist eller ett presumerat orsakssamband ges en viss bevislättnad.

I fråga om presumerade säkerhetsbrister bör det dock endast i undantagsfall kunna föreligga sådana bevissvårigheter som motiverar en bevislättnad. Detta eftersom den produktansvariga ofta är den som har bäst kännedom om en produkts utformning och funktion. Den produktansvariga får också antas vara den som har bäst förutsättningar att säkra bevisning avseende produktens säkerhet. Det kan dock inte uteslutas att det i vissa fall kan vara motiverat att den som har att motbevisa en presumerad säkerhetsbrist ges en viss bevislättnad. Så kan vara fallet t.ex. i fråga om komplex avancerad teknik eller mycket innovativa produkter.

När det kommer till att motbevisa ett presumerat komplext och svåröverskådligt orsakssamband skulle en tillämpning av det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. att den produktansvariga måste visa att den aktuella skadan beror på någon annan omständighet än säkerhets-

bristen i dennes produkt, kunna innebära att det i praktiken saknas möjlighet för den produktansvariga att bryta presumtionen. Det kan då vara motiverat med en bevislättnad. Vilket beviskrav som i så fall ska tillämpas bör avgöras från fall till fall. Med hänsyn till det informationsövertag som den produktansvariga har, bör det i vart fall kunna krävas att han eller hon presenterar sådan bevisning att det framstår som klart mera sannolikt att skadan beror på någon annan omständighet än säkerhetsbristen i hans eller hennes produkt (jfr rättsfallet NJA 1999 s. 197).

5.11 Utlämnande av bevisning

Bedömning: Rättegångsbalkens bestämmelser om skyldigheten att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning svarar mot bestämmelserna om utlämnande av bevisning i det nya direktivet. Det behöver därför inte införas några särskilda bestämmelser om detta i den nya lagen.

Skälen för bedömningen

Den som påstår sig vara skadelidande har bevisbördan för att en produkt har en säkerhetsbrist, att det uppstått en skada och att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan (jfr artikel 10.1 i det nya direktivet). Det kan ofta vara svårt för en skadelidande att få tillgång till information om hur en produkt har tillverkats och hur den fungerar. Det informationsunderläge som detta innebär kan i sin tur leda till svårigheter för den skadelidande att uppfylla sin bevisbörda. Det har därför ansetts motiverat att i det nya direktivet införa regler om utlämnande av bevisning (se skäl 42). Reglerna finns i artikel 9 i det nya direktivet.

Bestämmelserna om utlämnande av bevisning i det nya direktivet saknar motsvarighet i 1985 års direktiv. Följaktligen finns det inte heller några bestämmelserna om detta i 1992 års lag. Rättegångsbalken innehåller dock bestämmelser om skyldigheten att lägga fram skriftligt bevis (s.k. edition) eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning (s.k. exhibition). Utredningen bedömer att reglerna

om edition och exhibition i rättegångsbalken svarar fullt ut mot direktivets bestämmelser om utlämnande av bevisning.

I artikel 9.1 och 9.2 i det nya direktivet finns grundläggande bestämmelser om en parts skyldigheter att i en rättegång om produktansvar lämna ut bevisning. Av artikel 9.1 framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att den som påstås vara skadeståndsansvarig, på begäran av den som påstår sig vara skadelidande, är skyldig att lämna ut relevant bevisning som han eller hon förfogar över. För att skyldigheten ska inträda krävs att det skadeståndsyrkande som har framställts, utifrån åberopade omständigheter och bevisning, framstår som rimligt. Enligt artikel 9.2 ska medlemsstaterna också säkerställa att den som påstår sig vara skadelidande är skyldig att lämna ut relevant bevisning som han eller hon förfogar över, under förutsättning att den som påstås vara skadeståndsansvarig begär det och kan visa att han eller hon behöver bevisningen för att motsätta sig skadeståndsyrkandet. Enligt direktivet omfattas handlingar som den som påstås vara skadeståndsansvarig måste skapa från grunden genom att sammanställa eller klassificera tillgänglig bevisning av de nu nämnda bestämmelserna (se skäl 42 i det nya direktivet). Även annan bevisning som kan antas ha betydelse bör dock omfattas av direktivets reglering.

Bestämmelser med motsvarande innebörd som den i artikel 9.1 och 9.2 finns i 38 och 39 kap. rättegångsbalken. Enligt 38 kap. 2 § första stycket rättegångsbalken är den som innehar en skriftlig handling som kan antas ha betydelse som bevis i ett tvistemål skyldig att lämna ut handlingen. Rätten får enligt 38 kap. 4 § förelägga den som innehar handlingen att lämna ut den (genom ett s.k. editionsföreläggande). Motsvarande bestämmelser om exhibition finns i 39 kap. 5 § rättegångsbalken. Dessa skulle kunna bli tillämpliga t.ex. om syn av ett AI-systems algoritm åberopas som bevis (jfr rättsfallet NJA 2020 s. 373 p. 15). Enligt den angivna paragrafen ska bestämmelserna om edition i 38 kap. rättegångsbalken tillämpas även i fråga om exhibition. Det som nu sagts innebär att bestämmelserna om edition och exhibition i sak i allt väsentligt stämmer överens. Reglerna om edition och exhibition anses vara tillämpliga även i fråga om elektroniskt lagrade handlingar och uppgifter, och rätten kan även besluta att sådana handlingar eller uppgifter ska tillhandahållas i elektronisk form (jfr rättsfallen NJA 1998 s. 829, NJA 2020 s. 373 och NJA 2022 s. 249).

Genom bestämmelserna i 38 kap. 2 § och 39 kap. 5 § rättegångsbalken uppfylls de föreskrivna kraven i det nya direktivet om möj-

ligheten för parter i en rättegång att få tillgång till bevisning som innehas av motparten. Den som framställer ett yrkande om edition måste ange dels vad han eller hon vill styrka med beviset som avses med yrkandet, dels den handling som begäran avser. Rättens bedömning av om en handling har betydelse som bevis görs utifrån det bevisstema som den part som begär edition har angett (se rättsfallet NJA 1959 s. 230 I). För att rätten ska kunna bifalla ett editionsyrkande måste den omständighet som den begärda handlingen avser att styrka vara åberopad i målet (se rättsfallet NJA 2002 s. 41). Omständigheten måste också materiellt sett kunna leda till framgång för den editionssökande (SvJT 1982 s. 150). Detta innebär att rättegångsbalkens bestämmelser även lever upp till kraven i artikel 9.1 och 9.2 i direktivet på dels att skadeståndsyrkandet utifrån åberopade omständigheter måste framstå som rimligt, dels att den som påstås vara skadeståndsansvarig måste visa att bevisningen är nödvändig för att för att motsätta sig ett skadeståndsyrkande.

Artikel 9.3 och 9.4 i det nya direktivet innehåller kompletterande bestämmelser om begränsningar av skyldigheten att lämna ut bevisning. Enligt artikel 9.3 ska skyldigheten begränsas till vad som är nödvändigt och proportionerligt enligt medlemsstaternas nationella lagstiftning. Av artikel 9.4 framgår att alla berörda parter (inklusive tredje mans) legitima intressen ska beaktas vid proportionalitetsbedömningen, och att skyddet av konfidentiell information och av företagshemligheter ska beaktas särskilt. Uttrycket företagshemlighet har samma innebörd i det nya direktivet som enligt definitionen i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/943 av den 8 juni 2016 om skydd mot att icke röjd know-how och företagsinformation (företagshemligheter) olagligen anskaffas, utnyttjas och röjs. Nu aktuella bestämmelser syftar bl.a. till att undvika icke-specifika sökningar efter information som inte är relevant för den prövning som ska göras – något som på engelska ofta benämns fishing expeditions (se skäl 42 i det nya direktivet).

Som nämnts är editions- och exhibitionsplikten enligt rättegångsbalken begränsad till handlingar och föremål som kan antas ha betydelse som bevis. Även om det inte framgår av bestämmelsen i 38 kap. 2 § rättegångsbalken, ska rätten också göra en intresseavvägning mellan den förväntade bevisbetydelsen av handlingen som avses med editions- eller exhibitionsyrkandet och motpartens intressen av att inte behöva lämna ut bevisningen, t.ex. kostnaderna för att få fram

den efterfrågade informationen (jfr rättsfallet NJA 1998 s. 829). Direktivets generella krav på nödvändighet och proportionalitet får därmed anses vara uppfyllda.

Även kraven som uppställs i artikel 9.4 i fråga om skyddet av konfidentiell information och företagshemligheter uppfylls genom rättegångsbalkens bestämmelser. Editionsplikten för handlingar som innehåller yrkeshemligheter är enligt 38 kap. 2 § andra stycket rättegångsbalken – genom en hänvisning till bestämmelsen i 36 kap. 6 § rättegångsbalken om ett vittnes rätt att vägra att yttra sig om vissa omständigheter – begränsad till när det finns det finns synnerlig anledning att handlingen lämnas ut. Någon betydelseskillnad mellan uttrycket företagshemlighet, som används i det nya direktivet, och det i rättegångsbalken förekommande uttrycket yrkeshemlighet finns knappast. Det kan i sammanhanget nämnas att uttrycket företags-hemlighet sedan år 1990 används i svensk rätt (jfr t.ex. lagen, 2018:558, om företagshemligheter). Uttrycket företagshemlighet har i vart fall inte en vidare innebörd än uttrycket yrkeshemlighet (jfr rättsfallet NJA 1995 s. 347). Vid prövningen av om det föreligger synnerlig anledning att en handling ska lämnas ut ska rätten väga intresset för den som innehar handlingen att inte lämna ut den mot handlingens betydelse som bevis. Vid bedömande av intresset av att inte lämna ut handlingen beaktas främst handlingens ekonomiska värde för innehavaren. Om det efterfrågade materialet innehåller delar som inte är en företagshemlighet, finns möjlighet för rätten att förordna att endast dessa delar ska överlämnas. Enligt 38 kap. 2 § andra stycket rättegångsbalken undantas från editionsplikten även uppgifter om en enskilds personliga förhållanden som hänför sig till särskilt personsäkerhetsarbete.

Enligt artikel 9.5 ska nationella domstolar ha rätt att vidta åtgärder för att säkerställa att företagshemligheter som avslöjas i en rättegång inte röjs. Den aktuella bestämmelsen syftar till att uppnå en balans mellan uppgiftsinnehavarens intressen av skydd för konfidentiell information å ena sidan, och den skadelidandes intresse av tillgång till bevisning å andra sidan. Åtgärderna som en domstol ska kunna vidta bör enligt direktivet åtminstone omfatta möjligheten att begränsa tillgången till handlingar som innehåller företagshemligheter (eller påstådda företagshemligheter), att begränsa möjligheten att åberopa förhör till att avse ett begränsat antal personer, eller att tillåta att

redigerade handlingar eller utskrifter av utfrågningar lämnas ut (se skäl 45).

Om det finns tillräckligt starka skäl för utlämnande av bevisning som innehåller företagshemligheter, kan en svensk domstol i många fall besluta att uppgifterna ska läggas fram inom stängda dörrar (se 36 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen, 2009:400, samt 5 kap. 1 § rättegångsbalken). Domstolen har även möjlighet att med stöd av offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser besluta om att sekretessen för uppgifterna ska bestå även efter att domstolen har skilt målet från sig. Rätten kan även förhindra att företagshemligheter och annan skyddsvärd information röjs genom att välja en lämplig framställningsform enligt 38 kap. 5 § rättegångsbalken. I det ovan nämnda rättsfallet NJA 2020 s. 373 har Högsta domstolen anför att framställningsformen får särskild betydelse i fråga om elektroniskt lagrade uppgifter. Detta eftersom det elektroniska materialet kan innehålla t.ex. personuppgifter och metadata som omfattas av reglerna till skydd för den tystnadsplikt som gäller för vissa yrkesgrupper. Det nu anförda leder till slutsatsen att rättegångsbalkens bestämmelser även uppfyller kraven i direktivet på att nationella domstolar ska ha behörighet att vidta åtgärder för att förhindra att företagshemligheter röjs.

Enligt artikel 9.6 i det nya direktivet ska rätten, i de fall då den beslutar om utlämnande av bevisning, ha befogenhet att besluta om att bevisningen ska läggas fram på ett lättillgängligt och lättbegripligt sätt. Detta förutsätter dock att ett beslut inte är oproportionerligt med hänsyn till den kostnad och arbetsinsats som det skulle medföra för den som ska lämna ut bevisningen. Enligt 38 kap. 5 § rättegångsbalken ska ett editionsföreläggande innehålla uppgifter om var och hur handlingen som avses med föreläggandet ska tillhandahållas. Som nämnts åligger det även domstolen att välja en lämplig framställningsform för att inte röja eventuella känsliga uppgifter. Reglerna i 38 kap. 5 § rättegångsbalken får anses svara mot reglerna i det nya direktivet om behörighet för det nationella domstolarna att besluta om att utlämnad bevisning tillhandahålls på ett lättillgängligt och lättbegripligt sätt. Direktivets krav på att beslutet om framställningsformen inte får vara oproportionerligt betungande för parten uppfylls genom den intresseavvägning som ska göras vid prövningen om editions- eller exhibitionsplikt föreligger (jfr rättsfallen NJA 1998 s. 829 och NJA 2023 s. 211).

Sammanfattningsvis svarar rättegångsbalkens bestämmelser om edition eller exhibition fullt ut mot det nya direktivet. Några bestämmelser om utlämnande av bevisning behövs därför inte i den nya lagen.

Av artikel 9.7 i det nya direktivet framgår att direktivets bestämmelser inte påverkar nationella regler om utlämnande av bevisning före rättegång. Det nya direktivet reglerar inte heller hur specifikt ett editionsyrkande måste vara, vad som ska gälla för handlingar som innehas av någon som inte är part i rättegången, eller när en fastställesetalan förs. Direktivet föreskriver inte heller vilka sanktioner som ska gälla när ett editionsföreläggande inte följs (se skäl 43). Direktivet påverkar således inte heller i dessa avseenden rättegångsbalkens regler.

5.12 Solidariskt skadeståndsansvar och regressrätt

Bedömning: Skadeståndslagens bestämmelser om solidariskt skadeståndsansvar svarar mot det nya direktivet. Det behöver därför inte införas några särskilda bestämmelser om detta i den nya lagen.

Förslag: Om två eller flera enligt den nya lagen är ansvariga för samma skada, ska – om inte annat avtalats – skadeståndsansvaret slutligen fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Enligt lagen ska den som har betalat skadestånd enligt viss konsumentlagstiftning ha rätt att av den som är skadeståndsansvarig enligt den nya lagen få tillbaka det som han eller hon har betalat. Avtalsvillkor som inskränker en sådan rätt till ersättning ska vara utan verkan.

Skälen för bedömningen och förslaget

Solidariskt skadeståndsansvar

Enligt artikel 12.1 i det nya direktivet ska medlemsstaterna, utan att det påverkar tillämpningen av nationell rätt om regress, säkerställa att solidariskt skadeståndsansvar gäller om flera är skyldiga att ersätta samma skada. 1992 års lag innehåller inte någon motsvarande bestäm-

melse. I 6 kap. 4 § skadeståndslagen föreskrivs dock att om två eller flera ska ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet, i den mån inte något annat följer av att begränsning gäller i den skadeståndsskyldighet som åvilar någon av dem.

Bestämmelsen i skadeståndslagen svarar mot det nya direktivet. Eftersom det nya direktivet uppfylls i fråga om solidariskt skadeståndsansvar genom den allmänna skadeståndsrätten, saknas det skäl att i den nya lagen lyfta in en bestämmelse som motsvarar bestämmelsen i artikel 12.1 i det nya direktivet.

Regressrätt

I den mån solidariskt ansvar föreligger uppkommer frågan om skadeståndsansvarets slutliga fördelning mellan de skadeståndsansvariga inbördes. Av artikel 14 i det nya direktivet framgår att om mer än en aktör är skadeståndsansvarig för samma skada, ska den som har betalat skadestånd till den skadelidande ha rätt att i enlighet med nationell rätt rikta anspråk mot den eller de andra skadeståndsansvariga.

Direktivets regler om regressrätt är dispositiva. Det följer av att bestämmelsen om direktivets tvingande verkan enbart gäller till den skadelidandes förmån (se artikel 15 i det nya direktivet). Bestämmelsen i artikel 14 i det nya direktivet innebär alltså inte att avtalsfriheten avseende den slutliga fördelningen av skadeståndsansvaret mellan flera produktansvariga begränsas. En produktansvarig kan dock aldrig begränsa sina skyldigheter gentemot en skadelidande.

Artikel 12.2 reglerar ett särskilt fall av regressrätt. Enligt den artikeln framgår att en tillverkare som integrerar programvara i en produkt inte ska ha regressrätt mot tillverkaren av en programvarukomponent med säkerhetsbrister. Detta förutsätter dock att tillverkaren som integrerade programvarukomponenten i sin produkt har avstått från denna rätt, samt att komponenttillverkaren när komponenten släpptes ut på marknaden var ett mikroföretag eller ett småföretag enligt bilagan till kommissionens rekommendation 2003/361/EG av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag. Enligt rekommendationen räknas, något förenklat, ett företag som sysselsätter färre än 50 personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger 10 miljoner euro per år

som ett småföretag och ett företag som sysselsätter färre än 10 personer och vars omsättning eller balansomslutning inte överstiger 2 miljoner euro per år som ett mikroföretag (se bilagans avdelning I). Bestämmelserna i artikel 12.2 syftar till att främja innovation inom programvarusektorn genom att stödja innovationsförmågan hos mindre företag som tillverkar programvara. Eftersom direktivets regler om regressrätt dispositiva är det möjligt för de produktansvariga att träffa avtal om fördelningen av skadeståndsansvaret även i andra fall än det som anges i artikel 12.2. Den aktuella bestämmelsen utgör således enbart ett förtydligande avseende en grupp näringsidkare som har ansetts vara särskilt skyddsvärda.

Skadeståndslagen innehåller inte några regler om regressrätt. Genom rättspraxis har emellertid slagits fast att regress är tillåten och att ansvaret ska fördelas efter skälighet, om inget annat framgår av lag (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1968 s. 387 och NJA 1979 s. 773). 1992 års lag innehåller inte några generella regler om regressrätt som motsvarar bestämmelserna i artikel 14 i det nya direktivet (se dock avsnittet nedan om en säljares eller en tjänsteleverantörs regressrätt i fråga om produktskador). Detta eftersom reglerna om produktansvaret inte ansågs skilja sig från skadeståndsrätten i allmänhet på sådant sätt att det skulle behövas särskilda regler om den slutliga fördelningen mellan flera ansvariga (se prop. 1990/91:197 s. 58).

Även om rätten till regress redan följer av den allmänna skadeståndsrätten, bör artikel 14 i det nya direktivet lyftas in i den nya lagen. Detta för att reglerna om regressrätt i det nya direktivet – till skillnad mot reglerna om solidariskt skadeståndsansvar – inte har någon motsvarighet i skadeståndslagen. Förslaget att lyfta in reglerna i den nya lagen innebär således att svensk rätt i högre grad kommer att svara mot det nya direktivet. Eftersom reglerna om regressrätt är dispositiva saknas dock anledning att lyfta in en bestämmelse som motsvarar artikel 12.2 i det nya direktivet i den nya lagen. Det bör dock i författningskommentaren anges att det finns möjlighet för en tillverkare att begränsa sin regressrätt gentemot tillverkaren av en programvarukomponent som är ett mikro- eller småföretag. Detta för att syftet med direktivets artikel 12.2 ska få genomslag även i den nya lagen.

Särskilt om regressrätt för säljare och tjänsteutövare

I 11 § i 1992 års lag finns det en särskild bestämmelse om regressrätt för den som har betalat skadestånd till en skadelidande i enlighet med bestämmelserna om produktansvar i konsumenttjänstlagen eller konsumentköplagen. Enligt paragrafen har han eller hon rätt att få ersättning av den som är skadeståndsskyldig enligt 1992 års lag för vad han har betalat i skadestånd till den skadelidande. Som nämnts i avsnitt 5.3 innebär bestämmelsen i 5 § i 1992 års lag (om att lagen delvis är tvingande) att avtalsvillkor som inskränker en näringsidkares regressrätt enligt 11 § i samma lag är utan verkan. En sådan ordning ansågs motiverad av att bestämmelserna i konsumenttjänstlagen och konsumentköplagen är tvingande för säljare respektive tjänsteleverantörer, och att en produktskada kan få en omfattning som är långt större än vad dessa har haft anledning att räkna med. Det ansågs också angeläget att det ekonomiska ansvaret för produktskador placerades på en produktansvarig, eftersom han eller hon är den som har möjlighet att påverka produktens utformning och säkerhet (se prop. 1990/91:197 s. 60).

Bestämmelsen i 11 § i 1992 års lag bör föras över till den nya lagen. Något hinder mot detta finns inte eftersom direktivet inte påverkar tillämpningen av nationell rätt om regressrätt. Eftersom bestämmelsen om att den nya lagen delvis är tvingande föreslås gälla enbart till den skadelidandes förmån (se avsnitt 5.3), träffar den – i motsats till motsvarande bestämmelse i 1992 års lag – inte lagens regler om regressrätt. Det skulle innebära att det enligt den nya lagen blir möjligt för en produktansvarig att begränsa sitt ansvar gentemot den som är skadeståndsansvarig för en produktskada enligt konsumenttjänstlagen eller konsumentköplagen. En sådan ordning är sedd i ljuset av de skäl som angavs i förarbetena till 1992 års lag inte tillfredställande. Därför bör det i den nya lagen särskilt föreskrivas att avtalsvillkor som inskränker den produktansvarigas ansvar i sådana fall är utan verkan.

5.13 Preskription

Förslag: Talan om skadestånd enligt den nya lagen måste väckas inom tre år från det att den som påstår sig vara skadelidande fick eller rimligen borde ha fått kännedom om skadan, säkerhetsbristen, och vem som är ansvarig för skadan.

Talan om skadestånd måste dock väckas inom tio år från det att den skadegörande produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk, eller om det gäller en väsentligen ändrad produkt, tillhandahölls på marknaden eller togs i bruk efter den väsentliga ändringen. En talan får väckas senare om den avser skadestånd för en latent personskada, och den skadelidande på grund av skadans beskaffenhet varit förhindrad att väcka talan i tid. En sådan talan måste dock väckas inom 25 år från samma tidpunkt som gäller för den tioåriga preskriptionstiden.

Den som inte väcker talan i tid har inte rätt till skadestånd.

Skälen för förslaget

Enligt artikel 16.1 i det nya direktivet ska en talan om skadestånd väckas inom tre år från det att den skadelidande fick kännedom om, eller rimligen borde ha fått kännedom om, skadan, säkerhetsbristen och vem som är skadeståndsansvarig. Av artikel 16.2 framgår vidare att nationell rätt om preskriptionsavbrott inte påverkas av direktivet. Enligt artikel 17 i det nya direktivet ska en yttersta preskriptionstid på tio år gälla från det att en produkt släpptes ut på marknaden eller togs i bruk, eller i fråga om en väsentligen ändrad produkt, från att produkten tillhandahölls på marknaden eller togs i bruk efter ändringen. I direktivet förtydligas att om den väsentliga ändringen görs genom en uppdatering eller uppgradering av programvaran, eller genom ett AI-systems kontinuerliga inlärning, ska den väsentligen ändrade produkten anses ha tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk när ändringen faktiskt görs (se skäl 40). Enligt artikel 17.2 ska en förlängd yttersta preskriptionstid på 25 år gälla i fråga om latent personskador, om den skadelidande p.g.a. skadans beskaffenhet inte haft möjlighet att väcka talan inom tioårsfristen. Bestämmelsen blir tillämplig i de fall där symtomen på en personskada enligt medicinska bevis uppträder långsamt (se skäl 57).

Enligt 12 § första stycket i 1992 års lag måste den som vill ha ersättning enligt lagen väcka talan inom tre år från det att han eller hon fick eller borde ha fått kännedom om att fordringen kunde göras gällande. Enligt andra stycket i den angivna paragrafen gäller en yttersta preskriptionstid på tio år från att en produkt har satts i omlopp.

Reglerna om preskription i 1992 års lag svarar mot huvudreglerna om preskription i det nya direktivet. Bestämmelserna i det nya direktivet om när preskriptionstiden börjar löpa för en väsentligen ändrad produkt och om en yttersta preskriptionstid vid latent personskador saknar dock motsvarighet i 1992 års lag.

Bestämmelserna i artiklarna 16 och 17 i det nya direktivet bör lyftas in i den nya lagen. Den nya lagen kommer på detta sätt att både till utformning och innehåll svara mot det nya direktivet. Detta innebär att det av bestämmelserna om preskription i den nya lagen kommer framgå att dessa endast är tillämpliga avseende preskription av skadeståndsansvar. Det innebär att frågorna om preskription av en regressfordran som har uppkommit till följd av att någon har betalat skadestånd till en skadelidande enligt den nya lagen ska prövas med tillämpning av preskriptionslagen (1981:130). Så har varit fallet även enligt 1992 års lag, med undantag för regresskrav enligt den lagens bestämmelser om regressrätt för den som har betalat skadestånd för en produktskada enligt konsumenttjänstlagen eller konsumentköplagen (innebörden av dessa regler redovisas i avsnitt 5.12). Reglerna om preskription i 1992 års lag är tillämpliga även på sådana regresskrav (se prop. 1990/91:197 s. 123 och 124).

Det har inte framkommit några skäl att frånga den nu gällande ordningen avseende preskription av regresskrav p.g.a. produktansvar i allmänhet. Preskriptionslagens regler bör därför även fortsättningsvis tillämpas i fråga om regresskrav. När det kommer till regressrätten för den som har betalat skadestånd för en produktskada enligt konsumenttjänstlagen eller konsumentköplagen, är det utredningens uppfattning att frågan om preskription även i dessa fall bör avgöras med tillämpning av preskriptionslagens bestämmelser. Några tungt vägande skäl för en särreglering för dessa situationer har inte framkommit.

5.14 Publicering av vissa avgöranden

Förslag: I rättsinformationsförordningen ska det införas en bestämmelse om att rättsinformationssystemet ska innehålla uppgifter om domar om produktansvar enligt den nya lagen, under förutsättning att domarna har fått laga kraft och meddelats av en hovrätt. Av uppgifterna ska avgörandet i fulltext framgå.

Skälen för förslaget

Enligt artikel 19.1 i det nya direktivet ska medlemsstaterna offentliggöra domar som har fått laga kraft i mål som har inletts enligt direktivet. Skyldigheten är begränsad till domar som har meddelats av en hovrätt eller Högsta domstolen. Domarna ska enligt den angivna artikeln offentliggöras i ett lättillgängligt elektroniskt format. Av den engelska versionen av direktivet följer att med offentliggöra avses publicering. Det är alltså inte fråga om ett offentliggörande i den mening som avses i offentlighets- och sekretesslagen (dvs. att en handling eller uppgift görs tillgänglig för envar, t.ex. genom att den lämnas ut av en domstol). Enligt artikel 19.2 i det nya direktivet ska EU-kommissionen upprätta och underhålla en lättåtkomlig och allmänt tillgänglig databas med de domar som avses i artikel 19.1.

Att det i artikel 19.1 anges att domar från en hovrätt *eller* Högsta domstolen ska offentliggöras (engelskans *or* används i den engelska versionen av direktivet) kan, enligt utredningen, inte tolkas på det sättet att det är tillräckligt att enbart domar från Högsta domstolen publiceras. Att konjunktionen *eller* har använts i stället för *och* beror troligen på att det när målet har prövats i sak i högsta instans är det den instansens dom som har bestämt utgången i målet och då behöver publiceras. Bestämmelsen får alltså uppfattas på det sättet att i de fall då ett mål inte har prövats i sak i Högsta domstolen ska hovrättens avgörande publiceras.

EU-kommissionen har vid genomförandemöte upplyst om att medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 19.1 innebär att aktuella domar måste publiceras online och vara tillgängliga utan kostnad. Publiceringen kan ske t.ex. på en domstols egen webbplats. Syftet med publiceringen är bl.a. att möjliggöra en automatisk inhämtning av domarna till kommissionens databas.

I svensk rätt finns regler om tillgängliggörande och spridning av domstolsavgöranden i rättsinformationsförordningen (1999:175). Enligt 6 § i den förordningen ska rättsinformationssystemet innehålla uppgifter om vägledande avgöranden bl.a. från Högsta domstolen och hovrätterna. Av uppgifterna ska det framgå vilken fråga som har prövats. Dessutom ska domstol, målnummer eller annat liknande nummer och datum för avgörandet anges. Uppgifterna får kompletteras med referat och avgöranden i fulltext. Den som är informationsansvarig för rättsinformationen är enligt 10 § i samma förordning skyldig att se till att informationen görs elektroniskt tillgänglig och sprids. Av 12 § framgår att Domstolsverket är informationsansvarig myndighet bl.a. för sådan information som avses i 6 §. De domstolar som avses i samma paragraf ska lämna information till verket. I dagsläget publiceras uppgifterna om de avgöranden som omfattas av informationsskyldigheten på sidan Sök rättspraxis, som finns på Sveriges Domstolars webbplats domstol.se. Det är domstolen som har meddelat den aktuella domen som lägger upp uppgifterna på webbplatsen. Om uppgifterna kompletteras med avgörandet i fulltext, är det en avidentifierad version av domen som publiceras. Även andra uppgifter i domen som bedöms sakna betydelse för saken kan uteslutas från publiceringen. Det kan t.ex. gälla den del av domen som avser frågan om rättegångskostnader, när prejudikatfrågan avser något annat än just denna fråga.

Prejudicerande domar om produktansvar som har meddelats av Högsta domstolen omfattas av informationsskyldigheten enligt den i dag gällande ordningen. Högsta domstolen publicerar även sina avgöranden i fulltext på sin webbplats, och det finns möjlighet att filtrera domstolens avgöranden utifrån nyckelord, bl.a. "produktansvar". Härigenom får artikel 19.1 anses vara uppfylld avseende domar från Högsta domstolen.

I fråga om hovrättens avgöranden offentliggörs dessa elektroniskt i rättsinformationssystemet endast i den omfattning som föreskrivs i 6 § rättsinformationsförordningen. Eftersom den angivna paragrafen enbart avser vägledande avgöranden, faller de hovrättsdomar som inte refererats i publikationen Rättsfall från Hovrätterna utanför paragrafens tillämpningsområde. Detta, tillsammans med att avgörandena i fulltext som utgångspunkt inte tillhandahålls genom rättsinformationssystemet, medför att artikel 19.1 inte uppfylls i fråga om hovrättsdomar.

Som anförts ovan publiceras redan prejudicerande avgöranden från Högsta domstolen. Någon särskild regel om publicering av den domstolens avgöranden krävs därför inte. Det bör dock i rättsinformationsförordningen införas en bestämmelse om att rättsinformationssystemet ska innehålla uppgifter om domar om produktansvar enligt den nya lagen som har meddelats av en hovrätt och som har fått laga kraft. Det bör föreskrivas att av uppgifterna ska domarna i fulltext framgå. Att en avidentifierad version av domen publiceras, samt att vissa delar av domen som saknar betydelse för saken inte tas med, innebär givetvis inte att artikel 19.1 i det nya direktivet inte är uppfyllt. I praktiken handlar det om ett mycket begränsat antal domar som meddelas av en hovrätt efter att hovrätten meddelat prövningstillstånd och som fått laga kraft efter att hovrättens dom inte överklagats, eller att Högsta domstolen inte meddelar prövningstillstånd sedan hovrättens dom överklagats dit.

Domstolsverket bör vara informationsansvarig för de domar som omfattas av förslaget. Av 17 § rättsinformationsförordningen framgår att det finns en möjlighet att medge undantag från en informationsansvarig myndighets skyldighet att göra bl.a. den information som avses 6 § tillgänglig. Det nya direktivet medger inte att ett motsvarande undantag föreskrivs i fråga om nu aktuella domar.

Det bör i sammanhanget nämnas att det pågår en övergripande översyn av rättsinformationssystemet. Domstolsverket har i sin rapport Uppdrag om en säker och effektiv tillgång till rättsinformation av den 28 maj 2025 (DOV 2023/1555) analyserat hur det offentliga rättsinformationssystemet kan utvecklas, och har lämnat tre alternativa åtgärdsförslag som syftar till att rättsinformation ska kunna tillhandahållas på ett digitalt, säkert och effektivt sätt. Vid ett genomförandemöte i EU-kommissionens regi framkom även att kommissionen för närvarande utreder möjligheten för medlemsstaterna att publicera aktuella domar direkt i kommissionens databas. Domstolsverket överväger även att lämna en hemställan till regeringen om ett frivilligt deltagande i EU-samarbetet för att märka upp och ge metadata för rättspraxis, ECLI (se DOV 2023/1555 s. 22). Ifall någon av de angivna åtgärderna kan slutföras före den 9 december 2026, då det nya direktivet ska vara genomfört i Sverige, är det sannolikt att den åtgärden kan ersätta utredningens förslag.

6 Ändringar i elsäkerhetslagen

6.1 Inledning

6.1.1 Elnätet och elmarknaden

Den el som används i Sverige produceras både i landet och utomlands. All el går in i ett gemensamt elnät och distribueras ut över hela landet. Sveriges elnät är uppbyggt i tre olika nivåer –transmissionsnät, regionnät och lokalnät. Elnätet kopplar ihop elproducenterna med elanvändarna. Transmissionsnätet, som tidigare kallades för stamnätet, transporterar elen från norr till söder, från de stora kraftverken till regionnäten samt till och från utlandet. Transmissionsnätet ägs av staten och förvaltas av Svenska kraftnät. Regionnätet transporterar elen mellan transmissionsnätet och lokalnätet. Stora elförbrukare och en del vindkraftsparker är anslutna direkt till regionnätet. Det mesta av regionnätet ägs av några få större elnätsföretag. Lokalnätet är det nät som transporterar elen från regionnätet till elanvändarna. Lokalnäten ägs av många olika elnätsföretag. Bara ett elnätsföretag kan få tillstånd att bedriva nätverksamhet inom ett specifikt geografiskt område (en så kallad nätkoncession). Leveransavtal för elen tecknas mellan elanvändaren och en elleverantör.

6.1.2 Produktansvar för el

För att svensk rätt skulle bli förenlig med 1985 års direktiv infördes den 1 januari 1993 produktansvar för el i den tidigare gällande lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar. Bestämmelserna fördes år 1998 i huvudsak oförändrade över till ellagen (1997:857). Vid ikraftträdandet av elsäkerhetslagen flyttades bestämmelserna om produktansvar för elsador i stället till 29, 30 och 33–35 §§ i den lagen. Reglerna om produktansvar i elsäker-

hetslagen bygger på bestämmelserna i 1992 års lag, dock med vissa anpassningar till förhållandena på den svenska elmarknaden.

Som angetts i avsnitt 5.1 vilar det nya direktivet på samma grundläggande principer som 1985 års direktiv. Ett strikt skadeståndsansvar för skador som orsakas av säkerhetsbrister i el ska därför fortfarande gälla enligt elsäkerhetslagen. Elsäkerhetslagen innehåller även andra bestämmelser som fullt ut svarar mot det nya direktivet. Så är fallet i fråga om definitionen av uttrycket säkerhetsbrist i el (3 § elsäkerhetslagen), att reglerna om produktansvar är delvis tvingande (29 § tredje stycket elsäkerhetslagen) och jämkning p.g.a. den skadelidandes medvållande (34 § 2 elsäkerhetslagen). Någon ändring i sak i dessa bestämmelser är därmed inte nödvändig.

Bestämmelserna i det nya direktivet om programvara, komponenter, tillhörande tjänster och väsentligen ändrade produkter bör inte heller föranleda någon ändring i elsäkerhetslagen, eftersom dessa bestämmelser saknar relevans för produktansvaret för el. Detta innebär också att utvecklingen av bestämmelserna om befrielse från skadeståndsansvar i det nya direktivet (se avsnitt 5.9) inte föranleder någon ändring i sak av bestämmelserna om ansvarsbefrielse i 30 § elsäkerhetslagen.

Vid införandet i svensk rätt av produktansvar för el ansågs det lämpligt att placera det strikta skadeståndsansvaret på innehavare av elektriska anläggningar med egen generator eller transformator (se 29 § elsäkerhetslagen). Detta innebär i praktiken att produktansvaret faller på innehavare av anläggning för överföring av el, dvs. nätföretagen. Även om elen köps från en producent omvandlas den i nätföretagets transformator, och någon möjlighet att identifiera viss specifik ström finns inte. Därför ansågs det nödvändigt att nätföretagen omfattades av produktansvaret i egenskap av tillverkare. Den gällande ordningen medger även ersättningsanspråk mot anläggningsinnehavare i tidigare distributionsled. Eftersom det saknas möjlighet att identifiera viss el i nätet, ansågs det inte motiverat att införa regler om skadeståndsansvar för den som importerar el (prop. 1991/92:135 s. 20 och prop. 1996/97:136 s. 87). Någon anledning att nu göra en annan bedömning av vilka aktörer på den svenska elmarknaden som produktansvaret bör placeras på har inte framkommit. Det saknas behov av att föra in regler om sekundärt skadeståndsansvar för bl.a. anonyma produkter (se avsnitt 5.6.2). Detta eftersom nätmonopolet medför att den skadelidande alltid har kännedom om vilket nätföretag

som ansvarar för överföringen av el i ett visst område. Vidare saknar de primärt skadeståndsansvariga aktörerna som har tillkommit i det nya direktivet (se avsnitt 5.6.1) motsvarighet på den svenska elmarknaden. Det nya direktivets bestämmelser om ansvarssubjekt bör sammanfattningsvis inte heller föranleda någon ändring i elsäkerhetslagen.

Vissa språkliga och redaktionella ändringar bör göras i de nu behandlade bestämmelserna, så att de till sin utformning svarar mot motsvarande bestämmelser i den föreslagna nya lagen om produktansvar. Dessa ändringsförslag redovisas i författningskommentaren.

Utredningen har bedömt att det inte behöver föras in några bestämmelser om bevisbördans placering, utlämnande av bevisning och solidariskt skadeståndsansvar i den nya produktansvarslagen. Skälen för detta är att direktivets bestämmelser i dessa delar uppfylls genom annan svensk rätt. Detsamma bör gälla i fråga om elsäkerhetslagen. I dessa delar hänvisas till avsnitten 5.10.1, 5.11 och 5.12.

I det följande redogörs för de ändringar av elsäkerhetslagens bestämmelser om produktansvar som krävs för att bestämmelserna fullt ut ska svara mot det nya direktivet.

6.2 Tillämpningsområde

Förslag: Elsäkerhetslagens bestämmelser om produktansvar ska gälla el som har släppts ut på marknaden. Förslaget innebär att reglerna om tillämpningsområde anpassas till direktivet i fråga om terminologi, men innebär inte någon ändring i sak.

Skälen för förslaget

Enligt 29 § elsäkerhetslagen ska innehavaren av en elektrisk anläggning med egen generator eller transformator ersätta skador som orsakas av säkerhetsbrister i el som har satts i omlopp från hans eller hennes anläggning. I förarbetena anges att elen ska anses ha satts i omlopp när den lämnar den skadeståndsansvarigas anläggning (prop. 1996/97:136 s. 87).

Enligt artikel 2.1 i det nya direktivet gäller direktivet endast produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk. Släppa

ut på marknaden är ett väletablerat uttryck på unionsmarknaden och avser det första tillhandahållandet på marknaden inom EU. Som ett tillhandahållande på marknaden räknas varje leverans av en produkt för distribution, förbrukning eller användning som ett led i en näringsverksamhet. En produkt har tillhandahållits på marknaden, oavsett om åtgärderna sker mot vederlag eller utan vederlag. Med uttrycket ta i bruk avses i direktivets mening den första användningen av en produkt inom EU, om produkten dessförinnan inte har släppts ut på marknaden. Uttrycken släppa ut på marknaden, tillhandahålla på marknaden och ta i bruk definieras i artikel 4.7–4.9 i det nya direktivet.

Som angetts i avsnitt 5.2.1 bör tillämpningsområdet för den nya lagen om produktansvar – för att svara mot det nya direktivet – begränsas till produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk. Det i 1992 års lag förekommande uttrycket sätta i omlopp tas därmed bort. Bestämmelsen i 29 § i elsäkerhetslag bör ändras på motsvarande sätt. Eftersom det knappast kan komma i fråga att el tas i bruk utan att den har släppts ut på marknaden, är det dock tillräckligt att det av den angivna paragrafen framgår att produktansvaret gäller el som har släppts ut på marknaden. Någon ändring i sak i fråga om när produktansvaret inträder för el är inte avsedd.

Det får anses tillräckligt att innebörden av uttrycket släppa ut på marknaden framgår av författningskommentaren. Det saknas därmed behov av att i elsäkerhetslagen lyfta in direktivets definitioner av släppa ut på marknaden och tillhandahålla på marknaden.

Som en följd av förslaget bör uttrycket sätta i omlopp bytas ut mot släppa ut på marknaden även i bestämmelserna om ansvarsbefrielse i 30 § elsäkerhetslagen.

6.3 Produktansvarets omfattning

Förslag: Det strikta skadeståndsansvaret i elsäkerhetslagen för produktskador ska utvidgas från att omfatta person- och saksador till att även omfatta skador i data som användes uteslutande för personliga ändamål.

Rätten till ersättning för saksador ska utvidgas från att gälla skador på saker som huvudsakligen användes för enskilt ändamål till att avse skador på saker som inte användes uteslutande för yrkesmässiga ändamål.

Bestämmelsen om skadeståndets bestämmande i 33 § elsäkerhetslagen ska upphävas.

Skälen för förslaget

Ersättningsgilla skador

Enligt 29 § första stycket i elsäkerhetslagen betalas skadestånd för personskador och saksador som orsakats på grund av en säkerhetsbrist i el. Av andra stycket i paragrafen framgår att rätten till ersättning för sakskada endast gäller skada på egendom som till sin typ vanligen är avsedd för enskilt ändamål och som den skadelidande vid tiden för skadan använde huvudsakligen för enskilt ändamål.

Som angetts i avsnitt 5.4 bör rätten till skadestånd enligt den nya lagen om produktansvar – för att svara mot det nya direktivet – utvidgas på det sättet att den omfattar fler skadetyper. För det första bör även säkerhetsbrister som orsakat skada i data som användes uteslutande för personligt bruk kunna leda till skadestånd. För det andra bör inte bara skada på egendom som huvudsakligen användes för enskilt ändamål omfattas. I stället bör skadestånd betalas för skador på saker som inte användes uteslutande för yrkesmässiga ändamål. Bestämmelserna i 29 § i elsäkerhetslag bör ges motsvarande innehåll.

Skadeståndets bestämmande

Enligt 33 § första stycket i elsäkerhetslagen ska 5 kap. skadeståndslagen tillämpas vid bestämmandet av skadestånd enligt elsäkerhetslagen. Av andra stycket i den angivna paragrafen framgår att en självrisk på 3 500 kronor ska avräknas från ersättningen för en sakskada som orsakats på grund av en säkerhetsbrist i el.

Som angetts i avsnitt 5.4 innehåller det nya direktivet inte någon bestämmelse om självrisk för saksador. Bestämmelsen om självrisk i elsäkerhetslagen bör därför tas bort.

Ersättningen för samtliga skador som regleras i elsäkerhetslagen ska bestämmas med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga regler. Till skillnad mot när produktansvaret för el reglerades i el-lagen tillsammans med andra skadeståndsrättsliga regler på elområdet, bör det i dag inte finnas något behov av en hänvisning i elsäkerhetslagen till skadeståndslagens bestämmelser. Hänvisningen till 5 kap. skadeståndslagen (som endast gäller person- och saksador) blir också missvisande i förhållande till skador i data. Detta eftersom en skada i data som inte är en följd av en sakskada enligt svensk rätt är att bedöma som en ren förmögenhetsskada. Det nu sagda leder till slutsatsen att den aktuella paragrafen bör upphävas.

6.4 Presumtioner i vissa fall

Förslag: I elsäkerhetslagen ska det införas regler om att det vid tvist om skadestånd enligt 29 § under vissa omständigheter ska presumeras att den utpekade skadegörande elen har en säkerhetsbrist eller att en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist.

Elen ska dock inte anses ha en säkerhetsbrist, eller skadan inte anses ha orsakats av säkerhetsbristen, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat.

Skälen för förslaget

Det nya direktivet innehåller regler om att det vid en tvist om produktansvar under vissa förutsättningar ska presumeras att en produkt har en säkerhetsbrist, att det finns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada, eller bådadera. Reglerna finns i arti-

kel 10.2–10.5. Reglernas innebörd redovisas i avsnitt 5.10.2. Elsäkerhetslagen innehåller inte några motsvarande bestämmelser.

I nyssnämnda avsnitt föreslås att det i den nya lagen om produktansvar tas in bestämmelser som motsvarar presumptionsreglerna i det nya direktivet. Bestämmelser med motsvarande innehåll bör tas in även i elsäkerhetslagen.

6.5 Regressrätt

Förslag: I elsäkerhetslagen ska en ny bestämmelse om regressrätt vid solidariskt skadeståndsansvar införas.

Skälen för förslaget

Det nya direktivet innehåller – till skillnad mot 1985 års direktiv och 1992 års lag – generella regler om regressrätt (se artikel 14 i det nya direktivet). Reglerna, vars innebörd redogörs för i avsnitt 5.12, är dispositiva. Elsäkerhetslagen innehåller inte några motsvarande bestämmelser. Genom rättspraxis har emellertid slagits fast att regress är tillåten och att ansvaret ska fördelas efter skälighet, om inget annat framgår av lag (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1968 s. 387 och NJA 1979 s. 773).

Även om rätten till regress redan följer av den allmänna skadeståndsrätten har det i nyssnämnda avsnitt föreslagits att artikel 14 i det nya direktivet lyfts in i den nya lagen. Bestämmelser med motsvarande innehåll bör tas in även i elsäkerhetslagen.

6.6 Preskription

Förslag: Bestämmelserna om preskription av produktskador i elsäkerhetslagen ska ges motsvarande innehåll som reglerna om preskription i den föreslagna nya produktansvarslagen.

Skälen för förslaget

Enligt det nya direktivet ska en talan om skadestånd väckas inom tre år från det att den skadelidande fick kännedom om eller rimligen borde ha fått kännedom om skadan, säkerhetsbristen och vem som är skadeståndsansvarig. En talan om skadestånd måste som huvudregel även väckas inom tio år från att den skadegörande produkten släpptes ut på marknaden (se artiklarna 16.1 och 17.1). Motsvarande gäller enligt 35 § 2 elsäkerhetslagen.

En nyhet enligt det nya direktivet är att det enligt artikel 17.2 ska gälla en förlängd yttersta preskriptionstid på 25 år i fråga om latent personskador. Innebörden av den nya regeln redovisas i avsnitt 5.13. En bestämmelse med motsvarande innebörd bör föras in i elsäkerhetslagen. Elsäkerhetslagens bestämmelser om preskription bör i övrigt ändras så att de till sin utformning motsvarar den föreslagna nya lagen. De föreslagna ändringarna medför att det finns behov av att dela upp elsäkerhetslagens preskriptionsregler i flera paragrafer.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

7.1 Den nya produktansvarslagen

Förslag: Den nya lagen om produktansvar ska träda i kraft den 9 december 2026. 1992 års lag ska då upphöra att gälla.

1992 års lag ska fortsätta att vara tillämplig på produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk före ikraftträdandet av den nya lagen.

Skälen för förslaget

Enligt artikel 22 i det nya direktivet ska medlemsstaterna sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 9 december 2026. Det är angeläget att den föreslagna lagen träder i kraft den dagen.

Av artikel 2.1 i det nya direktivet framgår att direktivet endast ska tillämpas på produkter som släppts ut på marknaden eller tagits i bruk efter den 9 december 2026. Av allmänna rättsgrundsatser följer att ny lagstiftning om skadestånd inte ska tillämpas i fråga om skadefall som inträffar innan lagstiftningen träder i kraft. Det anses därför inte behöva regleras i särskilda övergångsbestämmelser (jfr prop. 1972:5 s. 593). Direktivets bestämmelse är dock inte kopplad till när skadefallet inträffar utan till när produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Det bör därför – på motsvarande sätt som skedde när 1992 års lag trädde i kraft och som följer av artikel 21 i direktivet – införas särskilda övergångsbestämmelser i den nya lagen. Det som nu sagts innebär att 1992 års lag bör tillämpas på produkter som släpps ut på marknaden eller tas i bruk före den 9 december 2026.

7.2 Lagen om ändringar i elsäkerhetslagen

Förslag: Ändringarna i elsäkerhetslagen ska träda i kraft den 9 december 2026. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för el som har släppts ut på marknaden före ikraftträdandet.

Skälen för förslaget

Ändringarna i elsäkerhetslagen bör träda i kraft samtidigt som den nya lagen om produktansvar. Eftersom det nya direktivet endast ska tillämpas på produkter som släppts ut på marknaden eller tagits i bruk efter den 9 december 2026, bör äldre föreskrifter gälla för el som har släppts ut på marknaden före detta datum.

7.3 Övriga ändringsförfattningar

Förslag: Ändringarna i lagen om intelligenta transportsystem vid vägtransporter, patientskadlagen och trafikskadelagen ska träda i kraft den 9 december 2026.

I de fall som patientskadeersättning enligt patientskadlagen eller trafikskadeersättning enligt trafikskadelagen har betalats för en skada som omfattas av 1992 års lag, ska äldre föreskrifter fortfarande gälla.

Skälen för förslaget

De följdändringar som krävs i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter, patientskadlagen (1996:799) och trafikskadelagen (1975:1410) med anledning av att 1992 års lag ersätts med en ny lag bör träda i kraft samtidigt som den nya lagen.

Av 20 § andra stycket patientskadelagen framgår att om patientskadeersättning har betalats för en skada som omfattas av 1992 års lag, inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd enligt den lagen. I fråga om trafikskadeersättning finns en motsvarande bestämmelse i 20 § andra stycket trafikskadelagen. Om patientskadeersättning eller trafikskadeersättning har betalats för en skada som omfattas av 1992 års lag, bör den tidigare lydelsen av nyssnämnd bestämmelse tillämpas.

8 Konsekvenser

8.1 Inledning

En utredning ska redovisa konsekvenserna av sina förslag. Bestämmelser om detta finns i 14 och 15 §§ kommittéförordningen (1998:1474) och i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

I kommittédirektiven anges att utredaren ska bedöma och beskriva förslagets ekonomiska konsekvenser, och konsekvenser i övrigt, för enskilda, företag och det allmänna. Utredaren ska även beräkna påverkan på statens inkomster och utgifter. Om förslag som lämnas innebär offentligfinansiella kostnader, ska förslag till finansiering lämnas.

8.2 Syftet med utredningen och utredningens förslag

Utredningens syfte är att lämna förslag på hur det nya direktivet bör genomföras i svensk rätt. Utredningens uppdrag redovisas närmare i avsnitt 2.

Utredningen föreslår att 1992 års lag upphävs och ersätts med en ny lag som anpassas till det nya direktivet. Dessutom föreslås anpassningar till det nya direktivet i elsäkerhetslagens bestämmelser om produktansvar. Vidare föreslås vissa följdändringar i annan lagstiftning. Avsikten med förslagen är att säkerställa en hög skyddsnivå för konsumenter och andra fysiska personer samt att bidra till en enhetlig tolkning och tillämpning av direktivets bestämmelser i EU:s medlemsstater.

Förslagen syftar också till att anpassa de svenska reglerna om produktansvar till den tekniska utvecklingen och den digitala ekonomin. Slutligen avser förslagen att uppnå en bättre balans mellan näringsidkare och enskilda produktanvändare. Detta sker huvudsakligen genom att skyddet för enskilda stärks.

8.3 Alternativa regleringar

Medlemsstaterna är skyldiga att genomföra det nya direktivet i sin nationella lagstiftning. Som angetts i avsnitt 3.2 är det nya direktivet fullharmoniserande. Medlemsstaterna får därför frånga direktivet endast i de fall som detta uttryckligen medges. Detta, i kombination med att utredningens uppdrag är att lämna förslag på hur det nya direktivet bör genomföras i svensk rätt, innebär en begränsning av vilka alternativa åtgärder som är meningsfulla att överväga.

I fråga om de valmöjligheter som direktivet erbjuder avseende ansvarsbefrielse för utvecklingsskador framgår utredningens överväganden i avsnitt 8.5.2 och 8.5.3 nedan.

8.4 Effekter om förslagen inte genomförs

Förslagen bedöms överensstämma med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU (jfr 9 § förordningen om konsekvensutredningar). Som angetts i föregående avsnitt är medlemsstaterna skyldiga att genomföra det nya direktivet i sin nationella lagstiftning. Om direktivet inte fullt ut genomförs i svensk rätt, kan EU-domstolen på begäran av EU-kommissionen döma Sverige att betala böter eller löpande vite.

Att inte genomföra det nya direktivet skulle också innebära en negativ påverkan på EU:s inre marknad, bl.a. eftersom det skulle leda till en osäkerhet kring vilka regler om produktansvar som gäller i Sverige. Detta kan antas innebära en konkurrensnackdel för svenska företag. Det bör dock tilläggas att direktiv som inte genomförts i en medlemsstats nationella lagstiftning i rätt tid endast har partiell direkt effekt och begränsas till vertikala förhållanden. Det som nu sagts innebär att direkt effekt inte gäller i horisontella förhållanden (dvs. mellan enskilda), se EU-domstolens dom C-148/78, *Pubblico Ministero mot Tullio Ratti*, EU:C:1979:110). Förslagens effekter för företag redovisas närmare i avsnitt 8.5.3.

Förslagen innebär ett stärkt konsumentskydd. Om förslagen inte genomförs, skulle enskilda gå miste om fördelarna som förslagen innebär. Förslagens effekter för enskilda redovisas närmare i avsnitt 8.5.2.

Förslagen innebär även anpassningar av reglerna om produktansvar till den tekniska utvecklingen och digitala ekonomin som är nödvändiga för att säkerställa en hög skyddsnivå för enskilda. Ett otydligt

regelverk om produktansvar för bl.a. innovativa och avancerade produkter (t.ex. AI) kan även medföra att allmänhetens förtroende för sådana produkter minskar. Detta kan i förlängningen hämma fortsatt utveckling och innovation på ett sätt som får negativa konsekvenser för samhället som helhet.

I fråga om de valmöjligheter som direktivet erbjuder avseende ansvarsbefrielse för utvecklingsskador framgår utredningens överväganden i avsnitt 8.5.2 och 8.5.3 nedan.

8.5 Analys av förslagets konsekvenser

8.5.1 Utgångspunkter

Utredningen har vid analysen av förslagets konsekvenser utgått från den ordning som gäller enligt 1992 års lag.

Eftersom uttrycket produkt omfattar allt från råvaror till mycket avancerade produkter, inklusive beståndsdelarna i varje sådan produkt, är tillämpningsområdet för förslagen mycket brett. Det påverkar möjligheterna att på en mer detaljerad nivå beräkna förslagets ekonomiska konsekvenser.

8.5.2 Konsekvenser för enskilda

Eftersom förslagen innebär att regleringen om produktansvar blir enhetlig inom EES, bör förslagen på sikt kunna leda till bättre konkurrens och lägre priser för konsumenter.

Förslagen innebär också en tydlig och tvingande reglering av ansvaret för produktskador. Genom förslagen utformas regelverket så att det ska kunna tillämpas på ett ändamålsenligt och förutsebart sätt på de tekniskt avancerade produkter som släpps ut på marknaden. Det sker också en anpassning till dagens globala leveranskedjor, bl.a. genom att leverantörer av distributionstjänster föreslås ingå i kretsen skadeståndsansvariga. Ett tydligt regelverk som återspeglar förhållandena i dagens samhälle innebär dels att konsumenterna förstår vilka rättigheter de har (och därmed kan göra dem gällande), dels att företagen förstår vad som krävs av dem och kan uppfylla sina skyldigheter. Regleringen kan som en följd av detta antas leda till att antalet produktskador blir färre än om förslagen inte genomförs.

Förslagen innebär en utvidgning av produktbegreppet som medför att ett produktansvar för fristående programvara och tillhörande digitala tjänster införs i svensk rätt (se avsnitt 5.2.2). Detta innebär ett mer heltäckande skydd för enskilda. Förslagen innebär även att produktansvarets omfattning utökas till att avse även skada i data. Dessutom kommer fler sakskador att omfattas av den nya lagstiftningen jämfört med 1992 års lag (se avsnitt 5.4). Enligt förslagen utvidgas vidare skadeståndsansvaret på det sättet att det under vissa förutsättningar ska gälla trots att säkerhetsbristen har uppkommit efter att en produkt har släppts ut på marknaden (se avsnitt 5.9). Vidare innebär förslagen att kretsen av skadeståndsansvariga utökas, vilket innebär att en skadelidande i fler fall än tidigare har möjlighet att rikta sitt skadeståndskrav mot en näringsidkare som är etablerad inom EES (se avsnitt 5.6). Förslagen innebär också ett ökat konsumentskydd genom att det föreslås en förlängd preskriptionsfrist för latent personskador. Förslaget om att slopa den i dag gällande självrisken på 3 500 kronor avseende sakskador innebär dels att en skadelidande får rätt till ersättning för hela sakskadan och att skadestånd kan erhållas också för mindre skador (som understiger 3 500 kronor).

Enligt den utvärdering av 1985 års direktiv som EU-kommissionen genomförde år 2018 (SWD[2018] 157 final av den 7 maj 2018) var den främsta orsaken till att den som begärde skadestånd inte fick rätt till det att han eller hon inte hade förmått bevisa att en produkt hade en säkerhetsbrist eller att det fanns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada. De föreslagna presumtionsbestämmelserna (se avsnitt 5.10.2) innebär att det vid en tvist om skadestånd för en produktskada blir enklare för en skadelidande att uppfylla sin bevisbörda. Förslagen i denna del bör även leda till minskade rättegångskostnader.

De förtydliganden som förslagen innebär i fråga om avancerad teknik och innovativa produkter (t.ex. AI) kan på sikt leda till ett ökat förtroende för sådana produkter. En ökad användning av och acceptans för avancerad teknik kan förväntas främja fortsatt utveckling och innovation, vilket innebär positiva konsekvenser både för enskilda och företag och samhället i stort.

Det nya direktivet erbjuder medlemsstaterna möjligheten att i den nationella lagstiftningen underlätta att införa regler om ansvarsbefrielse för utvecklingsskador. Förslagen innebär att regler om ansvars-

befrielse för utvecklingsskador – liksom är fallet i dag – ska gälla i Sverige. Som en konsekvens av förslaget ska det alltså inte finnas en rätt till skadestånd i dessa fall. Reglerna om utvecklingsskador bedöms i ett helhetsperspektiv innebära positiva effekter för enskilda. Den minskade utvecklingsrisken som reglerna innebär bör nämligen kunna medföra att tekniskt avancerade och innovativa produkter kan tillhandahållas till ett lägre pris. De konsekvenser som bestämmelserna om utvecklingsskador innebär för enskilda redovisas närmare i avsnitt 5.9.

Skadeståndsansvarets placering på tillverkaren innebär att denne kan teckna ansvarsförsäkring och att det därigenom sker en pulvrisering av kostnader genom försäkringen, men också genom prissättning, vilket i slutändan läggs på konsumentkollektivet (eller egentligen samtliga köpare av produkter som omfattas av produktansvaret). Eftersom förslagen kan antas innebära vissa kostnadsökningar för företag (främst i form av ökade kostnader för ansvarsförsäkring, se avsnitt 8.5.2) finns det anledning att ta ställning till om en del av dessa kostnadsökningar kan komma att övervältras på konsumenterna. Förslagen innebär inte några betydande ändringar av produktansvaret för sådana livsnödvändiga produkter (t.ex. livsmedel och mediciner) där en kostnadsövervältring normalt kan komma i fråga. Förslagen kan därför inte antas medföra några betydande kostnadsökningar för konsumenterna till följd av kostnadsövervältring.

8.5.3 Konsekvenser för företag

Som angetts ovan innebär förslagen att reglerna om produktansvar blir tydliga och anpassas till den tekniska utvecklingen och digitala ekonomin. Detta medför att det blir klarare och mera förutsebart för företag vad som gäller och vad som krävs för att de ska uppfylla sina skyldigheter. En sådan ordning kan antas leda till färre tvister om produktansvar, vilket i sig innebär minskade kostnader för företagen.

Förslagen innebär även att regleringen om produktansvar blir enhetlig inom EES, vilket innebär att det blir enklare för företag att bedriva verksamhet över nationsgränserna. Även detta innebär minskade kostnader för företagen. Som angetts i avsnitt 8.4 skulle en ordning som innebär att det nya direktivet inte genomförs i svensk rätt

innebära en konkurrenssnackdel inom EES för svenska företag, vilket skulle medföra negativa ekonomiska konsekvenser för företag.

Förslagen innebär att produktansvar för fristående programvara och tillhörande digitala tjänster införs i svensk rätt. Förslagen innebär även att produktansvarets omfattning utökas till att avse skada i data och fler sakskador än tidigare. Vidare utsträcks skadeståndsansvaret i vissa fall till säkerhetsbrister som uppkommit efter att en produkt har släppts ut på marknaden. Eftersom företag redan i stor utsträckning har tagit på sig en hög säkerhetsnivå för sina produkter till följd av gällande produktsäkerhetskrav bedöms konsekvenserna bli begränsade.

Utredningen bedömer att företagens försäkringskostnader kommer att öka till följd av förslagen. Sådana kostnadsökningar får antas påverka samtliga näringsidkare som har ett produktansvar, även om företag som tillverkar, importerar eller tillhandahåller tekniskt avancerade eller innovativa produkter bedöms påverkas mest. Det har inte varit möjligt att få tillgång till tillförlitlig statistik avseende hur många produktansvarsförsäkringar som i dag finns i kraft, och kan tänkas påverkas av förslagen. Enligt Svensk Försäkring beror detta på bl.a. att produktansvarsförsäkringen ofta ingår som en del i en övergripande ansvarsförsäkring och inte alltid kan särskiljas. Det innebär också att det inte går att säga hur stor del av inbetalda försäkringspremier som avser försäkring mot just produktskador. Det saknas sammantaget möjlighet att uppskatta hur stora kostnadsökningar som förslagen innebär. Kostnadsökningarna får dock i många fall antas vara begränsade. En orsak till detta är att de skador som omfattas av förslagen ofta täcks även av andra försäkringar, t.ex. den skadelidandes hemförsäkring. I fråga om läkemedel så omfattas skadorna i nästan alla fall även av läkemedelsförsäkringen. Förslagen innebär även att utvecklingsskador undantas från produktansvaret, vilket bör medföra att kostnadsökningen i fråga om ansvarsförsäkringar begränsas. De konsekvenser som bestämmelserna om utvecklingsskador innebär för företag redovisas närmare i avsnitt 5.9.

Förslaget om att slopa självrisken om 3 500 kronor för sakskador som gäller enligt 1992 års lag innebär att kostnaderna för att ersätta en produktskada kommer att öka i motsvarande mån. Det är rimligt att anta att föreslaget kommer innebära att antalet ersättningskrav för små skador kommer att öka.

Reglerna om att det vid tvist om skadestånd i vissa fall ska presumeras att en produkt har en säkerhetsbrist, eller att det föreligger ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada (se avsnitt 5.10.2), för med sig att de produktansvariga i fler fall än tidigare kan behöva presentera bevisning för att motbevisa presumptionerna. Detta kan leda till något ökade rättegångskostnader för företag. Eftersom det redan i dag enligt praxis från Högsta domstolen i princip tillämpas ett lägre beviskrav när en skadelidande har att bevisa ett komplext och svåröverskådligt orsakssamband bör effekterna bli förhållandevis begränsade.

Den förlängda yttersta preskriptionstiden i fråga om latent personskador innebär i och för sig att fler sådana skador kommer att omfattas av skadeståndsskyldigheten enligt den nya lagen. Eftersom sådana skador i nästan alla fall ersätts genom Läke-medelsförsäkringen bör förslaget endast medföra marginellt ökade kostnader för företagen.

För företagen kan förslagen medföra vissa marginella merkostnader för utbildningsinsatser.

Med hänsyn till det som angetts inledningsvis i avsnitt 8.5.1 har det inte varit möjligt att klarlägga om förslagen kommer att få olika konsekvenser för små respektive stora företag.

Sammantaget kan förslagen inte antas medföra några ingripande ekonomiska följder eller andra negativa konsekvenser för företagen.

8.5.4 Konsekvenser för det allmänna

Förslagen innebär att det kan bli nödvändigt med informationsinsatser, vilket främst kommer att påverka Konsumentverket.

På grund av hur sökfunktionen i domstolarnas digitala verksamhetsstöd är utformad går det inte att inhämta uppgifter om hur många mål om produktansvar som handläggs årligen i domstolarna. Utredningen gör bedömningen att det rör sig om ett mycket begränsat antal mål. En tänkbar följd av den nya lagstiftningen är att den leder till en marginellt ökad tillströmning till tingsrätterna av mål som rör produktansvar. Arbetsbelastningen i stort hos domstolarna påverkas dock inte av förslagen.

Även Allmänna reklamationsnämnden (ARN) skulle kunna få något fler ärenden om produktansvar inledningsvis. Nämndens huvudsakliga uppgift är att pröva tvister mellan konsument och

företag som härrör från ett avtal om köp av en vara, tjänst eller annan nytthet (konsumenttvister). Om inte tillverkaren, importören eller tillverkarens behöriga representant också är säljare av produkten, kan nämnden alltså inte pröva tvisten. Sammantaget bedöms antalet tvister som till följd av förslaget kan behöva prövas av nämnden bli få.

Förslagen innebär att Konsumentverkets medarbetare, liksom kommunernas konsumentvägledare (i den mån en kommun erbjuder frivillig kommunal konsumentvägledning) och medarbetare på andra myndigheter, t.ex. domstolar och ARN, behöver utbildas i det nya regelverket. Kostnadsökningarna med anledning av detta får antas bli så begränsade att de ryms inom ramen för befintliga anslag för respektive myndighet.

Förslaget om att informationsskyldigheten enligt rättsinformationsförordningen ska omfatta vissa lagakraftvunna domar om produktansvar som har meddelats av en hovrätt innebär en något ökad arbetsbelastning för Domstolsverket i egenskap av informationsansvarig. Detsamma gäller de hovrätter som är skyldiga att tillhandahålla den relevanta informationen till verket. Som nämnts ovan går det inte att genom domstolarnas digitala verksamhetsstöd inhämta uppgifter om hur många mål om produktansvar som handläggs årligen. En sökning på praxis från hovrätterna i rättsdatabaser ger ett ensiffrigt antal träffar som avser domar om produktansvar. Domarna är meddelade mellan åren 2007 och 2021 (dvs. en femtonårsperiod). Utredningen har ovan bedömt att förslaget till en ny produktansvarslag inte väntas innebära mer än en marginellt ökad tillströmning av mål till domstolarna. Det är därför ett rimligt antagande att enbart några få domar kommer träffas av den förslagna ändringen i rättsinformationsförordningen. Kostnadsökningarna med anledning av förslaget får antas bli så begränsade att de ryms inom ramen för befintliga anslag.

Förslagen bedöms sammantaget inte ha någon inverkan på statens inkomster eller utgifter. Något förslag till finansiering lämnas därför inte.

8.5.5 Övriga konsekvenser

Förslagen innebär ett förtydligande av reglerna om produktansvar för renoverade och uppgraderade produkter. Detta skulle kunna innebära ett ökat förtroende för sådana produkter, vilket i förlängningen skulle kunna bidra till omställningen till en cirkulär ekonomi. Som en följd av detta bedöms förslagen ha positiva miljömässiga konsekvenser.

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen eller någon förändring av kommunala befogenheter eller skyldigheter (jfr 8 § förordningen om konsekvensutredningar).

Utredningen bedömer att förslagen inte har någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män.

En bedömning av om särskild hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande finns i kapitel x.

8.6 Utvärdering av förslagens konsekvenser

Enligt 7 § första stycket 5 förordningen om konsekvensutredningar ska en konsekvensutredning innehålla en beskrivning av hur och när konsekvenserna av förslagen kan utvärderas.

Förslagen syftar till att genomföra det nya direktivet i svensk rätt. Eftersom det rör sig om gemensam lagstiftning inom EU utvärderas förslagen lämpligen på EU-nivå. EU-kommissionen ska enligt artikel 20 i det nya direktivet göra en utvärdering av tillämpningen av det nya direktivet senast den 9 december 2030, och därefter vart femte år. EU-kommissionens utvärderingar av direktivet kommer bl.a. att avse frågorna om direktivets genomslag (att direktivet uppnår de avsedda målen), effektivitet (kostnaderna i förhållande till nytta) och relevans (att direktivet tillgodoser behoven av lagstiftning). Någon ytterligare utvärdering av förslagens konsekvenser bedöms inte vara nödvändig.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till ny produktansvarslag

Lagen är ny och ersätter produktansvarslagen (1992:18). Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853 av den 23 oktober 2024 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG (det nya direktivet). Det nya direktivet ersätter rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (1985 års direktiv).

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Lagen innehåller bestämmelser om skadestånd för skador som fysiska personer har orsakats på grund av säkerhetsbrister i produkter.

Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG.

I paragrafen anges lagens innehåll. Paragrafen motsvarar delvis 1 § i 1992 års lag. Den genomför artikel 1 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Av *första stycket* framgår att lagen innehåller bestämmelser om skador som har orsakats p.g.a. säkerhetsbrister i produkter (s.k. produktskador). Närmare bestämmelser om vilka produkter som omfattas av lagen och skador som kan ersättas enligt denna finns i 1 kap. 3–6 §§ och 2 kap. 1 §.

Av *andra stycket* framgår att lagen genomför det nya direktivet. Hänvisningen till direktivet är dynamisk och avser alltså direktivet i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Det ankommer på medlemsstaterna att verka för en enhetlig tolkning och tillämpning av EU-rätten. Särskilt viktigt är detta när det gäller direktiv som – i likhet med det nya direktivet – syftar till att säkerställa en väl fungerande inre marknad (se artikel 1 i det nya direktivet). Den unionsrättsliga principen om direktivkonform tolkning innebär att en nationell domstol är skyldig att – i den utsträckning som det är möjligt – tolka den nationella rätten mot bakgrund av direktivets ordalydelse och syfte, så att det resultat som avses med direktivet uppnås.

2 § Innehållet i lagen är uppdelat enligt följande:

- I 2 kap. finns bestämmelser om förutsättningar för skadestånd.
- I 3 kap. finns bestämmelser om presumtioner.
- I 4 kap. finns bestämmelser om vem eller vilka som är ansvariga för en skada.
- I 5 kap. finns bestämmelser om jämkning och regressrätt.
- I 6 kap. finns bestämmelser om preskription.

Av paragrafen framgår lagens kapitelindelning.

Lagens tillämpningsområde

3 § Lagen gäller produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Den kompletteras av 1 kap. 4–6 §§ som innehåller bestämmelser om undantag från tillämpningsområdet. Paragrafen saknar motsvarighet i 1992 års lag. Den genomför artikel 2.1 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.1.

Av paragrafen framgår att lagen gäller produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk. Uttrycken tillhandahålla på marknaden, släppa ut på marknaden och ibruktagande definieras i 1 kap. 7 § 5–7. Med uttrycket tillhandahållande på marknaden avses varje leverans av en produkt för distribution, förbrukning eller användning. Det första tillhandahållandet på marknaden kallas i unionsrätten för utsläppande på marknaden. Det förekommer att produkter tas i bruk

av konsumenter eller andra privatpersoner utan att först ha släppts ut på marknaden. Med uttrycket ibruktagande avses i lagens mening den första användningen av en sådan produkt i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). En grundläggande förutsättning för att en produkt ska anses ha släppts ut på marknaden, tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk är att åtgärderna som avses har skett som ett led i en näringsverksamhet. En produkt har släppts ut på marknaden, tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk oavsett om åtgärderna sker mot vederlag eller utan vederlag. Det avgörande för om en produkt omfattas av lagens tillämpningsområde är att tillhandahållandet av produkten har en kommersiell eller affärsrättslig karaktär. Uttrycken släppa ut på marknaden och tillhandahålla på marknaden har samma betydelse i lagen som i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 (EU:s marknadskontrollsförordning) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/988 av den 10 maj 2023 om allmän produktsäkerhet, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG och rådets direktiv 87/357/EEG (EU:s förordning om allmän produktsäkerhet). Uttrycket ibruktagande har samma betydelse som i de speciallagar om produktsäkerhet som uttrycket också förekommer i, t.ex. radioutrustningslagen (2016:392) och lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar.

Paragrafen innebär att produkter som tillverkare inom ramen för deras näringsverksamhet har levererat till konsumenter eller andra enskilda i EES för användning eller konsumtion, omfattas av lagens tillämpningsområde. Detsamma gäller produkter som tillverkare har levererat till en distributör för distribution till konsumenter och andra enskilda i EES. Produkter som distributörer tillhandahåller på marknaden omfattas alltså av lagens regler. Lagen gäller också för produkter från ett tredjeland som har släppts ut på marknaden i EES av en importör. Som angetts ovan gäller lagen även produkter som tagits i bruk inom ramen för en näringsverksamhet, även om de dessförinnan inte har släppts ut på marknaden i formell mening. Så kan vara fallet med t.ex. hissar, maskiner eller medicintekniska produkter.

I 1985 års direktiv användes uttrycket sätta i omlopp i stället för släppa ut på marknaden. Någon egentlig betydelseskillnad mellan uttrycket sätta i omlopp och släppa ut på marknaden finns knappast. Enligt EU-domstolen har en produkt satts i omlopp enligt 1985 års direktiv när den har lämnat det tillverkningsled som tillverkaren igångsatt och tagits in i ett försäljningsled där den utbjuds till allmänheten för användning eller konsumtion (O'Byrne, C-127/04, EU:C:2006:93 p. 24). Detta innebär bl.a. att en produkt inte behöver anses ha släppts ut på marknaden om den säljs till ett helägt dotterbolag som är involverat i tillverkningsprocessen för den berörda produkten. En sådan gränsdragning kan få betydelse för prövningen av om ett sådant dotterbolag lyder under det primära skadeståndsansvaret som enligt 4 kap. 1 § har placerats på tillverkare, eller det sekundära skadeståndsansvaret som gäller för en distributör enligt 4 kap. 4 §. Det som EU-domstolen har anfört om när en produkt ska anses ha satts i omlopp enligt 1985 års direktiv är relevant även för prövningen om en produkt har släppts ut på marknaden enligt förevarande paragraf.

Som angetts är lagen tillämplig även i sådana fall då en produkt har släppts ut på marknaden, tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk utan vederlag, under förutsättning att det skett som ett led i en näringsverksamhet. Lagen är alltså tillämplig t.ex. när en produkt har tillhandahållits i samband med en sponsringskampanj som har haft ett kommersiellt syfte. Skadeståndsansvar enligt lagen gäller också för produkter som har upphandlats av staten, en region eller en kommun för att användas i offentlig verksamhet (t.ex. medicintekniska produkter eller annan sjukvårdsutrustning). Produkter som en statlig eller kommunal myndighet har tillverkat för att de ska användas i den offentliga verksamheten faller dock utanför lagens tillämpningsområde, eftersom sådan tillverkning inte kan anses utgöra ett led i en näringsverksamhet (jfr prop. 1990/91:197 s. 56). Ett strikt skadeståndsansvar har dock införts på i vart fall en del av detta område genom Högsta domstolens praxis (se rättsfallet NJA 1989 s. 389). Det som Högsta domstolen har uttalat i det rättsfallet bör gälla även fortsättningsvis.

4 § Lagen gäller inte skador som har orsakats på grund av säkerhetsbrister i sådan programvara med fri och öppen källkod som har utvecklats eller tillhandahållits utanför näringsverksamhet.

Paragrafen innehåller ett första undantag från lagens tillämpningsområde. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 2.2 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.5.

Paragrafen anger att skador som har orsakats p.g.a. säkerhetsbrister i programvara med fri och öppen källkod inte omfattas av lagens tillämpningsområde, under förutsättning att programvaran har utvecklats eller tillhandahållits utanför näringsverksamhet.

En programvaras källkod är fri och öppen om användarna fritt kan komma åt, använda, ändra och vidare distribuera programvaran eller ändrade versioner av den. Att utveckla eller bidra till sådan programvara, eller att göra den tillgänglig i öppna databaser, innebär inte att programvaran har släppts ut på marknaden. För att en programvara ska falla utanför lagens tillämpningsområde krävs – som framgår av paragrafens ordalydelse – att de aktuella åtgärderna inte utgör ett led i näringsverksamhet (se 1 kap. 3 § samt definitionerna av tillhandahållande på marknaden, utsläppande på marknaden och ibruktagande i 1 kap. 7 § 5–7). En åtgärd kan anses utgöra ett led i näringsverksamhet oavsett om den sker mot vederlag eller utan vederlag. Det avgörande för bedömningen är åtgärdens karaktär. Om åtgärden har en kommersiell eller affärsmässig karaktär har den skett som ett led i näringsverksamhet enligt lagen.

5 § Lagen gäller inte skador som omfattas av elsäkerhetslagen (2016:732).

Paragrafen innehåller ett andra undantag från lagens tillämpningsområde. Den motsvarar delvis 2 § första stycket i 1992 års lag. Paragrafen saknar motsvarighet i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.5.

Paragrafen anger att skador som omfattas av elsäkerhetslagen inte omfattas av förevarande lags tillämpningsområde. Det gäller skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i el. Det är enbart skador som har orsakats p.g.a. bristande elkvalitet (t.ex. avvikelser i spänning, transienter och åsköverspänningar) som undantas från tillämpningsområdet. De grundläggande reglerna om produktansvar för el finns i 29 § elsäkerhetslagen. Skador som har orsakats p.g.a. säkerhetsbrister i produkter som drivs av el och enskildas elprodukter (kablar och eluttag m.m.) omfattas dock av förevarande lags regler (jfr rättsfallet NJA 1977 s. 538).

Eftersom el inte omfattas av produktbegreppet i 1992 års lag, innebär bestämmelsen i sak inte någon ändring jämfört med den lagen.

6 § Lagen gäller inte skador som omfattas av lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Paragrafen innehåller ett tredje undantag från lagens tillämpningsområde. Den motsvarar 4 § i 1992 års lag och genomför artikel 2.3 i det nya direktivet. Övervägandena finns i prop. 1990/91:197 s. 19 och 20 samt prop. 2009/10:173 s. 153.

Uttryck i lagen

7 § I denna lag betyder

1. produkt:
 - a) en lös sak eller en programvara, även om den är integrerad i eller sammankopplad med lös eller fast egendom, eller
 - b) en digital tillverkningsfil,
2. digital tillverkningsfil: en digital fil som innehåller information som är nödvändig för att en produkt ska kunna tillverkas genom automatiserad kontroll av maskiner eller verktyg,
3. komponent:
 - a) en produkt som är integrerad i eller sammankopplad med en annan produkt, eller
 - b) en tillhörande tjänst,
4. tillhörande tjänst: en digital tjänst som är integrerad i eller sammankopplad med en produkt på ett sådant sätt att produkten inte kan användas på det sätt som är avsett utan tjänsten,
5. tillhandahållande på marknaden: en leverans av en produkt, som ett led i en näringsverksamhet, för distribution, förbrukning eller användning i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),
6. utsläppande på marknaden: det första tillhandahållandet på marknaden enligt 5,
7. ibruktagande: den första användningen, som ett led i en näringsverksamhet, av en produkt i EES, om produkten dessförinnan inte har släppts ut på marknaden enligt 6,
8. tillverkare: den som
 - a) utvecklar, tillverkar eller framställer en produkt,
 - b) låter utforma eller tillverka en produkt, eller
 - c) genom att sätta sitt namn, varumärke eller annat kännetecken på en produkt uppger sig vara tillverkare,
9. importör: den som släpper ut en produkt från ett tredjeland på marknaden enligt 6,

10. tillverkarens representant: den som är etablerad i EES och som enligt en skriftlig fullmakt från tillverkaren har rätt att i dennes ställe utföra särskilda uppgifter,

11. leverantör av distributionstjänster: den som utan att ha äganderätt till en produkt och som ett led i en näringsverksamhet erbjuder minst två av tjänsterna magasinering, paketering, adressering och expediering av produkten, med undantag för post- och paketleveranstjänster,

12. distributör: någon annan i leveranskedjan än tillverkaren eller importören som tillhandahåller en produkt på marknaden enligt 5.

Paragrafen innehåller definitioner av vissa uttryck som används i lagen. Paragrafen motsvarar delvis 2 § första stycket i 1992 års lag. Den genomför artikel 4.1–4.4 och 4.7–4.15. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.2–5.2.4.

I *första punkten* anges vad som menas med en produkt. Som en produkt räknas en lös sak, en digital tillverkningsfil eller en programvara. Vad som avses med en digital tillverkningsfil anges i 1 kap. 7 § 2. I uttrycket lös sak ingår råvaror, såsom gas och vatten. I rättsfallet NJA 2018 s. 475 slog Högsta domstolen fast att ett kommunalt bolags leverans av vatten omfattas av produktansvaret enligt 1992 års lag. Detta bör gälla även enligt förevarande lag. Lösa saker och programvaror anses vara produkter även om de är integrerade i eller sammankopplade med lös eller fast egendom. Till exempel är både bromsarna i en bil och bilen som helhet att bedöma som en produkt. Vidare är varje beståndsdel som bilens bromsar består av produkter i lagens mening. Slutligen är den programvara som finns t.ex. i bilens navigations- eller förarassistanssystem en produkt. Om en produkt ändras väsentligen efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, är den att anse som en ny produkt. Skadeståndsansvaret för en väsentligen ändrad produkt regleras i 4 kap. 3 §.

Jämfört med 1992 års lag utökas produktbegreppet från att endast avse lösa saker och fast integrerad programvara (t.ex. ett operativsystem i en dator) till att även omfatta digitala tillverkningsfiler och fristående programvara. Avseende programvara innebär utvidgningen av produktbegreppet att det strikta skadeståndsansvaret gäller för bl.a. AI-system, datorprogram och applikationer.

Programvara kan släppas ut på marknaden som en fristående produkt eller integrerad som en komponent i en fysisk produkt. Programvara räknas som en produkt oavsett om den lagras på en enhet, om den nås via ett kommunikationsnät eller molnteknik eller om den tillhandahålls via s.k. software-as-a-service (en typ av molntjänst som

tillhandahåller programvara över internet). Digitala filer (med undantag för digitala tillverkningsfiler) ingår inte i produktbegreppet. Detta innebär att bl.a. mediefiler, e-böcker och källkoden för en programvara faller utanför lagens tillämpningsområde.

I *andra punkten* anges vad som menas med en digital tillverkningsfil. En sådan fil kan något förenklat beskrivas som en digital version eller en digital mall för en fysisk produkt (jfr artikel 4.2 i det nya direktivet). En digital tillverkningsfil innehåller den information om en produkt som krävs för att en maskin eller ett verktyg ska kunna konstruera produkten. Ett exempel på en digital tillverkningsfil är en CAD-fil som används för att tillverka produkter med hjälp av en 3D-skrivare. Andra exempel på verktyg som kan konstruera produkter utifrån tillverkningsfiler är automatiska svarvar och fräsar. Andra digitala filer än digitala tillverkningsfiler är inte en produkt i lagens mening.

I *tredje punkten* anges vad som menas med en komponent. Som komponent räknas bl.a. en produkt som är integrerad i eller sammankopplad med en annan produkt. En komponent kan vara en fysisk produkt som lätt kan avskiljas från produkten som den är integrerad i eller sammankopplad med (t.ex. ett kretskort i en elektrisk apparat). Även beståndsdelar som är svårare att särskilja från produkterna som de utgör en del av är att bedöma som komponenter (t.ex. en ingrediens i ett livsmedel eller lösningsmedlet i en färg). En programvara som har integrerats i en fysisk produkt är också att bedöma som en komponent enligt lagen.

Som en komponent räknas även tillhörande tjänster, vilka definieras i *fjärde punkten*. Enligt den punkten är en tillhörande tjänst en digital tjänst som är integrerad i eller sammankopplad med en produkt på ett sådant sätt att produkten inte kan användas på det sätt som är avsett utan den. En tillhörande tjänst kan t.ex. vara kontinuerligt tillhandahållande av trafikdata i ett navigationssystem, en hälsoövervakningstjänst som genom sensorer i en produkt spårar användarens fysiska aktivitet, en temperaturkontrolltjänst som reglerar temperaturen i ett kylskåp, eller en röstassistenttjänst som gör det möjligt att styra en eller flera produkter med hjälp av röstkommandon (se skäl 17 i det nya direktivet). Internetanslutningstjänster räknas inte som en sådan tillhörande tjänst som omfattas av skadeståndsansvaret enligt lagen, eftersom tillverkaren av produkten som använder tjänsten saknar möjlighet att kontrollera att den inte innehåller någon

säkerhetsbrist. En produkt som är beroende av internetanslutningstjänster, och som inte upprätthåller säkerheten i händelse av förlust av uppkoppling, kan dock anses ha en sådan säkerhetsbrist som föranleder skadeståndsansvar. I ett sådant fall får säkerhetsbristen anses finnas i produkten som använder internetanslutningstjänsten, och inte i själva internetanslutningstjänsten.

I *punkterna 5–7* anges vad som menas med uttrycken tillhandahållande på marknaden, utsläppande på marknaden och ibruktagande. Tillhandahållande på marknaden är ett väletablerat uttryck på unionsmarknaden och avser varje leverans av en produkt för distribution, förbrukning eller användning i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Det första tillhandahållandet på marknaden kallas i unionsrätten för utsläppande på marknaden. Det förekommer att produkter tas i bruk av konsumenter eller andra privatpersoner utan att först ha släppts ut på marknaden. Så kan vara fallet med t.ex. hissar, maskiner eller medicintekniska produkter. Med uttrycket ibruktagande avses i lagens mening den första användningen av en sådan produkt i EES.

En grundläggande förutsättning för att en produkt ska anses ha släppts ut på marknaden, tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk är att åtgärderna som avses har skett som ett led i en näringsverksamhet. En produkt har släppts ut på marknaden, tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk oavsett om åtgärderna sker mot vederlag eller utan vederlag. Uttrycken släppa ut på marknaden och tillhandahålla på marknaden har samma betydelse i lagen som i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 (EU:s marknadskontrollsförordning) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/988 av den 10 maj 2023 om allmän produktsäkerhet, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG och rådets direktiv 87/357/EEG (EU:s förordning om allmän produktsäkerhet). Uttrycket ibruktagande har samma betydelse som i de speciallagar om produktsäkerhet som uttrycket också förekommer i, t.ex. radio- och utrustningslagen (2016:392) och lagen (2016:96) om fritidsbåtar och vattenskotrar.

Uttrycken som definieras i punkterna 8–12 avser aktörer som omfattas av regelverket om unionsmarknaden. Samtliga uttrycken kan avse juridiska och fysiska personer. De näringsidkare som avses i de punkterna omfattas av definitionen av uttrycket ekonomisk aktör i artikel 4.15 i det nya direktivet. De enskilda uttrycken, och uttrycket ekonomisk aktör, har samma innebörd i det nya direktivet som i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

I *åttonde punkten* anges vad som menas med en tillverkare. Som tillverkare räknas den som utvecklar, tillverkar eller framställer en produkt, oavsett om det sker i en näringsverksamhet eller för privat bruk (dock omfattas enbart produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk av skadeståndsansvaret enligt lagen). Även den som låter utforma eller tillverka en produkt, eller som uppger sig vara tillverkare genom att sätta sitt namn, varumärke eller annat kännetecken på en produkt, räknas som tillverkare.

Enligt *nionde punkten* räknas den som i EES släpper ut en produkt från ett tredjeland som importör i lagens mening.

I *tionde punkten* anges vad som menas med tillverkarens representant. Som tillverkarens representant räknas den som är etablerad i EES och har rätt att vidta vissa uppgifter på unionsmarknaden för en tillverkare som är etablerad i ett tredjeland. Det kan t.ex. handla om anbringande av en s.k. CE-märkning i tillverkarens namn enligt artikel 30.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93.

I *elfte punkten* finns definitionen av det i lagen förekommande uttrycket leverantör av distributionstjänster. Som en sådan leverantör räknas den som i en näringsverksamhet erbjuder vissa tjänster som underlättar vid leverans av produkter. Den som erbjuder minst två av tjänsterna magasinering, paketering, adressering och expediering av en produkt, utan att ha äganderätt till produkten, är att anse som en leverantör av distributionstjänster. Post- och paketleveranstjänster ingår inte i de tjänster som kan medföra att en näringsidkare är att anse som en leverantör av distributionstjänster. Uttrycken post- och paketleveranstjänster har samma betydelse som i post-

lagen (2010:1045) och lagen (2019:181) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gränsöverskridande pakettleveranstjänster. Även andra post- och godstransporttjänster undantas dock från de tjänster som utförs av en leverantör av distributionstjänster.

I *tolfte punkten* anges vad som menas med en distributör. Som distributör räknas den som utan att vara tillverkare eller importör tillhandahåller en produkt på marknaden enligt femte punkten.

Avtalsvillkor som avviker från lagen

8 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för den skadelidande är utan verkan.

Paragrafen innehåller regler om att lagen är tvingande till den skadelidandes förmån. Den motsvarar delvis 5 § i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 15 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Paragrafen anger att avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i lagen är till nackdel för den skadelidande är utan verkan. Att lagen endast är tvingande till den skadelidandes förmån innebär att lagens allmänna regler om regressrätt i 5 kap. 2 § är dispositiva.

Den avgränsning som görs avseende vilka avtalsvillkor som påverkas är snävare i jämförelse med 1992 års lag. Enligt 5 § i 1992 års lag är alla avtalsvillkor som inskränker ansvaret enligt den lagen utan verkan, vilket omfattar även avtal som begränsar regressrätten för en näringsidkare enligt 11 § i samma lag. Enligt en särskild regel i 5 kap. 3 § andra stycket är det fortfarande inte möjligt för en produktansvarig att begränsa sin skyldighet att ersätta den som har betalat skadestånd enligt 31 § fjärde stycket konsumenttjänstlagen (1985:716) eller 6 kap. 3 § andra stycket konsumentköplagen (2022:260) för en produktskada.

2 kap. Förutsättningar för skadestånd

Skador som ersätts

1 § Skadestånd enligt denna lag betalas för en skada som en fysisk person har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en produkt.

Rätten till skadestånd avser

1. personskada,
 2. sakskada, om den skadade saken inte användes uteslutande för yrkesmässiga ändamål, och
 3. skada i data som användes uteslutande för personliga ändamål.
- Skada på den skadegörande produkten ersätts inte.

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om rätten till skadestånd för produktskador och vilka skadetyper som är ersättningsgilla enligt lagen. Paragrafen motsvarar delvis 1 § i 1992 års lag. Den genomför artikel 2.4, artikel 4.6 samt artiklarna 5 och 6 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Av *första stycket* framgår att rätten till ersättning är begränsad till skador som en fysisk person har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en produkt. Skadeståndsansvaret enligt lagen är alltså – liksom enligt 1992 års lag – begränsat till skador som en fysisk person har lidit. Även om produktskador på egendom i näringsverksamhet faller utanför det strikta ansvaret enligt lagen, hindrar den inte att ett ansvar för sådana skador ändå kan komma i fråga, åtminstone inte när frånvaron av skadebringande egenskaper har ”särskilt utfästs” (jfr 40 § tredje stycket köplagen, 1990:931). Detta har Högsta domstolen slagit fast i rättsfallet NJA 2001 s. 309. På motsvarande sätt som 1985 års direktiv innehåller det nya direktivet bestämmelser om att direktivet inte påverkar någon rättighet som en skadelidande har enligt nationella regler om avtalsrättsligt ansvar eller om utomobligatoriskt ansvar på andra grunder än produktansvar (se artikel 2.4 b i det nya direktivet). Det som Högsta domstolen har anfört i det nyssnämnda rättsfallet bör därför gälla även fortsättningsvis.

Det är den som påstår sig vara skadelidande som har bevisbördan för att han eller hon har lidit en skada, att en produkt har en säkerhetsbrist samt att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan. Det ordinära beviskravet i tvistemål ska som utgångspunkt tillämpas. Det krävs alltså att han eller hon visar att förutsättningarna för skadestånd är uppfyllda. Vilka krav som närmare ska ställas på bevisningens styrka kan emellertid variera, främst beroende

på vilka möjligheter respektive part har att säkra bevisning. Vid tvist om skadestånd enligt lagen ska det i vissa fall presumeras att en produkt har en säkerhetsbrist eller att det finns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada. Presumtionsbestämmelserna finns i lagens tredje kapitel. I kommentaren till det kapitlet behandlas även frågorna om bevisbörda och beviskrav närmare.

Av *andra stycket* framgår vilka skador som ersätts enligt lagen. Enligt *första punkten* i det stycket ersätts personskador. Begreppet personskada har samma betydelse i förevarande lag som i skadeståndslagen (1972:207) (jfr det alltjämt tillämpliga rättsfallet NJA 2023 s. 916). Personskador till följd av en produktskada ersätts i samma utsträckning som enligt 5 kap. skadeståndslagen (se dock bestämmelserna i 5 kap. 1 § om jämkning, som skiljer sig från skadeståndslagens bestämmelser). Rätten till skadestånd för personskada avser därmed både fysisk och psykisk skada och omfattar bl.a. sjukvårdskostnader, inkomstförlust, samt fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) eller av bestående art (lyte eller annat stadigvarande men). I det nämnda rättsfallet från 2023 slog Högsta domstolen fast att höga halter av ämnet PFAS i blodet utgör ett sådant fysiskt defekttillstånd som i skadeståndsrättslig mening är en personskada. Om en personskada har lett till döden, betalas skadestånd för bl.a. begravningskostnader och personskada som till följd av dödsfallet åsamkats någon som stod den avlidne särskilt nära (främst psykiska besvär orsakade genom dödsfallet). Ersättningsnivåerna i fråga om sveda och värk samt lyte och men bestäms normalt med ledning av de hjälptabeller som fastställts av Trafikskadenämnden (jfr rättsfallet NJA 1972 s. 81). Detta bör gälla även i fråga om produktskador enligt den förevarande lagen. I fråga om personskador innebär lagen inte någon ändring jämfört med 1992 års lag.

Enligt *andra punkten* ersätts sakskador under förutsättning att den skadade saken inte användes uteslutande för yrkesmässiga ändamål. Skada på sådan egendom ersätts inte enligt lagen. Eftersom rätten till skadestånd endast tillkommer enskilda krävs att den skadade egendomen ägdes av den skadelidande i egenskap av privatperson, även om den till viss del kan användas för yrkesmässiga ändamål. Begreppet sakskada har samma betydelse i förevarande lag som i skadeståndslagen (jfr det alltjämt tillämpliga rättsfallet NJA 1996 s. 68). Om sakskadan är ersättningsgill enligt reglerna i bestämmelsen, ersätts den i samma utsträckning som enligt 5 kap. i skadestånds-

lagen. Skadestånd med anledning av sakskada omfattar således ersättning för sakens värde eller reparationskostnad och värdeminskning, inkomstförlust eller intrång i näringsverksamhet, samt annan kostnad till följd av skadan. Jämfört med 1992 års lag innebär bestämmelsen en ändring på det sättet att även skador på egendom som användes både för privat bruk och yrkesmässiga ändamål ersätts.

Enligt *tredje punkten* ersätts skada i data som användes uteslutande för privat ändamål. Detta är en nyhet jämfört med 1992 års lag. Uttrycket data har enligt definitionen i det nya direktivet samma innebörd som i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/868 av den 30 maj 2022 om europeisk dataförvaltning (jfr artikel 4.6 i det nya direktivet). Med skada i data menas att data förloras eller förvanskas utan att det sker som en följd av en sakskada, t.ex. om radering sker av data som fanns lagrad på en dator utan att själva datorn skadas. Skada i data ersätts som en ren förmögenhetskada. En skadelidande kan således inte kräva att skadad eller förlorad data återskapas. Om data har skadats eller förlorats, har den skadelidande rätt till ersättning för den ekonomiska skada som detta har medfört. Skada i data enligt denna lag ska inte förväxlas med den skada som orsakas av dataläckor eller överträdelser av dataskyddsregler. Sådana skador ersätts enligt reglerna i annan lagstiftning om dataskydd (jfr artikel 2.4 a i det nya direktivet).

Av *tredje stycket* framgår att skador på produkten som har orsakat skadan inte ersätts enligt lagen. Detta innebär inte någon ändring jämfört med 1992 års lag. Om en såld vara skadas p.g.a. en säkerhetsbrist i varan, blir i första hand de köprättsliga reglerna om fel i varan tillämpliga. Någon gång kan också allmänna regler om ansvar för vållande aktualiseras vid skada av det sistnämnda slaget (se rättsfallet NJA 1986 s. 712).

Om den yttersta anledningen till en skada är att en komponent har en säkerhetsbrist, och tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med inte ansvarar för skadan enligt 4 kap. 2 §, är endast komponenten att anse som den skadegörande produkten. Den skadelidande kan i sådana fall få skadestånd enligt förevarande lag för skador på produkten som den skadegörande komponenten var integrerad i eller sammankopplad med. Det framgår motsatsvis av det nya direktivet (se artikel 6.1 b ii). Om både produkttillverkaren och komponenttillverkaren är skadestånds-

ansvariga för skadan, ska dock hela produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med anses ha orsakat skadan.

Andra typer av skador än de som anges i förevarande paragraf ersätts inte enligt lagen. Skadestånd betalas alltså inte för andra rena förmögenhetsskador än skada i data. Inte heller skada som består i integritetsintrång, diskriminering eller kränkning omfattas av rätten till skadestånd enligt lagen. Lagen påverkar dock inte rätten till ersättning för sådana skador enligt annan lagstiftning. Lagen utgör inte heller något hinder mot att en skadelidande begär ersättning för sin skada på någon annan grund än reglerna om produktansvar. Läkemedelsförsäkringen eller andra ansvarssystem som fanns i svensk rätt före den 31 juli 1985 påverkas inte heller av lagen (jfr artikel 2.4 b och c i det nya direktivet). Läkemedelsskador ersätts därför i de allra flesta fall genom Läkemedelsförsäkringen, som omfattar mer än 99 procent av den svenska läkemedelsförsäljningen.

Bestämmelser om befrielse från skadeståndsansvar finns i 4 kap. 6 §.

Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist

2 § En produkt har en säkerhetsbrist om den inte är så säker som rimligen kan förväntas.

Säkerheten ska bedömas med hänsyn till

1. produktens egenskaper och dess överensstämmande med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet,
2. hur produkten rimligen kunnat förutses bli använd,
3. hur produkten har marknadsförts,
4. de bruksanvisningar som hör till produkten,
5. hur produktens förmåga att lära sig och förvärva nya egenskaper efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk påverkar produkten,
6. den rimligen förutsebara påverkan på produkten av en annan produkt som kunnat förutses bli sammankopplad med produkten eller på annat sätt bli använd tillsammans med produkten,
7. de särskilda behoven hos de användare som produkten är avsedd för,
8. produktens förmåga att uppfylla sitt avsedda syfte, om syftet är att förhindra skada, och
9. övriga omständigheter.

Endast den omständigheten att en bättre produkt har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk innebär inte att en annan produkt har en säkerhetsbrist.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en produkt har en säkerhetsbrist. Den motsvarar delvis 3 § i 1992 års lag. Paragrafen kompletteras av 2 kap. 3 § som anger vilken tidpunkt som säkerhetsbedömningen ska ansluta till. Paragraferna genomför artikel 7 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Av *första stycket* framgår att en produkt har en säkerhetsbrist om den inte är så säker som rimligen kan förväntas. Produktansvaret har ett nära samband med reglerna om produktsäkerhet. En användare kan rimligen förvänta sig att produkten är förenlig med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet (jfr artikel 7.1 i det nya direktivet). En produkt som inte uppfyller kraven på produktsäkerhet ska i princip anses ha en säkerhetsbrist enligt lagen. En produkt som uppfyller produktsäkerhetskraven kan dock bedömas ha en säkerhetsbrist, om produkten ändå visar sig vara farlig (jfr 27 § andra stycket produktsäkerhetslagen, 2004:451). Om exempelvis ett bekämpningsmedel har godkänts av Kemikalieinspektionen enligt reglerna i förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel, behöver detta alltså inte befria tillverkaren från ansvaret enligt lagen (jfr prop. 1990/91:197 s. 100).

Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska göras med utgångspunkt i den säkerhet som allmänheten har rätt att förvänta sig och inte utgå från den säkerhet som en viss person har rätt att förvänta sig. Säkerhetsbedömningen kommer därför att se olika ut beroende på vilken typ av produkt som påstås vara skadegörande. Vissa produkter, såsom livsuppehållande medicintekniska produkter, medför en särskilt hög risk att orsaka skada på människor. Sådana produkter ger därför upphov till särskilt höga säkerhetsförväntningar. En sådan produkt kan anses ha en säkerhetsbrist redan om den tillhör samma tillverkningsserie som en produkt som redan har visat sig ha säkerhetsbrister, även om det inte går att fastställa att den specifika produkten i fråga har en säkerhetsbrist (se skäl 30 i det nya direktivet).

Bestämmelsen i första stycket innebär inte någon ändring i sak jämfört med 1992 års lag.

Av *andra stycket* framgår vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist. Bestämmelsen innehåller i jämförelse med 1992 års lag en mer detaljerad uppräkningslista av för bedömningen relevanta omständigheter.

Punkterna 2–4 och 9 motsvarar 1992 års lag. Av dessa framgår att hur en produkt rimligen kunnat förutses bli använd, hur produkten har marknadsförts, de bruksanvisningar som hör till produkten, samt övriga omständigheter, ska beaktas vid bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist. Bedömningskriteriet rimlig förutsebar användning avser inte bara den användning för vilken en produkt är avsedd, utan också annan användning som kunnat förutses utifrån produktens utformning och konstruktion. För att användningen av en produkt ska vara rimligen förutsebar krävs det att användningen kan sägas vara ett resultat av ett lagligt och enkelt förutsebart mänskligt beteende (se skäl 46 i det nya direktivet). Som rimlig förutsebar användning räknas också förutsebar felaktig användning, t.ex. förutsebara beteenden hos en maskinanvändare som brister i sin koncentration och förutsebara beteenden hos vissa användargrupper, såsom barn.

När det kommer till hur en produkt har marknadsförts samt dess presentation och bruksanvisningar, är det inte tillräckligt med varningar eller annan information som tillhandahålls tillsammans med produkten för att en produkt med säkerhetsbrister ändå ska betraktas som säker. Skadeståndsansvar enligt lagen kan alltså inte undgås genom en enkel uppräkningslista av alla tänkbara bieffekter av en produkt (se skäl 31 i det nya direktivet).

Punkterna 1 och 5–8 är nya. Av *första punkten* framgår att produktens säkerhet ska bedömas bl.a. med hänsyn till produktens egenskaper och dess överensstämmande med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet. En produkts egenskaper har en uppenbar betydelse för dess säkerhet. Med produktens egenskaper avses bl.a. dess märkning, utformning, tekniska egenskaper, sammansättning och förpackning (jfr artikel 7.2 a i det nya direktivet). Även åtgärder som en myndighet eller en näringsidkare vidtar med avseende på produktsäkerheten (t.ex. återkallelse av produkten) ska beaktas vid bedömningen av produktens säkerhet (jfr artikel 7.2 g i det nya direktivet). Ett sådant ingripande innebär dock inte någon presumtion för att produkten har en säkerhetsbrist (se skäl 34 i det nya direktivet).

Femte punkten avser säkerhetsbrister i produkter som innehåller ett AI-system. Bestämmelsen innebär att tillverkaren av en sådan produkt ansvarar för att dess programvara och underliggande algoritmer är utformade på ett sådant sätt att farliga produktbeteenden förebyggs (se skäl 32 i det nya direktivet). Huvudregeln enligt lagen är att ansvarsbefrielse gäller om en säkerhetsbrist uppkommer efter

att den skadegörande produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk. Tillverkaren av en produkt med förmågan att utveckla ett oväntat beteende som innebär en säkerhetsbrist är dock skadeståndsansvarig för skador som beteendet orsakar, även om beteendet visar sig först efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk. Säkerhetsbristen som har orsakat skadan (dvs. bristande utformning av AI-systemets programvara eller underliggande algoritmer) får i ett sådant fall anses ha funnits redan innan produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Frågorna om ansvarsbefrielse behandlas närmare i kommentaren till 4 kap. 6 §.

Sjätte punkten har tillkommit för att återspegla den ökande förekomsten av sammankopplade produkter. I punkten anges att förutsebar påverkan på produkten av en annan produkt som kunnat förutses bli sammankopplad med produkten eller på annat sätt bli använd tillsammans med produkten ska beaktas vid säkerhetsbedömningen. Detta är relevant för t.ex. produkter som är avsedda att användas tillsammans i ett system för ett smart hem (se skäl 32 i det nya direktivet).

Av *sjunde punkten* framgår att de särskilda behoven hos de användare som produkten är avsedd för ska beaktas vid bedömningen av produktens säkerhet. Här kan t.ex. nämnas produkter som är avsedda för barn. Bestämmelsen knyter an till första punkten, enligt vilken hur produkten rimligen kunnat förutses bli använd (inklusive förutsebar felaktig användning hos vissa användargrupper) ska beaktas vid säkerhetsbedömningen.

Åttonde punkten avser produkter som är avsedda att förhindra skada (t.ex. brandvarnare). Vid bedömningen av om en sådan produkt innehåller en säkerhetsbrist ska det särskilt beaktas om produkten inte uppfyller sitt skadeförebyggande syfte (se skäl 33 i det nya direktivet).

Av *tredje stycket*, som i förhållande till 1992 års lag är nytt, framgår att endast den omständigheten att en bättre produkt har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk inte innebär att en annan produkt har en säkerhetsbrist. Det spelar ingen roll om den bättre produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk före eller efter produkten som är föremål för säkerhetsbedömningen (jfr artikel 7.3 i det nya direktivet). Inte heller förbättringar av en produkt genom uppdatering eller uppgradering av produktens programvara innebär att den tidigare versionen av produkten per automatik ska bedömas som osäker.

3 § Bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska göras med hänsyn till de förhållanden som rådde när produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk.

Om tillverkaren genom att ändra produkten eller ha kvar möjligheten att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara, behåller kontrollen över en produkt efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, ska säkerheten i stället för det som anges i första stycket bedömas med hänsyn till de förhållanden som rådde när tillverkarens kontroll upphörde.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken tidpunkt som bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska ansluta till. Paragrafen motsvarar delvis 3 § i 1992 års lag. Den genomför artikel 4.5 och artikel 7 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

Av *första stycket* framgår att bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist som huvudregel ska göras med hänsyn till de förhållanden som rådde när produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk, vilket motsvarar 3 § i 1992 års lag. I de flesta fall upphör tillverkarens kontroll över produktens egenskaper vid samma tidpunkt. En produkts egenskaper kan dock i vissa fall påverkas eller ändras även efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk. I sådana fall blir andra stycket tillämpligt.

Av *andra stycket* framgår att om tillverkaren ändrar sin produkt efter att den har släppts ut på marknaden, eller har kvar möjligheten att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara, ska tillverkarens kontroll över produkten anses kvarstå även efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk (jfr definitionen av tillverkarens kontroll i artikel 4.5 i det nya direktivet). I sådana fall ska produktens säkerhet i stället för vad som anges i första stycket bedömas med hänsyn till de förhållanden som rådde när tillverkarens kontroll upphörde. För att bestämmelsen ska bli tillämplig är det tillräckligt att tillverkaren tillåter eller samtycker till att en ändring görs av någon annan eller att någon annan har möjlighet att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara.

Bestämmelsen i andra stycket innebär att en tillverkare ansvarar för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist som beror på en ändring av produkten, även om ändringen har gjorts efter att produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Bestämmelsen avser både fysiska ändringar och ändringar genom uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara. I fråga om program-

vara krävs dock inte att några faktiska uppdateringar eller uppgraderingar görs för att produkten ska anses stå under tillverkarens kontroll, utan det är tillräckligt att möjligheten att tillhandahålla sådana består. Detta innebär att avsaknaden av uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara som varit nödvändiga för att upprätthålla säkerheten kan föranleda skadeståndsansvar enligt lagen. Det krävs inte att en ändring är väsentlig för att produktens tillverkare ska ansvara för en säkerhetsbrist som har uppstått till följd av ändringen. Om ändringen görs av någon annan än tillverkaren av den ursprungliga produkten, krävs det dock att ändringen är väsentlig för att den som har gjort ändringen ska bli skadeståndsansvarig (se 4 kap. 3 §). Om någon annan än tillverkaren ändrar en produkt på ett sätt som inte är väsentligt (t.ex. genom reparation eller renovering), medför åtgärderna alltså inte att han eller hon blir skadeståndsansvarig.

3 kap. Presumtioner

Presumption i vissa fall för att en produkt har en säkerhetsbrist

1 § Vid tvist om skadestånd enligt denna lag ska produkten anses ha en säkerhetsbrist, om

1. den som påstår vara skadeståndsansvarig inte följer ett föreläggande enligt rättegångsbalken att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning,

2. den som påstår sig vara skadelidande visar att produkten inte uppfyller de krav i lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet som avser att förhindra den skada som produkten har orsakat,

3. den som påstår sig vara skadelidande visar att skadan har orsakats på grund av ett uppenbart funktionsfel i produkten under rimligen förutsebar användning eller under normala omständigheter, eller

4. den som påstår sig vara skadelidande gör sannolikt att produkten har en säkerhetsbrist, och full bevisning om säkerhetsbristen inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Produkten ska dock inte anses ha en säkerhetsbrist, om den som påstår vara skadeståndsansvarig visar något annat.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det vid tvist om skadestånd enligt lagen i vissa fall ska presumeras att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist. Bestämmelserna saknar motsvarigheter i 1992 års lag. Paragrafen kompletteras av 3 kap. 2 § om att det vid tvist om skadestånd enligt lagen i vissa fall ska pre-

sumeras att en skada har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i den utpekade skadegörande produkten. Paragraferna genomför artikel 10 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.10.

Som huvudregel har den skadelidande bevisbördan för både förekomsten och omfattningen av en skada samt för orsakssambandet mellan säkerhetsbristen och skadan. Utgångspunkten är att det beviskrav som normalt gäller i tvistemål tillämpas även i mål om skadeståndsansvar. Vilka krav som närmare ska ställas på bevisningens styrka kan emellertid variera, främst beroende på vilka möjligheter respektive part har att säkra bevisning. Det gäller också i mål om produktansvar. Som utgångspunkt ankommer det alltså på den skadelidande att visa att det har inträffat en skada, att en produkt har en säkerhetsbrist och att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan (jfr artikel 10.1 i det nya direktivet).

Enligt den förevarande paragrafen ska det vid en tvist om skadestånd enligt lagen under vissa förutsättningar presumeras att en produkt har en säkerhetsbrist. Reglerna innebär att det blir möjligt att vid prövningen grunda existensen av en säkerhetsbrist på förekomsten av någon annan omständighet. Presumptionerna innebär en omkastad bevisbörda. Om en presumption föreligger enligt den förevarande paragrafen ankommer det på den som har utpekats som skadeståndsansvarig att motbevisa den presumerade säkerhetsbristen.

Av *första stycket* framgår under vilka förutsättningar som en produkt ska anses ha en säkerhetsbrist. *Första punkten* avser situationen då den som påstås vara skadeståndsansvarig inte följer ett föreläggande enligt rättegångsbalken att lägga fram skriftligt bevis (s.k. edition) eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning (s.k. exhibition). Underlåtenhet att följa ett sådant föreläggande kan enligt 35 kap. 4 § rättegångsbalken tolkas som ett bevis mot honom eller henne. Den aktuella bestämmelsen är dock mer långtgående och föreskriver att underlåtenheten innebär att den utpekade skadegörande produkten ska anses ha en säkerhetsbrist. Det ankommer på rätten att pröva om förelägget har efterföljts eller inte.

En säkerhetsbrist ska enligt *andra punkten* också presumeras om den som påstår sig vara skadelidande visar att produkten i fråga inte uppfyller de krav som uppställs i lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet. För att produkten i ett sådant fall ska anses ha en säkerhetsbrist krävs dock att produktsäkerhetskravet som inte uppfylls är avsett att förebygga risken för en sådan skada som tvisten gäller. Det

inbegriper bl.a. fall där en produkt inte är utrustad med de medel som krävs enligt unionsrätten eller nationell rätt för att registrera information om produktens funktion (se skäl 46 i det nya direktivet).

Av *tredje punkten* framgår att en produkt ska anses ha en säkerhetsbrist också om den som påstår sig vara skadelidande visar att skadan har orsakats p.g.a. ett uppenbart funktionsfel i produkten under rimligen förutsebar användning eller under normala omständigheter. Rimligen förutsebar användning avser dels den användning för vilken en produkt enligt den information som tillhandahålls av den som har släppt ut produkten på marknaden är avsedd, dels normal användning enligt produktens utformning och konstruktion. Även annan användning som är laglig och utgörs av ett enkelt förutsebart mänskligt handlande räknas som rimligen förutsebar användning. Bestämmelserna i tredje punkten kan bli aktuella att tillämpa t.ex. om en glasflaska exploderar vid normal användning (se skäl 46 i det nya direktivet).

Vid tillämpning av andra och tredje punkterna åligger det den som påstår sig vara skadelidande att bevisa att de presumtionsgrundande omständigheterna föreligger. Då tillämpas det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. det krävs att han eller hon visar att förutsättningarna för att presumptionen ska inträda är uppfyllda. Den som har utpekats som skadeståndsansvarig har möjlighet att åberopa bevisning för att motbevisa de påstådda presumtionsgrundande omständigheterna.

Enligt *fjärde punkten* – som reglerar frågan om presumtion i de fall då det föreligger särskilda bevissvårigheter – ska en produkt anses ha en säkerhetsbrist om den som påstår sig vara skadelidande gör säkerhetsbristen sannolik, och full bevisning om säkerhetsbristen inte alls eller endast med svårighet kan föras. Det lägre beviskravet innebär att det inte är nödvändigt att den som påstår sig vara skadelidande förmår presentera full bevisning om att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist. Samma lägre beviskrav föreskrivs bl.a. i 4 kap. 21 § konsumentköplagen (2022:260) avseende säljarens ansvarsfrihet från garantier. Beviskravet är lågt ställt och det bör – på samma sätt som vid tillämpning av nämnda bestämmelse i konsumentköplagen – vara tillräckligt att det vid en samlad bedömning framstår som mer sannolikt att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist för att presumtionsregeln ska bli tillämplig (jfr rättsfallet NJA 2013 s. 524 och Herre, Konsumentköplagen, En kommentar [24 februari 2025, Version 6, JUNO],

kommentaren till 4 kap. 21 § under rubriken Ansvarsbefrielse trots garanti). Som framgår av paragrafens ordalydelse krävs för att presumptionsregeln ska bli tillämplig även att det föreligger tillräckligt stora bevissvårigheter. Bedömningen av om det är orimligt svårt för den som påstår sig vara skadelidande att bevisa en säkerhetsbrist ska göras med beaktande av alla relevanta omständigheter i det enskilda fallet.

Tillämpningen av fjärde punkten bör komma i fråga främst om den utpekade skadegörande produkten är tekniskt eller vetenskapligt komplex (t.ex. om det gäller en innovativ medikerteknisk produkt eller ett AI-system). Vid bedömningen av bevissvårigheterna ska bl.a. komplexiteten hos den teknik som används i produkten, och den information eller de uppgifter som den som påstår sig vara skadelidande behöver analysera, beaktas. Det kan t.ex. inte krävas att den som påstår sig vara skadelidande kan förklara det inre funktionssättet i ett AI-system. Vidare bör det beaktas om den som påstår sig vara skadelidande har begärt edition eller exhibition enligt rättegångsbalkens regler och det – trots att den som har utpekats som skadeståndsansvarig har lämnat ut bevisningen i fråga – föreligger beaktansvärda bevissvårigheter (jfr artikel 10.4 i det nya direktivet). Det krävs dock inte att den som påstår sig vara skadelidande har utnyttjat möjligheterna till edition eller exhibition för att nu aktuell presumptionsregel ska bli tillämplig.

Bedömningen av om det föreligger så pass stora bevissvårigheter att det blir aktuellt att tillämpa presumptionsregeln ska göras utifrån de skäl som den som påstår sig vara skadelidande framför. Det krävs dock inte att han eller hon bevisar att sådana bevissvårigheter föreligger. I ett ärende som rör ett AI-system är den som åberopar presumptionsregeln varken skyldig att förklara AI-systemets specifika egenskaper, eller hur dessa egenskaper gör det svårare att fastställa en säkerhetsbrist. Den som har utpekats som skadeståndsansvarig har möjlighet att invända mot påståendet om att alltför stora bevissvårigheter föreligger (se skäl 48 i det nya direktivet).

Av *andra stycket* framgår att de aktuella presumptionerna går att motbevisa. En produkt ska inte anses ha en säkerhetsbrist enligt första stycket, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat. Vid bedömningen av om en presumerad säkerhetsbrist är motbevisad tillämpas som utgångspunkt det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. det krävs att den som har utpekats som skadestånd-

ansvarig visar att produkten med den presumerade säkerhetsbristen inte har någon sådan brist. Högsta domstolen har dock i flera fall ansett det motiverat att den som ska motbevisa en presumption (eller andra fall av omkastad bevisbörda) ges en viss bevislättnad (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1999 s. 197, NJA 2012 s. 858 och NJA 2013 s. 524). Befintlig rättspraxis kan ha betydelse vid tillämpningen av presumptionsreglerna i förevarande paragraf. En bevislättnad kan enligt de nämnda avgörandena vara motiverad om en presumerad skadeorsak ska motbevisas och det gäller svåröverskådliga och komplicerade händelseförlopp, eller om det föreligger svårigheter för den som ska motbevisa presumptionen att säkra bevisning. Det senare av dessa skäl kan aktualiseras vid prövningen av om en presumerad säkerhetsbrist enligt den förevarande paragrafen är motbevisad (bevislättnad för den som har att motbevisa ett presumerat orsakssamband behandlas i kommentaren till 3 kap. 2 §). Det bör dock endast i undantagsfall föreligga sådana svårigheter för en produktansvarig att motbevisa en presumerad säkerhetsbrist att en bevislättnad är motiverad. Detta eftersom han eller hon ofta är den som har bäst kännedom om en produkts utformning och funktion. Den produktansvariga får också antas vara den som har bäst förutsättningar att säkra bevisning avseende produktens säkerhet. Med hänsyn till att det har ansetts nödvändigt att i det nya direktivet införa regler om att en produkt i vissa fall ska anses ha en säkerhetsbrist om det föreligger särskilda bevis-svårigheter, kan det dock inte uteslutas att det i vissa fall även kan vara motiverat att den som ska motbevisa en sådan presumption ges en viss bevislättnad. Så kan vara fallet i fråga om bl.a. komplex och avancerad teknik eller mycket innovativa produkter. Vad som bör krävas för att en produktansvarig ska anses ha lagt fram tillräcklig bevisning om att en produkt inte har en säkerhetsbrist kan variera beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Med hänsyn till det informationsövertag som den produktansvariga har, bör det dock även om en bevislättnad medges krävas att han eller hon presenterar sådan bevisning att det i vart fall framstår som klart mera sannolikt att den utpekade skadegörande produkten inte har en säkerhetsbrist (jfr NJA 1999 s. 197).

Att det föreligger en presumption för en säkerhetsbrist enligt lagens bestämmelser utgör inte något hinder mot att också presumera ett orsakssamband med stöd av någon av bestämmelserna i 3 kap. 2 §.

Det kan alltså föreligga en presumtion både för en säkerhetsbrist och ett orsakssamband i samma tvist.

Presumtion i vissa fall för att en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist

2 § Vid tvist om skadestånd enligt denna lag ska en skada anses ha orsakats på grund av en säkerhetsbrist i produkten, om

1. skadan är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristen, eller

2. den som påstår sig vara skadelidande gör sannolikt att skadan har orsakats på grund av säkerhetsbristen, och full bevisning om orsakssambandet inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Skadan ska dock inte anses ha orsakats på grund av säkerhetsbristen, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det vid tvist om skadestånd enligt lagen i vissa fall ska presumeras att en skada har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i den utpekade skadegörande produkten. Bestämmelserna saknar motsvarigheter i 1992 års lag. Paragrafen kompletteras av 3 kap. 1 § om att det vid tvist om skadestånd enligt lagen i vissa fall ska presumeras att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist. Paragraferna genomför artikel 10 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.10.

Utgångspunkten är att det beviskrav som normalt gäller i tvistemål ska tillämpas även i mål om skadeståndsansvar. Vilka krav som närmare ska ställas på bevisningens styrka kan emellertid variera, främst beroende på vilka möjligheter respektive part har att säkra bevisning. Det gäller också i mål om produktansvar. Som utgångspunkt ankommer det alltså på den skadelidande att visa att det har inträffat en skada, att en produkt har en säkerhetsbrist och att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan (jfr artikel 10.1 i det nya direktivet).

Enligt den förevarande paragrafen ska det vid en tvist om skadestånd enligt lagen under vissa förutsättningar presumeras att det finns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada. För att reglerna ska bli tillämpliga krävs att den som påstår sig vara skadelidande har förmått visa att det har inträffat en skada och att den utpekade skadegörande produkten har en säkerhetsbrist. Då tillämpas det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. det krävs att han eller hon

visar att det uppkommit en skada och att det föreligger en säkerhetsbrist (se dock 3 kap. 1 § gällande att även en säkerhetsbrist i vissa fall kan presumeras).

Reglerna innebär att det blir möjligt att vid prövningen grunda existensen av ett orsakssamband på förekomsten av någon annan omständighet. Presumptionerna innebär en omkastad bevisbörda. Om en presumption föreligger enligt den förevarande paragrafen, ankommer det på den som har utpekats som skadeståndsansvarig att motbevisa det presumerade orsakssambandet.

Av *första stycket* framgår under vilka förutsättningar som en skada ska anses ha orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist. Enligt *första punkten* i det stycket ska en presumption föreligga om skadan är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristen. Bestämmelsen kan bli tillämplig vid bl.a. skador som tillfogas flera personer till följd av samma säkerhetsbrist (s.k. serieskador). Det åligger den som påstår sig vara skadelidande att visa att de presumtionsgrundande omständigheterna föreligger. Som utgångspunkt krävs att han eller hon visar att den aktuella skadan är typisk för en bevisad säkerhetsbrist i just den utpekade skadegörande produkten. Det bör även krävas att den som påstår sig vara skadelidande kan visa att skadan har uppkommit som en följd av användningen av den utpekade skadegörande produkten. Det bör t.ex. inte vara tillräckligt att han eller hon endast presenterar bevisning som visar att han eller hon har orsakats en brännskada i handen och att ett visst handverktyg har en säkerhetsbrist som den aktuella skadan är typisk för. Den som påstår sig vara skadelidande måste rimligtvis också kunna visa att skadan har uppkommit vid användning av verktyget som har utpekats som skadegörande.

Bedömningen av om en skada är typisk för en viss säkerhetsbrist ska främst göras utifrån liknande fall. Till exempel skulle en skada som drabbat flertalet personer som har konsumerat ett visst livsmedel med en konstaterad säkerhetsbrist kunna bedömas som typisk för den aktuella säkerhetsbristen. Liknande skadefall kan finnas i praxis från domstolarna, men det som främst bör komma i fråga är den skaderapportering som sker t.ex. i EU:s snabbvarningssystem för osäkra produkter (Rapid Exchange of Information System, RAPEX). Den som har utpekats som skadeståndsansvarig har möjlighet att åberopa bevisning för att motbevisa den påstådda presumtionsgrundande omständigheten.

Av *andra punkten* i första stycket framgår att ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada ska presumeras om orsakssambandet har gjorts sannolikt och full bevisning om orsakssambandet inte alls eller endast med svårighet kan föras. Det lägre beviskravet innebär att det inte är nödvändigt att den som påstår sig vara skadelidande förmår presentera full bevisning om orsakssambandet. Samma lägre beviskrav föreskrivs bl.a. i 4 kap. 21 § konsumentköplagen (2022:260) avseende säljarens ansvarsfrihet från garantier. Beviskravet är lågt ställt och det bör – på samma sätt som vid tillämpning av nämnda bestämmelse i konsumentköplagen – vara tillräckligt att det vid en samlad bedömning framstår som mer sannolikt att skadan har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i den utpekade skadegörande produkten för att presumtionsregeln ska bli tillämplig (jfr rättsfallet NJA 2013 s. 524 och Herre, Konsumentköplagen, En kommentar [24 februari 2025, Version 6, JUNO], kommentaren till 4 kap. 21 § under rubriken Ansvarsbefrielse trots garanti). Som framgår av paragrafens ordalydelse krävs för att presumtionsregeln ska bli tillämplig även att det föreligger tillräckligt stora bevissvårigheter. Bedömningen av om det är orimligt svårt för den som påstår sig vara skadelidande att bevisa ett orsakssamband ska göras med beaktande av alla relevanta omständigheter i det enskilda fallet.

Tillämpningen av presumtionsregeln i andra punkten kan komma i fråga främst om en produkt är tekniskt eller vetenskapligt komplex (t.ex. en innovativ medicinteknisk produkt eller ett AI-system). Bedömningen av bevissvårigheterna ska göras med hänsyn till bl.a. komplexiteten hos den teknik som används i produkten, den information och de uppgifter som den som påstår sig vara skadelidande behöver analysera och hur komplext det specifika orsakssamband är. Det kan t.ex. inte krävas att den som påstår sig vara skadelidande kan förklara det inre funktionssättet i ett AI-system eller samband mellan ett livsmedel och uppträdandet av ett hälsotillstånd. Vidare bör det beaktas om den som påstår sig vara skadelidande har begärt att motparten ska lägga fram skriftligt bevis (s.k. edition) eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning (s.k. exhibition) enligt rättegångsbalkens regler och det – trots att den som har utpekats som skadeståndsansvarig har lämnat ut bevisningen i fråga – föreligger beaktansvärda bevissvårigheter (jfr artikel 10.4 i det nya direktivet). Det krävs dock inte att den som påstår sig vara skadelidande

har utnyttjat möjligheterna till edition eller exhibition för att presumptionsregeln ska bli tillämplig.

Bedömningen av om det föreligger så pass stora bevissvårigheter att det blir aktuellt att tillämpa presumptionsregeln ska göras utifrån de skäl som den som påstår sig vara skadelidande framför. Det krävs dock inte att han eller hon bevisar att sådana svårigheter föreligger. I ett ärende som rör ett AI-system är den som åberopar presumptionsregeln varken skyldig att förklara AI-systemets specifika egenskaper, eller hur dessa egenskaper gör det svårare att fastställa ett orsakssamband. Den som har utpekats som skadeståndsansvarig har möjlighet att invända mot påståendet om att alltför stora bevissvårigheter föreligger (se skäl 48 i det nya direktivet).

Om det inte föreligger något presumerat orsakssamband enligt första stycket, och det gäller ett svåröverskådligt och komplicerat orsakssamband, kan det i stället vara motiverat att den som påstår sig vara skadelidande ges en viss bevislättnad (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1977 s. 176, NJA 1982 s. 421, NJA 1991 s. 481, NJA 2001 s. 368, NJA 2015 s. 233 och NJA 2021 s. 1050). Befintlig rättspraxis kan ha betydelse vid prövningen av vilket beviskrav som ska tillämpas i fråga om skadeståndsansvar enligt den förevarande lagen.

Av *andra stycket* framgår att de aktuella presumptionerna går att motbevisa. Då tillämpas som utgångspunkt det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. det krävs att den som har utpekats som skadeståndsansvarig visar att skadan har orsakats p.g.a. någon annan omständighet än den säkerhetsbrist som har bevisats föreligga. Högsta domstolen har dock i flera fall ansett det motiverat att tillämpa ett något lägre beviskrav då särskilda svårigheter har ansetts föreligga att framlägga en fullständig bevisning om att andra skadeorsaker varit uteslutna (jfr bl.a. rättsfallet NJA 1982 s. 421). Även i fråga om presumptioner (eller andra fall av omkastad bevisbörda) har Högsta domstolen anført att det kan vara motiverat att den som ska motbevisa en presumption eller en omständighet ges en viss bevislättnad (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1999 s. 197, NJA 2012 s. 858 och NJA 2013 s. 524). Vad som kan krävas för att en produktansvarig ska anses ha lagt fram tillräcklig bevisning om att en skada har orsakats av någon annan omständighet än att hans eller hennes produkt har en säkerhetsbrist kan i viss mån variera beroende på omständigheterna (jfr rättsfallen NJA 2012 s. 858 p. 20 och NJA 2013 s. 524 p. 24). Befintlig rätts-

praxis kan ha betydelse vid tillämpningen av tredje stycket i förevarande paragraf.

Med hänsyn till det informationsövertag som den produktansvariga har bör det dock kunna krävas att hans eller hennes förklaring vid en helhetsbedömning framstår som klart mera sannolik än att skadan har orsakats p.g.a. den styrkta eller presumerade säkerhetsbristen. Detta något lägre beviskrav har tillämpats av Högsta domstolen bl.a. i det omnämnda rättsfallet NJA 1999 s. 197 gällande motbevisande av den presumerade oaktsamhet som följer av ett s.k. presumtionsansvar. Att det sällan i motbevisningsfallet bör bli aktuellt att tillämpa ett lägre beviskrav än klart mera sannolikt följer även av att den produktansvariga ofta är den som har bäst kännedom om en produkts utformning och funktion samt att han eller hon kan antas vara den som har bäst förutsättningar att säkra bevisning avseende produktens säkerhet.

Att det föreligger en presumtion för ett orsakssamband enligt lagens bestämmelser utgör inte något hinder mot att presumera en säkerhetsbrist med stöd av någon av bestämmelserna i 3 kap. 1 §. Det kan alltså föreligga en presumtion både för en säkerhetsbrist och ett orsakssamband i samma tvist.

4 kap. Ansvariga för en skada

Primärt skadeståndsansvariga

1 § Skadeståndsansvarig är

1. tillverkaren,
2. importören, om tillverkaren är etablerad utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES),
3. tillverkarens representant, om tillverkaren är etablerad utanför EES, eller
4. en leverantör av distributionstjänster, om tillverkaren är etablerad utanför EES, och det inte finns någon ansvarig enligt 2 som är etablerad i EES och 3.

Paragrafen anger vem som är primärt skadeståndsansvarig enligt lagen. Paragrafen motsvarar delvis 6 § första stycket i 1992 års lag. Den kompletteras av 4 kap. 3–5 §§, som utsträcker kretsen skadeståndsansvariga. Paragrafen genomför artikel 8.1 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.1.

Av *första stycket* framgår vilka som är primärt skadeståndsansvariga enligt lagen. *Första punkten* i stycket anger att tillverkaren är ansvarig för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i hans eller hennes produkt. Bestämmelsen motsvarar – tillsammans med lagens definition av tillverkare i 1 kap. 7 § 8 – 6 § första stycket 1 och 4 i 1992 års lag. En utvecklare eller producent av programvara, inbegripet leverantörer av AI-system är att betrakta som tillverkare i lagens mening. Vem som tillhör någon av dessa kategorier framgår av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828 (förordning om artificiell intelligens).

Av *andra punkten* i första stycket framgår att i de fall som tillverkaren av en produkt är etablerad utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), är den som har importerat produkten och släppt ut den på marknaden i EES skadeståndsansvarig enligt lagen. Skadeståndsansvar för den som har importerat en produkt inträder alltså först om produktens tillverkare är etablerad i ett tredjeland. I de fallen blir tillverkaren och varje importör av produkten solidariskt skadeståndsansvariga (jfr artikel 12.1 i det nya direktivet). Bestämmelsen motsvarar 6 § första stycket 2 i 1992 års lag.

Av första stycket *tredje punkten*, som saknar motsvarighet i 1992 års lag, framgår att om en tillverkare som är etablerad utanför EES har en sådan representant som avses i definitionen av tillverkarens representant i 1 kap. 7 § 10, är denna representant skadeståndsansvarig enligt lagen på samma sätt som en importör. Som tillverkarens representant räknas den som är etablerad i EES och har rätt att vidta vissa uppgifter på unionsmarknaden för en tillverkares räkning. Det kan t.ex. handla om anbringande av en s.k. CE-märkning i tillverkarens namn enligt artikel 30.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93. På samma sätt som gäller för importörer enligt andra punkten inträder skadeståndsansvaret för tillverkarens representant först om tillverkaren är etablerad i ett tredjeland. I de fallen blir tillverkaren och dess representant solidariskt skadeståndsansvariga. Om det även finns en skade-

ståndsansvarig importör av produkten är även denne solidariskt ansvarig för skadan tillsammans med tillverkaren och tillverkarens representant (jfr artikel 12.1 i det nya direktivet).

Om det inte finns någon importör som är etablerad i EES eller representant för tillverkaren, är varje leverantör av distributions-tjänster skadeståndsansvarig enligt första stycket *fjärde punkten*. Även denna punkt saknar motsvarighet i 1992 års lag. Leverantörer av distributionstjänster definieras i 1 kap. 7 § 11. Som en sådan leverantör räknas den som i en näringsverksamhet erbjuder vissa tjänster som underlättar vid leverans av produkter. Den som erbjuder minst två av tjänsterna magasinering, paketering, adressering och expediering av en produkt, utan att ha äganderätt till produkten, är att anse som en leverantör av distributionstjänster. Post- och paketleveranstjänster ingår inte i de tjänster som kan medföra att en näringsidkare är att anse som en leverantör av distributionstjänster. Uttrycken post- och paketleveranstjänster har samma betydelse som i postlagen (2010:1045) och lagen (2019:181) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gränsöverskridande paketleveranstjänster. Även andra post- och godstransporttjänster undantas dock från de tjänster som utförs av en leverantör av distributionstjänster.

För att skadeståndsansvar för en leverantör av distributionstjänster ska inträda krävs dels att tillverkaren är etablerad i ett tredje land, dels att det varken finns en skadeståndsansvarig importör som är etablerad i EES eller en representant för tillverkaren enligt lagens definition. I de fallen blir varje leverantör av distributionstjänster solidariskt skadeståndsansvarig tillsammans med tillverkaren (jfr artikel 12.1 i det nya direktivet). Även en importör som är etablerad utanför EES kan i dessa fall vara solidariskt skadeståndsansvarig tillsammans med tillverkaren och leverantören av distributionstjänster. Eftersom tillverkarens representant enligt lagens definition alltid är etablerad i EES (se 1 kap. 7 § 10) kan en sådan näringsidkare aldrig vara solidariskt skadeståndsansvarig tillsammans med en leverantör av distributionstjänster.

2 § Om en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en komponent, är både tillverkaren av komponenten och tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med skadeståndsansvariga, under förutsättning att

1. komponenten integrerades i eller sammankopplades med produkten av produktens tillverkare, eller

2. komponenten tillhandahölls av tillverkaren av produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med.

I annat fall än det som avses i första stycket är endast tillverkaren av komponenten skadeståndsansvarig.

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsansvaret för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en komponent. Den motsvarar delvis 2 § andra stycket i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 4.5, artikel 6.1 b ii och artikel 8.1 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Det följer av 2 § andra stycket i 1992 års lag att varje tillverkare som har varit involverad i tillverkningen av en produkt ansvarar för en skada som produkten, eller en av produktens komponenter, har orsakat p.g.a. en säkerhetsbrist. Det gäller även om komponenten har tillverkats av en annan tillverkare. Regleringen i 1992 års lag utgår från att tillverkaren av den slutliga produkten alltid har möjlighet att kontrollera att de komponenter som han eller hon infogade i sin produkt var säkra, eftersom det skedde innan produktansvaret inträdde i samband med att produkten sattes i omlopp. Dagens produkter innehåller dock sådana digitala komponenter (t.ex. programvara) som kan ändras av komponenttillverkaren även efter att produkten som komponenten är integrerad i eller sammankopplad med har släppts ut på marknaden. Det förekommer även att programvarukomponenter släpps ut på marknaden som fristående produkter av någon annan än den ursprungliga komponenttillverkaren och tillverkaren av produkten som programvaran är avsedd att användas i. Därför anges det i förevarande paragraf vissa villkor som måste vara uppfyllda för att tillverkaren av produkten som den defekta komponenten var integrerad i eller sammankopplad med ska vara skadeståndsansvarig. Utvecklingen av bestämmelserna om skadeståndsansvaret för defekta komponenter syftar till att begränsa produkttillverkarens skadeståndsansvar till säkerhetsbrister i komponenter som kan anses stå under hans eller hennes kontroll (jfr definitionen av uttrycket tillverkarens kontroll i artikel 4.5 och skäl 18 i det nya direktivet).

Av *första stycket* i paragrafen framgår under vilka förutsättningar som tillverkaren av produkten som den skadegörande komponenten var integrerad i eller sammankopplad med (produkttillverkaren) är solidariskt skadeståndsansvarig tillsammans med tillverkaren av komponenten (komponenttillverkaren). Av *första punkten* i stycket framgår att det gäller om produkttillverkaren har integrerat eller samman-

kopplat komponenten i eller med sin produkt. Det saknar betydelse om komponenten är tillverkad av produkttillverkaren själv eller någon annan tillverkare. Det är inte heller nödvändigt att integreringen eller sammankopplingen görs av produkttillverkaren själv. För skadeståndsansvar är det tillräckligt att produkttillverkaren har tillåtit eller samtyckt till att åtgärden vidtas av någon annan.

Produkttillverkaren ansvarar också för skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en komponent som han eller hon har tillhandahållit för sin produkt. Det framgår av första stycket *andra punkten*. På samma sätt som enligt första punkten är det för skadeståndsansvar tillräckligt att produkttillverkaren har tillåtit eller samtyckt till att komponenten tillhandahålls av någon annan. Produkttillverkarens skadeståndsansvar enligt första stycket omfattar även skador som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist som har uppkommit till följd av en uppdatering eller uppgradering av en programvarukomponent, om komponenten kan anses stå under tillverkarens kontroll. Så är fallet om uppdateringen eller uppgraderingen har gjorts av produkttillverkaren eller tillhandahållits av denne, eller om produkttillverkaren har tillåtit eller samtyckt till dessa åtgärder.

Reglerna i första stycket innebär att om en skadegörande komponent (inklusive tillhörande tjänster) står under tillverkarens kontroll på det sätt som nu angetts, är produkttillverkaren och komponenttillverkaren solidariskt skadeståndsansvariga för skadan. Till exempel är en tillverkare som tillåter att någon annan tillhandahåller programvaruuppdateringar till hans eller hennes produkt, ansvarig för säkerhetsbrister i programvaruuppdateringen. På samma sätt ansvarar en produkttillverkare för säkerhetsbrister i en tillhörande tjänst som han eller hon presenterar som en del av produkten även om den i själva verket tillhandahålls av någon annan. Endast den omständighet att en produkttillverkare erbjuder den tekniska möjligheten till att en komponent integreras i eller sammankopplas med hans eller hennes produkt innebär inte att tillverkaren har tillåtit eller samtyckt till åtgärden. En produkttillverkare ska inte heller anses ha tillåtit eller samtyckt till integrering eller sammankoppling endas genom att rekommendera ett visst varumärke eller inte erbjuda vissa komponenter (se skäl 18 i det nya direktivet).

Av *andra stycket* framgår att i de fall som produkttillverkaren inte kan hållas ansvarig för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en komponent, ansvarar komponenttillverkaren ensam för

skadan. Den skadelidande kan i sådana fall endast begära skadestånd från denna tillverkare. Detta förutsätter dock att komponenten som orsakade skadan är att bedöma som en produkt i lagens mening (uttrycket komponent innefattar dels produkter som är integrerade i eller sammankopplade med en annan produkt, dels tillhörande tjänster, se 1 kap. 7 § 3). Skadestånd för en skada som har orsakas p.g.a. en säkerhetsbrist i en tillhörande tjänst (som inte är att anse som en produkt i sig) ska alltså enligt lagen utgå endast om tjänsten stod under produkttillverkarens kontroll enligt bestämmelserna i första stycket.

I de fall då en komponenttillverkare är ensam skadeståndsansvarig har den skadelidande rätt till ersättning för skador på produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med. Detta eftersom den produkten inte kan anses ha orsakat skadan (jfr artikel 6.1 b ii och skäl 36 i det nya direktivet). Frågan behandlas närmare i kommentaren till 2 kap. 1 §.

3 § Om en skada har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en produkt som väsentligen har ändrats av någon annan än tillverkaren efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, är den som har gjort ändringen skadeståndsansvarig enligt 1 § 1.

En ändring är väsentlig, om

1. det följer av lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet, eller
2. den förändrar produktens prestanda, ändamål eller typ på ett sätt som inte kunnat förutses vid den riskbedömning som gjordes vid tillverkningen av den ursprungliga produkten, under förutsättning att riskens art förändras, en ny risk uppstår eller risknivån höjs.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vem som ansvarar för säkerhetsbrister i en väsentligen ändrad produkt. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 4.5 och 4.18 samt artikel 8.2 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

En produkt som väsentligen ändras efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk är att anse som en ny produkt (se skäl 39 i det nya direktivet). Av *första stycket* framgår att om den väsentliga ändringen har gjorts av någon annan än tillverkaren av den ursprungliga produkten, är den som har gjort ändringen skadeståndsansvarig i egenskap av tillverkare av den nya produkten. Det som föreskrivs i 4 kap. 1 § om tillverkare ska i de fallen tillämpas även i fråga om den som har gjort den väsentliga ändringen. Reglerna innebär att skadeståndsansvaret placeras på den näringsidkare som också är

ansvarig för produktens säkerhet enligt EU-förordningen om allmän produktsäkerhet (Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2023/988 av den 10 maj 2023 om allmän produktsäkerhet, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG och rådets direktiv 87/357/EEG). Arbetet med kompletterande regler till den förordningen är pågående (Fi 2024:F).

Det är tillräckligt att tillverkaren av den ursprungliga produkten ger tillstånd till eller samtycker till ändringen för att den ska anses vara gjord av den tillverkaren (jfr definitionen av tillverkarens kontroll i artikel 4.5 i det nya direktivet). Tillverkaren av den ursprungliga produkten ansvarar i sådana fall både för säkerheten i den ursprungliga produkten och i den nya produkten. Följande exempel kan ges. Om tillverkaren av en röntgenmaskin väsentligen ändrar maskinen och tillhandahåller den nya maskinen på marknaden, är han eller hon ansvarig för skador som maskinen orsakar p.g.a. en säkerhetsbrist. Det spelar i det scenariot ingen roll om säkerhetsbristen beror på den väsentliga ändringen eller inte (med undantag för frågan om från vilken tid som preskriptionstiden för skadeståndsansvaret ska räknas, se nedan). Om ändringarna har genomförts av någon annan än tillverkaren av den ursprungliga röntgenmaskinen, blir den som har gjort ändringarna skadeståndsansvarig i egenskap av tillverkare av den ändrade röntgenmaskinen. I en sådan situation kan den som har genomfört ändringen enligt 4 kap. 6 § 8 undgå skadeståndsansvar genom att visa att säkerhetsbristen finns i en del av maskinen som inte påverkas av ändringen. Om den väsentliga ändringen har gjorts på uppdrag av tillverkaren av den ursprungliga maskinen eller med dennes tillåtelse kvarstår den ursprungliga tillverkarens skadeståndsansvar.

Den som t.ex. reparerar eller renoverar en produkt på ett sätt som inte innebär en väsentlig ändring omfattas inte av produktansvaret. En tillverkare ansvarar dock för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist som har uppstått till följd av en ändring som han eller hon har gjort i sin egen produkt även om ändringen inte är väsentlig. Detta eftersom en tillverkare som ändrar sin produkt anses behålla kontrollen över produkten, och bedömningen av om en produkt har en säkerhetsbrist ska ske med hänsyn till de förhållanden som rådde när tillverkarens kontroll av en produkt upphörde, se 2 kap. 3 § andra stycket.

Av *andra stycket* framgår vad som räknas som en väsentlig ändring. Bestämmelsen har ett nära samband med lagstiftningen om produktsäkerhet och innebär att produktansvaret placeras på den som är ansvarig för att produkten överensstämmer med relevanta säkerhetskrav. I regelverket om produktsäkerhet förekommer att det anges riktvärden för när en produkt ska anses vara väsentligen ändrad. Dessa genomförs i svensk rätt genom myndighetsföreskrifter. Av *första punkten* framgår att en ändring som räknas som väsentlig enligt lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet också är att anses som en väsentlig ändring enligt lagen.

Av 7 § produktsäkerhetslagen (2004:451) framgår att en näringsidkare bara får tillhandahålla varor som är säkra. I skyldigheten att bara tillhandahålla säkra varor ligger att tillverkaren – vilket inbegriper importören om varan har importerats till det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet – måste göra en riskbedömning innan en vara släpps ut på marknaden. Av *andra punkten* framgår att väsentliga ändringar av en produkts prestanda, ändamål eller typ räknas som en väsentlig ändring, om den förändrar produktens säkerhet på ett sätt som inte kunde förutses vid denna ursprungliga riskbedömning. Den angivna paragrafen i produktsäkerhetslagen bygger på den tidigare gällande EU-förordningen om allmän produktsäkerhet. Den nya förordningen (EU) 2023/988 torde inte innebära någon ändring i detta avseende.

En väsentlig ändring kan göras genom en uppdatering eller uppgradering av programvara. Om en programvaruuppdatering väsentligen ändrar en produkt är den uppdaterade programvaran att anse som en ny produkt. Detsamma gäller om en produkts programvara helt ersätts av en ny programvara. Om programvaruuppdateringen har gjorts av någon annan än tillverkaren av produkten som programvaran är integrerad i, och denne inte heller ansvarar för den nya programvaran enligt 4 kap. 2 §, ansvarar den tillverkaren inte för skador orsakade p.g.a. en säkerhetsbrist i den nya programvaran. Detsamma gäller för tillverkaren av den ursprungliga programvaran, förutsatt att den nya programvaran inte står under dennes kontroll enligt 2 kap. 3 § *andra stycket* (t.ex. genom att han eller hon har samtyckt till ändringen). Skadeståndsansvarig i de fallen blir i stället den som har gjort den väsentliga ändringen och tillhandahållit den nya programvaran på marknaden.

Eftersom en väsentligen ändrad produkt är att bedöma som en ny produkt börjar en ny preskriptionstid löpa efter att den nya produkten har tillhandahållits på marknaden. Frågan om när preskriptionstiden börja löpa i fråga om väsentligen ändrade produkter regleras i 6 kap. 2 § första stycket 2.

Sekundärt skadeståndsansvariga

4 § Om det av produkten inte framgår vem som är skadeståndsansvarig enligt 1 §, eller om den som är skadeståndsansvarig är etablerad utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), är en distributör av produkten skadeståndsansvarig.

Skadeståndsansvaret enligt första stycket gäller dock inte om distributören hänvisar den skadelidande till någon som är skadeståndsansvarig enligt 1 § eller till en egen distributör, som är etablerad i EES.

En hänvisning enligt andra stycket ska ske inom en månad från att distributören mottog ett krav på skadestånd eller en begäran om hänvisning till en skadeståndsansvarig i ett tidigare distributionsled.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en distributörs sekundära skadeståndsansvar för bl.a. anonyma produkter. Den kompletteras av 4 kap. 5 §, som utsträcker det sekundära skadeståndsansvaret till leverantörer av vissa onlineplattformar. Paragrafen motsvarar delvis 7 § i 1992 års lag. Den genomför artikel 8.3 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.2.

Av *första stycket* framgår att en distributör omfattas av produktansvaret om det inte utifrån den skadegörande produkten går att identifiera vem som är primärt skadeståndsansvarig enligt lagens övriga bestämmelser (tillverkaren, importören, tillverkarens representant eller en leverantör av distributionstjänster), eller den eller de primärt skadeståndsansvariga är etablerade utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). I sådana fall är det enligt paragrafen möjligt för den skadelidande att rikta sitt krav på skadestånd mot den som har distribuerat produkten. Reglerna om produktansvaret för distributörer i 1992 års lag avser endast anonyma produkter, och det är enligt den lagen tillräckligt att det inte går att identifiera en inhemsk tillverkare för att det sekundära skadeståndsansvaret skulle inträda. Enligt förevarande paragraf blir distributören skadeståndsansvarig först om det inte är möjligt för den skadelidande att identifiera en primärt skadeståndsansvarig som är etablerad i EES.

Paragrafen avser dessutom, utöver anonyma produkter, den situationen då den skadelidande saknar möjlighet att rikta sitt anspråk mot en näringsidkare som är etablerad i EES. Den krets skadeståndsansvariga som inte ska kunna identifieras för att skadeståndsansvar ska inträda för distributören omfattar – till skillnad från vad som följer av 1992 års lag – samtliga skadeståndsansvariga enligt 4 kap. 1 §.

Av *andra stycket* framgår att distributören undgår skadeståndsansvar om han eller hon hänvisar den skadelidande till en enligt lagen primärt skadeståndsansvarig som är etablerad inom EES. Distributören kan även för att undgå skadeståndsansvar hänvisa den skadelidande till en egen distributör som är etablerad i EES. Samtliga distributörer i en distributionskedja har samma möjligheter att hänvisa den skadelidande till en skadeståndsansvarig i ett tidigare distributionsled. Bestämmelsen innebär att kretsen skadeståndsansvariga som distributören kan hänvisa den skadelidande till utökas jämfört med 1992 års lag på motsvarande sätt som i första stycket. Den ändring som nämnts ovan, att det inte görs någon skillnad mellan produkter som har tillverkats i Sverige respektive i EES, innebär att en distributör enligt aktuell paragraf kan befria sig från skadeståndsansvaret genom att hänvisa till en utländsk primärt skadeståndsansvarig, under förutsättning att denne är etablerad i EES.

Av *tredje stycket* framgår att en hänvisning till en skadeståndsansvarig i ett tidigare distributionsled ska ske inom en månad från det att distributören mottog antingen ett krav på skadestånd från den skadelidande eller en begäran om en sådan hänvisning på annat sätt.

5 § Det som föreskrivs i 4 § gäller också för en leverantör av en onlineplattform, om onlineplattformen har gjort det möjligt för den skadelidande att med någon som är skadeståndsansvarig enligt 1 eller 4 § ingå ett distansavtal som avser den skadegörande produkten. Skadeståndsansvaret gäller dock inte om det av onlineplattformen tydligt framgår att leverantören av plattformen endast förmedlar avtalet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en leverantör av vissa onlineplattformars sekundära skadeståndsansvar för bl.a. anonyma produkter. Den saknar motsvarighet i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 4.16 och artikel 8.4 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.2.

En leverantör av en onlineplattform som faller inom lagens definitioner av tillverkare, importör, leverantör av distributionstjänster

eller distributör (se 1 kap. 7 § 8–12), är primärt skadeståndsansvarig enligt 4 kap. 1 § på samma sätt som andra sådana aktörer. En leverantör av en onlineplattform som inte är primärt skadeståndsansvarig enligt den paragrafen är dock enligt förevarande paragraf under vissa förutsättningar sekundärt skadeståndsansvarig på samma sätt som en distributör. För skadeståndsansvar krävs att onlineplattformen har gjort det möjligt för den skadelidande att med den primärt skadeståndsansvariga, eller med en skadeståndsansvarig distributör, ingå ett distansavtal avseende den skadegörande produkten. För att en leverantör av en onlineplattform ska bli skadeståndsansvarig krävs det dessutom att det inte av onlineplattformen tydligt framgår att leverantören endast förmedlar avtalet.

Uttrycket onlineplattform har samma betydelse i lagen som i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster) (jfr artikel 4.16 i det nya direktivet). Gemensamt för alla onlineplattformar är att de utgör värdtjänster som på uppdrag av en tjänstemottagare lagrar och förmedlar information som tillhandahålls av tjänstemottagaren. Som en onlineplattform räknas t.ex. internetbaserade marknadsplatser, sociala medier, prisjämförelsewebbplatser och sökmotorer.

Reglerna om skadeståndsansvar för en leverantör av en onlineplattform bygger på bestämmelserna om ansvar för innehållet i förmedlad information i nyssnämnda EU-förordning. Enligt artikel 6.1 i den förordningen undantas värdtjänster från ansvaret för innehållet under vissa förutsättningar. Enligt artikel 6.3 gäller dessa undantag dock inte en onlineplattform som möjliggör för konsumenter att ingå distansavtal med näringsidkare, om plattformen visar informationen eller möjliggör en transaktion på ett sätt så att en genomsnittlig konsument felaktigt tror att informationen eller produkten tillhandahålls av onlineplattformen själv, eller att näringsidkaren agerar under onlineplattformens överinseende eller kontroll. Så kan vara fallet om onlineplattformen marknadsför produkten i sitt eget namn i stället för att använda namnet på den näringsidkare som kommer att tillhandahålla produkten, eller om det felaktigt framstår som om onlineplattformen bestämmer priset på de varor som näringsidkaren erbjuder. Om förutsättningarna enligt artikel 6.3 i förordningen om digitala tjänster är uppfyllda, omfattas leverantören av onlineplattformen också av

det sekundära produktansvaret enligt den förevarande paragrafen (jfr artikel 8.4 i det nya direktivet).

En leverantör av en onlineplattform kan befria sig från skadeståndsansvaret på samma sätt som en distributör, dvs. genom att hänvisa den skadelidande till en skadeståndsansvarig i ett tidigare distributionsled som är etablerad i det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Detta utvecklas närmare i kommentaren till 4 kap. 4 §.

Befrielse från ansvar

6 § Skadeståndsansvarig är inte

1. den tillverkare eller importör som visar att han eller hon inte har släppt ut produkten på marknaden eller tagit den i bruk,

2. den distributör som visar att han eller hon inte har tillhandahållit produkten på marknaden,

3. den tillverkare eller importör som gör sannolikt att säkerhetsbristen har uppkommit efter att produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk,

4. den distributör som gör sannolikt att säkerhetsbristen har uppkommit efter att produkten tillhandahölls på marknaden,

5. den som visar att säkerhetsbristen beror på att produkten måste stämma överens med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet,

6. den som visar att det inte var möjligt att upptäcka säkerhetsbristen med hänsyn till det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk, eller under den tid som produkten stod under tillverkarens kontroll enligt 2 kap. 3 § andra stycket,

7. den tillverkare av en sådan komponent som avses i 2 § första stycket som visar att säkerhetsbristen i komponenten beror på utformningen av produkten som komponenten har integrerats i eller sammankopplats med, eller de anvisningar som tillverkaren av produkten har lämnat till komponentens tillverkare, eller

8. den tillverkare av en väsentligen ändrad produkt som avses i 3 § första stycket som visar att säkerhetsbristen som har orsakat skadan avser en del av produkten som inte påverkas av ändringen.

Första stycket 3 och 4 gäller inte om skadan har orsakats på grund av en säkerhetsbrist i en produkt som beror på

1. produktens programvara eller en tillhörande tjänst, om produktens tillverkare ansvarar för dessa enligt 2 § första stycket,

2. avsaknaden av uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara, om säkerhetsbristen har uppstått under den tid som produkten stod under tillverkarens kontroll enligt 2 kap. 3 § andra stycket, eller

3. en väsentlig ändring av produkten som har gjorts av tillverkaren av den ursprungliga produkten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvarsbefrielse. Den motsvarar delvis 8 § i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 11 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

Av *första stycket* framgår i vilka fall som den som annars hade varit skadeståndsansvarig för en produktskada undgår skadeståndsansvar. Det är den som gör gällande att det föreligger en grund för ansvarsbefrielse som har bevisbördan för sitt påstående. Enligt *första punkten* i det stycket är den tillverkare eller den importör som visar att han eller hon inte har släppt ut den skadegörande produkten på marknaden eller tagit den i bruk inte skadeståndsansvarig enligt lagen. Det samma gäller enligt *andra punkten* för den distributör som visar att han eller hon inte har tillhandahållit den skadegörande produkten på marknaden. Punkterna 1 och 2 motsvarar 8 § 1 i 1992 års lag. De aktuella ansvarsbefrielsegrunderna avser främst de fall då en annan person än tillverkaren har sett till att produkten lämnat tillverkningsledet eller när användningen av produkten sker mot tillverkarens vilja, t.ex. när framställningsprocessen ännu inte är avslutad (se skäl 49 i det nya direktivet och EU-domstolens domar Veedefald, C-203/99, EU:C:2001:258 p. 16 samt O'Byrne, C-127/04, EU:C:2006:93 p. 24). Det kan handla om att avfall hämtas från en soptipp eller att ett giftigt ämne stjäls från ett laboratorium och skadar den som tillägnat sig det. Vidare gäller ansvarsbefrielse om den skadegörande produkten har sålts av en privatperson eller av en inte vinstdrivande organisation, dvs. om produkten har tillhandahållits utanför en näringsverksamhet (se Hellner & Radetzki, Skadeståndsrätt [2023, Version 12, JUNO] s. 298).

Tidpunkten för utsläppande på marknaden eller ibruktagande är normalt den tidpunkt då en produkt lämnar tillverkarens kontroll i den meningen att tillverkaren inte längre kan påverka produktens utformning. Enligt *tredje punkten* undgår därför tillverkaren eller importören skadeståndsansvar om han eller hon gör sannolikt att säkerhetsbristen inte fanns när produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. I fråga om distributörer gäller ansvarsbefrielse enligt *fjärde punkten* om distributören gör sannolikt att säkerhetsbristen inte fanns när han eller hon tillhandahöll produkten på marknaden. Punkterna 3 och 4 motsvarar 8 § 2 i 1992 års lag. I andra stycket regleras undantag från bestämmelserna i tredje och fjärde punkterna. Undantagen behandlas i kommentaren till det stycket.

Enligt *femte punkten* gäller ansvarsbefrielse för den som bevisar att säkerhetsbristen beror på att produkten måste stämma överens med lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet. Den motsvarar 8 § 3 i 1992 års lag.

Den som annars hade varit skadeståndsansvarig undgår enligt *sjätte punkten* skadeståndsansvar om han eller hon visar att det p.g.a. det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk inte var möjligt att upptäcka säkerhetsbristen (s.k. utvecklingsskador). Bestämmelsen kallas i unionsrätten för bestämmelsen om utvecklingsrisker. Sjätte punkten motsvarar bestämmelsen om utvecklingsrisker i 8 § 4 i 1992 års lag. En nyhet i förhållande till 1992 års lag är dock att om tillverkaren behåller kontrollen över en produkt efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk enligt reglerna i 2 kap. 3 § andra stycket gäller ansvarsbefrielse p.g.a. förevarande punkt endast om säkerhetsbristen inte gick att upptäcka under den tid som produkten stod under tillverkarens kontroll. Enligt 2 kap. 3 § andra stycket behåller tillverkaren kontrollen över sin produkt om han eller hon gör ändringar av produkten eller behåller möjligheten att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara. Utvecklingen av bestämmelsen innebär bl.a. att om det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget förändras efter att en produkt har släppts ut på marknaden, och det som en följd av detta blir möjligt att upptäcka en tidigare okänd säkerhetsbrist i en produkts programvara, gäller ansvarsbefrielse inte för en tillverkare som har haft möjlighet att förebygga en skada genom att uppdatera eller uppgradera programvaran.

Enligt *sjunde punkten* undgår en tillverkare av en komponent som orsakat en säkerhetsbrist i produkten som komponenten var integrerad i eller sammankopplad med skadeståndsansvar, om han eller hon visar att säkerhetsbristen beror på utformningen av produkten som komponenten användes i eller med, eller beror på de anvisningar som tillverkaren av den produkten har gett till komponenttillverkaren. Bestämmelsen innebär att en komponenttillverkare inte ansvarar för en felaktig användning av komponenten som han eller hon inte har kunnat kontrollera. 1992 års lag innehåller inte någon motsvarande bestämmelse, men ansvarsbefrielse har ändå ansetts gälla på motsvarande sätt enligt den lagen (jfr prop. 1990/91:197 s. 45 och 46).

Även *åttonde punkten* är ny i förhållande till 1992 års lag. Den reglerar frågan om ansvarsbefrielse för en tillverkare av en väsent-

ligen ändrad produkt. Reglerna om skadeståndsansvar för en väsentligen ändrad produkt finns i 4 kap. 3 §. Av den paragrafen framgår att om någon annan än tillverkaren av den ursprungliga produkten har gjort den väsentliga ändringen, är han eller hon produktansvarig i egenskap av tillverkare av den nya produkten. Som väsentliga ändringar av en produkt räknas dels ändringar som anses vara väsentliga enligt lag eller föreskrifter om produktsäkerhet, dels väsentliga ändringar av en produkts prestanda, ändamål eller typ som förändrar produktens säkerhet på ett sätt som inte kunde förutses vid den riskbedömning som produktens tillverkare ska göra enligt 7 § produktsäkerhetslagen (2004:451).

Om en skada har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en väsentligen ändrad produkt ansvarar tillverkaren av den ändrade produkten som utgångspunkt för skadan. Det innebär t.ex. att den som väsentligen ändrar en bils programvara är skadeståndsansvarig för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist som beror på programvaruuppgaderingen. Av förevarande punkt framgår dock att den som väsentligen har ändrat en produkt inte är skadeståndsansvarig om han eller hon visar att säkerhetsbristen som har orsakat skadan finns i en del av produkten som inte påverkas av ändringen. Om skadan i det nyssnämnda exemplet i stället beror på ett konstruktionsfel i bilens bromsar undgår den som har gjort den väsentliga ändringen i bilens programvara skadeståndsansvar, under förutsättning att bromsarna inte påverkas av ändringen. I stället ansvarar bromstillverkaren för skadan (eventuellt tillsammans med bilens ursprungliga tillverkare enligt 4 kap. 2 §).

Andra stycket innehåller undantag från bestämmelserna om ansvarsbefrielse i tredje och fjärde punkterna i första stycket (ansvarsbefrielse p.g.a. att säkerhetsbristen har uppstått efter att den skadegörande produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, om det är fråga om en tillverkare eller en importör, eller produkten tillhandahållits på marknaden, om det är fråga om en distributör). Bestämmelserna saknar motsvarighet i 1992 års lag.

Enligt *första punkten* i andra stycket framgår att en tillverkare ansvarar för en säkerhetsbrist i produktens programvara eller i en tillhörande tjänst även om säkerhetsbristen uppkommer efter att produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Detta förutsätter dock att programvaran eller tjänsten utgör en sådan komponent som tillverkaren ansvarar för enligt 4 kap. 2 §, dvs. att programvaran

eller tjänsten har stått under tillverkarens kontroll. En komponent står under tillverkarens kontroll om tillverkaren, själv eller genom någon annan, har integrerat eller sammankopplat komponenten i eller med sin produkt, eller om tillverkaren, själv eller genom någon annan, har tillhandahållit komponenten för sin produkt. Om det t.ex. enligt presentationen av en smart-tv ingår en videoapplikation, men användaren är tvungen att ladda ned applikationen från någon annans webbplats efter köpet av tv:n, förblir tillverkaren av tv:n (tillsammans med tillverkaren av videoapplikationen) ansvarig för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i videoapplikationen. I ett sådant fall gäller inte ansvarsbefrielse även om säkerhetsbristerna uppstod först efter att tv:n släpptes ut på marknaden (se skäl 50 i det nya direktivet). Ett annat exempel är om en säkerhetsbrist i en självstyrande bils navigationssystem orsakar en skada, ansvarar bilens tillverkare för skadan även om säkerhetsbristen inte fanns när bilen släpptes ut på marknaden.

Enligt *andra punkten* i andra stycket ansvarar tillverkaren för skador som beror på avsaknaden av uppdateringar eller uppgraderingar av produktens programvara som varit nödvändiga för att upprätthålla säkerheten. Detta förutsätter dock att säkerhetsbristen har uppkommit under tiden som produkten stod under tillverkarens kontroll enligt 2 kap. 3 § andra stycket, dvs. under den tid som tillverkaren hade möjlighet att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av programvaran. Skadeståndsansvaret kvarstår t.ex. om en produkts säkerhetsbrister består i att det saknas uppdateringar eller uppgraderingar av programvaran som är nödvändiga för att hantera sårbarheter i fråga om cybersäkerhet, även om säkerhetsbristerna uppstod först efter att produkten släpptes ut på marknaden. Skadeståndsansvar gäller dock inte om skadan beror på att produktens ägare inte har installerat en uppdatering eller uppgradering som tillhandahållits i syfte att säkerställa eller upprätthålla en produkts säkerhetsnivå (se skäl 51 i det nya direktivet).

En tillverkare som själv, eller genom någon annan, genomför väsentliga ändringar av sin produkt ansvarar för säkerhetsbrister som beror på den väsentliga ändringen, även om säkerhetsbristen har uppkommit efter att den ursprungliga produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Det framgår av *tredje punkten* i andra stycket. Som nämns i kommentaren till 4 kap. 3 § ansvarar en tillverkare även för ändringar av sin produkt som inte är väsentliga. I de

fallen kan dock tillverkaren undgå skadeståndsansvar genom att visa att säkerhetsbristen har uppkommit efter att den skadegörande produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk enligt tredje punkten i det första stycket. Detta eftersom undantaget i den förevarande punkten endast gäller väsentliga ändringar.

5 kap. Jämkning och regressrätt

Jämkning

1 § Skadeståndet kan jämkas efter vad som är skäligt, om vållande på den skadelidandes sida har medverkat till skadan.

Paragrafen motsvarar 10 § i 1992 års lag. Den genomför artikel 13.2 i det nya direktivet. Övervägandena finns i prop. 1992/93:38 s. 12–16.

Regressrätt

2 § Om två eller flera enligt denna lag är ansvariga för samma skada, ska skadeståndsansvaret slutligen fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Paragrafen innehåller bestämmelser om regressrätt vid solidariskt skadeståndsansvar. Paragrafen saknar motsvarighet i 1992 års lag. Den genomför artiklarna 12 och 14 i det nya direktivet. Bestämmelser om regressrätt finns också i 5 kap. 3 §, som reglerar den slutliga fördelningen av skadeståndsansvaret för produktskador som har ersatts enligt vissa bestämmelser i konsumenttjänstlagen (1985:716) och konsumentköplagen (2022:260). Övervägandena finns i avsnitt 5.12.

Om flera är skadeståndsansvariga för en skada som ska ersättas enligt förevarande lag svarar de solidariskt för skadan i enlighet med 6 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207). Det innebär att den skadelidande kan kräva ut hela skadeståndsbeloppet från vilken som helst av dem. Detta svarar mot artikel 12.1 i det nya direktivet. Av den förevarande paragrafen framgår att den som i en sådan situation betalar skadestånd till den skadelidande har rätt att kräva tillbaka en del av eller hela beloppet från övriga skadeståndsansvariga. Det som gäller om regressrätt enligt lagen skiljer sig alltså inte från skadeståndsrätten

i allmänhet. Eftersom bestämmelsen enbart utgör en kodifiering i produktansvarsfallen av en allmän skadeståndsrättslig princip, innebär den ingen ändring i sak.

Fördelningen av skadeståndsansvaret ska enligt paragrafen ske efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna. Inte heller detta innebär någon ändring i förhållande till vad som hittills har gällt enligt rättspraxis. I fråga om fördelningen mellan flera strikt skadeståndsansvariga pekar rättspraxis ganska entydigt mot en skälighetsbedömning som innebär att de skadeståndsansvariga får svara med lika stora delar, om en sådan bedömning inte föranleder att ansvaret bör läggas helt eller till större delen på den ena parten (se rättsfallet NJA 1968 s. 387). En skälighetsbedömning som innebär att den som har betalat skadestånd enligt lagen får tillbaka hela beloppet av de övriga skadeståndsansvariga är inte utesluten. Det bör dock komma i fråga endast i sällsynta undantagsfall vid strikt skadeståndsansvar på båda sidor (se dock 5 kap. 3 §). Befintlig rättspraxis kan ha betydelse vid tillämpningen av reglerna i förevarande paragraf.

Lagens bestämmelser om regressrätt är dispositiva i förhållande till de produktansvariga (med undantag för den situation som regleras i 5 kap. 3 §). Om det finns ett avtal mellan de produktansvariga som reglerar hur produktansvaret ska fördelas mellan dem inbördes, kommer det att gälla. En produktansvarig kan dock enligt 1 kap. 8 § aldrig begränsa sina skyldigheter enligt lagen gentemot en skadelidande.

Som en följd av att avtalsfrihet gäller i fråga om regressrätt kan en tillverkare som integrerar en komponent från en annan tillverkare i sin produkt avtala bort sin regressrätt i förhållande till komponenttillverkaren. Det kan bli aktuellt t.ex. om tillverkaren av en programvarukomponent är ett mikroföretag eller ett småföretag enligt kommissionens rekommendation 2003/361/EG av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag (jfr artikel 12.2 i det nya direktivet). En sådan komponenttillverkare kan ha ett behov av skydda sig mot alltför stora ekonomiska risker för att kunna fortsätta med utveckling av innovativ programvara.

3 § Den som har betalat skadestånd enligt 31 § fjärde stycket konsumenttjänstlagen (1985:716) eller 6 kap. 3 § andra stycket konsumentköplagen (2022:260) har rätt att av den som är skadeståndsansvarig enligt denna lag få tillbaka det som han eller hon har betalat.

Avtalsvillkor som inskränker den ersättningsberättigades rätt enligt första stycket är utan verkan.

Paragrafen innehåller bestämmelser om regressrätt för den som har betalat skadestånd enligt 31 § fjärde stycket konsumenttjänstlagen eller 6 kap. 3 § andra stycket konsumentköplagen för en skada som omfattas av lagen. Paragrafen motsvarar 11 § i 1992 års lag. Den saknar motsvarighet i det nya direktivet. Övervägandena finns i prop. 1990/91:197 s. 59–61 och avsnitt 5.12.

Paragrafens *första stycke* svarar fullt ut mot 11 § i 1992 års lag.

I det *andra stycket* föreskrivs att den som regressanspråket riktas mot inte kan befria sig från sitt ansvar genom avtal med ett senare distributionsled. Stycket har inte någon motsvarighet i 11 § i 1992 års lag. Det har tillkommit eftersom förevarande lags 1 kap. 8 §, som reglerar lagens tvingande verkan, har ett mer begränsat tillämpningsområde än motsvarande bestämmelse i 1992 års lag, och därför inte träffar den nu aktuella situationen. Ingen ändring i sak är avsedd.

6 kap. Preskription

1 § Talan om skadestånd måste väckas inom tre år från det att den skadelidande fick eller rimligen borde ha fått kännedom om

1. skadan,
2. säkerhetsbristen, och
3. vem som är ansvarig för skadan.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en treårig preskriptionstid för skadeståndsansvaret enligt lagen. Den kompletteras av 6 kap. 2 § om en yttersta tioårig preskriptionstid. Paragrafen motsvarar delvis 12 § första stycket i 1992 års lag. Den genomför artikel 16 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.13.

I paragrafen anges att en talan om skadestånd enligt lagen måste väckas inom tre år från det att den skadelidande fick kännedom om, eller rimligen borde ha fått kännedom om skadan, säkerhetsbristen, och vem som är ansvarig för skadan. Paragrafen gäller enligt sin ordalydelse endast skadeståndsansvaret enligt lagen. I fråga om preskription av skadeståndsansvar innebär bestämmelserna ingen ändring jäm-

fört med 1992 års lag. I denna del hänvisas till prop. 1990/91:197 s. 123–125.

Vid prövningen av om en regressfordran enligt 5 kap. 2 § har preskriberats ska bestämmelserna i preskriptionslagen (1981:130) tillämpas. Så har varit fallet även enligt den hittillsvarande ordningen, med undantag för regresskrav enligt 5 kap. 3 § som gäller om en säljare eller en tjänsteutövare har betalar skadestånd till den skadelidande enligt 31 § fjärde stycket konsumenttjänstlagen (1985:716) eller 6 kap. 3 § andra stycket konsumentköplagen (2022:260) för en skada som omfattas av lagen (jfr 11 § i 1992 års lag). Reglerna om preskription i 1992 års lag är nämligen tillämpliga även på sådana regresskrav (se prop. 1990/91:197 s. 123 och 124). Någon särreglering för dessa situationer föreskrivs inte i den förevarande paragrafen. Som en följd av detta ska frågan om preskription gällande regressfordringar både enligt 5 kap. 2 och 3 §§ prövas med tillämpning av preskriptionslagen. Enligt förarbetena till den lagen är preskriptionstiden för en regressfordran av samma längd som preskriptionstiden för den ursprungliga fordringen (se prop. 1979/80:119 s. 93). Det innebär att en regressfordran preskriberas samtidigt som skadeståndsansvaret. Dock har den som har betalat skadeståndet enligt 4 § preskriptionslagen alltid en frist på minst ett år räknat från betalningen för att framställa sina regresskrav.

2 § Talan om skadestånd måste väckas inom tio år från det att den skadegörande produkten

1. släpptes ut på marknaden eller togs i bruk, eller
2. om det gäller en väsentligen ändrad produkt, tillhandahölls på marknaden eller togs i bruk efter den väsentliga ändringen.

En talan får väckas efter den tid som anges i första stycket om den avser skadestånd för en latent personskada och den skadelidande på grund av skadans beskaffenhet varit förhindrad att väcka talan i tid. En sådan talan måste dock väckas inom 25 år från det att preskriptionstiden börjar löpa enligt första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den yttersta preskriptionstiden för en produktskada. Den motsvarar delvis 12 § andra stycket i 1992 års lag. Paragrafen genomför artikel 17 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.13.

I paragrafens *första stycke* anges inom vilken tid som en talan om skadestånd enligt lagen som huvudregel måste väckas. Av *första punkten* i det stycket framgår att en sådan talan måste väckas inom tio år

från det att den skadegörande produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. Bestämmelsen har en motsvarighet i 1992 års lag.

Andra punkten innebär en nyhet i förhållande till 1992 års lag. Av punkten framgår när den tioåriga preskriptionstiden börjar löpa i fråga om en väsentligen ändrad produkt. Reglerna om skadeståndsansvar för en väsentligen ändrad produkt finns i 4 kap. 3 §. Som väsentliga ändringar av en produkt räknas dels ändringar som anses vara väsentliga enligt lag eller föreskrifter om produktsäkerhet, dels väsentliga ändringar av en produkts prestanda, ändamål eller typ som förändrar produktens säkerhet på ett sätt som inte kunde förutses vid den riskbedömning som produktens tillverkare ska göra enligt 7 § produktsäkerhetslagen (2004:451). Preskriptionstiden för en väsentligen ändrad produkt räknas från det att produkten tillhandahölls på marknaden eller togs i bruk efter att den väsentliga ändringen gjordes. Om en väsentlig ändring görs genom en uppdatering eller uppgradering av programvaran, eller genom ett AI-systems kontinuerliga inläring, bör den väsentligt ändrade produkten anses ha tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk vid den tidpunkt då ändringen faktiskt görs (se skäl 40 i det nya direktivet).

Av *andra stycket* framgår att en förlängd yttersta preskriptionstid på 25 år gäller i fråga om latent personskador. För att den skadelidande ska kunna nyttja den längre tidsfristen krävs det dock att han eller hon p.g.a. skadans natur varit förhindrad att väcka talan inom den tid som anges i första stycket. Så kan vara fallet om följderna av en personskada inte visar sig förrän efter den tioåriga preskriptionstidens utgång och den skadelidande inte på något annat sätt fått kännedom om skadan.

Frågan om preskription av regressfordringar enligt 5 kap. 2 och 3 §§ provas med tillämpning av preskriptionslagen. I denna del hänvisas till kommentaren till 6 kap. 1 §.

3 § Den som inte väcker talan inom den tid som anges i 1 och 2 §§ har inte rätt till skadestånd.

Paragrafen motsvarar 12 § tredje stycket i 1992 års lag. Den genomförs tillsammans med sjätte kapitlets övriga bestämmelser artiklarna 16 och 17 i det nya direktivet. Övervägandena finns i prop. 1990/91:197 s. 75 och 76.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.
2. Genom lagen upphävs produktansvarslagen (1992:18).
3. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för produkter som före ikraftträdandet har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk.

Genom bestämmelserna genomförs artikel 2.1 och artikel 21 i det nya direktivet. Övervägandena finns i kapitel 7.

Enligt *första punkten* börjar den nya lagen att tillämpas den 9 december 2026.

Av *andra punkten* följer att 1992 års lag upphävs samma dag som lagen träder i kraft.

Av *tredje punkten* framgår att 1992 års lag fortfarande ska gälla för produkter som har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk före ikraftträdandet.

9.2 Förslaget till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410)

20 §

Om trafikskadeersättning har betalats för en skada som vållats uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet, inträder försäkringsanstalten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd av skadevållaren. Detsamma gäller om skadan har vållats genom vårdslöshet av en förare som har gjort sig skyldig till brott som avses i 4 eller 4 a § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Om trafikskadeersättning har betalats för en skada som omfattas av produktansvarslagen (0000:000), inträder försäkringsanstalten intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd enligt den lagen.

Om en infrastrukturförvaltare är ansvarig enligt järnvägstrafiklagen (2018:181) eller annan författning för skada till följd av spårdriften och trafikskadeersättning har utgått för skadan, får försäkringsanstalten kräva ersättningen åter från infrastrukturförvaltaren i den omfattning som är skälig med hänsyn till den medverkan som har förekommit på ömse sidor och omständigheterna i övrigt.

I paragrafen ändras hänvisningen till 1992 års lag till att i stället avse den nya lagen. Övriga ändringar är endast språkliga.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande, om någon har betalat trafikskadeersättning för en skada som omfattas av produktansvarslagen (1992:18).

Ikraftträdandetidpunkten anges i *punkten 1*.

Av *andra punkten* framgår att äldre föreskrifter gäller fortfarande om någon har betalat trafikskadeersättning för en skada som omfattas av 1992 års lag.

9.3 Förslaget till lag om ändring i patientskadelagen (1996:799)

20 §

Om patientskadeersättning *har* lämnats för en skada som vållats uppsåtliga eller genom grov vårdslöshet, inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd.

Om patientskadeersättning har betalats för en skada som omfattas produktansvarslagen (0000:00), inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till skadestånd enligt den lagen.

Om en skada *omfattas* av trafikförsäkring enligt trafikskadelagen (1975:1410) och har patientskadeersättning lämnats för skadan, inträder försäkringsgivaren intill det utgivna beloppet i den skadelidandes rätt till trafikskadeersättning.

I paragrafen ändras hänvisningen till 1992 års lag till att i stället avse den nya lagen. Övriga ändringar är endast språkliga.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande, om någon har betalat patientskadeersättning för en skada som omfattas av produktansvarslagen (1992:18).

Ikraftträdandetidpunkten anges i *punkten 1*.

Av *andra punkten* framgår att äldre föreskrifter gäller fortfarande om någon har betalat patientskadeersättning för en skada som omfattas av 1992 års lag.

9.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2013:315) om intelligenta transportsystem vid vägtransporter

8 §

Bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och vägtrafikdatalagen (2019:369).

I lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om behandling av personuppgifter och integritetsskydd.

I lagen (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data finns bestämmelser om myndigheters och offentliga företags tillgängliggörande av data för vidareutnyttjande.

I produktansvarslagen (0000:00) finns bestämmelser om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

I paragrafen ändras hänvisningen till 1992 års lag till att i stället avse den nya lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.

I bestämmelsen anges ikraftträdandetidpunkten.

9.5 Förslaget till lag om ändring i elsäkerhetslagen (2016:732)

29 §

Om en fysisk person har orsakats en personskada, sakskada eller skada i data på grund av en säkerhetsbrist i el som har släppts ut på marknaden från en elektrisk anläggning med egen generator eller transformator, ska anläggningens innehavare ersätta skadan.

I fråga om sakskada gäller första stycket endast skada på egendom som inte användes uteslutande för yrkesmässiga ändamål.

Första stycket gäller endast skada i data som användes uteslutande för personliga ändamål.

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om rätten till skadestånd för skador orsakade p.g.a. en säkerhetsbrist i el. Den anger även produktansvarets omfattning och vem som är produktansvarig. Paragrafen genomför artiklarna 2, 5, 6, och 8 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.1–6.3.

I paragrafens *första stycke* förtydligas att rätten till skadestånd endast tillkommer fysiska personer. Det första stycket ändras också genom ett tillägg som innebär att skadestånd inte bara betalas för personskada och sakskada, utan även för skada i data. Uttrycket data har enligt definitionen i det nya direktivet samma innebörd som i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/868 av den 30 maj 2022 om europeisk dataförvaltning (jfr artikel 4.6 i det nya direktivet). Med skada i data menas att data förloras eller förvanskas utan att det sker som en följd av en sakskada, t.ex. om radering sker av data som fanns lagrad på en dator utan att själva datorn skadas. Skada i data ersätts som en ren förmögenhetsskada. En skadelidande kan således inte kräva att skadad eller förlorad data återskapas. Om data har skadats eller förlorats, har den skadelidande rätt till ersättning för den ekonomiska skada som detta har medfört. Skada i data enligt förevarande paragraf innefattar inte skador som har orsakats av dataläckor eller är en följd av överträdelser av dataskyddsregler. Sådana skador ersätts enligt annan lagstiftning om dataskydd.

Första stycket ändras också på så sätt att produktansvaret gäller el som har ”släppts ut på marknaden”. Släppa ut på marknaden är ett väletablerat uttryck på unionsmarknaden och avser det första tillhandahållandet av en produkt i EU. En produkt tillhandahålls på marknaden när den levereras för distribution, förbrukning eller användning, som ett led i en näringsverksamhet. En produkt har släppts ut på marknaden oavsett om tillhandahållandet sker mot vederlag eller utan vederlag. Ändringen är endast språklig och det strikta skadeståndsansvaret kommer även fortsättningsvis att inträda när elen lämnat en anläggningsinnehavares anläggning.

I *andra stycket* anpassas bestämmelserna om begränsningen av rätten till skadestånd för sakskador till det nya direktivet. Enligt direktivet är rätten till ersättning för sakskador begränsad till skador på saker som den skadelidande inte använde uteslutande för yrkesmässiga ändamål. Eftersom skadestånd enligt den hittillsvarande lydelsen endast ska betalas för skador på egendom som till sin typ

vanligen är avsedd för enskilt ändamål, och som den skadelidande vid tiden för skadan använde huvudsakligen för enskilt ändamål, innebär ändringen en utvidgning av produktansvaret för sakskador.

Av *tredje stycket*, som är nytt, framgår att skadestånd endast betalas för skada i data som användes uteslutande för privat bruk.

Bestämmelsen om tvingande verkan i hittillsvarande tredje stycket flyttas till en ny paragraf, 29 a §.

29 a §

Avtalsvillkor som inskränker skadeståndsskyldigheten enligt 29 § är utan verkan.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att lagens regler om produktansvar delvis är tvingande som hittills har funnits i 29 § tredje stycket. Genom paragrafen genomförs artikel 15 i det nya direktivet. Övervägandena finns i prop. 2015/16:163 s. 52.

30 §

Skadeståndsansvaret enligt 29 § gäller inte den som

1. visar att *denne inte har släppt ut elen på marknaden*,
2. gör sannolikt att säkerhetsbristen har uppkommit efter att elen *släpptes ut på marknaden*,
3. visar att säkerhetsbristen beror på att elen måste stämma överens med *lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet*, eller
4. visar att det *inte var möjligt att upptäcka säkerhetsbristen med hänsyn till det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget då elen släpptes ut på marknaden*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansvarsbefrielse. Bestämmelserna genomför artikel 11 i det nya direktivet. Övervägandena finns i prop. 2015/16:163 s. 52 och avsnitt 6.2.

Paragrafen ändras språkligt på så sätt att uttrycket ”sätta i omlopp” byts ut mot uttrycket ”släppa ut på marknaden”, vilket svarar mot den terminologi som används i det nya direktivet. Även övriga språkliga ändringar görs. Vad som avses med uttrycket släppa ut på marknaden redovisas i kommentaren till 29 §.

30 a §

Vid tvist om skadestånd enligt 29 § ska elen anses ha en säkerhetsbrist, om

1. den som påstår vara skadeståndsansvarig inte följer ett föreläggande enligt rättegångsbalken att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning,

2. den som påstår sig vara skadelidande visar att elen inte uppfyller de krav i lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet som avser att förhindra den skada som elen har orsakat,

3. den som påstår sig vara skadelidande visar att skadan har orsakats på grund av ett uppenbart funktionsfel i elen under rimligen förutsebar användning eller under normala omständigheter, eller

4. den som påstår sig vara skadelidande gör sannolikt att elen har en säkerhetsbrist, och full bevisning om säkerhetsbristen inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Elen ska dock inte anses ha en säkerhetsbrist, om den som påstår vara skadeståndsansvarig visar något annat.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det vid tvist om skadestånd enligt 29 § i vissa fall ska presumeras att den utpekade skadegörande elen har en säkerhetsbrist. Paragrafen är ny. Den kompletteras av 30 b § om att det vid tvist om skadestånd enligt 29 § i vissa fall ska presumeras att en skada har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i den utpekade skadegörande elen. Paragraferna genomför artikel 10 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Som huvudregel har den skadelidande bevisbördan för både förekomsten och omfattningen av en skada samt för det orsakssamband som skadeståndstalan grundas på. Utgångspunkten är att det beviskrav som normalt gäller i tvistemål ska tillämpas även i mål om skadeståndsansvar. Vilka krav som närmare ska ställas på bevisningens styrka kan emellertid variera, främst beroende på vilka möjligheter respektive part har att säkra bevisning. Det gäller också i mål om produktansvar. Som utgångspunkt ankommer det alltså på den skadelidande att visa att det har inträffat en skada, att den aktuella elen har en säkerhetsbrist och att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan (jfr artikel 10.1 i det nya direktivet).

Enligt den förevarande paragrafen ska det vid en tvist om skadestånd enligt 29 § under vissa förutsättningar presumeras att elen har en säkerhetsbrist. Reglerna innebär att det blir möjligt att vid prövningen grunda existensen av en säkerhetsbrist på förekomsten av någon annan omständighet. Presumptionerna innebär en omkastad bevisbörda. Om en presumtion föreligger enligt den förevarande

paragrafen ankommer det på den som har utpekats som skadeståndsansvarig att motbevisa den presumerade säkerhetsbristen.

Av *första stycket* framgår under vilka förutsättningar som elen ska anses ha en säkerhetsbrist. *Första punkten* i det stycket avser situationen då den som påstås vara skadeståndsansvarig inte följer ett föreläggande enligt rättegångsbalken att lägga fram skriftligt bevis (s.k. edition) eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning (s.k. exhibition). Underlåtenhet att följa ett sådant föreläggande kan enligt 35 kap. 4 § rättegångsbalken tolkas som ett bevis mot honom eller henne. Den aktuella bestämmelsen är dock mer långtgående och föreskriver att underlåtenheten innebär att den utpekade skadegörande elen ska anses ha en säkerhetsbrist. Det ankommer på rätten att pröva om föreläggandet har efterföljts eller inte.

En säkerhetsbrist ska enligt *andra punkten* i första stycket också presumeras om den som påstår sig vara skadelidande visar att elen i fråga inte uppfyller de krav som uppställs i lag eller annan föreskrift om produktsäkerhet. För att elen i ett sådant fall ska anses ha en säkerhetsbrist krävs dock att produktsäkerhetskravet som inte uppfylls är avsett att förebygga risken för en sådan skada som tvisten gäller. Regler om krav på el som sådan finns i ellagen (1997:857). Enligt 4 kap. 18 § i den lagen ska ett nätföretags överföring av el för någon annans räkning ha god kvalitet. Innebörden av att överföringen av el har god kvalitet regleras närmare i föreskrifter om produktsäkerhet (se t.ex. Svensk standard SS-EN 50160 om spänningens egenskaper i elnät för allmän distribution och Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om krav som ska vara uppfyllda för att överföringen av el ska vara av god kvalitet, EIFS 2023:3).

Av *tredje punkten* i första stycket framgår att elen ska anses ha en säkerhetsbrist också om den som påstår sig vara skadelidande visar att skadan har orsakats p.g.a. ett uppenbart funktionsfel i elen under rimligen förutsebar användning eller under normala omständigheter.

Vid tillämpning av andra och tredje punkterna i första stycket åligger det den som påstår sig vara skadelidande att bevisa att de presumptionsgrundande omständigheterna föreligger. Då tillämpas det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. det krävs att han eller hon visar att förutsättningarna för att presumptionen ska inträda är uppfyllda. Den som har utpekats som skadeståndsansvarig har möjlighet att åberopa bevisning för att motbevisa de påstådda presumptionsgrundande omständigheterna.

Enligt *fyärde punkten* – som reglerar frågan om presumtion i de fall då det föreligger särskilda bevissvårigheter – ska elen anses ha en säkerhetsbrist om den som påstår sig vara skadelidande gör säkerhetsbristen sannolik, och full bevisning om säkerhetsbristen inte alls eller endast med svårighet kan föras. Det lägre beviskravet innebär att det inte är nödvändigt att den som påstår sig vara skadelidande förmår presentera full bevisning om att den utpekade skadegörande elen har en säkerhetsbrist. Samma lägre beviskrav föreskrivs bl.a. i 4 kap. 21 § konsumentköplagen (2022:260) avseende säljarens ansvarsfrihet från garantier. Beviskravet är lågt ställt och det bör – på samma sätt som vid tillämpning av nämnda bestämmelse i konsumentköplagen – vara tillräckligt att det vid en samlad bedömning framstår som mer sannolikt att den utpekade skadegörande elen har en säkerhetsbrist för att presumptionsregeln ska bli tillämplig (jfr rättsfallet NJA 2013 s. 524 och Herre, Konsumentköplagen, En kommentar [24 februari 2025, Version 6, JUNO], kommentaren till 4 kap. 21 § under rubriken Ansvarsbefrielse trots garanti). Som framgår av paragrafens ordalydelse krävs för att presumptionsregeln ska bli tillämplig även att det föreligger tillräckligt stora bevissvårigheter. Bedömningen av om det är orimligt svårt för den som påstår sig vara skadelidande att bevisa en säkerhetsbrist ska göras med beaktande av alla relevanta omständigheter i det enskilda fallet.

Vid bedömningen av bevissvårigheterna bör det beaktas om den som påstår sig vara skadelidande har begärt edition eller exhibition enligt rättegångsbalkens regler och det – trots att den som har utpekats som skadeståndsansvarig har lämnat ut bevisningen i fråga – föreligger beaktansvärda bevissvårigheter (jfr artikel 10.4 i det nya direktivet). Det krävs dock inte att den som påstår sig vara skadelidande har utnyttjat möjligheterna till edition eller exhibition för att nu aktuell presumptionsregel ska bli tillämplig.

Bedömningen av om det föreligger så pass stora bevissvårigheter att det blir aktuellt att tillämpa presumptionsregeln ska göras utifrån de skäl som den som påstår sig vara skadelidande framför. Den som har utpekats som skadeståndsansvarig har möjlighet att invända mot påståendet om att alltför stora bevissvårigheter föreligger (se skäl 48 i det nya direktivet).

Av *andra stycket* framgår att de aktuella presumptionerna går att motbevisa. Elen ska inte anses ha en säkerhetsbrist enligt första stycket, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något

annat. Vid bedömningen av om en presumerad säkerhetsbrist är motbevisad tillämpas som utgångspunkt det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. det krävs att den som har utpekats som skadeståndsansvarig visar att elen med den presumerade säkerhetsbristen inte har någon sådan brist. Högsta domstolen har dock i flera fall ansett det motiverat att den som ska motbevisa en presumption (eller andra fall av omkastad bevisbörda) ges en viss bevislättning (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1999 s. 197, NJA 2012 s. 858 och NJA 2013 s. 524). Befintlig rättspraxis kan ha betydelse vid tillämpningen av presumptionsreglerna i förevarande paragraf. En bevislättning kan enligt de nämnda avgörandena vara motiverad om en presumerad skadeorsak ska motbevisas och det gäller svåröverskådliga och komplicerade händelseförlopp, eller om det föreligger svårigheter för den som ska motbevisa presumptionen att säkra bevisning. Det senare av dessa skäl kan aktualiseras vid prövningen av om en presumerad säkerhetsbrist enligt den förevarande paragrafen är motbevisad (bevislättning för den som har att motbevisa ett presumerat orsakssamband behandlas i kommentaren till 30 b §). Det bör dock endast i undantagsfall föreligga sådana svårigheter för en produktansvarig att motbevisa en presumerad säkerhetsbrist att en bevislättning är motiverad. Detta eftersom han eller hon ofta är den som har bäst förutsättningar att säkra bevisning avseende elens säkerhet. Vad som bör krävas för att en produktansvarig ska anses ha lagt fram tillräcklig bevisning om att den aktuella elen inte har en säkerhetsbrist kan variera beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Med hänsyn till det informationsövertag som den produktansvariga har, bör det dock även om en bevislättning medges krävas att han eller hon presenterar sådan bevisning att det i vart fall framstår som klart mera sannolikt att den utpekade skadegörande elen inte har en säkerhetsbrist (jfr NJA 1999 s. 197).

Att det föreligger en presumption för en säkerhetsbrist enligt den förevarande paragrafen utgör inte något hinder mot att också presumera ett orsakssamband med stöd av någon av bestämmelserna i 30 b §. Det kan alltså föreligga en presumption både för en säkerhetsbrist och ett orsakssamband i samma tvist.

30 b §

Vid tvist om skadestånd enligt 29 § ska en skada anses ha orsakats på grund av en säkerhetsbrist i elen, om

1. skadan är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristen, eller

2. den som påstår sig vara skadelidande gör sannolikt att säkerhetsbristen har orsakat skadan, och full bevisning om orsakssambandet inte alls eller endast med svårighet kan föras.

Skadan ska dock inte anses ha orsakats av säkerhetsbristen, om den som påstås vara skadeståndsansvarig visar något annat.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det vid tvist om skadestånd enligt 29 § i vissa fall ska presumeras att en skada har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i den utpekade skadegörande elen. Paragrafen är ny. Den kompletteras av 30 a § om att det vid tvist om skadestånd enligt 29 § i vissa fall ska presumeras att den utpekade skadegörande elen har en säkerhetsbrist. Paragraferna genomför artikel 10 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Utgångspunkten är att det beviskrav som normalt gäller i tvistemål ska tillämpas även i mål om skadeståndsansvar. Vilka krav som närmare ska ställas på bevisningens styrka kan emellertid variera, främst beroende på vilka möjligheter respektive part har att säkra bevisning. Det gäller också i mål om produktansvar. Som utgångspunkt ankommer det alltså på den skadelidande att visa att det har inträffat en skada, att den aktuella elen har en säkerhetsbrist och att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan (jfr artikel 10.1 i det nya direktivet).

Enligt den förevarande paragrafen ska det vid en tvist om skadestånd enligt lagen under vissa förutsättningar presumeras att det finns ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada. För att reglerna ska bli tillämpliga krävs att den som påstår sig vara skadelidande har förmått visa att det har inträffat en skada och att den utpekade skadegörande elen har en säkerhetsbrist. Då tillämpas det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. det krävs att han eller hon visar att det uppkommit en skada och att det föreligger en säkerhetsbrist (se dock 30 a § gällande att även en säkerhetsbrist i vissa fall ska presumeras).

Reglerna innebär att det blir möjligt att vid prövningen grunda existensen av ett orsakssamband på förekomsten av någon annan omständighet. Presumtionerna innebär en omkastad bevisbörda.

Om en presumtion föreligger enligt den förevarande paragrafen ankommer det på den som har utpekats som skadeståndsansvarig att motbevisa det presumerade orsakssambandet.

Av *första stycket* framgår under vilka förutsättningar som en skada ska anses ha orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist. Enligt *första punkten* i det stycket ska en presumtion föreligga om skadan är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristen. Bestämmelsen kan bli tillämplig bl.a. vid skador som tillfogas flera personer till följd av samma säkerhetsbrist (s.k. serieskador). Det åligger den som påstår sig vara skadelidande att visa att de presumtionsgrundande omständigheterna föreligger. Som utgångspunkt krävs att han eller hon visar att den aktuella skadan är typisk för en bevisad säkerhetsbrist i just den utpekade skadegörande elen. Det bör även krävas att den som påstår sig vara skadelidande kan visa att skadan har uppkommit som en följd av användningen av den utpekade skadegörande elen.

Bedömningen av om en skada är typisk för en viss säkerhetsbrist ska främst göras utifrån liknande fall. Den som har utpekats som skadeståndsansvarig har möjlighet att åberopa bevisning för att motbevisa den påstådda presumtionsgrundande omständigheten.

Av *andra punkten* i första stycket framgår att ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada ska presumeras om orsakssambandet har gjorts sannolikt och full bevisning om orsakssambandet inte alls eller endast med svårighet kan föras. Det lägre beviskravet innebär att det inte är nödvändigt att den som påstår sig vara skadelidande förmår presentera full bevisning om orsakssambandet. Samma lägre beviskrav föreskrivs bl.a. i 4 kap. 21 § konsumentköplagen (2022:260) avseende säljarens ansvarsfrihet från garantier. Beviskravet är lågt ställt och det bör – på samma sätt som vid tillämpning av nämnda bestämmelse i konsumentköplagen – vara tillräckligt att det vid en samlad bedömning framstår som mer sannolikt att skadan har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i den utpekade skadegörande elen för att presumtionsregeln ska bli tillämplig (jfr rättsfallet NJA 2013 s. 524 och Herre, Konsumentköplagen, En kommentar [24 februari 2025, Version 6, JUNO], kommentaren till 4 kap. 21 § under rubriken Ansvarsbefrielse trots garanti). Som framgår av paragrafens ordalydelse krävs för att presumtionsregeln ska bli tillämplig även att det föreligger tillräckligt stora bevissvårigheter. Bedömningen av om det är orimligt svårt för den som påstår sig vara skadelidande att bevisa

ett orsakssamband ska göras med beaktande av alla relevanta omständigheter i det enskilda fallet.

Vid bedömningen av bevisvärigheterna bör det beaktas om den som påstår sig vara skadelidande har begärt att motparten ska lägga fram skriftligt bevis (s.k. edition) eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning (s.k. exhibition) enligt rättegångsbalkens regler och det – trots att den som har utpekats som skadeståndsansvarig har lämnat ut bevisningen i fråga – föreligger beaktansvärda bevisvärigheter (jfr artikel 10.4 i det nya direktivet). Det krävs dock inte att den som påstår sig vara skadelidande har utnyttjat möjligheterna till edition eller exhibition för att presumptionsregeln ska bli tillämplig.

Bedömningen av om det föreligger så pass stora bevisvärigheter att det blir aktuellt att tillämpa presumptionsregeln ska göras utifrån de skäl som den som påstår sig vara skadelidande framför. Den som har utpekats som skadeståndsansvarig har möjlighet att invända mot påståendet om att alltför stora bevisvärigheter föreligger (se skäl 48 i det nya direktivet).

Om det inte föreligger något presumerat orsakssamband enligt första stycket, och det gäller ett svåröverskådligt och komplicerat orsakssamband, kan det i stället vara motiverat att den som påstår sig vara skadelidande ges en viss bevislättning (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1977 s. 176, NJA 1982 s. 421, NJA 1991 s. 481, NJA 2001 s. 368, NJA 2015 s. 233 och NJA 2021 s. 1050). Befintlig rättspraxis kan ha betydelse vid prövningen av vilket beviskrav som ska tillämpas i fråga om skadeståndsansvar enligt den förevarande lagen.

Av *andra stycket* framgår att de aktuella presumptionerna går att motbevisa. Då tillämpas som utgångspunkt det ordinära beviskravet i tvistemål, dvs. det krävs att den som har utpekats som skadeståndsansvarig visar att skadan har orsakats p.g.a. någon annan omständighet än den säkerhetsbrist som har bevisats föreligga. Högsta domstolen har dock i flera fall ansett det motiverat att tillämpa ett något lägre beviskrav då särskilda svårigheter har ansetts föreligga att framlägga en fullständig bevisning om att andra skadeorsaker varit uteslutna (jfr bl.a. rättsfallet NJA 1982 s. 421). Även i fråga om presumptioner (eller andra fall av omkastad bevisbörda) har Högsta domstolen anfört att det kan vara motiverat att den som ska motbevisa en presumption eller en omständighet ges en viss bevislättning (jfr bl.a. rättsfallen NJA 1999 s. 197, NJA 2012 s. 858 och NJA 2013 s. 524). Vad som kan krävas för att en produktansvarig ska anses ha lagt fram till-

räcklig bevisning om att en skada har orsakats av någon annan omständighet än att den utpekade skadegörande elen har en säkerhetsbrist kan i viss mån variera beroende på omständigheterna (jfr rättsfallen NJA 2012 s. 858 p. 20 och NJA 2013 s. 524 p. 24). Befintlig rättspraxis kan ha betydelse vid tillämpningen av tredje stycket i förevarande paragraf.

Med hänsyn till det informationsövertag som den produktansvariga har bör det dock kunna krävas att hans eller hennes förklaring vid en helhetsbedömning framstår som klart mera sannolik än att skadan har orsakats p.g.a. den styrkta eller presumerade säkerhetsbristen. Detta något lägre beviskrav har tillämpats av Högsta domstolen bl.a. i det omnämnda rättsfallet NJA 1999 s. 197 gällande motbevisande av den presumerade oaktsamhet som följer av ett s.k. presumtionsansvar. Att det sällan i motbevisningsfallet bör bli aktuellt att tillämpa ett lägre beviskrav än klart mera sannolikt följer även av att den produktansvariga ofta är den som har bäst förutsättningar att säkra bevisning avseende elens säkerhet.

Att det föreligger en presumtion för ett orsakssamband enligt den förevarande paragrafen utgör inte något hinder mot att presumera en säkerhetsbrist med stöd av någon av bestämmelserna i 30 a §. Det kan alltså föreligga en presumtion både för en säkerhetsbrist och ett orsakssamband i samma tvist.

30 c §

Om två eller flera enligt 29 § är ansvariga för samma skada, ska skadeståndsansvaret slutligen fördelas mellan dem efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Paragrafen innehåller bestämmelser om regress vid solidariskt skadeståndsansvar. Paragrafen är ny. Den genomför artikel 12.1 och artikel 14 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Om flera är skadeståndsansvariga för en skada som ska ersättas enligt 29 §, svarar de solidariskt för skadan i enlighet med 6 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207) (jfr artikel 12.1 i det nya direktivet). Det innebär att den skadelidande kan kräva ut hela skadeståndsbeloppet från vem som helst av dem. Av paragrafen framgår att den som i en sådan situation betalar skadestånd till den skadelidande har rätt att kräva tillbaka en del av beloppet från övriga skadeståndsansvariga.

Fördelningen ska ske efter vad som är skäligt med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter. Det som gäller enligt lagen i fråga om regressrätt följer alltså vad som gäller enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer. Eftersom bestämmelsen enbart utgör en kodifiering på förevarande lags område av en gällande skadeståndsrättslig princip innebär den ingen ändring i sak.

Fördelningen av skadeståndsansvaret ska enligt paragrafen ske efter vad som är skäligt med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter. Inte heller detta innebär någon ändring i förhållande till vad som hittills har gällt enligt rättspraxis. I fråga om fördelningen mellan flera strikt skadeståndsansvariga pekar rättspraxis ganska entydigt mot en skälighetsbedömning som innebär att de skadeståndsansvariga får svara med lika stora delar, om skälighetsbedömningen inte föranleder att ansvaret bör läggas helt eller till större delen på den ena parten (se rättsfallet NJA 1968 s. 387). Det skulle i vissa fall kunna vara skäligt att den som har betalat skadeståndet får tillbaka hela beloppet av de övriga skadeståndsansvariga. Vid strikt skadeståndsansvar på båda sidor bör det dock komma i fråga endast i sällsynta undantagsfall. Befintlig rättspraxis kan ha betydelse vid tillämpningen av presumtionsreglerna i förevarande paragraf.

Bestämmelsen är dispositiv i förhållande till de produktansvariga. Om det finns ett avtal mellan de produktansvariga som reglerar hur produktansvaret ska fördelas mellan dem inbördes, kommer detta att gälla. En produktansvarig kan dock aldrig begränsa sina skyldigheter gentemot en skadelidande. Det framgår av 29 a §.

35 §

Talan om skadestånd enligt 28 § första stycket eller 31 § måste väckas inom två år från det att skadan inträffade.

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription av skadeståndsansvaret enligt 28 § första stycket och 31 §. Paragrafen motsvarar bestämmelsen i hittillsvarande första stycket 1. De ändringar som har gjorts i den delen är endast språkliga och redaktionella. Övervägandena finns i prop. 2015/16:163 s. 53.

Bestämmelserna om preskription av skadestånd i hittillsvarande första stycket 2 och om verkan av preskription i hittillsvarande andra stycket flyttas till två nya paragrafer, 35 a och b §§.

35 a §

Talan om skadestånd enligt 29 § måste väckas inom tre år från det att den skadelidande fick eller rimligen borde ha fått kännedom om

- 1. skadan,*
- 2. säkerhetsbristen, och*
- 3. vem som är ansvarig för skadan.*

Talan om skadestånd enligt 29 § måste väckas inom tio år från det att den skadegörande elen släpptes ut på marknaden.

En talan får väckas efter den tid som anges i andra stycket om den avser skadestånd för en latent personskada och den skadelidande på grund av skadans beskaffenhet varit förhindrad att väcka talan i tid. En sådan talan måste dock väckas inom 25 år från det att preskriptionstiden börjar löpa enligt andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription av skadeståndsansvar enligt 29 §. Paragrafen är ny. Den motsvarar delvis hittillsvarande 35 §. Paragrafen genomför artiklarna 16 och 17 i det nya direktivet. Övervägandena finns i prop. 2015/16:163 s. 53 och avsnitt 6.6.

Första och andra stycket motsvarar i sak de hittillsvarande bestämmelserna 35 § första stycket 2. De ändringar som har gjorts i denna del är endast språkliga och redaktionella.

Av *tredje stycket*, som är nytt, framgår att en förlängd yttersta preskriptionstid på 25 år gäller i fråga om latent personskador. För att den skadelidande ska kunna nyttja den längre tidsfristen krävs dock att han eller hon p.g.a. skadans beskaffenhet varit förhindrad att väcka talan inom den tid som anges i andra stycket. Så kan t.ex. vara fallet om följderna av en personskada inte visar sig på ett sådant sätt att den skadelidande inte kan anses haft kännedom om skadan förrän efter den tioåriga preskriptionstidens utgång.

Vid prövningen av om en regressfordran enligt 30 c § har preskriberats ska bestämmelserna i preskriptionslagen (1981:130) tillämpas. Enligt förarbetena till den lagen är preskriptionstiden för en regressfordran av samma längd som preskriptionstiden för den ursprungliga fordringen (se prop. 1979/80:119 s. 93). Det innebär att en regressfordran preskriberas samtidigt som skadeståndsansvaret. Dock har den som har betalat skadeståndet enligt 4 § preskriptionslagen alltid en frist på minst ett år räknat från betalningen för att framställa sina regresskrav.

35 b §

Den som inte väcker talan inom den tid som anges i 35 § eller 35 a § har inte rätt till skadestånd.

Paragrafen anger att den som inte väcker talan om skadestånd inom de tider som anges i 35 eller 35 a § går miste om rätten till skadestånd. Paragrafen är ny. Den motsvarar hittillsvarande 35 § andra stycket. Övervägandena finns i prop. 2015/16:163 s. 53.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 9 december 2026.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för el som före ikraftträdandet har släppts ut på marknaden.

Ikraftträdandetidpunkten anges i *första punkten*.

Av *andra punkten* följer att de nya föreskrifterna bara gäller för el som har släppts ut på marknaden efter ikraftträdandet.

Kommittédirektiv 2024:127

Nya regler om produktansvar

Beslut vid regeringssammanträde den 19 december 2024.

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera det nya EU-direktivet om produktansvar och föreslå de författningsändringar som behövs för att genomföra det i svensk rätt.

Utredaren ska

- analysera det nya direktivet om produktansvar,
- analysera, jämföra och ta ställning till de valmöjligheter som direktivet erbjuder,
- bedöma vilka författningsändringar som behövs för att genomföra direktivet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 10 oktober 2025.

Det nya direktivet om produktansvar

De nuvarande EU-reglerna om produktansvar har funnits i närmare 40 år och bygger på principen att tillverkare har ett strikt ansvar för person- och sakskador som orsakas av produkter med säkerhetsbrister. Reglerna syftar till att säkerställa att den som skadas av en produkt på grund av att den inte är tillräckligt säker ska få ersättning för sin skada.

Genom strängare skadeståndsregler ska tillverkare dessutom få ett större incitament att framställa säkra produkter.

Under senare år har det skett stora förändringar i såväl hur produkter tillverkas och distribueras som hur de används. I syfte att anpassa reglerna till teknikutvecklingen och den digitala ekonomin samt för att skapa en bättre balans mellan näringsidkare och konsumenter och andra skadelidande, har ett nytt produktansvarsdirektiv nyligen antagits (Europaparlamentets och rådets direktiv [EU] 2024/2853 av den 23 oktober 2024 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG). Det nya direktivet ersätter rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (i det följande benämnt 1985 års direktiv).

Det nya direktivet innehåller samma grundläggande reglering som 1985 års direktiv – tillverkaren har alltså ett strikt ansvar för skada som orsakas av en säkerhetsbrist i en produkt. För att säkerställa en mer heltäckande reglering har ansvaret utvidgats från fysiska produkter och el till att även omfatta fristående mjukvara, såsom applikationer till datorer eller smarttelefoner och artificiell intelligens. Vidare omfattar det nya direktivet, förutom personskada och sakskada, även skada som utgörs av förlorade eller förvanskade data. Det nya direktivet innehåller inte någon regel om självrisk för sakskador; den skadelidande ska alltså få full ersättning för sådana skador.

För att underlätta för skadelidande i situationer där tillverkaren är etablerad utanför unionen har skadeståndsansvaret utvidgats till att, utöver importören, under vissa omständigheter även omfatta tillverkarens auktoriserade representant, tjänsteleverantörer som ägnar sig åt förvaring, paketering, adressering eller avsändning av en produkt, samt tillhandahållare av onlineplattformar.

Andra regler från 1985 års direktiv har också genomgått förändringar. Det gäller exempelvis bestämmelserna om bevisbörda och preskription. Den skadelidande behöver fortfarande som utgångspunkt visa att produkten har en säkerhetsbrist, att det har uppstått en skada och att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristen och skadan. Genom det nya direktivet har det införts regler som innebär att säkerhetsbristen i vissa fall ska presumeras. Det gäller t.ex. om svaranden inte har följt ett föreläggande att lämna över bevis, om produkten inte uppfyller obligatoriska produktsäkerhetskrav eller

om skadan har orsakats av ett uppenbart funktionsfel i produkten vid normal användning. Direktivet innehåller dessutom en regel som innebär att såväl säkerhetsbristen som orsakssambandet mellan säkerhetsbristen och skadan kan presumeras i vissa andra fall, bland annat om den skadelidande, trots ett editionsföreläggande, skulle ha alltför stora svårigheter att uppfylla sin bevisbörda. Regeln kräver dock att den skadelidande kan göra säkerhetsbristen eller orsakssambandet sannolik.

De grundläggande reglerna om preskription är desamma som i 1985 års direktiv. Den skadelidande ska väcka talan inom tre år från det att han eller hon fick eller borde ha fått kännedom om skadan, säkerhetsbristen och identiteten på den som ansvarar för skadan. Talan måste dessutom väckas inom tio år från det att produkten sattes på marknaden eller när det gäller en väsentligt ändrad produkt, från och med den dag då produkten tillhandahölls på marknaden eller togs i bruk efter en väsentlig ändring av den. I det nya direktivet har det införts en regel som innebär att den yttersta preskriptionstiden har förlängts till 25 år endast för sådana fall där skadan visar sig först efter lång tid.

I det nya direktivet finns även bestämmelser om skyldigheten för parter i domstolsprocesser att lämna ut bevis till motparten under vissa närmare angivna förutsättningar. Syftet är att underlätta för skadelidande, som ofta har ett betydande informationsunderläge i förhållande till tillverkaren, att uppfylla sin bevisbörda. Sverige ska ha genomfört det nya direktivet senast två år efter dess ikraftträdande.

Nuvarande regler

I svensk rätt har 1985 års direktiv om produktansvar genomförts huvudsakligen genom produktansvarslagen (1992:18). Lagen, som är tvingande till den skadelidandes förmån, innehåller bestämmelser om bland annat skadeståndsansvar, regressrätt och preskription. Bestämmelser om skadeståndsansvar för säkerhetsbrister i el finns i elsäkerhetslagen (2016:732).

Regler om processuell edition finns i 38 kap. rättegångsbalken. De innebär att den som innehar en skriftlig handling, som kan antas ha betydelse som bevis, är skyldig att tillhandahålla handlingen. Den som inte frivilligt tillhandahåller en sådan handling kan föreläggas av en

domstol att göra det. Ett föreläggande om edition ska föregås av en proportionalitetsbedömning.

Företagshemligheter behöver endast lämnas ut om det finns synnerliga skäl för det. Dessutom finns det regler i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som kan skydda affärs- och driftsförhållanden under en domstolsprocess.

Uppdraget att analysera och föreslå hur EU-direktivet ska genomföras

En särskild utredare bör få i uppdrag att ta ställning till hur det nya direktivet om produktansvar ska genomföras i Sverige. I uppdraget ingår att analysera hur svensk rätt förhåller sig till direktivet och lämna nödvändiga författningsförslag för att genomföra direktivet.

I uppdraget ingår att analysera, jämföra och ta ställning till de valmöjligheter som EU-direktivet erbjuder.

Ett EU-direktiv är bindande för medlemsstaterna när det gäller det resultat som ska uppnås, men medlemsstaterna får bestämma de närmare formerna för hur detta ska ske. Sverige har alltså vid genomförandet av direktivet ett visst utrymme att anpassa reglerna till svensk rätt i övrigt. Förslagen bör ansluta till den systematik och terminologi som används i svensk rätt och så långt som möjligt utformas på ett sätt som går att förena med grundläggande svenska civilrättsliga och processrättsliga principer. Liksom vid all lagstiftning bör enkelhet, överskådlighet och konsekvens eftersträvas. Det är viktigt att bestämmelserna och begreppen i direktivet förklaras och tydliggörs samtidigt som den EU-gemensamma uppfattningen om direktivets innebörd beaktas. Det gäller särskilt sådana centrala begrepp som produkt, komponent och tillhörande tjänst.

Utredaren ska därför

- analysera det nya direktivet om produktansvar,
- analysera, jämföra och ta ställning till de valmöjligheter som direktivet erbjuder,
- bedöma vilka författningsändringar som behövs för att genomföra direktivet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska bedöma och beskriva förslagens ekonomiska konsekvenser och konsekvenser i övrigt för enskilda, företag och det allmänna. Utredaren ska beräkna påverkan på statens inkomster och utgifter. Om förslag som lämnas innebär offentligfinansiella kostnader, ska förslag till finansiering lämnas. Förslagen ska även i övrigt redovisas enligt vad som anges i kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska följa genomförandet av det nya direktivet i de berörda nordiska länderna och i de andra länder som utredaren bedömer vara av intresse.

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår i utredningar och kommittéer samt inom Regeringskansliet.

Utredaren ska i den utsträckning det är lämpligt inhämta synpunkter från berörda myndigheter, organisationer och företag.

Uppdraget ska redovisas senast den 10 oktober 2025.

(Justitiedepartementet)

2024/2853

18.11.2024

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2024/2853

av den 23 oktober 2024

om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 114,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ⁽¹⁾,i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ⁽²⁾, och

av följande skäl:

- (1) För att förbättra den inre marknadens funktion är det nödvändigt att se till att konkurrensen inte snedvrids och att rörligheten för varor inte hindras. I rådets direktiv 85/374/EEG ⁽³⁾ fastställs gemensamma regler om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister i syfte att undanröja skillnader mellan medlemsstaternas rättssystem som kan snedvrida konkurrensen och påverka rörligheten för varor på den inre marknaden. En ökad harmonisering av de gemensamma regler om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister som fastställs i det direktivet skulle bidra ytterligare till att dessa mål uppnås, samtidigt som den medför en ökad grad av skydd för konsumenters och andra fysiska personers hälsa eller egendom.
- (2) Ett strikt ansvar från de ekonomiska aktörernas sida är fortfarande det enda sättet att på lämpligt sätt ta itu med problemet med rättvis fördelning av risk som den moderna tekniska produktionen medför.
- (3) Direktiv 85/374/EEG har varit ett effektivt och viktigt instrument, men det skulle behöva ses över mot bakgrund av utvecklingen inom ny teknik, inbegripet artificiell intelligens (AI), nya affärsmodeller för den cirkulära ekonomin och nya globala leveranskedjor vilka har lett till inkonsekvenser och rättsosäkerhet, i synnerhet när det gäller innebörden av termen produkt. Erfarenheterna från tillämpningen av det direktivet har också visat att skadelidande har svårt att få ersättning på grund av begränsningar av rätten att göra ersättningsanspråk och på grund av svårigheter att samla in bevisning för att styrka skadeståndsansvar, särskilt mot bakgrund av den ökande tekniska och vetenskapliga komplexiteten. Det inbegriper ersättningsanspråk vad gäller skada som har att göra med ny teknik. Översynen av det direktivet skulle således kunna uppmuntra införandet och användningen av sådan ny teknik, inbegripet AI, samtidigt som det säkerställs att klagande åtnjuter samma skyddsnivå oavsett vilken teknik det rör sig om och att alla företag gynnas av större rättssäkerhet och lika villkor.
- (4) En översyn av direktiv 85/374/EEG skulle behövas för att säkerställa samstämdhet och överensstämmelse med lagstiftningen om produktsäkerhet och marknadskontroll på unionsnivå och nationell nivå. Dessutom behöver grundläggande förhållanden och begrepp förtydligas för att säkerställa samstämdhet och rättssäkerhet samt lika villkor på den inre marknaden, och ta hänsyn till ny rättspraxis från Europeiska unionens domstol.
- (5) Med tanke på de omfattande ändringar som skulle krävas för att direktiv 85/374/EEG ska förlä ändamålsenligt och för att säkerställa tydlighet och rättssäkerhet bör det direktivet upphävas och ersättas med det här direktivet.

⁽¹⁾ EUT C 140, 21.4.2023, s. 34.⁽²⁾ Europaparlamentets ständpunkt av den 12 mars 2024 (ännu inte offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 10 oktober 2024.⁽³⁾ Rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister (EGT L 210, 7.8.1985, s. 29).

- (6) För att säkerställa att unionens produktansvarsordning är heltäckande bör strikt ansvar för produkter med säkerhetsbrister tillämpas för varje lös sak, inbegripet programvara, även när den är integrerad i annan lös egendom eller installerad i fast egendom.
- (7) Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister bör inte tillämpas för skada som uppstår till följd av kärnkraftsolyckor, i den utsträckning skadeståndsansvar för sådan skada omfattas av internationella konventioner som ratificerats av medlemsstaterna.
- (8) För att skapa en verklig inre marknad med en hög och enhetlig skyddsnivå för konsumenter och andra fysiska personer, och för att återspegla rättspraxis från Europeiska unionens domstol, bör medlemsstaterna i frågor som omfattas av detta direktiv inte behålla eller införa bestämmelser som är strängare eller mindre stränga än de som fastställs i detta direktiv.
- (9) Enligt medlemsstaternas nationella rätt kan en skadelidande ha rätt till skadestånd på grundval av avtalsrättsligt eller utomobligatoriskt ansvar som inte involverar tillverkarens ansvar för en produkts säkerhetsbrister enligt detta direktiv. Detta rör exempelvis ansvar som bygger på garantiförbindelser eller culpa eller aktörers strikta ansvar för skada som orsakats av egenskaperna hos en organism som är ett resultat av genteknik. Sådana bestämmelser i den nationella rätten, som bland annat syftar till att uppnå målet att effektivt skydda konsumenter och andra fysiska personer, bör inte påverkas av detta direktiv.
- (10) I vissa medlemsstater har skadelidande rätt att göra anspråk på skadestånd för skada som orsakats av läkemedel enligt ett särskilt nationellt ansvarssystem, vilket innebär att ett verkningfullt skydd för fysiska personer inom läkemedelsektorn redan har uppnåtts. Rätten att göra sådana anspråk bör inte påverkas av detta direktiv. Ändringar av sådana särskilda ansvarssystem bör vidare inte uteslutas så länge de inte undergräver ändamålsenligheten i det ansvarssystem som föreskrivs i detta direktiv eller dess mål.
- (11) Ersättningssystem utanför området för ansvarsordningar, såsom nationella hälso- och sjukvårdssystem, system för social trygghet eller försäkringssystem, faller utanför detta direktivs tillämpningsområde och bör därför inte uteslutas. Vissa medlemsstater har till exempel infört system för att ge ersättning för läkemedel som orsakar skada utan att ha en säkerhetsbrist.
- (12) I Europaparlamentets och rådets beslut nr 768/2008/EG^(*) fastställs gemensamma principer och referensbestämmelser som är tänkta att användas i all sektorsspecifik produktlagstiftning. För att säkerställa överensstämmelse med det beslutet bör vissa bestämmelser i detta direktiv, särskilt definitionerna, anpassas till detta.
- (13) I det digitala tidevarvet kan produkter vara fysiska eller immateriella. Programvara, såsom operativsystem, fast programvara, datorprogram, applikationer eller AI-system, blir allt vanligare på marknaden och har allt större betydelse för produktsäkerheten. Programvara kan släppas ut på marknaden som en fristående produkt eller senare integreras i andra produkter som en komponent, och den kan orsaka skada när den exekveras. Av rättssäkerhetsskäl bör det i detta direktiv klargöras att programvara vid tillämpning av strikt ansvar räknas som en produkt, oavsett hur den tillhandahålls eller används, och därmed oavsett om den lagras på en enhet, nås via ett kommunikationsnät eller molnteknik eller tillhandahålls via en modell med hyrprogram (software-as-a-service). Information bör dock inte betraktas som en produkt, och reglerna om skadeståndsansvar för produkter bör därför inte tillämpas på innehållet i digitala filer, såsom mediefiler eller e-böcker eller enbart källkoden för programvara. En utvecklare eller producent av programvara, inbegripet leverantörer av AI-system i den mening som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689^(*), bör betraktas som tillverkare.
- (14) Programvara med fri och öppen källkod, där källkoden delas öppet och användarna fritt kan komma åt, använda, ändra och vidare distribuera programvaran eller ändrade versioner av den, kan bidra till forskning och innovation på marknaden. Sådan programvara omfattas av licenser som ger vem som helst friheten att köra, kopiera, distribuera, studera, ändra och förbättra programvaran. För att inte hämma innovation eller forskning bör detta direktiv inte tillämpas på programvara med fri och öppen källkod som utvecklas eller tillhandahålls utanför ramen för kommersiell verksamhet, eftersom produkter som utvecklas eller tillhandahålls på detta sätt per definition inte släpps ut på marknaden. Att utveckla eller bidra till sådan programvara bör inte tolkas som tillhandahållande på

(*) Europaparlamentets och rådets beslut nr 768/2008/EG av den 9 juli 2008 om en gemensam ram för saluföring av produkter och upphävande av rådets beslut 93/465/EEG (EUT L 218, 13.8.2008, s. 82).

(*) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828 (förordning om artificiell intelligens) (EUT L 2024/1689, 12.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>).

marknaden. Tillgängliggörande av sådan programvara i öppna databaser bör inte anses som tillhandahållande på marknaden, såvida det inte sker som ett led i kommersiell verksamhet. I princip bör ideella organisationers tillhandahållande av programvara med fri och öppen källkod inte anses äga rum i ett affärssammanhang, såvida inte ett sådant tillhandahållande sker som ett led i kommersiell verksamhet. Om programvara däremot tillhandahålls i utbyte mot ett pris eller för personuppgifter som används på annat sätt än uteslutande för att förbättra programvarans säkerhet, kompatibilitet eller interoperabilitet, och därmed tillhandahålls som ett led i kommersiell verksamhet, bör detta direktiv tillämpas.

- (15) Om programvara med fri och öppen källkod som tillhandahålls utanför ramen för kommersiell verksamhet senare integreras av en tillverkare som en komponent i en produkt som ett led i kommersiell verksamhet och därmed släpps ut på marknaden, bör det vara möjligt att hålla den tillverkaren ansvarig för skada som orsakats av en sådan programvaras säkerhetsbrister, men inte tillverkaren av programvaran, eftersom tillverkaren av programvaran inte skulle ha uppfyllt villkoren för att släppa ut en produkt eller komponent på marknaden.
- (16) Digitala filer som sådana är inte produkter inom tillämpningsområdet för detta direktiv, men digitala tillverkningsfiler – som innehåller den funktionella information som krävs för att framställa ett fysiskt föremål genom att möjliggöra automatisk kontroll av maskiner eller verktyg som bormaskiner, svarvar, fräsar och 3D-skrivare – bör betraktas som produkter i syfte att säkerställa skyddet för fysiska personer i fall där sådana filer har säkerhetsbrister. Till exempel bör en fil för datorstödd konstruktion med säkerhetsbrister som används för att skapa en 3D-utskriften vara som orsakar skada medföra skadeståndsansvar enligt detta direktiv, om en sådan fil utvecklas eller tillhandahålls som ett led i kommersiell verksamhet. För tydlighetens skull bör det klargöras att råvaror, såsom gas och vatten, och elektricitet är produkter.
- (17) Det blir allt vanligare att digitala tjänster integreras i eller sammankopplas med en produkt på ett sådant sätt att frånvaron av tjänsten skulle hindra produkten från att utföra en av sina funktioner. Även om detta direktiv inte bör tillämpas på tjänster som sådana är det nödvändigt att utvidga det strikta ansvaret till sådana integrerade eller sammankopplade digitala tjänster eftersom de är lika avgörande för produktens säkerhet som fysiska eller digitala komponenter. Sådana tillhörande tjänster bör betraktas som komponenter i den produkt i vilken de är integrerade eller med vilken de är sammankopplade när de står under kontroll av tillverkaren av den produkten. Exempel på tillhörande tjänster är kontinuerligt tillhandahållande av trafikdata i ett navigationssystem, en hälsoövervakningstjänst som förklarar sig på en fysisk produkts sensorer för att spåra användarens fysiska aktivitet eller hälsomått, en temperaturkontrolltjänst som övervakar och reglerar temperaturen i ett smart kylskåp eller en röstassistenttjänst som gör det möjligt att styra en eller flera produkter med hjälp av röstkommandon. Internetanslutningstjänster bör inte betraktas som tillhörande tjänster, eftersom de inte kan anses vara en del av en produkt som en tillverkare har kontroll över och det skulle vara orimligt att göra tillverkarna ansvariga för skada som orsakats av brister i internetanslutningstjänsterna. En produkt som är beroende av internetanslutningstjänster och som inte upprätthåller säkerheten i händelse av förlust av uppkoppling kan dock anses ha säkerhetsbrister enligt detta direktiv.
- (18) Tillhörande tjänster och andra komponenter, inbegripet uppdateringar och uppgraderingar av programvara, bör anses stå under tillverkarens kontroll om de integreras i eller sammankopplas med en produkt av tillverkaren eller tillhandahålls av tillverkaren, eller om tillverkaren tillåter eller samtycker till att de integreras, sammankopplas eller tillhandahålls av en tredje part, till exempel om tillverkaren av en smart hushållsapparat samtycker till att en tredje part tillhandahåller programvaruuppdateringar för tillverkarens apparat eller om en tillverkare presenterar en tillhörande tjänst eller komponent som en del av produkten trots att den tillhandahålls av en tredje part. En tillverkare bör inte anses ha samtyckt till integrering eller sammankoppling enbart genom att erbjuda en teknisk möjlighet till integrering eller sammankoppling eller genom att rekommendera vissa märken eller inte förbjuda potentiella tillhörande tjänster eller komponenter.
- (19) När en produkt väl har släppts ut på marknaden bör den anses kvarstå under tillverkarens kontroll om tillverkaren behåller möjligheten att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av programvaran själv eller via en tredje part.
- (20) Med tanke på de immateriella tillgångarnas växande betydelse och värde bör ersättning också fås för förstörelse eller förvanskning av data, såsom digitala filer som raderats från en hårddisk, inbegripet kostnaderna för att återvinna eller återställa dessa data. Skyddet av fysiska personer nödvändiggör att ersättning finns tillgänglig för ekonomiska förluster inte bara till följd av dödsfall eller personskada, såsom begravningskostnader, sjukvårdskostnader eller förlorad inkomst, och för skada på egendom, utan även för förstörelse eller förvanskning av data. Förstörelse eller förvanskning av data leder inte automatiskt till en ekonomisk förlust om den drabbade kan få tillbaka sina data utan kostnad, till exempel om det finns en säkerhetskopia av dessa data eller de kan laddas ned igen, eller en ekonomisk aktör återställer eller återskapar tillfälligt otillgängliga data, till exempel i en virtuell miljö. Förstörelse eller förvanskning av data är något helt annat än dataläckor eller överträdelser av dataskyddsregler, och följaktligen

påverkas inte ersättning för överträdelse av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2016/679⁽⁶⁾ eller (EU) 2018/1725⁽⁷⁾ eller Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EG⁽⁸⁾ eller (EU) 2016/680⁽⁹⁾ av det här direktivet.

- (21) Av rättsäkerhetsskäl bör det i detta direktiv klargöras att personskada omfattar medicinskt erkänd och medicinskt intygad skada på den psykiska hälsan som påverkar den skadelidandes allmänna hälsotillstånd och kan kräva terapi eller medicinsk behandling, med beaktande av bland annat Världshälsoorganisationens internationella sjukdomsklassifikation.
- (22) I linje med detta direktivs mål att göra ersättning tillgänglig endast för fysiska personer bör skada på egendom som uteslutande används för yrkesmässiga ändamål inte ersättas enligt detta direktiv. För att hantera en potentiell risk för ett alldeles för stort antal rättstvister bör förstörelse eller förvanskning av data som används för yrkesmässiga ändamål, även där annan användning inte är utesluten, inte ersättas enligt detta direktiv.
- (23) Medlemsstaterna bör föreskriva fullständig och skälig ersättning för alla ekonomiska förluster till följd av dödsfall eller personskada, eller skada på eller förstörelse av egendom och förstörelse eller förvanskning av data, men reglerna för beräkning av ersättningen bör fastställas av medlemsstaterna. Vidare bör ersättning för ideella förluster till följd av skada som omfattas av detta direktiv, såsom sveda och värk, tillhandahållas i den mån sådana förluster kan ersättas enligt nationell rätt.
- (24) Andra typer av skada än de som föreskrivs i detta direktiv, såsom ren förmögenhetsskada, integritetsintrång eller diskriminering, bör inte i sig utlösa skadeståndsansvar enligt detta direktiv. Detta direktiv bör dock inte påverka rätten till ersättning för skada, inbegripet ideell skada, enligt andra ansvarsordningar.
- (25) För att skydda fysiska personer bör skada på all egendom som ägs av en fysisk person ersättas. Eftersom egendom i allt större utsträckning används för både privata och yrkesmässiga ändamål är det lämpligt att stadga om ersättning för skada på egendom med blandad användning. Mot bakgrund av detta direktivs mål att skydda fysiska personer bör egendom som uteslutande används för yrkesmässiga ändamål undantas från dess tillämpningsområde.
- (26) Detta direktiv bör tillämpas på produkter som släpps ut på marknaden eller, i förekommande fall, tas i bruk som ett led i kommersiell verksamhet, mot betalning eller utan avgift, till exempel produkter som tillhandahålls i samband med en sponsringskampanj eller produkter som tillverkats för att tillhandahålla en tjänst som finansieras med offentliga medel, eftersom detta sätt att tillhandahålla produkter ändå har en kommersiell eller affärsmässig karaktär. Begreppet *ibruktagande* är relevant för produkter som inte har släppts ut på marknaden innan de används för första gången, vilket kan vara fallet för hissar, maskiner eller medicintekniska produkter.
- (27) I den mån nationell rätt föreskriver det bör rätten till ersättning för skadelidande vara tillämplig för både direkta skadelidande, som lider skada som direkt orsakats av en produkt med säkerhetsbrister, och indirekta skadelidande, som lider skada till följd av den direkta skadelidandens skada.
- (28) Med tanke på att produkter, affärsmodeller och leveranskedjor blir alltmer komplexa, och med hänsyn till att syftet med detta direktiv är att se till att konsumenterna och andra fysiska personer enkelt kan utöva sin rätt till ersättning i händelse av skada som orsakats av produkter med säkerhetsbrister, är det viktigt att medlemsstaterna ser till att behöriga konsumentskyddsmyndigheter eller konsumentskyddsorgan förser drabbade konsumenter med all relevant information så att de i praktiken kan utöva sin rätt till ersättning i enlighet med detta direktiv. I samband med detta

⁽⁶⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1).

⁽⁷⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1725 av den 23 oktober 2018 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter samt om upphävande av förordning (EG) nr 45/2001 och beslut nr 1247/2002/EG (EUT L 295, 21.11.2018, s. 39).

⁽⁸⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/58/EG av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (direktiv om integritet och elektronisk kommunikation) (EGT L 201, 31.7.2002, s. 37).

⁽⁹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF (EUT L 119, 4.5.2016, s. 89).

är det lämpligt att medlemsstaterna beaktar befintliga skyldigheter i fråga om samarbete mellan nationella myndigheter med ansvar för kontroll av efterlevnaden av konsumentskydds rätt, i synnerhet skyldigheterna enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2394⁽¹⁰⁾. Det är viktigt att nationella konsumentskyddsmyndigheter eller konsumentskyddsorgan regelbundet utbyter all relevant information som de får kännedom om och samarbetar nära med marknadskontrollmyndigheterna. Medlemsstaterna kan också uppmuntra de behöriga konsumentskyddsmyndigheterna eller konsumentskyddsorganen att ge konsumenterna information så att de bättre kan utöva sin rätt till ersättning i enlighet med detta direktiv ändamålsenligt.

- (29) Detta direktiv påverkar inte de olika sätten att söka gottgörelse på nationell nivå, vare sig genom domstolsförfaranden, lösningar utanför domstol, alternativ tvistlösning eller grupptalan enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828⁽¹¹⁾ eller enligt nationella system för kollektiv talan om gottgörelse.
- (30) För att skydda fysiska personers hälsa och egendom bör säkerhetsbrister hos en produkt fastställas inte med hänvisning till dess brukbarhet utan med hänvisning till bristen på den säkerhet som en person har rätt att förvänta sig eller som krävs enligt unionsrätten eller nationell rätt. Bedömningen av säkerhetsbrister bör omfatta en objektiv analys av den säkerhet som allmänheten har rätt att förvänta sig och inte hänvisa till den säkerhet som en viss person har rätt att förvänta sig. Den säkerhet som allmänheten har rätt att förvänta sig bör bedömas med beaktande av bland annat produktens avsedda ändamål, rimligen förutsebara användning, presentation, objektiva kännetecken och egenskaper, inbegripet dess förväntade livslängd, samt de särskilda kraven hos den grupp av användare som produkten är avsedd för. Vissa produkter, såsom livsuppehållande medicintekniska produkter, medför en särskilt hög risk att orsaka skada på människor och ger därför upphov till särskilt höga säkerhetsförväntningar. För att ta hänsyn till sådana förväntningar bör det vara möjligt för en domstol att konstatera att en produkt har säkerhetsbrister utan att fastställa dess faktiska säkerhetsbrister, om den tillhör samma tillverkningsserie som en produkt som redan har visat sig ha säkerhetsbrister.
- (31) Bedömningen av säkerhetsbrister bör beakta produktens presentation. Det kan dock inte anses vara tillräckligt med varningar eller annan information som tillhandahålls tillsammans med en produkt för att en produkt med säkerhetsbrister annars ska betraktas som säker, eftersom säkerhetsbrister bör fastställas med hänvisning till den säkerhet som allmänheten har rätt att förvänta sig. Därför kan skadeståndsansvar enligt detta direktiv inte undgås genom en enkel uppräknings av alla tänkbara bieffekter av en produkt. Vid fastställandet av säkerhetsbrister hos en produkt omfattar rimligen förutsebara användning även felaktig användning som inte är orimlig under omständigheterna, såsom ett förutsebart beteende hos en maskinanvändare till följd av en bristande koncentration eller det förutsebara beteendet hos vissa användargrupper, såsom barn.
- (32) För att återspegla den ökande förekomsten av sammankopplade produkter bör vid bedömningen av en produkts säkerhet beaktas andra produkters rimligen förutsebara effekter på produkten i fråga, till exempel inom ett smartemssystem. Följderna för produktsäkerheten av en produkts förmåga att lära sig eller förvärva nya egenskaper efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk bör också beaktas, för att återspegla de berättigade förväntningarna på att en produkts programvara och underliggande algoritmer är utformade på ett sådant sätt att farliga produktbeteendens förebyggs. Följaktligen bör en tillverkare som utformar en produkt med förmågan att utveckla ett oväntat beteende förbli skadeståndsansvarig för beteende som orsakar skada. Eftersom många produkter i det digitala tidevarvet fortfarande står under tillverkarens kontroll efter att ha släppts ut på marknaden bör den tidpunkt då en produkt lämnar tillverkarens kontroll också beaktas vid bedömningen av en produkts säkerhet. En produkt kan också anses ha säkerhetsbrister på grund av sin sårbarhet när det gäller cybersäkerhet, till exempel om produkten inte uppfyller cybersäkerhetskrav av betydelse för säkerheten.
- (33) Eftersom hela syftet med vissa produkter, exempelvis en varningsmekanism såsom en brandvarnare, är att förhindra skada bör bedömningen av en sådan produkts säkerhetsbrister beakta att produkten inte uppfyller detta syfte.
- (34) Eftersom lagstiftningen om produktsäkerhet och marknadskontroll har betydelse för fastställandet av den säkerhetsnivå som en person har rätt att förvänta sig bör det klargöras att relevanta produktsäkerhetskrav, inbegripet cybersäkerhetskrav av betydelse för säkerheten, och ingripanden från behöriga myndigheter, såsom utfärdande av

⁽¹⁰⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2394 av den 12 december 2017 om samarbete mellan de nationella myndigheter som har tillsynsansvar för konsumentskyddslagstiftningen och om upphävande av förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 345, 27.12.2017, s. 1).

⁽¹¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 av den 25 november 2020 om grupptalan för att skydda konsumenters kollektiva intressen och om upphävande av direktiv 2009/22/EG (EUT L 409, 4.12.2020, s. 1).

produktåterkallelser, eller från de ekonomiska aktörerna själva, bör beaktas vid bedömningen av säkerhetsbrister. Sådana ingripanden bör dock inte i sig ge upphov till en presumtion om säkerhetsbrister.

- (35) För att främja konsumenternas valmöjligheter och för att uppmuntra innovation, forskning och enkel tillgång till ny teknik bör det faktum att en bättre produkt finns eller senare släpps ut på marknaden inte i sig leda till slutsatsen att en produkt har säkerhetsbrister. Inte heller bör tillhandahållande av uppdateringar eller uppgraderingar av en produkt i sig leda till slutsatsen att en tidigare version av produkten har säkerhetsbrister.
- (36) Skyddet för fysiska personer kräver att varje tillverkare som varit involverad i produktionsprocessen kan hållas ansvarig om en produkt eller komponent som tillhandahålls av tillverkaren har säkerhetsbrister. Detta omfattar varje person som uppträder som tillverkare genom att sätta sitt namn, sitt varumärke eller något annat kännetecken på en produkt, eller ge en tredje part tillstånd att göra detta, eftersom den personen därigenom ger ett intryck att vara involverad i produktionsprocessen eller ta ansvar för den. Om en tillverkare integrerar en komponent med säkerhetsbrister från en annan tillverkare i en produkt bör en skadelidande kunna begära ersättning för samma skada från både tillverkaren av produkten och från tillverkaren av komponenten. Om en komponent är integrerad i en produkt som tillverkaren av produkten inte har kontroll över bör en skadelidande kunna begära ersättning från tillverkaren av komponenten om komponenten i sig är en produkt enligt detta direktiv.
- (37) För att säkerställa att skadelidande har ett verkställbart ersättningsanspråk när en tillverkare av en produkt är etablerad utanför unionen bör det vara möjligt att hålla importören av den produkten och tillverkarens bemyndigade representant – som utsetts för specifika uppgifter enligt unionslagstiftningen, till exempel enligt lagstiftningen om produktsäkerhet och marknadskontroll – ansvarig. Marknadskontroll har visat att leveranskedjorna ibland omfattar ekonomiska aktörer vars nya form innebär att de inte lätt passar in i de traditionella leveranskedjorna enligt det befintliga rättsliga ramverket. Detta gäller i synnerhet leverantörer av distributionstjänster, som utför många av de funktioner som importörer utför men som kanske inte alltid motsvarar den traditionella definitionen av importör i unionsrätten. Leverantörer av distributionstjänster spelar en allt viktigare roll som ekonomiska aktörer, och de möjliggör och underlättar tillträdet till unionsmarknaden för produkter från tredjeländer. Denna förändrade relevans återspeglas redan i ramverket för produktsäkerhet och marknadskontroll, särskilt Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2019/1020⁽¹²⁾ och (EU) 2023/988⁽¹³⁾. Det bör därför vara möjligt att hålla leverantörer av distributionstjänster ansvariga, men med tanke på att deras roll är subsidiär bör de vara ansvariga endast om ingen importör eller bemyndigad representant är etablerad i unionen. För att på ett effektivt sätt fördela ansvaret mellan tillverkare, importörer, bemyndigade representanter och leverantörer av distributionstjänster bör det vara möjligt att hålla distributörer ansvariga endast om de underlättar att skyndsamt identifiera en relevant ekonomisk aktör som är etablerad i unionen.
- (38) Onlineförsäljningen har växt genomgående och stadigt och skapat nya affärsmodeller och nya aktörer på marknaden, såsom onlineplattformar. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065⁽¹⁴⁾ och förordning (EU) 2023/988 reglerar bland annat onlineplattformarnas ansvar och redovisningsskyldighet när det gäller olagligt innehåll, inbegripet i samband med försäljning av produkter. När onlineplattformar fungerar som tillverkare, importörer, bemyndigade representanter, leverantörer av distributionstjänster eller distributörer med avseende på produkter med säkerhetsbrister bör de omfattas av samma ansvar som sådana ekonomiska aktörer. När onlineplattformar bara spelar en förmedlande roll vid försäljning av produkter mellan näringsidkare och konsumenter omfattas de av ett villkorat undantag från ansvar enligt förordning (EU) 2022/2065. I förordning (EU) 2022/2065 föreskrivs dock att onlineplattformar som gör det möjligt för konsumenter att ingå distansavtal med näringsidkare inte är undantagna från ansvar enligt konsumentskyddslagstiftningen om de presenterar produkten eller på annat sätt möjliggör den specifika transaktionen i fråga på ett sätt som skulle få en genomsnittlig konsument att tro att produkten tillhandahålls antingen av onlineplattformen själv eller av en näringsidkare som agerar under dess överinseende eller kontroll. I enlighet med denna princip bör det vara möjligt att hålla onlineplattformar ansvariga på samma sätt som distributörer enligt detta direktiv, om de presenterar produkten på det sättet eller på annat sätt möjliggör den specifika transaktionen. Därför bör bestämmelser i detta direktiv som rör distributörer på motsvarande sätt tillämpas för sådana onlineplattformar. Detta innebär att sådana onlineplattformar bör vara ansvariga endast om de presenterar produkten eller på annat sätt möjliggör den specifika transaktionen på ett sätt

⁽¹²⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011 (EUT L 169, 25.6.2019, s. 1).

⁽¹³⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/988 av den 10 maj 2023 om allmän produktsäkerhet, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG och rådets direktiv 87/357/EEG (EUT L 135, 23.5.2023, s. 1).

⁽¹⁴⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster) (EUT L 277, 27.10.2022, s. 1).

som skulle få en genomsnittlig konsument att tro att produkten tillhandahålls antingen av onlineplattformen själv eller av en näringsidkare som agerar under dess överinseende eller kontroll, och endast om onlineplattformen underläter att skyndsamt identifiera en relevant ekonomisk aktör som är etablerad i unionen.

- (39) I övergången från en linjär till en cirkulär ekonomi utformas produkter för att bli mer hållbara, återanvändbara, reparerbara och uppgraderbara. Unionen främjar också innovativa och hållbara produktions- och konsumtionsformer som förlänger produkters och komponenters funktionalitet, såsom återtillverkning, renovering och reparation, som anges i kommissionens meddelande av den 11 mars 2020 *En ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin – För ett renare och mer konkurrenskraftigt Europa*. När en produkt ändras väsentligt och därefter tillhandahålls på marknaden eller tas i bruk bör den anses vara en ny produkt. Om den ursprungliga tillverkaren inte har kontroll över ändringen bör det vara möjligt att hålla den person som gjorde den väsentliga ändringen ansvarig i egenskap av tillverkare av den ändrade produkten, eftersom den personen enligt relevant unionsrätt är ansvarig för produktens överensstämmelse med säkerhetskraven. Huruvida en ändring är väsentlig bör fastställas på grundval av kriterier som fastställts i relevant unionsrätt och nationell rätt om produktsäkerhet, inbegripet förordning (EU) 2023/988. Om inga sådana kriterier har fastställts för produkten i fråga bör ändringar som ändrar produktens ursprungliga avsedda funktioner eller påverkar dess överensstämmelse med tillämpliga säkerhetskrav eller ändrar dess riskprofil betraktas som väsentliga ändringar. Om en väsentlig ändring utförs av den ursprungliga tillverkaren, eller under dennes kontroll, och en sådan väsentlig ändring ger produkten säkerhetsbrister, bör tillverkaren inte kunna undgå ansvar genom att hävda att säkerhetsbristerna uppstod efter att produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk. För att uppnå en rättvis fördelning av riskerna i den cirkulära ekonomin bör en ekonomisk aktör annan än den ursprungliga tillverkaren som gör en väsentlig ändring undantas från ansvar om den ekonomiska aktören kan bevisa att skadan har att göra med en del av produkten som inte påverkas av ändringen. Ekonomiska aktörer som utför reparationer eller annan verksamhet som inte medför väsentliga ändringar bör inte omfattas av skadeståndsansvar enligt detta direktiv.
- (40) Eftersom produkter kan utformas på ett sätt som gör det möjligt att göra ändringar genom förändringar av programvaran, inbegripet uppgraderingar, bör samma principer tillämpas för ändringar som görs genom en uppdatering eller uppgradering av programvaran som för ändringar som görs på andra sätt. Om en väsentlig ändring görs genom en uppdatering eller uppgradering av programvaran, eller genom ett AI-systems kontinuerliga inläring, bör den väsentligt ändrade produkten anses ha tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk vid den tidpunkt då ändringen faktiskt görs.
- (41) Om skadelidande inte får ersättning på grund av att ingen person hållits ansvarig enligt detta direktiv eller på grund av att de ansvariga personerna är insolventa eller har upphört att existera, kan medlemsstaterna använda befintliga nationella sektorsspecifika ersättningssystem eller inrätta nya enligt nationell rätt, för att på lämpligt sätt ersätta skadelidande som lidit skada som orsakats av produkter med säkerhetsbrister. Det är upp till medlemsstaterna att besluta om sådana ersättningssystem helt eller delvis ska finansieras med offentliga eller privata medel.
- (42) Mot bakgrund av att ekonomiska aktörer åläggs ansvar oberoende av culpa, och i syfte att uppnå en rättvis riskfördelning, bör det åligga en person som begär ersättning för skada som orsakats av en produkt med säkerhetsbrister att styrka skadan, en produkts säkerhetsbrister och orsakssambandet däremellan, i enlighet med de beviskrav som är tillämpliga enligt nationell rätt. Personer som begär ersättning för skada har dock ofta en betydande nackdel jämfört med tillverkarna när det gäller tillgång till och förståelse för information om hur en produkt har tillverkats och hur den fungerar. Den informationsasymmetrin kan motverka en rättvis riskfördelning, i synnerhet i tekniskt eller vetenskapligt komplexa fall. Det är därför nödvändigt att underlätta kärandens tillgång till bevisning som ska användas i rättsliga förfaranden. Sådan bevisning omfattar handlingar som svaranden måste skapa från grunden genom att sammanställa eller klassificera tillgänglig bevisning. Vid bedömningen av begäran om utlämnande av bevisning bör de nationella domstolarna säkerställa att tillgången begränsas till vad som är nödvändigt och proportionellt, bland annat för att undvika icke-specifika sökningar efter information som inte är relevant för förfarandet och för att skydda konfidentiell information, såsom information som omfattas av tystnadsplikt och företagshemligheter, i enlighet med unionsrätten och nationell rätt, särskilt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/943⁽¹⁵⁾. Med tanke på komplexiteten hos vissa typer av bevisning, till exempel bevisning som rör digitala produkter, bör det vara möjligt för nationella domstolar att kräva att sådan bevisning läggs fram på ett lättillgängligt och lättbegripligt sätt, på vissa villkor.

⁽¹⁵⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/943 av den 8 juni 2016 om skydd mot att icke röjd know-how och företagsinformation (företagshemligheter) olagligen anskaffas, utnyttjas och röjs (EUT L 157, 15.6.2016, s. 1).

- (43) Genom detta direktiv harmoniseras reglerna om utlämnande av bevisning endast i den mån sådana frågor regleras i direktivet. Frågor som inte regleras i detta direktiv omfattar regler om utlämnande av bevisning med avseende på: förfaranden före rättegång, hur specifik en begäran om bevisning måste vara, tredje parter, fastställsetalen samt sanktioner för bristande efterlevnad av skyldigheten att lämna ut bevisning.
- (44) Eftersom svaranden kan behöva tillgång till bevisning som käranden förfogar över för att bestrida ett ersättningsanspråk enligt detta direktiv bör svaranden också ha möjlighet att få tillgång till bevisning. I likhet med vad som gäller för en begäran om utlämnande från käranden bör nationella domstolar, vid bedömningen av svarandens begäran om utlämnande av bevisning, säkerställa att tillgången begränsas till vad som är nödvändigt och proportionellt, bland annat för att undvika icke-specifika sökningar efter information som inte är relevant för förfarandet och för att skydda konfidentiell information.
- (45) När det gäller företagshemligheter enligt definitionen i direktiv (EU) 2016/943 bör nationella domstolar ha befogenhet att vidta särskilda åtgärder för att säkerställa konfidentialiteten för företagshemligheter under och efter förfarandena, samtidigt som en rättvis och proportionell balans uppnås mellan innehavarens intresse med hänsyn till sekretess och den skadelidandes intressen. Sådana åtgärder bör åtminstone omfatta åtgärder för att begränsa tillgången till handlingar som innehåller företagshemligheter eller påstådda företagshemligheter och begränsa tillgången till förhör till ett begränsat antal personer, eller ge tillgång endast till redigerade handlingar eller utskrifter av utfrågningar. När de nationella domstolarna beslutar om sådana åtgärder är det lämpligt att de tar hänsyn till behovet att säkerställa rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol, parterna och, när så är lämpligt, tredje parts legitima intressen samt den potentiella skadan för någon av parterna i en tvist och, när så är lämpligt, för tredje part, till följd av att sådana åtgärder beviljas eller avvisas.
- (46) Det är nödvändigt att lätta på kärandens bevisbörda, förutsatt att vissa villkor är uppfyllda. Motbevisbara faktagpresumtioner är ett vanligt sätt att minska kärandens bevisvägrigheter och göra det möjligt för en domstol att grunda företintligheten av säkerhetsbrister eller ett orsakssamband på förekomsten av ett annat styrkt faktum, utan att göra avkall på svarandens rättigheter. För att ge incitament till att fullgöra skyldigheten att lämna ut information bör de nationella domstolarna presumera att en produkt har säkerhetsbrister om svaranden underlåter att fullgöra skyldigheten. Många obligatoriska säkerhetskrav har införts för att skydda konsumenter och andra fysiska personer från risken för skada, bland annat i förordning (EU) 2023/988. För att stärka det nära sambandet mellan produktsäkerhetsregler och regler om skadeståndsansvar bör bristande efterlevnad av sådana krav också leda till en presumption om att säkerhetsbrister föreligger. Det inbegriper fall där en produkt inte är utrustad med de medel som krävs enligt unionsrätten eller nationell rätt för att registrera information om produktens funktion. Detsamma bör gälla vid uppenbara funktionsfel, såsom en glasflaska som exploderar vid rimligen förutsebar användning, eftersom det är onödigt betungande att kräva att en klagande ska styrka säkerhetsbrister när ingen bestrider att de finns. Rimligen förutsebar användning omfattar den användning för vilken en produkt är avsedd i enlighet med den information som tillhandahålls av den tillverkare eller ekonomiska aktör som släpper ut den på marknaden, normal användning enligt produktens utformning och konstruktion samt användning som rimligen kan förutses där sådan användning skulle kunna vara resultatet av ett lagligt och enkelt förutsebart mänskligt beteende.
- (47) Om det har fastställts att en produkt har säkerhetsbrister och att den typ av skada som uppstått, främst på grundval av liknande fall, typiskt sett orsakas av säkerhetsbristerna i fråga, bör käranden inte vara skyldig att bevisa orsakssambandet och ett sådant bör presumeras.
- (48) Nationella domstolar bör presumera att en produkt har säkerhetsbrister eller att det finns ett orsakssamband mellan skadan och säkerhetsbristerna, eller båda, om det, trots att svaranden har lämnat ut information, skulle vara orimligt svårt för käranden, i synnerhet på grund av ärendets tekniska eller vetenskapliga komplexitet, att styrka säkerhetsbristerna eller orsakssambandet, eller båda. De bör göra detta med beaktande av alla omständigheter i fallet. I sådana fall skulle införandet av det vanliga beviskrav som krävs enligt nationell rätt, vilket ofta kräver en hög grad av sannolikhet, motverka ersättningsrättens ändamålsenliga verkan. Med tanke på att tillverkarna har expertkunskaper och är bättre informerade än den skadelidande, och för att upprätthålla en rättvis riskfördelning samtidigt som en omvänd bevisbörda undgås, bör käranden därför vara skyldig att visa – om kärandens svårigheter handlar om att bevisa säkerhetsbrister – endast att det är sannolikt att produkten hade säkerhetsbrister, eller – om kärandens svårigheter handlar om att bevisa orsakssambandet – endast att produktens säkerhetsbrister är en sannolik orsak till skadan. Den tekniska eller vetenskapliga komplexiteten bör avgöras av nationella domstolar från fall till fall, med beaktande av olika faktorer. Dessa faktorer bör inbegripa produktens komplexa karaktär, till exempel en innovativ medicinteknisk produkt, komplexiteten hos den teknik som används, till exempel maskininlärning, komplexiteten hos den information och de uppgifter som käranden behöver analysera samt orsakssambandets komplexa karaktär, såsom ett samband mellan ett läkemedel och ett livsmedel och uppträdandet av ett

hälsotillstånd, eller ett samband som för att kunna styrkas skulle kräva att käranden förklarar det inre funktionssättet i ett AI-system. Bedömningen av alltför stora svårigheter bör också göras av de nationella domstolarna från fall till fall. Även om en klagande bör lägga fram argument för att visa att alltför stora svårigheter föreligger bör bevis för sådana svårigheter inte krävas. I ett ärende som rör ett AI-system bör käranden till exempel, för att domstolen ska fastställa att det föreligger alltför stora svårigheter, varken vara skyldig att förklara AI-systemets specifika egenskaper eller hur dessa egenskaper gör det svårare att fastställa orsakssambandet. Svaranden bör ha möjlighet att bestrida alla delar av anspråket, inbegripet att alltför stora svårigheter föreligger.

- (49) För att uppnå en rättvis riskfördelning bör de ekonomiska aktörerna befrias från ansvar om de kan bevisa att det föreligger särskilda urskuldande omständigheter. De bör inte hållas ansvariga om de kan bevisa att en annan person har fått produkten att lämna tillverkningsprocessen mot deras vilja eller att efterlevnad av lagstadgade krav var orsaken till produktens säkerhetsbrister.
- (50) Tidpunkten för utsläppande på marknaden eller ibruktagande är normalt den tidpunkt då en produkt lämnar tillverkarens kontroll, medan den för distributörerna är den tidpunkt då de tillhandahåller produkten på marknaden. Tillverkare bör därför undantas från ansvar om de bevisar att det är sannolikt att de säkerhetsbrister som orsakade skadan inte förelåg när de släppte ut produkten på marknaden eller tog den i bruk eller att säkerhetsbristerna uppstod efter den tidpunkten. Eftersom digital teknik gör det möjligt för tillverkarna att utöva kontroll efter den tidpunkt då produkten släpps ut på marknaden eller tas i bruk, bör tillverkarna dock förbli ansvariga för säkerhetsbrister som uppstår efter den tidpunkten till följd av programvara eller tillhörande tjänster som de har kontroll över, oavsett om det är i form av uppdateringar eller uppgraderingar eller algoritmer för maskininlärning. Sådan programvara och sådana tillhörande tjänster bör anses stå under tillverkarens kontroll om de tillhandahålls av tillverkaren eller om tillverkaren tillåter dem eller på annat sätt samtycker till att de tillhandahålls av en tredje part. Om det till exempel enligt presentationen av en smart-tv ingår en videoapplikation, men användaren är tvungen att ladda ned applikationen från en tredje parts webbplats efter köpet av tv:n, bör tillverkaren av tv:n, jämte tillverkaren av videoapplikationen, förbli ansvarig för skada som orsakats av alla säkerhetsbrister i videoapplikationen, även om säkerhetsbristerna uppstod först efter att tv:n släpptes ut på marknaden.
- (51) Möjligheten för ekonomiska aktörer att undvika ansvar genom att bevisa att säkerhetsbristerna uppstod efter att de släppte ut produkten på marknaden eller tagit den i bruk bör begränsas när en produkts säkerhetsbrister består i att det saknas uppdateringar eller uppgraderingar av programvara som är nödvändiga för att hantera sårbarheter i fråga om cybersäkerhet och upprätthålla produktens säkerhet. Sådana sårbarheter kan påverka produkten så att den orsakar skada i den mening som avses i detta direktiv. Med hänsyn till tillverkarnas ansvar enligt unionsrätten för produkters säkerhet under hela deras livscykel, såsom enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745 ⁽¹⁶⁾, bör tillverkarna inte heller undantas från ansvar för skada som orsakats av deras produkter med säkerhetsbrister när säkerhetsbristerna beror på att de inte har tillhandahållit de uppdateringar eller uppgraderingar av programvarusäkerheten som är nödvändiga för att hantera dessa produkters sårbarheter till följd av nya cybersäkerhetsrisker. Det ansvaret bör inte vara tillämpligt om tillhandahållande eller installation av sådan programvara ligger utanför tillverkarens kontroll, till exempel om produktens ägare inte installerar en uppdatering eller uppgradering som tillhandahålls i syfte att säkerställa eller upprätthålla produktens säkerhetsnivå. Detta direktiv ålägger ingen skyldighet att tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av en produkt.
- (52) För att uppnå en rättvis riskfördelning bör de ekonomiska aktörerna befrias från ansvar om de kan bevisa att det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget, fastställt med hänsyn till den mest avancerade objektiva kunskap som är tillgänglig och inte till den faktiska kunskapen hos den ekonomiska aktören i fråga, under den period då produkten stod under tillverkarens kontroll, var sådant att det inte gick att upptäcka säkerhetsbristerna.
- (53) Det kan uppstå situationer där två eller flera parter är ansvariga för samma skada, i synnerhet när en komponent med säkerhetsbrister integreras i en produkt som orsakar skada. I så fall bör den skadelidande kunna begära ersättning både från den tillverkare som integrerade komponenten med säkerhetsbrister i en produkt och från tillverkaren av själva komponenten med säkerhetsbrister. För att upprätthålla skyddet av fysiska personer bör alla parter vara gemensamt och solidariskt ansvariga i sådana situationer.
- (54) En hög grad av innovation är särskilt nödvändig inom programvarusektorn. För att stödja innovationsförmågan hos mikroföretag och småföretag som tillverkar programvara bör det vara möjligt för sådana företag att ingå avtal med tillverkare som integrerar deras programvara i en produkt om att de inte kommer att söka regress hos

⁽¹⁶⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/745 av den 5 april 2017 om medicintekniska produkter, om ändring av direktiv 2001/83/EG, förordning (EG) nr 178/2002 och förordning (EG) nr 1223/2009 och om upphävande av rådets direktiv 90/385/EEG och 93/42/EEG (EUT L 117, 5.5.2017, s. 1).

programvarutillverkaren om en programvarukomponent med säkerhetsbrister orsakar skada. Sådana avtal, som redan tillämpas i vissa medlemsstater, bör tillåtas, eftersom tillverkaren av produkten som helhet under alla omständigheter är ansvarig för eventuella säkerhetsbrister i produkten, även i komponenter. Ansvaret gentemot en skadelidande bör dock aldrig begränsas eller uteslutas genom ett sådant avtal.

- (55) Det kan uppstå situationer där handlingar och underlåtenhet att handla av en annan person än en potentiellt skadeståndsansvarig ekonomisk aktör, utöver produktens säkerhetsbrister, bidrar till orsaken till skadan, exempelvis en tredje part som utnyttjar en produkts cybersäkerhetssårbarheter. Av konsumentskyddsskäl bör den ekonomiska aktörens ansvar inte minskas eller avvisas till följd av sådana handlingar eller underlåtenhet att handla från en tredje parts sida om en produkt har säkerhetsbrister, till exempel på grund av en sårbarhet som gör produkten mindre säker än allmänheten har rätt att förvänta sig. Det bör dock vara möjligt att minska eller avvisa den ekonomiska aktörens ansvar om de skadelidande själva av oaksamhet har bidragit till orsaken till skadan, till exempel om de av oaksamhet har underlåtit att installera uppdateringar eller uppgraderingar som tillhandahållits av den ekonomiska aktören och som skulle ha mildrat eller undvikit skadan.
- (56) Syftet att skydda fysiska personer skulle motverkas om det vore möjligt att begränsa eller utesluta en ekonomisk aktörs ansvar genom avtalsbestämmelser. Därför bör inga avtalade undantag tillåtas. Av samma skäl bör ansvar inte kunna begränsas eller uteslutas genom bestämmelser i nationell rätt, till exempel genom att beloppsgränser fastställs för en ekonomisk aktörs ansvar.
- (57) Eftersom produkter åldras med tiden och strängare säkerhetsnormer tas fram i takt med den vetenskapliga och tekniska utvecklingen, skulle det inte vara rimligt att göra tillverkarna ansvariga på obestämd tid för säkerhetsbrister i deras produkter. Ansvaret bör därför gälla under en rimlig tid, nämligen i tio år efter utsläppandet på marknaden eller ibruktagandet av en produkt (*ansvarstiden*), utan att det påverkar pågående anspråk i rättsliga förfaranden. För att undvika att ersättning för skada som orsakats av en produkt med säkerhetsbrister på ett orimligt sätt begränsas bör ansvarstiden förlängas till 25 år i fall där symtomen på en personskada enligt medicinska bevis uppträder långsamt.
- (58) Eftersom väsentligt ändrade produkter i princip är nya produkter bör en ny ansvarstid börja löpa efter att en produkt har ändrats väsentligt och därefter tillhandahållits på marknaden eller tagits i bruk, till exempel genom återtillverkning. Uppdateringar eller uppgraderingar som inte utgör en väsentlig ändring av produkten bör inte påverka den ansvarstid som gäller för den ursprungliga produkten.
- (59) Den möjlighet som föreskrivs i detta direktiv för en ekonomisk aktör som bevisar att det vetenskapliga och tekniska kunskapsläget vid den tidpunkt då en produkt släpptes ut på marknaden eller togs i bruk eller under den period då produkten stod under tillverkarens kontroll inte var sådant att säkerhetsbristerna kunde upptäckas kan undgå ansvar – den så kallade bestämmelsen om utvecklingsrisk – skulle i vissa medlemsstater kunna anses begränsa skyddet för fysiska personer på ett otillbörligt sätt. Det bör därför vara möjligt för en medlemsstat att göra undantag från denna möjlighet genom att införa nya åtgärder eller ändra befintliga åtgärder och utvidga ansvaret i sådana situationer till specifika typer av produkter, om det anses nödvändigt, proportionellt och motiverat med hänsyn till mål av allmänt intresse, såsom de som anges i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nämligen allmän ordning, allmän säkerhet och folkhälsa. För att säkerställa transparens och rättssäkerhet för ekonomiska aktörer som är verksamma i hela unionen bör tillämpningen av ett sådant undantag från bestämmelsen om utvecklingsrisk anmälas till kommissionen, som sedan bör informera de övriga medlemsstaterna. För att underlätta ett enhetligt tillvägagångssätt i alla medlemsstater och överensstämmelse med målen för detta direktiv bör kommissionen kunna avge icke-bindande yttranden om de föreslagna åtgärderna eller ändringarna. För att ge tid för att avge ett yttrande bör en medlemsstat som föreslår sådana åtgärder eller ändringar lämna de föreslagna åtgärderna eller ändringarna vilande i sex månader efter att de anmälts till kommissionen, såvida inte kommissionen avger ett yttrande tidigare. Ett sådant yttrande bör avges efter nära samarbete mellan den berörda medlemsstaten och kommissionen, med beaktande av eventuella synpunkter från andra medlemsstater. Av rättssäkerhetsskäl och för att underlätta kontinuiteten i arrangemang som inrättats enligt direktiv 85/374/EEG bör det också vara möjligt för en medlemsstat att behålla befintliga undantag från bestämmelsen om utvecklingsrisk i sitt rättssystem.
- (60) För att underlätta för nationella domstolar att tolka detta direktiv på ett harmoniserat sätt bör medlemsstaterna vara skyldiga att offentliggöra lagakraftvunna domstolsavgöranden om produktansvar enligt detta direktiv, det vill säga domar som inte, eller inte längre, kan överklagas. För att begränsa den administrativa bördan bör medlemsstaterna bara vara skyldiga att offentliggöra domar från nationella appellationsdomstolar eller domstolar i högsta instans.

- (61) För att öka förståelsen för hur detta direktiv ska tillämpas på nationell nivå, till förmån för bland annat allmänheten, rättstillämpare, den akademiska världen och medlemsstaterna, bör kommissionen upprätta och underhålla en lättåtkomlig och allmänt tillgänglig databas med de relevanta domarna samt hänvisningar till relevanta domar som meddelats av Europeiska unionens domstol.
- (62) Kommissionen bör göra en utvärdering av detta direktiv. Enligt punkt 22 i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning⁽¹⁷⁾ bör denna utvärdering baseras på de fem kriterierna effektivitet, ändamålsenlighet, relevans, konsekvens och mervärde och ligga till grund för konsekvensbedömningar av olika alternativ för vidare åtgärder. I sin utvärderingsrapport bör kommissionen ange vilken beräkningsmetod som använts vid utvärderingen. Det är viktigt att kommissionen samlar in all relevant information på ett sätt som gör att överreglering undviks och administrativa bördor för medlemsstaterna och de ekonomiska aktörerna, med hjälp av information från alla relevanta och tillförlitliga källor, inbegripet unionens institutioner, organ och byråer, nationella behöriga myndigheter och internationellt erkända organ och organisationer.
- (63) Av rättssäkerhetsskäl tillämpas inte detta direktiv på produkter som släppts ut på marknaden eller tagits i bruk före den 9 december 2026. Det är därför nödvändigt att fastställa övergångsbestämmelser för att säkerställa fortsatt skadeståndsansvar enligt direktiv 85/374/EEG för skada som orsakats av produkter med säkerhetsbrister som släppts ut på marknaden eller tagits i bruk före denna dag.
- (64) Eftersom målen för detta direktiv, nämligen att säkerställa en välfungerande inre marknad, en icke snedvriden konkurrens och en hög skyddsnivå för fysiska personer, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna på grund av varumarknadens unionsomfattande karaktär utan snarare, på grund av den harmoniserande verkan av gemensamma regler om skadeståndsansvar, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1

Innehåll och mål

I detta direktiv fastställs gemensamma regler om ekonomiska aktörers skadeståndsansvar för skada som fysiska personer lidit och som orsakats av produkter med säkerhetsbrister samt om ersättning för sådan skada.

Målet med detta direktiv är att bidra till en välfungerande inre marknad och samtidigt säkerställa en hög skyddsnivå för konsumenter och andra fysiska personer.

Artikel 2

Tillämpningsområde

1. Detta direktiv ska tillämpas på produkter som släppts ut på marknaden eller tagits i bruk efter den 9 december 2026.
2. Detta direktiv är inte tillämpligt på programvara med fri och öppen källkod som utvecklas eller tillhandahålls utanför ramen för kommersiell verksamhet.
3. Detta direktiv är inte tillämpligt på skada som uppstår till följd av kärnkraftsolyckor i den mån ansvaret för sådan skada omfattas av internationella konventioner som ratificerats av medlemsstaterna.
4. Detta direktiv påverkar inte
 - a) tillämpligheten av unionsrätten om skydd av personuppgifter, särskilt förordning (EU) 2016/679 och direktiven 2002/58/EG och (EU) 2016/680,

⁽¹⁷⁾ EUT L 123, 12.5.2016, s. 1.

SV

EUT L, 18.11.2024

- b) någon rättighet som en skadelidande har enligt nationella regler om avtalsrättsligt ansvar eller om utomobligatoriskt ansvar på andra grunder än en produkts säkerhetsbrister enligt vad som föreskrivs i detta direktiv, inbegripet nationella regler om genomförande av unionsrätten,
- c) någon rättighet som en skadelidande har enligt ett särskilt ansvarssystem som fanns i den nationella rätten den 30 juli 1985.

Artikel 3

Harmoniseringsnivå

Medlemsstaterna får inte i sin nationella rätt behålla eller införa bestämmelser som avviker från bestämmelserna i detta direktiv, inbegripet strängare eller mindre stränga bestämmelser, för att uppnå en annan skyddsnivå för konsumenter och andra fysiska personer, såvida inget föreskrivs i detta direktiv.

Artikel 4

Definitioner

I detta direktiv gäller följande definitioner:

1. *produkt*: varje lös sak, även om den är integrerad i eller sammankopplad med annan lös eller fast egendom; i produkter ingår el, digitala tillverkningsfiler, råvaror och programvara.
2. *digital tillverkningsfil*: en digital version av eller en digital mall för lös egendom som innehåller den funktionella information som är nödvändig för att tillverka en fysisk produkt genom att möjliggöra automatisk kontroll av maskiner eller verktyg.
3. *tillhörande tjänst*: en digital tjänst som är integrerad i eller sammankopplad med en produkt på ett sådant sätt att produkten inte skulle kunna utföra en eller flera av sina funktioner utan den.
4. *komponent*: varje fysisk eller immateriell produkt, råvara eller tillhörande tjänst som är integrerad i eller sammankopplad med en produkt.
5. *tillverkarens kontroll*:
 - a) tillverkaren av en produkt utför eller, när det gäller en tredje parts åtgärder, ger tillstånd till eller samtycker till
 - i) integrering, sammankoppling eller tillhandahållande av en komponent, inbegripet uppdateringar eller uppgraderingar av programvara, eller
 - ii) ändring av produkten, inbegripet väsentliga ändringar,
 - b) tillverkaren av en produkt har möjlighet att, själv eller via en tredje part, tillhandahålla uppdateringar eller uppgraderingar av programvara.
6. *data*: data enligt definitionen i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/868 ⁽¹⁸⁾.
7. *tillhandahållande på marknaden*: varje leverans av en produkt för distribution, förbrukning eller användning på unionsmarknaden som ett led i kommersiell verksamhet, mot betalning eller utan avgift.
8. *utsläppande på marknaden*: tillhandahållande av en produkt på unionsmarknaden för första gången.
9. *ibruktagande*: den första användningen av en produkt i unionen som ett led i kommersiell verksamhet, mot betalning eller utan avgift, under omständigheter där produkten inte har släppts ut på marknaden innan den används för första gången.
10. *tillverkare*: varje fysisk eller juridisk person som

⁽¹⁸⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/868 av den 30 maj 2022 om europeisk dataförvaltning och om ändring av förordning (EU) 2018/1724 (dataförvaltningsakten) (EUT L 152, 3.6.2022, s. 1).

EUT L, 18.11.2024

SV

- a) utvecklar, tillverkar eller framställer en produkt,
 - b) låter utforma eller tillverka en produkt eller som genom att sätta sitt namn, sitt varumärke eller något annat kännetecken på den produkten uppträder som tillverkare, eller
 - c) utvecklar, tillverkar eller framställer en produkt för eget bruk.
11. *bemyndigad representant*: varje fysisk eller juridisk person som är etablerad i unionen och som enligt skriftlig fullmakt från en tillverkare har rätt att i dennes ställe utföra särskilda uppgifter.
12. *importör*: varje fysisk eller juridisk person som släpper ut en produkt från ett tredjeland på unionsmarknaden.
13. *leverantör av distributionstjänster*: varje fysisk eller juridisk person som i samband med en kommersiell verksamhet erbjuder minst två av följande tjänster: magasinering, paketering, adressering och expediering av en produkt, utan att ha äganderätt till produkten, undantaget posttjänster enligt definitionen i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EG ⁽¹⁹⁾, postleveranstjänster enligt definitionen i artikel 2.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/644 ⁽²⁰⁾ och andra posttjänster eller godstransporttjänster.
14. *distributör*: varje fysisk eller juridisk person i leveranskedjan som tillhandahåller en produkt på marknaden, utöver tillverkaren eller importören av den produkten.
15. *ekonomisk aktör*: en tillverkare av en produkt eller komponent, en leverantör av en tillhörande tjänst, en bemyndigad representant, en importör, en leverantör av distributionstjänster eller en distributör.
16. *onlineplattform*: onlineplattform enligt definitionen i artikel 3 i i förordning (EU) 2022/2065.
17. *företagshemlighet*: företagshemlighet enligt definitionen i artikel 2.1 i direktiv (EU) 2016/943.
18. *väsentlig ändring*: en ändring av en produkt som görs efter att produkten har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk
- a) och som anses vara väsentlig enligt relevanta unionsregler eller nationella regler om produktsäkerhet, eller
 - b) där det i relevanta unionsregler eller nationella regler om produktsäkerhet inte fastställts något tröskelvärde för vad som ska anses vara en väsentlig ändring som
 - i) förändrar produktens ursprungliga prestanda, ändamål eller typ, utan att den förändringen har förutsetts i tillverkarens ursprungliga riskbedömning, och
 - ii) förändrar riskens art, skapar en ny risk eller ökar risknivån.

KAPITEL II

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER OM SKADESTÅNDSANSVAR FÖR PRODUKTER MED SÄKERHETSBRISTER

Artikel 5

Rätt till ersättning

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att varje fysisk person som lider skada som orsakats av en produkt med säkerhetsbrister (*den skadelidande*) har rätt till ersättning i enlighet med detta direktiv.

⁽¹⁹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv 97/67/EG av den 15 december 1997 om gemensamma regler för utvecklingen av gemenskapens inre marknad för posttjänster och för förbättring av kvaliteten på tjänsterna (EGT L 15, 21.1.1998, s. 14).

⁽²⁰⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/644 av den 18 april 2018 om gränsöverskridande paketleveranstjänster (EUT L 112, 2.5.2018, s. 19).

SV

EUT L, 18.11.2024

2. Medlemsstaterna ska säkerställa att krav på ersättning enligt punkt 1 också kan framställas av
 - a) en person som har efterträtt eller övertagit den skadelidandes rätt enligt unionsrätten eller nationell rätt eller avtal, eller
 - b) en person som agerar för en eller flera skadelidandes räkning med stöd av unionsrätten eller nationell rätt.

Artikel 6

Skada

1. Rätten till ersättning enligt artikel 5 ska vara tillämplig endast för följande typer av skada:
 - a) Dödsfall eller personskada, inbegripet medicinskt erkänd skada på psykisk hälsa.
 - b) Skada på eller förstörelse av egendom, med undantag för
 - i) själva den produkt som har säkerhetsbrister,
 - ii) en produkt som skadats av en komponent med säkerhetsbrister som är integrerad i eller sammankopplad med den produkten av tillverkaren av den produkten eller som står under den tillverkarens kontroll,
 - iii) egendom som uteslutande används för yrkesmässiga ändamål.
 - c) Förstörelse eller förvanskning av data som inte används för yrkesmässiga ändamål.
2. Rätten till ersättning enligt artikel 5 ska omfatta alla ekonomiskförluster till följd av den skada som avses i punkt 1 i den här artikeln. Rätten till ersättning ska även omfatta ideella förluster till följd av den skada som avses i punkt 1 i den här artikeln, i den mån de kan ersättas enligt nationell rätt.
3. Denna artikel påverkar inte nationell rätt om ersättning för skada enligt andra ansvarsordningar.

Artikel 7

Säkerhetsbrister

1. En produkt ska anses ha säkerhetsbrister om den inte ger den säkerhet som en person har rätt att förvänta sig eller som krävs enligt unionsrätten eller nationell rätt.
2. Vid bedömningen av en produkts säkerhetsbrister ska alla omständigheter beaktas, inbegripet följande:
 - a) Produktens presentation och egenskaper, inbegripet dess märkning, utformning, tekniska egenskaper, sammansättning och förpackning samt anvisningar för dess montering, installation, användning och underhåll.
 - b) Rimligen förutsebar användning av produkten.
 - c) Hur produktens förmåga att fortsätta att lära sig eller förvärva nya egenskaper efter att den har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk inverkar på produkten.
 - d) Rimligen förutsebar inverkan på produkten av andra produkter som kan förväntas bli använda tillsammans med produkten, även genom sammankoppling.
 - e) Den tidpunkt då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk eller, om tillverkaren behåller kontrollen över produkten efter den tidpunkten, den tidpunkt då produkten lämnade tillverkarens kontroll.
 - f) Relevanta produktsäkerhetskrav, inbegripet cybersäkerhetskrav av betydelse för säkerheten.

- g) Varje återkallelse av produkten eller varje annat relevant ingripande med avseende på produktsäkerhet av en behörig myndighet eller av en ekonomisk aktör som avses i artikel 8.
 - h) De specifika behoven hos den grupp av användare för vars användning produkten är avsedd.
 - i) När det gäller en produkt vars hela syfte är att förhindra skada, att produkten inte uppfyller detta syfte.
3. En produkt ska inte anses ha säkerhetsbrister enbart av det skälet att en bättre produkt, inbegripet uppdateringar eller uppgraderingar av en produkt, redan har släppts ut på marknaden eller tagits i bruk, eller att detta senare sker.

Artikel 8

Ekonomiska aktörer med ansvar för produkter med säkerhetsbrister

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att följande ekonomiska aktörer är ansvariga för skada i enlighet med detta direktiv:

- a) Tillverkaren av en produkt med säkerhetsbrister.
- b) Tillverkaren av en komponent med säkerhetsbrister, om komponenten var integrerad i eller sammankopplad med en produkt under tillverkarens kontroll och orsakade säkerhetsbrister i den produkten, utan att det påverkar ansvaret för den tillverkare som avses i led a.
- c) När det gäller en tillverkare av en produkt eller en komponent som är etablerad utanför unionen, utan att det påverkar den tillverkarens ansvar:
 - i) Importören av produkten eller komponenten med säkerhetsbrister.
 - ii) Tillverkarens bemyndigade representant.
 - iii) Om det inte finns någon importör som är etablerad i unionen eller någon bemyndigad representant: leverantören av distributionstjänster.

Ansvaret för den tillverkare som avses i första stycket led a ska också omfatta skada som orsakats av en komponent med säkerhetsbrister om den var integrerad i eller sammankopplad med en produkt under den tillverkarens kontroll.

2. Varje fysisk eller juridisk person som väsentligt ändrar en produkt utanför tillverkarens kontroll och därefter tillhandahåller den på marknaden eller tar den i bruk ska betraktas som tillverkare av den produkten vid tillämpningen av punkt 1.

3. Om en ekonomisk aktör bland dem som avses i punkt 1 som är etablerad i unionen inte kan identifieras, ska medlemsstaterna säkerställa att varje distributör av en produkt med säkerhetsbrister är ansvarig om

- a) den skadelidande begär att distributören identifierar en ekonomisk aktör bland dem som avses i punkt 1 som är etablerad i unionen, eller den egna distributör som levererade produkten, och
- b) distributören underlåter att identifiera en ekonomisk aktör eller sin egen distributör som avses i led a inom en månad efter mottagandet av den begäran som avses i led a.

4. Punkt 3 i denna artikel ska också tillämpas på varje leverantör av en onlineplattform som gör det möjligt för konsumenterna att ingå distansavtal med näringsidkare och som inte är en ekonomisk aktör, förutsatt att villkoren i artikel 6.3 i förordning (EU) 2022/2065 är uppfyllda.

5. Om skadelidande inte får ersättning på grund av att ingen av de personer som avses i punkterna 1–4 kan hållas ansvarig enligt detta direktiv, eller på grund av att de ansvariga personerna är insolventa eller har upphört att existera, får medlemsstaterna använda befintliga nationella ersättningssystem eller inrätta nya enligt nationell rätt, vilka helst inte ska finansieras med offentliga medel, för att på lämpligt sätt ersätta skadelidande som lidit skada som orsakats av produkter med säkerhetsbrister.

SV

EUT L, 18.11.2024

Artikel 9

Utlämnande av bevisning

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att svaranden – på begäran av en person som gör anspråk på ersättning i förfaranden inför en nationell domstol för skada som orsakats av en produkt med säkerhetsbrister (*käranden*) och som har lagt fram fakta och bevis som är tillräckliga för att styrka rimligheten i ersättningsanspråket – är skyldig att lämna ut relevant bevisning som svaranden förfogar över, på de villkor som anges i denna artikel.
2. Medlemsstaterna ska säkerställa att käranden – på begäran av en svarande som har lagt fram fakta och bevis som är tillräckliga för att visa att svaranden behöver bevisning för att bestrida ett ersättningsanspråk – i enlighet med nationell rätt är skyldig att lämna ut relevant bevisning som käranden förfogar över.
3. Medlemsstaterna ska säkerställa att utlämnandet av bevisning enligt punkterna 1 och 2, och i enlighet med nationell rätt, begränsas till vad som är nödvändigt och proportionellt.
4. Medlemsstaterna ska säkerställa att de nationella domstolarna, vid fastställandet av huruvida det utlämnande som begärs av en part är nödvändigt och proportionellt, beaktar alla berörda parter, inbegripet tredje parter, legitima intressen, i synnerhet när det gäller skyddet av konfidentiell information och företagshemligheter.
5. Medlemsstaterna ska säkerställa att nationella domstolar, om en svarande är skyldig att lämna ut information som är eller påstås vara en företagshemlighet, har befogenhet att, på vederbörligen motiverad begäran av en part eller på eget initiativ, vidta de specifika åtgärder som är nödvändiga för att bevara konfidentialiteten för denna information när den används eller hänvisas till under eller efter det rättsliga förfarandet.
6. Medlemsstaterna ska säkerställa att nationella domstolar, om en part är skyldig att lämna ut bevisning, har befogenhet att, på vederbörligen motiverad begäran av motparten eller om den berörda nationella domstolen anser det lämpligt och i enlighet med nationell rätt, kräva att sådan bevisning läggs fram på ett lättillgängligt och lättbegripligt sätt, om den nationella domstolen anser att detta är proportionerligt i fråga om kostnader och arbetsinsats för den part som är skyldig att lämna ut bevisningen.
7. Denna artikel påverkar inte nationella regler om utlämnande av bevisning före rättegång, där sådana regler finns.

Artikel 10

Bevisbörda

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att käranden är skyldig att bevisa att produkten har säkerhetsbrister, vilken skada som lidits och orsakssambandet mellan säkerhetsbristerna och skadan.
2. Det ska presumeras att produkten har en säkerhetsbrist om något av följande villkor är uppfyllt:
 - a) Svaranden underlåter att lämna ut relevant bevisning enligt artikel 9.1.
 - b) Käranden påvisar att produkten inte uppfyller obligatoriska produktsäkerhetskrav i unionsrätten eller nationell rätt som är avsedda att skydda mot risken för den skada som den skadelidande har lidit, eller
 - c) käranden påvisar att skadan orsakades av ett uppenbart funktionsfel i produkten under rimligen förutsebar användning eller under normala omständigheter.
3. Det ska presumeras att det finns ett orsakssamband mellan produktens säkerhetsbrister och skadan, om det har fastställts att produkten har säkerhetsbrister och den skada som orsakats är av ett slag som typiskt sett överensstämmer med säkerhetsbristerna i fråga.
4. En nationell domstol ska presumera att produkten har säkerhetsbrister eller att det finns ett orsakssamband mellan säkerhetsbristerna och skadan, eller båda delarna, om, trots att bevisning har lämnats ut i enlighet med artikel 9 och med beaktande av alla relevanta omständigheter i fallet,

EUT L, 18.11.2024

SV

- a) käranden har alltför stora svårigheter, i synnerhet på grund av teknisk eller vetenskaplig komplexitet, att bevisa produktens säkerhetsbrister eller orsakssambandet mellan säkerhetsbristerna och skadan, eller båda delarna, och
 - b) käranden gör det sannolikt att produkten har säkerhetsbrister eller att det finns ett orsakssamband mellan produktens säkerhetsbrister och skadan, eller båda delarna.
5. Svaranden ska ha rätt att motbevisa de presumtioner som avses i punkterna 2, 3 och 4.

Artikel 11

Befrielse från ansvar

1. En ekonomisk aktör som avses i artikel 8 ska inte vara ansvarig för skada som orsakats av en produkt med säkerhetsbrister om den ekonomiska aktören bevisar något av följande:
 - a) När det är fråga om tillverkare eller importörer: att de inte har släppt ut produkten på marknaden eller tagit den i bruk.
 - b) När det är fråga om distributörer: att de inte har tillhandahållit produkten på marknaden.
 - c) Att det är sannolikt att de säkerhetsbrister som orsakade skadan inte förelåg vid den tidpunkt då produkten släpptes ut på marknaden, togs i bruk eller, i fråga om distributörer, tillhandahölls på marknaden, eller att säkerhetsbristerna uppstod efter den tidpunkten.
 - d) Att de säkerhetsbrister som orsakade skadan beror på att produkten måste överensstämma med lagstadgade krav.
 - e) Att det objektiva vetenskapliga och tekniska kunskapsläget vid den tidpunkt då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk eller under den period då produkten stod under tillverkarens kontroll inte var sådant att säkerhetsbristen kunde upptäckas.
 - f) När det är fråga om en tillverkare av en komponent med säkerhetsbrister som avses i artikel 8.1 första stycket b: att säkerhetsbristerna i den produkt i vilken komponenten har integrerats kan tillskrivas produktens utformning eller de anvisningar som produktens tillverkare lämnat till komponentens tillverkare.
 - g) När det är fråga om en person som ändrar en produkt som avses i artikel 8.2: att de säkerhetsbrister som orsakade skadan har att göra med en del av produkten som inte påverkas av ändringen.
2. Med avvikelse från punkt 1 c ska en ekonomisk aktör inte vara befriad från ansvar om en produkts säkerhetsbrister beror på något av följande, förutsatt att den står under tillverkarens kontroll:
 - a) En tillhörande tjänst.
 - b) Programvara, inbegripet uppdateringar eller uppgraderingar av programvara.
 - c) Avsaknad av uppdateringar eller uppgraderingar av programvara som är nödvändiga för att upprätthålla säkerheten.
 - d) En väsentlig ändring av produkten.

KAPITEL III

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OM ANSVAR

Artikel 12

Flera ekonomiska aktörers ansvar

1. Medlemsstaterna ska, utan att det påverkar tillämpningen av nationell rätt om rätten till regressrätt, säkerställa att två eller flera ekonomiska aktörer som är skadeståndsansvariga för samma skada enligt detta direktiv kan hållas gemensamt och solidariskt ansvariga.

SV

EUT L, 18.11.2024

2. En tillverkare som integrerar programvara i en produkt ska inte ha regressrätt mot tillverkaren av en programvarukomponent med säkerhetsbrister, om
- a) tillverkaren av programvarukomponenten med säkerhetsbrister, vid tidpunkten för utsläppandet på marknaden av den programvarukomponenten, var ett mikroföretag eller ett småföretag, det vill säga ett företag som, när det bedöms tillsammans med alla sina partnerföretag enligt definitionen i artikel 3.2 i bilagan till kommissionens rekommendation 2003/361/EG ⁽²¹⁾ och eventuella anknutna företag enligt definitionen i artikel 3.3 i den bilagan, är ett mikroföretag enligt definitionen i artikel 2.3 i den bilagan eller ett småföretag enligt definitionen i artikel 2.2 i den bilagan, och
- b) den tillverkare som integrerade programvarukomponenten med säkerhetsbrister i produkten har ingått avtal med tillverkaren av programvarukomponenten att avstå från denna rätt.

Artikel 13

Minskning av ansvar

1. Utan att det påverkar tillämpningen av nationell rätt om rätten till regressrätt ska medlemsstaterna säkerställa att en ekonomisk aktörs ansvar inte minskas eller avvisas om skadan orsakas både av en produkts säkerhetsbrister och av en tredje parts handling eller underlåtenhet.
2. En ekonomisk aktörs ansvar kan minskas eller avvisas om skadan orsakas både av produktens säkerhetsbrister och genom medvållande av den skadelidande eller varje annan person som den skadelidande ansvarar för.

Artikel 14

Regressrätt

Om mer än en ekonomisk aktör är ansvarig för samma skada ska en ekonomisk aktör som har ersatt den skadelidande ha rätt att rikta anspråk mot andra ekonomiska aktörer som är ansvariga enligt artikel 8 i enlighet med nationell rätt.

Artikel 15

Uteslutning eller begränsning av ansvar

Medlemsstaterna ska säkerställa att en ekonomisk aktörs ansvar enligt detta direktiv inte begränsas eller utesluts i förhållande till den skadelidande genom en avtalsbestämmelse eller nationell rätt.

Artikel 16

Preskriptionstid

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att en preskriptionstid på tre år tillämpas på inledandet av ett förfarande för att göra anspråk på ersättning för skada som omfattas av detta direktiv. Preskriptionstiden ska löpa från och med den dag då den skadelidande fick kännedom om eller rimligen borde ha fått kännedom om allt av följande:

- a) Skadan.
- b) Säkerhetsbristen.
- c) Identiteten på den berörda ekonomiska aktör som kan hållas ansvarig för den skadan enligt artikel 8.
2. Nationell rätt om det avbrott av den preskriptionstid som avses i punkt 1 ska inte påverkas av detta direktiv.

⁽²¹⁾ Kommissionens rekommendation 2003/361/EG av den 6 maj 2003 om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag (EGT L 124, 20.5.2003, s. 36).

Artikel 17

Ansvarstid

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att en skadelidande inte längre har rätt till ersättning enligt detta direktiv vid utgången av en period på tio år, såvida inte den skadelidande under tiden har väckt talan mot en ekonomisk aktör som kan hållas ansvarig enligt artikel 8. Denna period ska löpa

- a) från och med den dag då den produkt med säkerhetsbrister som orsakade skadan släpptes ut på marknaden eller togs i bruk, eller,
- b) när det gäller en väsentligt ändrad produkt, från och med den dag då produkten tillhandahölls på marknaden eller togs i bruk efter en väsentlig ändring av den.

2. Med avvikelse från punkt 1 ska en skadelidande inte ha kunnat väcka talan inom tio år efter de dagar som avses i punkt 1 på grund av en latent personskada får den skadelidande inte längre ha rätt till ersättning enligt detta direktiv vid utgången av en period på 25 år, såvida inte den skadelidande under tiden har väckt talan mot en ekonomisk aktör som kan hållas ansvarig enligt artikel 8.

KAPITEL IV

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 18

Undantag från utvecklingsrisk

1. Genom undantag från artikel 11.1 e får medlemsstaterna i sina rättssystem behålla befintliga åtgärder som innebär att ekonomiska aktörer är ansvariga även om de bevisar att det objektiva vetenskapliga och tekniska kunskapsläget vid den tidpunkt då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk eller under den period då produkten stod under tillverkarens kontroll inte var sådant att säkerhetsbristen kunde upptäckas.

Varje medlemsstat som önskar behålla åtgärder i enlighet med denna punkt ska anmäla texten till åtgärderna till kommissionen senast den 9 december 2026. Kommissionen ska underrätta de övriga medlemsstaterna om detta.

2. Genom undantag från artikel 11.1 e får medlemsstaterna i sina rättssystem införa eller ändra åtgärder varigenom ekonomiska aktörer är ansvariga även om de bevisar att det objektiva vetenskapliga och tekniska kunskapsläget vid den tidpunkt då produkten släpptes ut på marknaden eller togs i bruk eller under den period då produkten stod under tillverkarens kontroll inte var sådant att säkerhetsbristen kunde upptäckas.

3. De åtgärder som avses i punkt 2 ska

- a) begränsas till specifika produktkategorier,
- b) vara motiverade av mål av allmänt intresse, och
- c) vara proportionella i den meningen att de är ägnade att säkerställa att de eftersträvade målen uppnås och inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

4. Varje medlemsstat som önskar införa eller ändra en åtgärd som avses i punkt 2 ska anmäla texten till den föreslagna åtgärden till kommissionen och motivera hur åtgärden är förenlig med punkt 3. Kommissionen ska underrätta de övriga medlemsstaterna om detta.

5. Kommissionen får, inom sex månader efter mottagandet av en anmälan enligt punkt 4, avge ett yttrande om texten till den föreslagna åtgärden och motiveringen till den, med beaktande av eventuella synpunkter från andra medlemsstater. Den medlemsstat som önskar införa eller ändra åtgärden ska lämna åtgärden vilande i sex månader efter att den anmälts till kommissionen, såvida inte kommissionen avger sitt yttrande tidigare.

Artikel 19

Öppenhet

1. Medlemsstaterna ska i ett lättillgängligt elektroniskt format offentliggöra alla lagakraftvunna domar som meddelats av deras nationella appellationsdomstolar och domstolar i högsta instans i förfaranden som inletts enligt detta direktiv. En sådan dom ska offentliggöras i enlighet med nationell rätt.
2. Kommissionen ska upprätta och underhålla en lättåtkomlig och allmänt tillgänglig databas med de domar som avses i punkt 1.

Artikel 20

Utvärdering

Kommissionen ska senast den 9 december 2030, och därefter vart femte år, utvärdera tillämpningen av detta direktiv och överlämna en rapport till Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Dessa rapporter ska inbegripa information om kostnaderna och fördelarna med införlivandet av detta direktiv, en jämförelse med OECD-länderna och tillgången till produktansvarsförsäkring.

Artikel 21

Upphävande och övergångsbestämmelser

Direktiv 85/374/EEG ska upphöra att gälla med verkan från och med den 9 december 2026. Det ska dock fortsätta att tillämpas för produkter som släppts ut på marknaden eller tagits i bruk före denna dag.

Hänvisningar till det upphävda direktivet ska anses som hänvisningar till det här direktivet och läsas i enlighet med jämförelsetabellen i bilagan.

Artikel 22

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 9 december 2026. De ska genast underrätta kommissionen om detta.
När en medlemsstat antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.
2. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om texten till de centrala bestämmelser i nationell rätt som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 23

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 24

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 23 oktober 2024.

På Europaparlamentets vägnar
R. METSOLA
Ordförande

På rådets vägnar
ZSIGMOND B. P.
Ordförande

BILAGA

Jämförelsetabell

Direktiv 85/374/EEG	Detta direktiv
Artikel 1	Artikel 1
—	Artikel 2.2
—	Artikel 3
Artikel 2	Artikel 4.1
—	Artikel 4.2–4.9, 4.11 och 4.13–4.18
Artikel 3.1	Artiklarna 4.10 och 8.1 första stycket a och b
Artikel 3.2	Artiklarna 4.12 och 8.1 första stycket c i
—	Artikel 5
Artikel 3.3	Artikel 8.3
—	Artikel 8.1 första stycket c ii och iii och andra stycket, och 8.2, 8.4 och 8.5
—	Artikel 9
Artikel 4	Artikel 10.1
—	Artikel 10.2–10.5
Artikel 5	Artikel 12.1
—	Artikel 12.2
Artikel 6	Artikel 7
Artikel 7	Artikel 11
Artikel 8	Artikel 13
—	Artikel 14
Artikel 9 första stycket a	Artikel 6.1 a
Artikel 9 första stycket b	Artikel 6.1 b
—	Artikel 6.1 c
—	Artikel 6.2
Artikel 9 andra stycket	Artikel 6.3
Artikel 10	Artikel 16
Artikel 11	Artikel 17.1

SV

EUT L, 18.11.2024

Direktiv 85/374/EEG	Detta direktiv
—	Artikel 17.2
Artikel 12	Artikel 15
—	Artikel 19
Artikel 13	Artikel 2.5. b och c
—	Artikel 2.5 a
Artikel 14	Artikel 2.3
—	Artikel 18.1
Artikel 15.1 b	Artikel 18.2
Artikel 15.2 och 15.3	Artikel 18.3, 18.4 och 18.5
Artikel 16	—
Artikel 17	Artikel 2.1
—	Artikel 20
—	Artikel 21
Artikel 18	—
Artikel 19	Artikel 22.1
Artikel 20	Artikel 22.2
Artikel 21	Artikel 20
—	Artikel 23
Artikel 22	Artikel 24

Jämförelsetabell

Sammanställning av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853 av den 23 oktober 2024 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG (det nya direktivet) och motsvarande eller närmast motsvarande bestämmelser i den föreslagna nya produktansvarslagen eller annan svensk lag. Om det inte anges i vilken författning som en bestämmelse finns är det den nya lagen som avses. I de fall det inte finns en bestämmelse som motsvarar direktivet markeras detta med ett streck. I dessa fall är bedömningen att ingen genomförandeåtgärd i form av lagstiftning behövs. Gällande produktansvar för el genomförs det nya direktivet i relevanta delar genom föreslagna ändringar i elsäkerhetslagen (2016:732). Vilka bestämmelser i den lagen som motsvarar bestämmelserna i det nya direktivet redovisas inte i tabellen nedan, men framgår av författningskommentaren (avsnitt 9.5).

Det nya direktivet	Den nya produktansvarslagen m.m.
Artikel 1	1 kap. 1 §
Artikel 2.1	1 kap. 3 §
Artikel 2.2	1 kap. 4 §
Artikel 2.3	1 kap. 6 §
Artikel 2.4	2 kap. 1 §
Artikel 3	—
Artikel 4.1–4, 4.7–15	1 kap. 7 §
Artikel 4.5	2 kap. 3 § samt 4 kap. 2 §
Artikel 4.6	2 kap. 1 §
Artikel 4.16	4 kap. 5 §
Artikel 4.17	—
Artikel 4.18	4 kap. 3 §
Artikel 5	2 kap. 1 §

Det nya direktivet	Den nya produktansvarslagen m.m.
Artikel 6	2 kap. 1 § och 4 kap. 2
Artikel 7	2 kap. 2 och 3 §§
Artikel 8	4 kap. 1–5 §§
Artikel 9	38 kap. 2, 4 och 5 §§ samt 39 kap. 5 § rättegångsbalken
Artikel 10	3 kap. 1 och 2 §§
Artikel 11	4 kap. 6 §
Artikel 12.1	6 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207)
Artiklarna 12.2 och 14	5 kap. 2 §
Artikel 13.1	–
Artikel 13.2	5 kap. 1 §
Artikel 15	1 kap. 8 §
Artikel 16	6 kap. 1 och 3 §§
Artikel 17	6 kap. 2 och 3 §§
Artikel 18	–
Artikel 19	6 b och 12 §§ rättsinformationsförordningen (1999:175)
Artikel 20	–
Artikel 21	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser
Artikel 22	–
Artikel 23	–
Artikel 24	–

Statens offentliga utredningar 2025

Kronologisk förteckning

1. Skärpta krav för svenskt medborgarskap. Ju.
2. Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. Ju.
3. Skatteincitament för forskning och utveckling. En översyn av FoU-avdraget och expertskattereglerna. Fi.
4. Moderna och enklare skatteregler för arbetslivet. Fi.
5. Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö. LI.
6. Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret. Fö.
7. Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter. KN.
8. Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan. U.
9. På språklig grund. U.
10. En förändrad abortlag – för en god, säker och tillgänglig abortvård. S.
11. Straffbarhetsåldern. Ju.
12. AI-kommissionens Färdplan för Sverige. Fi.
13. En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag. Fi.
14. En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem. KN.
15. Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare. Volym 1 och 2. S.
16. Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. Ju.
17. Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning. LI.
18. Ett likvärdigt betygssystem. Volym 1 och 2. U.
19. Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande. U.
20. Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Fi.
21. Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). KN.
22. Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet. KN.
23. Ersättningsregler med brottsoffret i fokus. Ju.
24. Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland. Ku.
25. Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete. A.
26. Tid för undervisningsuppgifter – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet. U.
27. En socionomutbildning i tiden. U.
28. Frihet från våld, förtryck och utnyttjande. En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter. A.
29. Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete. A.
30. Enklare mervärdesskatteregler vid försäljning av begagnade varor och donation av livsmedel. Fi.
31. Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt. Ju.
32. Vissa förändringar av jaktlagstiftningen. LI.
33. Skärpta och tydligare krav på vandel för uppehållstillstånd. Ju.
34. Ett modernare konsumentskydd vid distansavtal. Ju.
35. Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända. A.

36. Skydd för biologisk mångfald i havsområden utanför nationell jurisdiktion. UD.
37. Skärpta villkor för friskolesektorn. U.
38. Att omhänderta barn och unga. S.
39. Digital teknik på lika villkor.
En reglering för socialtjänsten och verksamhet enligt LSS. S.
40. Säkrare tivoli. Ju.
41. Pensionsnivåer och pensionsavgiften – analyser på hundra års sikt. S.
42. Säkerhetsskyddslagen – ytterligare kompletteringar. Ju.
43. Säkerställ tillgången till läkemedel – förordnande och utlämnande i bristsituationer. S.
44. Förbättrat stöd i skolan. U.
45. Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – några anslutande frågor. Ju.
46. Tryggare idrottsarrangemang. Ju.
47. Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning? KN.
48. Stärkt pandemiberedskap. S.
49. Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. Ju.
50. En ny nationell myndighet för viltförvaltning. LI.
51. Bättre förutsättningar för klimatanpassning. KN.
52. Ökad insyn i politiska processer. Ju.
53. Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper. S.
54. Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott. Ju.
55. En reformerad samhällsorientering för bättre integration. A.
56. Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende. Ju.
57. Polisär beredskap i fred, kris och krig. Ju.
58. En stärkt hästnäring – för företagande, jämställdhet, jämlikhet och folkhälsa. LI.
59. Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck. Ju.
60. En starkare fondmarknad. Fi.
61. Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt. Volym 1 och 2. S.
62. Ansvar för hälso- och sjukvården. Volym 1 Bedömningar och förslag. Volym 2 Underlagsrapporter. S.
63. Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens – utifrån hälso- och sjukvårdens och tandvårdens behov. S.
64. En ny kontrollorganisation i livsmedelskedjan – för ökad effektivitet, likvärdighet och konkurrenskraft. LI.
65. En mer flexibel hyresmarknad. Ju.
66. En straffreform. Volym 1, 2, 3 och 4. Ju.
67. Arlanda – en viktig port för det svenska välbefindandet. Åtgärder som stärker konkurrenskraften för Arlanda flygplats. LI.
68. Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap. KN.
69. Effektivare samverkan för djur- och folkhälsa. LI.
70. Längre liv, längre arbetsliv – förlängd rätt att kvarstå i anställningen. A.
71. Fortsatt utveckling av en nationell läkemedelslista – en del i en ny nationell infrastruktur för datadelning. Del 1 och 2. S.
72. Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan. U.
73. En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv. A.
74. Ny reglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. A.
75. Folkbokföringsverksamhet, biometri och brottsbekämpning. Fi.
76. Det handlar om oss – så bryter vi utanförskapet och bygger en starkare gemenskap. A.
77. En översyn av den statliga lönegarantin. A.
78. En reformerad underrättelseverksamhet. Fö.
79. Samlade förmågor för ökad cybersäkerhet. Fö.

80. Koordinatbestämda fastighetsgränser. Ju.
81. En ny organisation av ekobrottsbekämpningen. Ju.
82. Sysselsättning och boende på landsbygden – Juridiska personers förvärv av jordbruksmark och en effektiv tillämpning av glesbygdsbestämmelserna. LI.
83. Ett nationellt förbud mot tiggeri. Ju.
84. Hem för barn och unga. För en trygg, säker och meningsfull vård. S.
85. Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik. LI.
86. Redo! En utredning om personalförsörjningen av det militära försvaret. Fö.
87. Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel. Ju.
88. Tidigt besked om lämplig användning av mark och vatten. KN.
89. En moderniserad fiskelagstiftning. Volym 1 och 2. LI.
90. Förmedling av post till personer med skydd i folkbokföringen. Fi.
91. Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor. Ju.
92. En kulturkanon för Sverige. Ku.
93. En robust skogspolitik för aktivt skogsbruk. Del 1 och 2. LI.
94. En säkrare utrikesförvaltning. UD.
95. Skärpta villkor för anhöriginvandring. Ju.
96. Fler möjligheter till ökat välbefinnande. Fi.
97. Krishantering och ändrade rörelse regler för försäkringsföretag. Volym I, II, III & IV. Fi.
98. En bättre organisering av fastighetsbildningsverksamheten. LI.
99. Ändring av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar. Ju.
100. Åtgärder mot illegal ip-tv. Ku.
101. Anpassningar till AI-förordningen – säker användning, effektiv kontroll och stöd för innovation. Fi.
102. Bättre ansvarsfördelning. Ju.
103. En ny produktansvarslag. Ju.

Statens offentliga utredningar 2025

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

- Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete. [25]
- Frihet från våld, förtryck och utnyttjande. En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter. [28]
- Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete. [29]
- Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända. [35]
- En reformerad samhällsorientering för bättre integration. [55]
- Längre liv, längre arbetsliv – förlängd rätt att kvarstå i anställningen. [70]
- En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv. [73]
- Ny reglering för den arbetsmarknads-politiska verksamheten. [74]
- Det handlar om oss
– så bryter vi utanförskapet
och bygger en starkare gemenskap. [76]
- En översyn av den statliga löne-garantin. [77]

Finansdepartementet

- Skatteincitament för forskning och utveckling. En översyn av FoU-avdraget och expertskatte-reglerna. [3]
- Moderna och enklare skatteregler för arbetslivet. [4]
- AI-kommissionens Färdplan för Sverige. [12]
- En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag. [13]
- Kommunal anslutning till Utbetalnings-myndighetens verksamhet. [20]
- Enklare mervärdesskatteregler vid försäljning av begagnade varor och donation av livsmedel. [30]
- En starkare fondmarknad. [60]

- Folkbokföringsverksamhet, biometri och brottsbekämpning. [75]
- Förmedling av post till personer med skydd i folkbokföringen. [90]
- Fler möjligheter till ökat välbefinnande. [96]
- Krishantering och ändrade rörelseregler för försäkringsföretag. Volym I, II, III & IV. [97]
- Anpassningar till AI-förordningen – säker användning, effektiv kontroll och stöd för innovation. [101]

Försvarsdepartementet

- Plikten kallar! En modern personal-försörjning av det civila försvaret. [6]
- En reformerad underrättelse-verksamhet. [78]
- Samlade förmågor för ökad cybersäkerhet. [79]
- Redo! En utredning om personalförsörjningen av det militära försvaret. [86]

Justitiedepartementet

- Skärpta krav för svenskt medborgarskap. [1]
- Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. [2]
- Straffbarhetsåldern. [11]
- Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. [16]
- Ersättningsregler med brottsoffret i fokus. [23]
- Utmönstring av permanent uppehålls-tillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt. [31]
- Skärpta och tydligare krav på vandl för uppehållstillstånd. [33]
- Ett modernare konsumentskydd vid distansavtal. [34]

Säkrare tivoli. [40]
 Säkerhetsskyddslagen – ytterligare kompletteringar. [42]
 Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – några anslutande frågor. [45]
 Tryggare idrottsarrangemang. [46]
 Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. [49]
 Ökad insyn i politiska processer. [52]
 Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott. [54]
 Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende. [56]
 Polisiär beredskap i fred, kris och krig. [57]
 Stärkt lagstiftning mot hedersrelaterat våld och förtryck. [59]
 En mer flexibel hyresmarknad. [65]
 En straffreform. Volym 1, 2, 3 och 4. [66]
 Koordinatbestämda fastighetsgränser. [80]
 En ny organisation av ekobrottsbekämpningen. [81]
 Ett nationellt förbud mot tiggeri. [83]
 Straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel. [87]
 Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor. [91]
 Skärpta villkor för anhöriginvandring. [95]
 Ändring av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar. [99]
 Bättre ansvarsfördelning. [102]
 En ny produktansvarslag. [103]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter. [7]
 En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem. [14]
 Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). [21]

Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet. [22]
 Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning? [47]
 Bättre förutsättningar för klimatanpassning. [51]
 Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap. [68]
 Tidigt besked om lämplig användning av mark och vatten. [88]

Kulturdepartementet

Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland. [24]
 En kulturkanon för Sverige. [92]
 Åtgärder mot illegal ip-tv. [100]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö. [5]
 Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning. [17]
 Vissa förändringar av jaktlagstiftningen. [32]
 En ny nationell myndighet för viltförvaltning. [50]
 En stärkt hästnäring – för företagande, jämställdhet, jämlikhet och folkhälsa. [58]
 En ny kontrollorganisation i livsmedelskedjan – för ökad effektivitet, likvärdighet och konkurrenskraft. [64]
 Arlanda – en viktig port för det svenska välståndet. Åtgärder som stärker konkurrenskraften för Arlanda flygplats. [67]
 Effektivare samverkan för djur- och folkhälsa. [69]
 Sysselsättning och boende på landsbygden – Juridiska personers förvärv av jordbruksmark och en effektiv tillämpning av glesbygdsbestämmelserna. [82]
 Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik. [85]

En moderniserad fiskelagstiftning.
Volym 1 och 2. [89]
En robust skogspolitik för aktivt
skogsbruk. Del 1 och 2. [93]
En bättre organisering av
fastighetsbildningsverksamheten. [98]

Socialdepartementet

En förändrad abortlag
– för en god, säker och tillgänglig
abortvård. [10]
Stärkta drivkrafter och möjligheter för
biståndsmottagare Volym 1 och 2. [15]
Att omhänderta barn och unga. [38]
Digital teknik på lika villkor.
En reglering för socialtjänsten
och verksamhet enligt LSS. [39]
Pensionsnivåer och pensionsavgiften
– analyser på hundra års sikt. [41]
Säkerställ tillgången till läkemedel
– förordnande och utlämnande
i bristsituationer. [43]
Stärkt pandemiberedskap. [48]
Kvalificering till socialförsäkring
och ekonomiskt bistånd
för vissa grupper. [53]
Sveriges internationella adoptionsverk-
samhet – lärdomar och vägen framåt.
Volym 1 och 2. [61]
Ansvaret för hälso- och sjukvården.
Volym 1 Bedömningar och förslag.
Volym 2 Underlagsrapporter. [62]
Stärkt patientsäkerhet genom rätt
kompetens – utifrån hälso-
och sjukvårdens och tandvårdens
behov. [63]
Fortsatt utveckling av en nationell läke-
medelslista – en del i en ny nationell
infrastruktur för datadelning.
Del 1 och 2. [71]
Hem för barn och unga. För en trygg,
säker och meningsfull vård. [84]

Utbildningsdepartementet

Bättre förutsättningar för trygghet
och studiero i skolan. [8]
På språklig grund. [9]

Ett likvärdigt betygssystem
Volym 1 och 2. [18]
Kunskap för alla – nya läroplaner med
fokus på undervisning och lärande. [19]
Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder
för god undervisning och läraryrkenas
attraktivitet. [26]
En socionomutbildning i tiden. [27]
Skärpta villkor för friskolesektorn. [37]
Förbättrat stöd i skolan. [44]
Verktyg för en mer likvärdig
resursfördelning till skolan. [72]

Utrikesdepartementet

Skydd för biologisk mångfald i
havsområden utanför nationell
jurisdiktion. [36]
En säkrare utrikesförvaltning. [94]